

HLASATEL KALENDÁŘ

1966 — Ročník 69. — Cena 75c — Poštou \$1.00

KALENDÁŘ HLASATEL

NA OBYČEJNÝ ROK

1966

ROČNÍK 69.

Tiskem a nákladem časopisu

DENNÍ HLASATEL,

1545 W. 18th STREET,

CHICAGO 8, ILLINOIS

SVÁTKY STÁLÉ A POHYBLIVÉ V ROCE 1966

Nový Rok	1. ledna
Svatých Tří Králů	6. ledna
Neděle Devítník	6. února
Neděle 1. po Devítníku	13. února
Neděle 2. po Devítníku	20. února
Popeleční středa	23. února
Květná Neděle	3. dubna
Zelený Čtvrtek	7. dubna
Velký Pátek	8. dubna
Bílá Sobota	9. dubna
Hod Boží Velikonoční	10. dubna
Nanebevstoupení Páně	19. května
Hod Boží Svatodušní	29. května
Svatá Trojice	5. června
Božího Těla	9. června
Hod Boží Vánoční	25. prosince

SVÁTKY AMERICKÉ

Narození Lincolnova	12. února
Narození Washingtonova	22. února
Den Matek	8. května
Den Zdobení Hrobů	30. května
Den Americké Vlajky	14. června
Den Otců	19. června
Prohlášení Nezávislosti	4. července
Dělnický Den	5. září
Židovský Nový Rok (Rosh Hashanah)	15. září
Den Pykání (Yom Kippur)	24. září
Kolumbův Den	12. října
Den Příměří	11. listopadu
Den Děkčinění	24. listopadu

RŮZNÉ LETOPOČTY

Od stvoření světa dle Calciolusa	5915
Od stvoření světa dle letopočtu židovského	5726
Od založení města Říma	2719
Od počátku stěhování národů	1592
Od objevení Ameriky	474
Od zavedení gregoriánského kalendáře	375
Od prohlášení samostatnosti Spojených států	190
Od založení Československé republiky	48

Leden

January

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Sobota | Nový Rok | Nový Rok | Hodislav

NEDĚLE PO OBŘEZÁNÍ PÁNĚ

2. Neděle	Makaria	Abela a Seta	Mečislav
3. Pondělí	Jenovefy	Enocha	Vlastimil
4. Úterý	Tita biskupa	Izabely	Bohodar
5. Středa	Telesfora	Símeona	Vlastibor
6. Čtvrtek	Sv. Tři Králů	Zjevení Páně	Svetozar
7. Pátek	Luciána	Rajmunda	Miloslav
8. Sobota	Severina	Severina	Čestmír

NEDĚLE 1. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

9. Neděle	Juliana a Bas.	Marciala	Zora
10. Pondělí	Agatona, pap.	Pavla poust.	Všeslav
11. Úterý	Hýgina	Matildy	Milomír
12. Středa	Probusa, bisk.	Reinholda	Ctislava
13. Čtvrtek	Veroniky, muč.	Hilaria	Svatoslav
14. Pátek	Hilarius, b.	Felia	Sáva sv.
15. Sobota	Pavla, poust.	Maura	Domyslav

NEDĚLE 2. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

16. Neděle	Marcela	Marcela	Vladimír
17. Pondělí	Antonína, p.	Antonína	Dobroslav
18. Úterý	Petra z Rime	Prisky	Jaroslav
19. Středa	Sáry	Sáry	Branislav
20. Čtvrtek	Fab. a Šebest	Fab. a Šebest.	Vladivoj
21. Pátek	Anežky, p.	Anežky	Jaroslava
22. Sobota	Vincence, muč.	Vincence	Slavomír

NEDĚLE 3. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

23. Neděle	Zasn. P. M.	Emerana	Vratislav
24. Pondělí	Timotea	Timotea	Milan
25. Úterý	Obr. sv. Pavla	Obr. sv. Pavla	Všemil Ml.
26. Středa	Polykarpa	Polykarpa	Všelad
27. Čtvrtek	Jana Zlatoust	Jan Zlatou.	Přibyslav
28. Pátek	Karla Vel.	Karla Vel.	Zvěstoslav
29. Sobota	Františka Sal.	Valeria	Zdislav

NEDĚLE 4. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

30. Neděle	Martiny p.	Adelgundy	Důbravka
31. Pondělí	Petra z Nol.	Virgila	Spytihnév

Lidová pranostika:

Na Nový rok o slepičí krok, na Tři krále (8. 1.) o skok dále, na Hromnice (2. II.) o hodinu více — (přibývá dne).

Jsou-li červánky v novoroční den, přinesou ještě samou slotu jen.

Je-li leden suchý a studený, možno očekávat v únoru mnoho sněhu.

Krátký masopust — dlouhá zima.

Teplý leden, polítnu Bože. Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu.

Když leden mokrý bývá, jistě vína nedolívá.

Jména Ježíš, ke kamnům nejbliž.

Když roste tráva v lednu — roste špatně v létě.

Velké zimy a málo sněhu působí rolím i stromům škodu.

Jaký leden, takový červenec.

Je-li začátek a konec ledna krásný, bude úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 7.
Poslední čtvrt " 13.
Nový měsíc " 21.
První čtvrt " 29.

Únor

February

DNY A
TÝDNY

KALENDÁŘ
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Úterý	Ignáce muž.	Hromnice	Milorád
2. Středa	Očist. P. M.	Blažeje	Miloslava
3. Čtvrtek	Blažeje	Veroniky	Slavibor
4. Pátek	Ondřeje kors.	Háty	Lidoslava
5. Sobota	Háty	Brigity	Dobrohněva

NEDELE DEVÍTNÍK

6. Neděle	Doroty	Doroty	Vanda
7. Pondělí	Romualda	Reinharda	Šulislav b.
8. Úterý	Jan z Mathy	Šalamouna	Ostromír
9. Středa	Apolonie	Apolonie	Hořislava
10. Čtvrtek	Školastika	Školastiky	Lutona
11. Pátek	Eufrosiny	Eufrosiny	Svatoslava
12. Sobota	Eulalie	Eulalie	Volimíra

NEDELE 1. PO DEVÍTNÍKU

13. Neděle	Kateřiny z R.	Kastora	Otaslav
14. Pondělí	Valentina	Valentina	Nemír, Milka
15. Úterý	Faustina	Faustina	Pravoslav
16. Středa	Juliany	Juliany	Líboslava
17. Čtvrtek	Silvina, b.	Konstancie	Svatopluk
18. Pátek	Simeona b.	Konkordie	Jarohněv
19. Sobota	Konráda	Gabiána	Stislav b.

NEDELE 2. PO DEVÍTNÍKU

20. Neděle	Eleuthera	Eucharía	Žitomír
21. Pondělí	Eleonory, p.	Eleonory	Zbislava
22. Úterý	St. Petra	St. Petra	Vratislav
23. Středa	Popelec	Serenia	Slavenna
24. Čtvrtek	Matěje, ap.	Matěje	Bohuš
25. Pátek	Valburgy	Viktorie	Lumíra
26. Sobota	Markéty, kaj.	Božetěcha	Hromislav

NEDELE 1. POSTNÍ

27. Neděle	Leandra	Leandra	Ludomysl
28. Pondělí	Romana	Romana	Zeměslav

Lidová pranostika:

O Hromnicích (2.) musí si aktivánek vzmout, kdyby měl zmrznout.

Když přijdou Hromnice — konec je sanice.

O Hromnicích sněh — na jaře dešť.

Jezevec když o Hromnicích leze z jámy, poleze za měsíc zase do jámy.

O Hromnicích milejší je ovčákovi vlk než slunce.

O Hromnicích teplo, medvěd staví boudu; o Hromnicích mrzne, medvěd bourá boudu.

Únor bílý, pole sílí.

Co si únor zazelená — březen si to hájí; co si duben zazelená — květen mu to spálí.

Svatý Matěj (24.) ledy boří nebo staví.

Na sv. Matěje, pije skřivan z koleje (taje).

Najde-li Matěj led, seká ho hned; nenajde-li led — dělá ho hned.

Silné severní větry ke konci února zvěstují úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

Úplněk	Dne 5.
Poslední čtvrt	" 12.
Nový měsíc	" 20.
První čtvrt	" 28.

Březen

March

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Úterý	Albína	Albína	Budislav
2. Středa	Anežky České	Simplicia	Anežka
3. Čtvrtek	Kunhuty	Kunhuty	Kunhuta
4. Pátek	Kazimíra	Hadriána	Kazimír s.
5. Sobota	Bohumila	Bedřicha	Krásnoslav

NEDELE 2. POSTNÍ

6. Neděle	Bedřicha	Fridolina	Svatomíra
7. Pondělí	Tomáše Akv.	Perp. a Fel.	Miroslav
8. Úterý	Jana z Boha	Filomena	Milchostr
9. Středa	Františky	Crhy a Stra.	Polemír
10. Čtvrtek	40 mučedníků	Gaja	Božislav
11. Pátek	Konstantina	Rufína	Jaroboj
12. Sobota	Řehoře	Řehoře	Náum

NEDELE 3. POSTNÍ

13. Neděle	Růženy	Arnošta	Netislav
14. Pondělí	Matyldy	Zachariáše	Božena
15. Úterý	Longina	Křištofa	Dluhoš
16. Středa	Gertrudy	Kristiana	Budimír
17. Čtvrtek	Patricka	Patricka	Hrozislava
18. Pátek	Gabriela	Anselma	Bohumil
19. Sobota	Josefa	Josefa	Bohdana

NEDELE 4. POSTNÍ

20. Neděle	Jachyma	Huberta	Izslav
21. Pondělí	Renedikta	Benedikta	Blahoslav
22. Úterý	Oktaviana	Kazimíra	Bořivoj
23. Středa	Ota	Ota	Žirolav
24. Čtvrtek	Gabriela	Gabriela	Zbislav
25. Pátek	Zvěst. P. M.	Vtělení Páně	Volimil
26. Sobota	Haštala m.	Emanuela	Věstislav

NEDELE SMRTELNÁ

27. Neděle	Guntrama	Ruprechta	Svatoboj
28. Pondělí	Jana kap.	J. Komenského	Ivořiboj
29. Úterý	Eustrase, op.	Jetřicha	Mstislav
30. Středa	Kvirina	Zosína	Tetka
31. Čtvrtek	Kvidona	Kvidona	Myslana

Lidová pranostika:

Sv. Eudokeje (13.) ještě psa sněhem po uši zavěje.

Březen — za kamna ještě vlezem; duben — ještě tam budem; máj — půjdeme v háj.

V březnu vítr z břízy fouká.

Prach v březnu má cenu zlata.

Březen bez vody — duben bez trávy.

Na sv. Řehoře každý sedlák lenoch, který ne-
oře.

V březnu stár, boj se mar.

Na den Zvěst. Panny Marie (25.) dešť, rodí se rež.

Je-li na Květnou neděli hezky, následuje dobrý rok.

Jaro zvěstuje Zvěstování, ale zimu ještě nevyhání.

Březen přináší podletí.

Na jaře džber deště, lžice bláta; na podzim lžice deště, džber bláta.

Na jaře a v létě co den a noc zmočí, hodina vysuší.

Čtvrtí měsíce:

Úplněk Dne 7.
Poslední čtvrt " 14.
Nový měsíc " 22.
První čtvrt " 29.

Duben

April

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	

1. Pátek	Hugona	Theodora	Častoslav
2. Sobota	Františ. z P.	Theodosie	Veleslav

NEDELE KVĚTNÁ

3. Neděle	Richarda b.	Rosamundy	Zeměmysl
4. Pondělí	Isidora	Ambroze	Hostislav
5. Úterý	Vincence Fer.	Hozeáš	Milica
6. Středa	Celestina	Irenea	Lubomír
7. Čtvrtek	Zelený čtv.	Zdeňka	Vladivoj
8. Pátek	Velký pátek	Apolonie	Divis
9. Sobota	Bílá sobota	Demetria	Jarobud

NEDELE VELIKONOČNÍ

10. Neděle	Hod Boží Vel.	Daniela	Hořislav
11. Pondělí	Pondělí velik.	Iva	Jaromír
12. Úterý	Julia	Julia	Slavomír
13. Středa	Hermenegilda	Justina	Pravoslav
14. Čtvrtek	Tiburcia m.	Justina m.	Ctibor
15. Pátek	Petra Gonzal	Olympie	Bohoboj
16. Sobota	Kalista m.	Rudolfa	Bohevid

NEDELE 1. PO VELIKONOCÍCH

17. Neděle	Roberta	Charisia	Slaviš
18. Pondělí	Amidea Rud.	Venera	Slavojub
19. Úterý	Krescencie	Hermogena	Rastislav
20. Středa	Sulpicia	Sulpicia	Vladimír
21. Čtvrtek	Anselma	Adolara	Želislav
22. Pátek	Sotera a Gaia	Sotera	Vyšeslav
23. Sobota	Vojtěcha	Vojtěcha	Vojtěch sv.

NEDELE 2. PO VELIKONOCÍCH

24. Neděle	Jiřího	Jiřího	Věrnislav
25. Pondělí	Marka ev.	Marka ev.	Radomír
26. Úterý	Klata	Nestora	Radbod
27. Středa	Jaroslava	Anastazia	Jaroslav
28. Čtvrtek	Pavla z Kř.	Vitališe	Chranislav
29. Pátek	Petra m.	Sibyly	Velimír
30. Sobota	Kateřiny Sien.	Eutropia	Dobrovít

Lidová pranostika:

V dubnu čas a pan-
ský kvas (nejistý jest).

Když záhy trn roz-
kvétá, záhy se žito za-
metá.

Mokřý duben přislibu-
je dobrou sklizeň.

O sv. Jiří vylézají z
díry hadi a štíři.

Březen suchý, duben
mokřý — naplňuje sud
a pytlí.

Na Boží hroby přší —
sucho úrodu poruší.

Duben hojný vodou,
říjen "Near beer".

Když vlašt'ovice letí,
jest znamení podletí.

Mokřý duben a pak
květen chladný, k sýp-
kám a k senu přístup
žádný.

Záhy-li kosu slyšeti,
můžeš se, rolníku, těšiti.

Jaro přízeň, léto trý-
zeň.

Na den sv. Tiburcia
(14.), mají se všecka po-
le zelenat.

Dobrý duben — špat-
ný květen.

Bouřky v dubnu zvě-
stují mokré léto.

Čtvrti měsíce:

Úplněk	Dne 5.
Poslední čtvrt "	12.
Nový měsíc "	20.
První čtvrt "	28.

Květen

May

DNY A
TÝDNY

KALENDÁŘ
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

NEDĚLE 3. PO VELIKONOCÍCH

1. Neděle	Filipa a Jak.	Filipa a Jak.	Branislav
2. Pondělí	Zikmunda	Zikmunda	Vladovít
3. Úterý	Nal. sv. kříže	Nal. sv. kříže	Milivoj
4. Středa	Moniky	Floriana	Svatoslava
5. Čtvrtek	Pia V.	Gotharda	Čestmír
6. Pátek	Jana apošt.	Jana	Kostislava
7. Sobota	Stanislava	Stanislava	Dobromír

NEDĚLE 4. PO VELIKONOCÍCH

8. Neděle	Den Matek	Zjev. sv. Mich.	Stanislav s.
9. Pondělí	Rehoře	Joba	Ludmila
10. Úterý	Isidora, rol.	Epimacha	Radivoj
11. Středa	Mamerta	Šebestiana	Soběslav
12. Čtvrtek	Pankráče	Pankráče	Dobrohost
13. Pátek	Serváce	Serváce	Tichoslav
14. Sobota	Bonifáce	Bonifáce	Střežislava

NEDĚLE 5. PO VELIKONOCÍCH

15. Neděle	Žofie	Žofie	Slavobor
16. Pondělí	Jana Nep.	Peregrina	Stojan
17. Úterý	Baschála	Jodoka	Chvalimír
18. Středa	Venance, m.	Venance	Jaromír
19. Čtvrtek	Naneb. Páně	Potenciany	Milan
20. Pátek	Bernardina	Anthanasie	Věkoslava
21. Sobota	Felixe	Prudence	Želimír

NEDĚLE 6. PO VELIKONOCÍCH

22. Neděle	Julie	Desidera	Vislava
23. Pondělí	Lesidera	Zuzany	Chtivoslava
24. Úterý	Johany	Jany k.	Lubomíra
25. Středa	Urbana, pap.	Filipa N.	Zbihněv b.
26. Čtvrtek	Filipa, Ner.	Luciana	Míroslava
27. Pátek	Magdaleny	Béda, cirk. uč.	Svatobor
28. Sobota	Germánka	Viléma	Rustav

NEDĚLE SVATODUŠNÍ

29. Neděle	Hod Boží Sv.	M'aima	Bohdana
30. Pondělí	Ferdinanda	Zdob. hrobů	Milomíra
31. Úterý	Petronily	Levnice	Bojislav

Lidová pranostika:

Studený máj — v sto-
dole (v zahradách) ráj.

Když máj vláhy nedá,
červen se předá.

Len setý na sv. Hele-
nu — bývá dlouhý.

Do sv. Ducha nesvlé-
kej kožucha; o sv. Du-
še zůstaň v kožuše.

Chladný květen, čer-
ven vlažný, je pro sýp-
ky, sudy blažný.

Myslivost. — Půvabné
zábavy myslivecké v po-
kročilém jaru přestávají
a lov obmezuje se jen
na odstřelování arnců.

Pro tebe, sv. Filipe a
Jakube,

jeden druhému měšec
oškube,

nebo zase lépe pijí a
hrají,

a na kostel nic nedbají,
než po lukách a po tráv-
nicích sedí,

jedni jedí, druzí jedí,
mladí jako kozy skáčí,
a tak se jim zdá den
kratší.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 4.
Poslední čtvrt " 12.
Nový měsíc " 20.
První čtvrt " 27.

Červen

June

DNY A
TÝDNY

KALENDAŘ
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Středa	Fortunáta	Radima	Veleslav
2. Čtvrtek	Erazima, m.	Heleny	Radislav
3. Pátek	Klotildy, kr.	Erazima	Bratomila
4. Sobota	Frant. Kar.	Karpattia	Dalibor

NEDĚLE NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

5. Neděle	Nejsv. Trojice	Bonifáce	Lubomír
6. Pondělí	Norběta, arc.	Longina	Radomír
7. Úterý	Roberta, op.	Lukrecie	Lech
8. Středa	Medarda	Medarda	Domoslav
9. Čtvrtek	Božího Těla	Adlety	Stanislava
10. Pátek	Markety, skot.	Onofria	Bohumila
11. Sobota	Barnabáše	Barnabáše	Vyšemír

NEDĚLE 2. PO SV. DUCHU

12. Neděle	Jana z Fak.	Odulfa	Oleg
13. Pondělí	Antonín Pad.	Antonína	Žitomír
14. Úterý	Basilína	Basilíše	Myslibor
15. Středa	Víta, muč.	Víta	Vislav
16. Čtvrtek	Zbyňka, b.	Justiny	Milutín
17. Pátek	Nejsv. srd. P.	Volkmar	Zoroslava
18. Sobota	Marcela	Gerváše	Drahomír

NEDĚLE 3. PO SV. DUCHU

19. Neděle	Gervas a Pr.	Silveria	Miloš
20. Pondělí	Silveria p.	Bohdala	Vladimír
21. Úterý	Aloisia	Aloisia	Věkoslav
22. Středa	Kristiny, ř.	Achace	Břetislav
23. Čtvrtek	Agripiany, p.	Edeltrudy	Radoslav
24. Pátek	Jana křtitele	Jana Křtitele	Hostimil
25. Sobota	Ivana, poust.	Eulogia	Mladen

NEDĚLE 4. PO SV. DUCHU

26. Neděle	Jana a Pavel	Jeremiáše	Ivan
27. Pondělí	Ladislava	7 spících	Vladislav s.
28. Úterý	Lva pap.	Lva	Velebit
29. Středa	Petra a Pavla	Petra a Pavla	Krásica
30. Čtvrtek	Pam. sv. Pavla	Pavla pam.	Šárka

Lidová pranostika:

Červen studený —
sedlák krčí rameny.

Je-li na Boží Tělo jas-
no, bývá dobrý rok.

Medardovo kápě (8.),
čtyřicet dní kape.

Před sv. Janem modlí
se za dešť, po sv. Janě
přichází bez modlení.

Do sv. Jana Křtitele,
nechval ječmene.

Sv. Vít, kořen štíp; sv.
Petr, ten ho natrh; sv.
Prokop, kořen dokop;
sv. Markyta (13. červen-
ce), vede žence do žita.

Netřeba Boha v červ-
nu o dešť prosit, přijde
hned jak začneme kosit.

Na Boží Tělo jaký
den, dlouho se potom
vrací ten.

Mnoho ryb — málo
zrna.

Jaké počasí na Me-
darda, takové jest šest
neděl po něm.

Jasný den na sv. Me-
darda, tiší rolníkova na-
říkání.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 3.
Poslední čtvrt " 11.
Nový měsíc " 18.
První čtvrt " 25.

Červenec

July

DNY A
TÝDNY

KALENDÁŘ
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Pátek	Nejsv. Krve P	Theobalda	Ljudevít
2. Sobota	Kamila	Kamila	Mojmír

NEDELE 5. PO SV. DUCHU

3. Neděle	Heliodora, b.	Oldřicha	Bréanislav
4. Pondělí	Prokopa	Prohl. neodv.	Prokop s.
5. Úterý	Cyr. a Meth.	Cyr a Meth.	Vratislava
6. Středa	Isiáše	Upálení J. Husa	Bohdan
7. Čtvrtek	Vilibalda, b.	Vilibalda	Krásnoroda
8. Pátek	Alžběta, port.	Kiliána	Milorád
9. Sobota	Brikcia	Ludviky	Stojhnév

NEDELE 6. PO SV. DUCHU

10. Neděle	7 bratři	Amalie	Radomír
11. Pondělí	Pia i pap.	Pia	Valčislav
12. Úterý	Jana Kvalb.	Jindřicha	Bořislav
13. Středa	Markéty	Markéty	Radomila
14. Čtvrtek	Bonaventura	Karoliny	Dobroslav
15. Pátek	Jindřicha	Roz apošt.	Dělorád
16. Sobota	Marie Karm.	Rutha	Myslislav

NEDELE 7. PO SV. DUCHU

17. Neděle	Aleše	Aleše	Lubomila
18. Pondělí	Kamila z L.	Arnolda	Miroslav
19. Úterý	Vincence z P	Rufiny	Zoroslava
20. Středa	Jeronýma, z ř	Eliáše	Česlav s.
21. Čtvrtek	Viktora, voj.	Daniela	Příměstlav
22. Pátek	Maří Magdal	Majdal.	Želislav
23. Sobota	Apolináře	Apolináře	Olga

NEDELE 8. PO SV. DUCHU

24. Neděle	Kristiny	Kristiny	Krasislava
25. Pondělí	Jakuba	Jakuba	Igor
26. Úterý	Anny	Anny	Mislava
27. Středa	Pantaleona	Pantaleona	Dušan
28. Čtvrtek	Innocence	Innocence	Svatomír
29. Pátek	Marty	Marty	Křesomysl
30. Sobota	Abdona	Bořivoje	Ludomysla

NEDELE 9. PO SV. DUCHU

31. Neděle	Ignáce z L.	Hynka	Dobromír
------------	-------------	-------	----------

Lidová pranostika:

Co červenec neuvaří,
toho srpen neupeče.

Sv. Prokop — sije
houby.

Když se hříby zrodí,
chleba málo.

Roztrhne-li pavouk
svou síť, ve dvě, přichází
na to brzy dešť.

Co do Jakuba odkve-
te, do Havla (16. října)
uzraje.

Na sv. Eliáše (20.) do-
poledne léto, odpoledne
podzim.

Do Eliáše pod křovím
schne, po Eliáši ani na
křoví.

Parno o Jakubě, zima
o Vánocích.

Hezký den na sv. Ja-
kuba přislubuje mnoho
ovoce.

Svatá Anna (26.) —
chladno z rána.

Zvěšují-li mravenci
na sv. Annu své hroma-
dy, dá se očekávat jistě
tuhá zima.

Sv. Anna — žito žala.

Když na sv. Jakuba
slunce svítí, má prý kru-
tá zima být.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 2.
Poslední čtvrt " 10.
Nový měsíc " 18.
První čtvrt " 24.

Srpen

August

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Pondělí	Petra v okov.	Petra v okov.	Rolislav
2. Úterý	Alfonsa z L.	Gustava	Střezislava
3. Středa	Štěpána A.	Augusta	Miroslav
4. Čtvrtek	Dominika	Dominika	Neklan
5. Pátek	P. M. Sněžná	Osvalda	Chranislav
6. Sobota	Pr Krista P	Sixta	Něhoslav

NEDELE 10. PO SV. DUCHU

7. Neděle	Kajetána	Donata	Piragost
8. Pondělí	Cyriaka	Cyriaka	Nezamysl
9. Úterý	Romána m.	Romana	Ratibor
10. Středa	Vavřince	Vavřince	Slavata
11. Čtvrtek	Filomeny, p.	Heřmana	Ratislav
12. Pátek	Klára	Klára	Slavomíra
13. Sobota	J. Berchmanse	Hyppolyta	Svatopluk

NEDELE 11. PO SV. DUCHU

14. Neděle	Eusebia	Eusebia	Branimír
15. Pondělí	Naneb. P. M.	Naneb. M.	Sobeslav
16. Úterý	Rocha	Rocha	Prostivoj
17. Středa	Liberáta	Bertrama	Miron s. m.
18. Čtvrtek	Heleny cíř.	Agapita	Boleslav
19. Pátek	Ludvíka Tol.	Sebalda	Ludomír
20. Sobota	Bernarda	Bernarda	Jacek

NEDELE 12. PO SV. DUCHU

21. Neděle	Fr. ze Chantál	Adolfa	Dědomír
22. Pondělí	Timotea	Žibřida	Siemyslava
23. Úterý	Fil'pa Ben.	Zachariáše	Sdziwoj b.
24. Středa	Bartoloměje	Bartoloměje	Květuša
25. Čtvrtek	Ludvíka kr.	Ludvíka	Ludevít
26. Pátek	Zefirina	Samuela	Otakar
27. Sobota	Josefa Kal.	Gebharda	Stoslav

NEDELE 13. PO SV. DUCHU

28. Neděle	Augustina	Augustina	Vlastimil
29. Pondělí	Stěti Jana K.	Niceáše	Šťastný
30. Úterý	Rosy p.	Benjamína	Radvan
31. Středa	Raimunda	Raimunda	Bohudat

Lidová pranostika

Čeho srpen neuvaří,
toho září neusmaží.

Počátkem srpna, stu-
dený vítr se strnišť
fouká.

Je-li léto mokré, bý-
vá v příštím roce dra-
hota.

Kde stoklasa, má
chléb pán i chasa; kde
metlice, nemá ho hospo-
dár ani slepice.

Na den sv. Vavřince
(10.), jdou oříšky do
věnce.

Krásně-li o Vavřinci
a Bartoloměji (24.), na
dobrý podziměk měj do
brou naději.

Panna Maria (15.) dá-
vá první oříšky; svatá
královna dostane první
výlupek (oříšek).

Když jsou v srpnu
velké rosy, zůstane oby-
čejně pěkné počasí.

Když kvetou boby,
nouze o chleby; a když
kvete mák, to už ne tak.

Duben, máj, červen
vino v sudech suší; sr-
pen, září, říjen hospodá-
ři kručí.

Čtvrti měsíce:

Úplněk	Dne	1.
Poslední čtvrt	"	9.
Nový měsíc	"	16.
První čtvrt	"	23.
Úplněk	"	31.

Září

September

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Čtvrtek	Jiljího, opata	Jiljího	Jarmila
2. Pátek	Štěpána kr.	Leodegarda	Dobroslav
3. Sobota	Mansveta	Mansveta	Ranislava

NEDĚLE 14. PO SV. DUCHU

4. Neděle	Rozalie p.	Rozalie	Přemyslav
5. Pondělí	Viktorina	Viktorina	Radslav
6. Úterý	Zachariáše	Magna	Držislava
7. Středa	Reginy	Regina	Milena
8. Čtvrtek	Nar. P. Marie	Naroz. Marie	Rodoslava
9. Pátek	Gorgonia m.	Brunona	Čtibor
10. Sobota	Mikuláše T.	Mikuláše	Přemyslav

NEDĚLE 15. PO SV. DUCHU

11. Neděle	Prota	Prota	Mstidruh
12. Pondělí	Kvidona	Kvidona	Všeslav
13. Úterý	Amáta	Materna	Grzymisla
14. Středa	P. sv. Kříže	Kornela	Radomíra
15. Čtvrtek	Nikodema kn.	Nikodema	Strastimír
16. Pátek	Ludmily	Eufemie	Věra
17. Sobota	Lamberta	Lamberta	Drahoslav

NEDĚLE 16. PO SV. DUCHU

18. Neděle	Josefa k.	Títa	Jaroslav
19. Pondělí	Januaria	Januaria	Roslaw
20. Úterý	Eustacha	Fausta	Myslaw
21. Středa	Matouše ap.	Matouše	Bohuchval
22. Čtvrtek	Maurice	Maurice	Mislov
23. Pátek	Tekly p.	Tekly	Vladimíra
24. Sobota	P. M. de Merc	Stětí Jana	Dubravka

NEDĚLE 17. PO SV. DUCHU

25. Neděle	Kleofáše	Kleofáše	Ladislav
26. Pondělí	Cypriána	Pravdomily	Pravomila
27. Úterý	Kosmy a D.	Kosmy a D.	Kosma
28. Středa	Václava, kn.	Václava, arch.	Václav král
29. Čtvrtek	Michala	Michala	Novomíra
30. Pátek	Jeronyma	Jeronyma	Samomysl

Lidová pranostika:

Podzim na strakaté
kobyle jezdl.

Panny Marie naro-
zení, vlašt'oviček rozlou-
čení.

Po sv. Matouši, čepici
na uši.

Na sv. Maurice nesej
pšenice — buďet' samá
metlice.

Na sv. Václava, každá
pláňka dozrává.

Je-li hezky na sv. Ji-
jí, lze očekávat po čty-
řech neděle hezké počasí.

Padají-li před sv. Mi-
chaem žaludy, nastane
brzká zima.

Pěkné růže v zahra-
dách věští pěkný podzi-
mek, pozdní zimu.

ZRNKA

Kdykoliv jsme vítězi-
li, pokaždé se tak stalo
více převahou ducha
nežli mocí fysickou.

Svoboda se nedá vy-
křičet, vyplakat a vyla-
mentovat; jen z ruky
pilné naděje svítne.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 8.
Nový měsíc " 14.
První čtvrt " 21.
Úplněk " 29.

Říjen

October

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Sobota | Remigia | Remigia | Blažena

NEDĚLE 18. PO SV. DUCHU

2. Neděle	Leodegarda	Leodegarda	Vojslav
3. Pondělí	Bohumila, b.	Ludomíra	Jaroslav
4. Úterý	Františka As.	Františka As.	Bra'slav
5. Středa	Placida	Placida	Vratislav
6. Čtvrtek	Brunona	Bedřišky	Věronica
7. Pátek	Král.posv.růž.	Abadiáše	Libuše
8. Sobota	Brigity	Pelagia	Bislaw

NEDĚLE 19. PO SV. DUCHU

9. Neděle	Diviše	Diviše	Slavomila
10. Pondělí	Františka B.	Frida	Dobromil
11. Úterý	Ludvík, Bert.	Burkharda	Zvonimír
12. Středa	Maxmiliána	Maxmiliána	Mirogoj
13. Čtvrtek	Eduarda V.	Kolomana	Blahomír
14. Pátek	Kallixta L.	Kallixta	Wiecoslav
15. Sobota	Teresie	Teresie	Jadwiga s.

NEDĚLE 20. PO SV. DUCHU

16. Neděle	Havla, op.	Havla	Lubislawa
17. Pondělí	Hedviky	Hedviky	Vlaslav
18. Úterý	Lukáše ev.	Lukáše ev.	Zlatomír
19. Středa	Petra z Alk.	Ferdinanda	Ostrihoj
20. Čtvrtek	Vendelína	Vendelína	Krešmír
21. Pátek	Voršily	Voršily	Vojmír
22. Sobota	Korduly	Korduly	Věrnislav

NEDĚLE 21. PO SV. DUCHU

23. Neděle	Severina	Severina	Vladislav
24. Pondělí	Rafaela arch.	Rafaela	Vlastimil
25. Úterý	Křišpína	Křišpína	Stranislav
26. Středa	Evarista	Evarista	Žitoslav
27. Čtvrtek	Sabiny	Sabiny	Dadiboh
28. Pátek	Šimona a Judy	Den čsl. sam.	Blahomír
29. Sobota	Zenobius	Narcise	Božidar

NEDĚLE 22. PO SV. DUCHU

30. Neděle	Krista Krále	Hvězd.	Tvrdomír
31. Pondělí	Volfganga	Slav. reform.	Hněvoboř

Lidová pranostika:

Je-li vrána na blízku,
je nejvyšší čas k setí.

Když se říjen blýská,
zima plýská.

Šimona Judy, zima je
všudy.

Když dlouho listí ne-
padne, tuhá zima se při-
krade.

Divoké husy na odle-
tu, konec i babímu létu.

Studený říjen ničí
všechn hmyz i pro bu-
douce rok.

ZRNKA

Projevujme vůli svou
vždy cestou zákonní a
buďme jisti, že se vždy
po dobrém to státi mu-
sí, čeho si celý národ
přeje. Žádná moc na
světě není tak silná, aby
mohla oddati spravedli-
vé žádosti celého náro-
da.

Buď vždy spravedli-
vým k dítěti. Slib mu
jen to, co mu splnění mů-
žeš a splň to, co jsi mu
slibil.

Čtvrti měsíce: 1

Poslední čtvrt Dne 7.

Nový měsíc " 14.

První čtvrt " 21.

Úplněk " 29.

Listopad

November

DNY A TÝDNY

K A L E N D Á Ř

Katolický

Evangelický

JMÉNA Staročeská

1. Úterý	Všech Svat.	Všech Svat.	Milíč
2. Středa	Pam. Dušiček	Pam. Dušiček	Bohumil
3. Čtvrtek	Huberta	Huberta	Bronisz
4. Pátek	Karla Bor.	Otona	Slavobor
5. Sobota	Zachariáše	Blandiny	Mojmír

NEDELE 23. PO SV. DUCHU

6. Neděle	Linharta	Linharta	Vševolod
7. Pondělí	Engelberta	Engelberta	Zdeněk
8. Úterý	Bohumíra	Bohumíra	Bohumír
9. Středa	Theodora	Bohdana	Bohuchval
10. Čtvrtek	Ondř. Aveliny	Proba	Dobřila
11. Pátek	Martina	Den Příměří	Křeslav
12. Sobota	Benedikt s b.	Jonáše	Vyšeslava

NEDELE 24. PO SV. DUCHU

13. Neděle	Stanislava	Diega	Stanislav s.
14. Pondělí	Josafata b.	Levína	Veselka
15. Úterý	Leopolda	Leopolda	Wizimír
16. Středa	Edmunda, ar.	Ottomara	Stojslav
17. Čtvrtek	Řehoře	Hugona	Jaromíra
18. Pátek	P. chr sv. P.	Gelasia	Namyslav
19. Sobota	Alžběty	Elišky	Stanímír

POSLEDNÍ NEDELE PO SV. DUCHU

20. Neděle	Felixe z Val	Edmunda	Čestmír
21. Pondělí	Obětov. P. M.	Obětov. M.	Novomír
22. Úterý	Cecilie p.	Cecilie	Vojslava
23. Středa	Klimenta	Klimenta	Dalibor
24. Čtvrtek	Den Díkůčin.	Den Díkůčin.	Miluša
25. Pátek	Kateřiny	Kateřiny	Hodimír
26. Sobota	Konráda	Konráda	Prelimír

NEDELE 1. ADVENTNÍ

27. Neděle	Virgila, bisk.	Libousta	Miloust
28. Pondělí	Rufusa, muč.	Vintře	Svatoslav
29. Úterý	Saturnina	Zachariáše	Radhod
30. Středa	Ondřeje ap.	Ondřeje	Radhošta

Lidová pranostika:

Hřímá-li v listopadu, bude úrodný rok.

Kvetou-li v listopadu znovu stromy, bude zima trvati až do května.

"Má se jako husa o Martině" (jest stále v nebezpečí).

Chodí-li husa o Martině po ledě, chodí o vánocích po blátě.

Svatý Martin přijede na bílém koni.

Na sv. Martina, kouřívá se z komína.

Je-li na sv. Martina slunečno, nastane tuhá zima.

Na sv. Kateřinu (25.), schováme se pod perinu.

At' Kateřiny neb Kříže, když mrzne, topte chýše.

Sníh na sv. Ondřeje (30.), velmi žitu prospěje.

Jaké počasí na sv. Kateřinu, takové je v příštím lednu.

Jiní o Všech Svatých věští nám o Vánocích tuhé mrazy a krutou zimu.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 5.

Nový měsíc " 12.

První čtvrt " 20.

Úplněk " 28.

Prosinec

December

DNY A
TÝDNY

KALENDÁŘ
Katoľický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Čtvrtek	Eligia	Dluhoše	Náum
2. Pátek	Bibiany	Kandida	Stražimír
3. Sobota	František X.	Kasiana	Chvalislav

NEDELE 2. ADVENTNÍ

4. Neděle	Barbory	Barbory	Těšibor
5. Pondělí	Sabasa, poust.	Sabaše	Lubomír
6. Úterý	Mikuláše	Mikuláše	Bořivoj
7. Středa	Ambrože	Agaty	Semen
8. Čtvrtek	Početí P. M.	Kaj. den ev.	Boguwola
9. Pátek	Leokadie	Jáchyma	Chvalimíra
10. Sobota	Melchiada	Judity	Křesislav

NEDELE 3. ADVENTNÍ

11. Neděle	Damaše	Damaše	Savin
12. Pondělí	Sinesia	Otilie	Ratislav
13. Úterý	Lucie p.	Lucie	Vyšemíra
14. Středa	Nikasia	Nikasia	Hořislav
15. Čtvrtek	Kristiny, pa.	Ignacia	Slavohoj
16. Pátek	Adely, cís.	Albina	Čedomíl
17. Sobota	Lazara	Lazara	Vladimila

NEDELE 4. ADVENTNÍ

18. Neděle	Graciána	Vunibalda	Hostimír
19. Pondělí	Nemesia	Nemesia	Osvětín
20. Úterý	Křišťana, b.	Izáka	Bohumil
21. Středa	Tomáše ap.	Tomáše	Tomislav
22. Čtvrtek	Zena, voj. a m	Blaženy	Božena
23. Pátek	Viktorie p.	Dagoberta	Vlasta
24. Sobota	Adama a Evy	Adama a Evy	Budimír

NEDELE VÁNOČNÍ

25. Neděle	Nar. Páně	B. hod. vánoč.	Bohuslav
26. Pondělí	Štěpána m.	Štěpána	Štěpán a.
27. Úterý	Jana ev.	Jana ev.	Ivan
28. Středa	Mlad'átek	Mlad'átek	Hrdoslav
29. Čtvrtek	Tomáše Kant.	Johathana	Milada
30. Pátek	Sabina, b.	Davidu kr	Miloš
31. Sobota	Sylvestra	Sylvestra	Bořislav

Lidová pranostika:

Když v prosinci mrzne a sněží, úrodný rok na to běží.

Na sv. Barboru (4.), saně na dvoru.

Barbora mosty mostí, Judita hřeby ostří a Mikuláš přibíjí (4., 5. a 6.).

Po sv. Baruši — střež nosu i uši.

Svatý Mikuláš splachuje břehy.

Přichází-li zajíc do ohrady, bude zima ještě tužší.

Studený prosinec se sněhem, dá žito na každé výšině.

Jaký je prosinec, taký je příští červen.

Sv. Lucie (13.), noci upije.

Do Vánoc huť, od Vánoc cuvej.

Zelené Vánoce — bílé Velikonoce.

Vánoce v jeteli, letnice ve sněhu.

Jitřní jasné a obloha čistá — úroda hojná přístí rok jistá.

Po studeném prosinci bývá úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 5.

Nový měsíc " 12.

První čtvrt " 19.

Úplněk " 27.

Divoký lovec

Povídka z doby Václava IV.

I.

USTÝ MLÝN rožmberský na potoku "Skalské" neklapal již tak vesele, jako klapával ještě před rokem. S vlast'ovkami uletnuvšími přede dvěma roky na podzim, aby se nikdy více nevrátily do svého hnízdečka pod trámem ve dveřích, zdálo se, jakoby ulétlo všecko požehnání od mlynáře Jana Helmona.

Na zimu onoho roku zemřela mu pracovitá žena po dlouhé nemoci, která ho stála mnoho, mnoho peněz. Lidé ve vesnici říkali, že by za to a pak za náklad na pohřeb mohl koupiti pěkný dvorec. Mlynář peněz nelitoval, ale což to bylo vše platno — život nelze vykoupiti. Mlynářka zemřela.

Ostatně v tom nebyl mlynář ještě nejhůře. Nebožka zanechala mu již vzrostlou dceru, osmnáctiletou Adletu, která obstarávala nyní hospodářství. Ale horší ještě rána přikvapila na Helmona — mlýn shořel. Zůstaly jen holé zdi a to právě v čas pro mlynáře nepřiležitý, ve žních. Jindy v tu dobu jezdily do mlýna po úzké kamenité cestě vozy, naložené až do vrchu pytlí, nyní vozily jen dříví na stavbu. Dvoji ztráta tedy!

Mlynář však ještě nezoufal. Pracoval seč byl, aby uvedl vše do bývalého pořádku. Těšil se, že již následujícím rokem bude mu pomozeno, aby mohl aspoň zaplatiti daň a nájemné, které mu milostivý pan správce na Rožmberku letos počkal.

Zlé však časy uhodily tenkrát na celou ubohou zemi českou, jejímž posledním synem na jihu byl mlynář Helmon. "Pustý mlýn" ležel totiž na

samých hranicích rakouských. Říčka, či vlastně potok "Skalská", otáčející mlýnské kolo, přicházela již z Rakous, prorážejíc si zuřivě cestu lesnatými vrchy pohraničními. S mlýnského kola padala jako vodopád do hluboké rokle táhnoucí se těsně podél cesty, tak že musil vozká dáti řádný pozor, aby při některém záhybu neocítl se dole v jejím šumícím proudu, spěchajícím ku šedým zděm slavného kláštera Vyšehradského, kdež ji beze stopy pohltila Vltava.

Myslelo se, že v tak zastrčeném koutě nedověděli se lidé ničeho o tom, co právě vlastní otřáslo. Ale otřesení to bylo tak mocné, že bylo pozorovati účinky jeho i na "Pustém mlýně." Mlynář od nějakého času složil ruce úplně v klín, nechal mlýn nedohotovný a hledíval tupě před sebe. Mletí nebylo; bylo již pozdní léto, právě přede žněmi. Každý se těšil na hojně požehnání, ale Helmon nečinil ani nejmenších příprav ku návalu práce, jaký vždycky nastal po žních. Byl zamýšlený, nemluvný. — Nikdo nemohl si příčiny toho vysvětliti.

Ovšem, byl tentokráte zlý čas v zemi! Když si páni něco zpískají, musí si za ně poddaný prsty pálit. Páni si zahrají a poddaný to odnese do opravdy za ně.

Tentokráte v roce 1394, nenáležel ten žert panský v ničem jiném, než v zajetí krále. Král Václav IV., jehož zášť nepřátelská nazvala "Lenivým", zajisté jeden z nejupřímnějších králův k českému lidu, se pánům znelíbil. Horšili se nad tím, že u svého dvora nevidí rád zástupce mocné šlechty české a že raději se obklopil lidmi z rodu nízkého, kterým propůjčuje nejpřednější úřady zemské. — Zvláště první velmož český, p. Jind-

Mch z Rožmberku, stal se úhlavním nepřítelem královým a způsobil proti němu jednotu panskou za účelem tím, aby krále přiměli k ústupkům, by ho dostali pod svůj vliv a jím pak vládli — k prospěchu poddaného lidu za jisté ne.

Když král neleká se jednoty panské na sněmě, umyslí si pán z Rožmberka jiný plán, který se mohl dobře podařit.

Král Václav, náruživý lovec, dělí čas svůj mezi pobyt v Praze a na oblíbeném hradě svém Žebráckém, kdež honil v nesmírných lesích okolních. Když vracel se jednou ze Žebráka do Prahy, stávil se k obědu v Králově Dvoře mezi Počápy a Berounem. Tu obklopil ho lid panský ve velikém počtu, odzbrojil slabý průvod králův a tohoto zajal. Tajně, aby se o tom nedozvěděli přívrženci královi, dali ho odvézt na hrad Příběnice v Tábořsku k panu Jindřichu, a když přece vešel úkryt Václavův ve známost, smýkán byl ubohý král v největší tajnosti na Krumlov a odtud až za hranice někam do Rakous — nikdo však nevěděl kam.

Tak rozpředl se v Čechách tuhý boj stran, nejohroženější domácí války. — Mladší bratr králův Jan, vévoda Zhořelický, ujal se těžké práce vysvobození a těšil se k tomu i německé pomoci, jelikož knížata německá nechtěla snést potupy, že císař jejich byl zajat několika pány českými. Nastalo zbrojení po celé zemi. Jednota panská, cítíc svou slabotu i přes to, že se spojil s ní druhý bratr králův, Jošt, markrabí moravský, utíkala se o pomoc k arcivévodě rakouskému Albrechtovi a nasazovala všechny síly své, aby když ne počtem, alespoň vystrojením předčila stranu královskou. Hrady její chystaly se k všemožnému obležení. Ze všech stran byla svážena do nich spíše všeho druhu, aby odpor mohl býti co nejdéší. Zdi opravovány, lid sháněn.

K tomu všemu bylo ovšem potřeba peněz, a to nekonečné sumy. Kdo je měl dáti než poddaní? Rožmberk, náčelník jednoty, byl povinnen při-

spívat ku společné věci nejvíce, sháněl tedy peníze co nejprísneji.

Na "Pustý mlýn" dolehlo třetí neštěstí! A nebylo menší předešlých. Odboj panský ohlásil se zde velmi příkře, mlynář Helmon ucítil nejvíce jeho tíhy.

Byl jeden z oněch bouřlivých večerů, kdy jest člověku smutno i v přátelském kruhu kolem teplého krbu. Ačkoliv před žněma, foukal studený vítr. Měsíc byl ukryt za hustými mraky a setmělo se mnohem dříve, nežli kdy jindy v tuto dobu. Bylo-li smutno, bylo tím více v "Pustém mlýně." Četná chasa rozešla se již dávno, hned po ohni, do světa, a ku pomoci mlynářově zůstal jen mladík Jiří, daleký příbuzný Helmonův, jenž za to, že se ho Helmon v jeho chudobě ujal, nyní nechtěl smutný mlýn opustiti. Dnes byl však i on na Rožmberku za nějakou záležitostí a měl se vrátiti až pozdě v noci.

Adléta byla s otcem samotna. Helmon seděl u širokého dubového stolu, hlavu máje podepřenou na rukou, a hleděl upřeně s tupým výrazem před sebe. Jen časem nějaká kletba razila si cestu mezi zatátými zuby.

Adléta předouc krátký, špatný lonský len, poslouchala se zatajeným dechem kvílení vichřice v krbu. Čadící louč zastrčená ve štěrbině černého stropu veliké světnice, svítila jí spore na práci.

Když jednou konečně otec strašně zachmuřil čelo udeřil svou svalnatou pravicí, až pevný stůl pod ní zapraskal, odvážila se Adléta přece s otázkou k němu:

"Řekni mi přece, co tě tak trápí, tatínku? Proč jsi tak zamračen, proč mluvíš taková děsná slova, jaká jsem od tebe nikdy neslychala?"

Starý Helmon pohlédl na dceru a čelo jeho se na chvíli vyjasnilo, jako když slunce vypluje z mraků. — Hned na to ale přikryly opět nové hrady chmur toto slunko a mlynář byl opět zamračen.

"Což ty rozumíš, co může člověka trápit!" "A jak by ne, vždyť to ví-

dím každého dne a každou hodinu. Práce se nedaří po vůli a to tě mrzí! Víš vše, a mohu posoudit, kterak ti je kolem srdce při tom pomčšení, ale posud nevím, proč bys sobě zoufal. Nebude mlýn hotov letos, bude jistě na jaro, nu, a tu zimu nějak přečkáme a napřesrok bude, pan bůh dá, lépe!"

"Ano, půjde, bude-li nás bůh živiti

"Uskrovníme se, a půjde všecko."

"Ano, půjde, budeli nás bůh živiti a odívati jako ptactvo nebeské a lili na poli, a dá nám byt v doupatech skalních."

Při těchto slovech usmál se mlynář oním ostrým pronikavým, trpkým smíchem, jakým smějí se obyčejně jen zoufalci.

"S těmi doupaty to přece nebude doslovně, otče," pravila Adléta, nutíc se k veselosti. Neuměla dosud rozeznati, jaká to veselost zmocnila se otce, a myslela opravdu, že ten smích je známkou dobré míry. "Máme, bohudíky, posud náš přívětivý, útulný mlýn a lesů je kolem více než dost, abychom se nemusili strachovati zimních mrazů. Všecko půjde lépe než si myslíš."

"Náš mlýn?" Mluvíš posud bezstarostně jako nerozumné děcko. Nic není našeho na celém tom božím světě nežli bída. O té můžeme říci směle, že jest naší! Naš mlýn! Byly časy, kdy jsem mohl skoro říci, že jest naším, ale nyní — —"

Adléta pohlédla udiveně na otce. Nemohla pochopiti významu jeho slov a lekala se, aby rozum jeho neutrpěl nějaké pohromy následkem tolikeré ztráty. Než Helmonovo oko nejevilo šilenství. Jakási zlá předtucha sevřela jí srdce při těch slovech.

"Ovšem, ty nic nevíš!" pravil tiše sám sobě mlynář, mna si čelo, jakoby teprv nyní upamatoval se, s kým mluví. Tiše, však Adléta to přece zaslechla a upřela v něho ulekaný zrak.

"A co nevím, tatínku?"

"Nic nevíš, ale dovíš se!"

"Kdy?"

"Nevím, snad brzo, snad později,

ale uvidíš; času k tomuto dost. Čím později, tím lépe pro tebe."

"A proč ne hned? Víš, že to něco smutného."

Helmon přikývl jen němě hlavou.

"Pamatuješ-li se však na pořekadlo nebožky matky, že lepší tisíckrátě nehoda předvídaná než náhlá? — Mlýn—"

"Už není náš! Vezmou nám ho! Jsem dlužen!" vyrazil ze sebe mlynář s velkým nemáháním. Svírala mu ta slova hrdlo a ubírala dechu. Zakryl si rukama obličej a zaskřípěl zuby.

"A komu otče, komu?" tázala se spěšně Adléta "Proč se tak hněváš, proč skřípáš zuby? Je-li dluh spravedlivý, jakož si ani jinak mysliti nedovedu — —"

"U sta hromů, je to dluh nespravedlivý," zaburácel divoce Helmon hlasem jako vichřice a zdi mlýnu se otřásly, když opět udeřil mocně do stolu. "Jsou to peníze vynucené! — Kletba Boží na ty, kteří nás takto sužují!"

Adléta chvěla se jako osykový list, pohlížeje zděšeně na rozhněvaného otce.

"Komu jsem dlužen? Tomu odírači žebráků, tomu, jenž se strojí v kment, koupený za krvavé peníze chudáka, našemu pánu! Purkrabí mi počkal nájemné, pán je nyní chtěl. Dobře, dal jsem mu je. Chtěl berní, dal jsem mu ji! Chtěl nájemné na rok napřed — i to jsem mu sehnal, třeba stíží, zastavil jsem raději stavbu, stavbu mlýna, jediného majetku. A nyní, nyní chce na mně purkrabí jeho novou ještě daň a k tomu poručil mi svými biřící, abych podal zprávu o každém pytli obilí, které by přišlo sem ke mletí! Mám se státi udavačem."

Mlynář mluvil tato slova s takovým horečným spěchem, že sotva mohl již dechu popadat. Oddechl si hluboko a pokračoval již mírněji:

"Pane," vzkázal jsem mu, pro daň a nájemné, které jsem musil odvésti, nemám peněz na stavbu, a proto nebudu moci ani mletí." — "Nic ne-

dělá," dal mi odpovědi purkrabí, — "jen dej zprávu o obilí. Každý musí odvesti pětinu žně na hrad a po případě i více." — Ne, to neudělám, pane purkrabí! Zrádcem svých sousedů nebudu. Žeň nebude letos valná a lidu vesnickému bude se spíše obilí nedostávat, než aby přebývalo. Nevezmete mu přece poslední sousto chleba! Musil by na jaře zemřít hladem, řekl jsem mu zřejmě." —

"Což nám po lidu, jsou zde zbrojnoši, obležení, které nás snad čeká, ty musíš, jsi-li věrným poddaným Rožmberka, dáti nám zprávu o obilí!" — "Nedám!" — "Tedy se toho doví pán!" — "Necht'!" — odpovím lhostejně. — A nyní rozhodl pan Rožmberk, aby mi byl vzat mlýn, v němž žili a umřeli již můj praděd, děd, otec, v němž jsem již po pětadvacet let já mlynářem!"

Mlynář unaven a rozčilen na chvíli utichl. Adléta stála nepohnutě uprostřed jizby a veliké slzy kanuly ji hojně z očí. Dohovující louč praskala. Celý dešť jisker pršel na cihlovou podlahu.

V tom okamžení otrásl se mlýn pádnými rány na vrata u dvoru. V obou zatajil se dech. Poslouchali, chvějíce se oba. Pes dal se do štěkotu.

"Snad Rožmberští?" pravil drsně mlynář a chopil se dlouhé sekery, stojící u krbu. "Jen přes mou mrtvolu vkročí do mlýna!"

Adléta zavěsila se v smrtelné úzkosti na jeho rámě, zdržující ho.

Rány se opakovaly. Pes přestal štěkati a skučel jen. Mlynář pustil sekeru.

"Někdo známý! Jiřík by však tak netloukl!" pravil a otevřev bez průtahu okenici, zvolal do tmy: Kdo to? Jmenuj se!"

"Já Jiří! Otevřete co nejrychleji, jde o mnoho!" volal udušený hlas.

"Zavři okno," obrátil se otec k Adlétě, a rozsvítiv rychle novou louč spěchal na dvůr. Vrata zavržla, Jiří několika skoky ocitl se ve světnici.

Adlétino oko zazářilo, když viděla přichozího, štíhlého mladíka s různě

vými tvářemi, v zamoučeném kabátě, celého udýchaného.

"Rychle, rychle odtud! někam do bezpečí! Nesu zlé zprávy. Seberte nejcennější věci, které bychom rychle vzali s sebou. Zatím vám vše povím!"

A nemeškaje strhl sám ze zdi Adlétinu nejpěknější sukni, zatím co ona již hledala v truhle.

"Dobře se ustrojte! Snad budeme musít býti celou noc venku. Biřici rožmberští jsou nedaleko a mohou zde již býti každou chvíli!"

Mlynář, jakkoliv se zdál býti na tuto návštěvu připraven, nemohl se přece zdržeti výkřiku podivení.

"Tedy přece?"

"Vypravuj!" prosila Adléta.

"Znáte pána! Purkrabí ho poštval, povídali mi na Rožmberku. Pán se prý zapřísahal, že musíte pykatí za svá smělá slova ve věži jakobínského, v nejhlubším jejím vězení, patnáct sáhů pod zemí! Celý dav oděnců asi dvacet, poslal pro vás. — Předběhl jsem je a podhrabav rychle s největším namáhaním onu nakloněnou jedli na kraji stráně nad cestou skácel jsem jí právě na cestu. Dá jim to nejméně půl hodiny práce, než se v té tmě přes ni dostanou, nezkoupá-li se aspoň polovice z nich dříve ve Skalské. Jedou velmi pomalu, bez hluku, chtějí vás překvapit, abyste neuprchli. Nyní však se jim bohdá počty jejich zmatou."

Zatím šlesli všichni tři, co myslili, že má poněkud větší cenu a nebude jim překážeti. Starý mlynář vzal na sebe široký kožich, přepásal se řemenem, obul boty kožešinou a dal na hlavu vysokou čepici. Jiří natáhl tmavý plášť s rukávy a již již.

Pes dal se do divokého štěkotu, jenž oznamoval blízkost žoldnéřů. "Nepust'", pravil mu Jiří, pouštěje ho z řetězu, a nyní mohli být jistí, že pes roztrhá prvního, jenž vkročí do mlýna. Na to prolezli opatrně plotem, v němž mlynář sekerou díru udělal, za mlýn a pustili se po příkré stráni nahoru.

V tom však vyšel na neštěstí měsíc

za chvíli z mraků a osvětlil okolí. —
Chvilíci museli sehnouti se do hu-
bového křoví, jímž byla stráň porostlá,
a postupovali pomaleji, aby ne-
byli zpozorováni.

Však již bylo slyšeti klení a hřmot
oděnců před vraty do dvora. Tloukli
do nich halapartnami, jež se leskly
v záři měsíce. Dubové desky nepo-
volily však ani dost málo ranám těž-
kých kopí a válečných seker. Pes
nabíhal zběsile dvorem, čekaje na
prvního vetřelce, by do něho zarazil
hrozné svoje tesáky.

Obyvatelé mlýna zatím vystoupili
již nahoru na stráň právě nade mlýn.
Viděli nyní zřetelně sami jdouce ne-
vidění, kterak se namáhají. Zaveden
slepým vztekem chopil se Jiří veli-
kého kamene, přes který právě klo-
pýtl, aby jej smetl dolů mezi ně. —
Smrt jednoho byla by jistě v zápětí
toho činu. Však Helmon chopiv ho
za ruku, vyrval mu kámen se slovy:

“Odpust’ jim, neboť nevědí co či-
ní!” Setník pravil: “Dím-li žoldnéři
svému: Jdi, tedy jde, a jinému: —
Přijď! a přijde a služebníku své-
mu: Učiň to! a učiň!”

V tom zahlaholil právě podle nich
drsný hlas: “Haho, sem, zde jsou!
Pospěšte nahoru, máme je!”

A temná postava vylézala z pro-
tější strany na stráň. Již ale v téže
minutě chopil se jí Jiřík a srazil ji
vší silou opět dolů.

Pak obrátiv se k mlýnáři, pravil
spěšně: “Utíkejte do Rakous. Ne-
mějte starost o Adléta, zachráním ji
sám!”

Chopil chvějící se Adléta do ná-
ručí a jako s pírkem ubíhal s ní po
hřebeni vrchu hustým lesem. Mlynář
stál zde posud, dívaje se se slzou
v oku posledně snad v životě svém
na mlýn.

Chtěl se pustiti za Jiříkem, ale v
tom mu zaskočil nový ozbrojenec
cestu.

Nerozmýšleje se dlouho, pustil se
Helmon po stráni opět dolů ku po-
toku, sjel téměř dolů, přebředl vodu
a ocitl se v lese na druhé straně ú-
plně v bezpečí.

“Však se již najdeme s Adlétem.
Najdeme se spíše než kdybych se
ocitl na Rožmberku v prokleté jako-
bínské věži patnáct sáhů pod zemí!”
byla jeho myšlenka a to zajistě ro-
zumná.

Rychle ubíhal lesy.

IV.

Jako zvěř vyhnaná chrtý ze svého
doupěte běží slepě ku předu nehle-
dajíc cesty, neohlížeje se na pře-
kážky, nevědouc kam, ni kudy běží,
tak vzdaloval se mlynář od svého
nešťastného domova.

Nyní teprve, když byl zanechán o-
samotě svým myšlenkám, tu teprve
se zděsil nad neštěstím, které ho
potkalo. Nyní, když byl ze svého
rodného mlýnu vyštván, tu teprve
viděl, kterak mu je drahým ten osa-
mělý koutek země v divokých lesích.

Nepochyboval ani dost málo, že
divoká chasa, hospodařící asi nyní v
mlýně, odevzdá jej přes všechnu
spoustu ještě sřízavému plameni, a-
by se odškodnila za poranění neb
smrt jejich soudruha a noční cestu,
a svede vinu na něho, na Helmona.
Svítili si na cestu bylo u vojenské
čeládky modou, příjemnou zábavou.

Pomyslí si, jak hrůzné, srdce-
rvoucí by to bylo podívání pro něho,
jenž miloval rodný mlýn ne již jen
jako oko v hlavě, ale více, jako se-
be sama. Proto prchal, spíše než
ze strachu před oděnci, kterých se
as nyní neměl již co strachovati.

Nikdo nemůže říci, jak dlouho tak
utíkal. Těkal samými lesy a skala-
mi, jež neměly konce. Přebrodil se
již několika potoky, přešel mnoho
strání, nesčíslně klopýtl přes dlouhé
plazivé kořeny lesních stromů, neb
smekl se na mechu. A pořád dále ho
to hnalo. Pořád se mu zdálo, že kdy-
by se ohlédl, spatřil by hořeti svůj
mlýn, a tato myšlenka ho pobádala
vpřed, vlevajíc mu v unavení vždy
nových sil.

Trvalo to již dlouho, dlouho, ale
Helmonovi zdálo se to všechno býti
jen malou chvilkou.

Konečně však byl přece umdlem. Pot se mu jen lil s jeho vráskami pokrytého čela, otevřená ústa lapala po vzduchu, mokré nohy třásly se slabostí. Nemohl již dále, klesl k zemi. Avšak sotva dopadl, již se zase opanoval. Studená tráva ho vzpamatovala.

Posadil se na zemi a ohlédl se bojácně vzad. Nikde ani nejmenší stopy po nějaké záři. Hluboce si oddechl a nyní teprve se rozhlédl po místě, kde se nachází. Měsíc chvílemi svítil jasně, chvílemi schovával se za plujícími mračny, a hvězdy také málo svítily.

Byl na úzkém pruhu louky podél nějakého potoka, jehož šumění zřetelně slyšel. Po druhé straně vystávaly vysoké skály, plny trhlin a jednotlivých balvanů rozličných tvarů. Zde pnul se věžovitě, onen tvořil podobu kříže, jiný podobal se obrovské zatáté ruce a jeden docela měl podobu opravdové šibenice. Měsíc vyplulý právě z mraků osvětloval svou matnou září tyto podoby, pracuje na nich ještě i svým stínem.

Podle sebe viděl mlynář něco se bělati. Sáhl po tom — byla to veliká kost', lidská však zajisté ne. Otřásl se přece hrůzou a rychle vyskočil, daleko ji zahodiv. Ustoupil několik kroků. — Zde byla celá hromádka kostí i s velikou. Helmon poznal i při tmě, že je to kostra koně.

Což aby zde byla také lidská? — Chtěl přehnouti z tohoto místa.

Běžel vpřed, tam však široký potok zastavil jeho kroky. Pospíchal stranou — zde bořily se nohy jeho do mokré země, kdež místy probleskovala voda. Všude jinde vysoká, nedostupná skála.

Zoufalý spěchal zpátky, odkud byl přišel. Ale i zde skály a houští, kterými bylo nemožno se prodrati. A přece nepamatoval se, že by sem byl lezl přes skály nebo houštím. K tomu ukryl se měsíc opět za mraky a mlynáře obklopila černá temnota. Vrcholy jedlí klátily se studeným víchrem, vískajícím v trhinách skal, potok šuměl zvláštním, tajemným

hlasem a k tomu viděl mlynář opět koňské vybledlé hnáty s tou přišerou lebkou.

Chvěl se hrůzou, zuby jektaly, kolena klesala. V zoufalosti poklekl na tu studenou zemi a počal se modlit. Modlil se za vysvobození, za vyváznutí z tohoto strašlivého údolí. Vězení ve věži jakobinské, lidomorna patnáct sáhů pod zemí byla by pravým rájem proti této svobodě. K tomu pojila se pomalu také starost o Adléta, zdali šťastně vyvázla z rukou žoldnéřů.

Když přeřikal všechny modlitby naučené, počal se modlit slovy vlastními. Žaloval těm šedým skalám, tomu neuprosnému nebi svou trýzeň. Tu zdálo se mu, jakoby přidružený druhý hlas se modlil za ním. Nová hrůza ho pojala. Vyskočiv se země vykřikl zoufale:

“Což je zde místo prokleté?”

Náhle napadla mlynáře nová myšlenka, která ho však více poděsila nežli potěšila. Vzpoměl si, že je dnes noc před svatou Markétou. Po noci filipojakubské jest to nejtajemnější noc v létě. Všecky ty tajuplné postavy, dobré i zlé opouštějí v ní své podzemní úkryty, aby se pobavily pod širým nebem. Rusalky opouštějí své paláce pod vodou, víly stromů vystoupí z těchto, víly skal opouštějí své kobky, všichni šotkové vyhrnou se na povrch země ze svých dílen a zásobáren, aby škádli lidi, kteří náhodou jim do rukou padnou. Zvláště pak mocnosti zlé slaví dnešní noci svůj jak zřejmě dokazuje prudký vítr, vždy v té noci bouřící. A zítřejší den slavnost mrtvých —

Mlynář poznamenal se dnes už po nesčíslněkrátě křížem a prose vroucně boha za ochranu, umínil si, že stůj co stůj musí se vyplést z tohoto místa, kteréž svou osamělostí a nepřístupností hodilo se zajisté výborně za rejdiště zlých duchů. Avšak marná naděje. Ani tentokráte nenalezl žádného východu. Byl odsouzen strávit noc v děsné společnosti koňské kostry.

Když konečně ztratil již i posled-

ní nadějí, tu mimo vůli svou, an nemysle na to co povdává, hlasitě zaklel:

"Pekelné moci by snad byly pohruty mými prosbami, ale bůh není! Dábel by mně snad spíše pomohl než nebe!"

Dutý hlas opakoval opět poslední slova. Helmon zhrozil se nyní v tom okamžiku toho, co právě řekl, ale bylo to již venku. Opět prosil boha za odpuštění a plakal při tom jako dítě.

V.

V tom náhle zapoměl na všechno.

Asi sto kroků před ním objevilo se na skále rudé světlo nějaké pochodně a hned na to viděl slézati po kamenech velikou tmavou postavu. — Hrůza vrazila se mu do nohou, zůstal státi. Za první slézaly dvě nové postavy.

"Kdo to? Kdo zde?" tázala se postava hlubokým hlasem. "Kdo volal?"

Mlynář se neozýval. Byl by rád uprchl, ale kam?

"Ach, zde!" volal děsný příchozí a rychle chvátil k mlynáři. Tento slyšel, která tmavá postava tasí meč. Strachem klesl k zemi.

"Hahaha," zasmál se nyní velíkán divokým, příšerným smichem, "to je divná zvěř, která padá dříve než se lovec přiblíží! Můžeš mluvit o velikém štěstí, sedláče, že již neležíš v krvi. Měl jsem tě za medvěda, aspoň se mi zdál hlas tvůj medvědí. Kdyby má kuše nebyla zlomena, již by nyní vězel šíp v tvých prsou. Vstaň!"

Helmon pomalu se zvedal. Vlasy se mu strachem ježily. Viděl před sebou při svitu pochodně skutečného divokého lovce, o jakém se vypravují v dlouhých zimních večerech ve mlýnících mnohé děsné věci. Vysoká postava se širokýma prsama značila sama již zřetelně, že to není člověk z tohoto světa. Přiléhající zelený kabátec byl stažen širokým, černým řemenem. Ve vysoké botě vězel dlouhý lovecký nůž, na širo-

kém, temně zeleném klobouce houkala se dlouhá kohoutí péra. V ruce držel ohromnou kuši se silným železným obloukem, k jehož napjetí třeba bylo zajisté síly nadlidské. — Veliké oči vysílaly blesky z hustého černého vousu, jímž byla celá tvář skoro pokryta.

Oba průvodcové zůstali státi němě trochu opodál. Jen oči se jim blýskaly.

Mlynář dělal jeden kříž za druhým. Nic platno, příšerná zjevení se nehýbalo, pozorujíc ho upřeně. Nemohl z počátku pronést ani slova. Konečně přece vyrazil ze sebe stěží a zoufale.

"Chval každý duch Hospodín!"

Veliký lovec se potupně usmál.

"Bože, stůj při mně!" zvolal mlynář v největší úzkosti. "Chci raději celý svůj život ve vězení pro dluhy strávit, nežli duši svou v oheň věčný zatratit."

Lovec naslouchal pozorně zděšeným slovům. Při tomto posledním zalesklo se náhle oko jeho tak, že pronikl blesk ten i temnotou.

"Pro dluhy? Jsi chud? Ovšem, ovšem jinak bys nebyl v tmavé noci v lese," pravil soucinně polohlasem, jakoby se bál, aby to nikdo jiný neslyšel. A chopiv mlynáře za ruku šeptal mu do ucha:

"Zaplatím tvoje dluhy a dám ti ještě bohatství, splníš-li co na tebe vložím!"

"Dobrotivý bože, chce mne zakoupiti!" zaúpěl mlynář, "má duše —"

"Uzavřeme spolu smlouvu, sedláče," pravil rychle a rozkazujícím hlasem velíkán, a ruka jeho tiskla křečovitou silou rameno Helmonovo. Slova nesmíš přenést o ní, dokud ji nevyplníš. Půjdeš do Čech, do Budějovic!"

"Ano do Budějovic. Ale nepodepíšu se na nic, neumím psát a nezaprodám spasení duše své!"

"Nechť také podpisu. Umíš čísti?"

"Ne!"

"Tím líp."

Lovec strhl s hlavy klobouk a vytáhl za širokým jeho okrajem nevel-

kou peragamenovou blanku s přivěšenou malou pečeti.

"To zde odevzdáš prvnímu rytíři, pravím rytíři, který tě potká v Budějovicích u brány. Dostaneš za to peněz, že budeš mít dost ty i tvoji potomci!"

Vstrčil mocí Helmonovi blanku do ruky. Tento neopovážil se brániti.

"Ale neodvažuj se blanku zahoditi nebo dáti jí jinému!"

Blanka pálila mlynáře na ruce jako řeřavé železo.

Pozvedl oči — veliký lovec ani jeho dva soudruzi zde již nebyli. I zář zmizela, aniž by bylo znáti kam. Půda jakoby pod ním hořela. A přece zase zdálo se mu, že přes jeho nohy lezou studené zmiže a mloci. V každém vrcholku jedlí seděly malé postavy, bliskající očima a z daleka ozývalo se vytí vlkodlaka. S listkem v ruce, jež bál se zahoditi, pobíhal Helmon údolím.

Konečně na smrt umdlen a hrůzou přemožen, klesl ve mdlobách k zemi.

VI.

Jiřímu a Adlétě bylo však v tu dobu hůře, než by si byl mlynář pomyslíl.

Jiří uchopiv silnou rukou Adléta, odnášel ji do lesa, aby se pustil také do Rakous. Také on si myslel, že schůzka s otcem bude již snadna, a že záleží hlavně na tom, aby se dostali z dosahu Rožmberských žoldnéřů.

Tito však nemysleli ani z daleka na to, aby si nechali kořist tak snadno ujít. Týz odězec, který oddělil Helmona od dcery a od Jiříka, pustil se nyní za těmito dvěma, jež ještě zahlédl v měsíční záři mezi stromy. Vadila mu ovšem poněkud neznalost krajiny, kterou znal opět Jiřík výtečně, ale tento zase měl s sebou třeba sladké, přece jen těžké břímě a nebylo pochyby, že je žoldněr brzo dostihne. Jiřík byl úplně neozbrojen, kterak tedy sprostí se hrozícího nebezpečství?

Adléta omdlávala v jeho náručí

úzkostí. Jich stíhatel blížil se čím dále tím více. Adlétin bělavý šat bylo z daleka viděti. Při tom děsil se Jiří též té myšlenky, že asi jiní se pustili na stíhání.

Konečně již nemohl dále, Rožmberský odězec byl sotva dvacet kroků, volaje stále za nimi. Jiřík položil tedy Adléta na kyprý mech a chystal se s holýma rukama přemoci nepřitele.

Tento se na něj hed také obořil. Ale hned při prvním útoku s nešťastným výsledkem. Zakopl o dlouhý kořen a nehorázně upadl. Jiří nelenil, zmocnil se jeho meče, který mu vypadl z ruky a daleko jej zahodil. Pak vrhl se na něj a po nedlouhém zapolení svázal mu obratně svým řemenem ruce na zádech.

Adléta vzpamatovavši se nyní, dívala se ustrnule na to počínání. Jiří jsa hotov, chopil se jí opět a opět ubíhal s ní kus. Pak teprve, když byli již v jistotě před svázaným žoldněřem, vysmekla se z jeho objetí.

Kráčeli rychle vpřed. Les šuměl jim nad hlavami a brzo zaslechli opět šumění svého potoka, Skalská. Byli teď na půdě rakouské. Jiřík znal všechny tyto lesy důkladně a podařilo se mu šťastnou náhodou nalézt známou pěšinu, kterou se pustili.

Nyní mohli si již odočinouti. Nebylo potřebí takového chvatu.

Nikdo z nich však nemluvil. Vítr fučel mezi stromy, sova houkala, potok šuměl, bylo tak nevolno, tak smutno, a přece nikdo neodvážil se rušit lovem toto smutné mlčení, tu neveselou náladu.

Pochybuji ostatně, že by který z nich věděl něco o větru ohýbajícím vrcholy stromů nad jich hlavami. — Větve vrzaly a chřestily. Přes všechnu pochybnost o osudu otcově plnila duši Adlétinu jen jediná myšlenka, a předmětem jejím byl — Jiří. Bylo jí tak blaze prohati s ním, v nepřívětivé noci lesem, že zapoměla na všechno jiné. Jiří zapudil z hlavy její všechny vzpomínky na otce, mlýn, na nebezpečství. Jak sladce odpočívalo se jí v jeho náručí! Cítila

k němu již dlouho vřelou náklonnost, ale tato na neštěstí zdála se být Jiřím nepocítěna.

Jiřímu tlouklo srdce v prsou jako kládívem. Tak dlouho miloval již Adléta a posud neodvážil promluvit s ní slovo o lásce. Pořád se mu nezdálo být ani možným, aby ty malé projevy přízně, kterými ho Adléta co den téměř zasypávala, měly být důkazy její lásky k němu. Pořád si nebyl jist, neodbude-li ho Adléta, nevysměje-li se slovům jeho jako dětským snům, neb nezapudí-li ho urážlivě od sebe, čehož se ovšem nesmírně bál.

Nyní byla by bývala tak příhodná doba k jeho vyjádření se a Jiří se proto chtěl tím více. Ne, není možno, aby ho Adléta milovala. Tak něžná, tak krásná bytost nemůže milovat jeho, chudého, neotesaného mladíka. A přece opět sestavoval si v hlavě řeč kterou ji osloví, aby jí nejlépe vysložil, co srdcem jeho hýbe, co duši jeho plní.

V těch myšlenkách si několikrát zhluboka vzdechl.

—“Co je ti, Jiříku?” tázala se ho konečně soucítěně Adléta.

—“Nic, Adlétko, jen tak, bez příčiny, ani sám nevím—” šeptal pomateně Jiřík.

—“Nevěřím tomu,” pravila Adléta hlasem tak něžným, že pohnula i nejtajnějšími záhyby srdce Jiříkova. Při tom položila ruku na jeho rameno.

Jiří se chopil nyní křečovitě té ruky a vášnivě ji políbil.

—“Co to děláš, Jiříku?” bránila se jemně Adléta, ale zvuk její dosvědčoval zřejmě, že to s tou obranou tak nejde doopravdy.

Jiří však neodpověděl a celou svou obrovskou silou pojal Adléta do náručí a pokrýl v jednom okamžení celou její tvář polibky.

A stal se div, že ho Jiří nemohl ani pochopiti. Adléta se nebránila. Naopak cítil zřetelně, kterak ruce její ovinuly se pevně kolem jeho krku, jakoby ho nechtěla ani pustiti od sebe.

Srdce obou překypovalo blažeností. Dlouho, dlouho tak stáli v objetí, až konečně Adléta jemně se vyvinuvši, upomenula na další cestu.

—“Tvá cesta je vždy mou cestou!” pravil Jiří nadšeně. “Byť jsi šla na konec světa, půjdu za tebou, abych tě chránil!”

A rychle, jakoby chtěli napravit, co zameškali, pokračovali ve své cestě uprostřed lesů. Jen časem slyšet bylo sladký polibek.

VII.

Začalo se právě rozednívat, když oba milenci dorazili po dlouhé unavující chůzi ku široké, pohodlné silnici. A jdouce chvíli po této, octli se u osamotnělé hospody v polích nedaleko lesa.

Jiří znal ještě i zde krajinu. Byli sice již mezi Němci, v Rakousích, ale hospodský byl Čech.

Měli již velice potřebí zotavení a trochu teplé stravy po studené noci. Láskou sice na chvíli hladu zapomeneme, ale také to netrvá věčně.

Jiřík zatloukl směle na okno a prosil za otevření. V hospodě již byli vzhůru, ale posud byly dvěře zamčeny. Po dlouhém vyptávání se konečně přece otevřeli.

Ranní příchozí usadili se u teplých kamen a čekali trpělivě na polévku, kterou jim šenkýřka příslibila uvařit. Byli šťastní. Doufali, že nyní se šťastně sejdou s otcem, a pak bude dobře. Starost o mlýn Adlétě ani nepřipadla a Jiřímu tím méně.

Lidé v hospodě hleděli sice podivně na mladý párek, jenž zavítal sem časně ráno pěšky skoro beze všech potřebností a dělá na sebe zamilované oči.

—“Útěk z otcovského domu,” mručel pro sebe krčmář, potutelně se usmívaje. Měl vskutku pravdu, ovšem že v jiném smyslu.

Co však záleželo Jiřímu a Adlétě na lidech, když nyní věděli o své oba-
polné lásce! Polévka byla hotova a hosti se najedli. Venku zatím vyšlo slunce v plné své kráse u po nepřijem-

né noci nastal nejpříjemnější den. Otevřenými okny zazníval sem zpěv ptactva ze zahrady a mečení ovcí z ovčína.

Náhle přiběhl krmář celý zděšený do světnice a ukazoval oknem ven na cestu. Jiřík vyhlédl, ale nepochyboval, proč by se měl krmář děsiti. Viděl dlouhou řadu jezdců i pěšího lidu ubíratí se k hospodě. Byli sotva stopadesát krokův.

"Vykradou mne, oberou mne!" volal krmář zoufale, chytaje se za hlavu. "Mé sudy uherského vína, mé rakouské, mé nejlepší! A toho piva pražského! A právě dnes když mám takovou zásobu!"

Nárek nebyl však nic platen, pomoci žádné nebylo. Vojenská chasa byla již zde. Vše seskákalo s koní a hrnulo se do vnitř. Hned jich byla plná sednice, "víno, pivo!" křičel jeden přes druhého, česky i německy.

Krmář se neměl k obsluze tolika hostí. Schoval se za širokou almaru na pec. Několik jezdců ho vytáhlo za velikého smíchu ven s peci.

To pozorovali ještě Jiří a Adléta. Více ne, neboť i kolem nich nahrnula se kupa oděnců, kteří ihned počali škadlití Adlétu, nedbajíce hněvivého pohledu jejího zamoučeného průvodce.

Pokud se však toto žertování pohybovalo v mezích třeba ne již slušných, ale aspoň snesitelných, byl Jiří pokojným. Když konečně ale jeden ze zbrojnošův, dlouhý Němec, s ruskými kníry a vlasy, opovážil se dáti náhle Adlétě políbení, tu vyskočil v témž okamžiku Jiří jako blesk a chopiv dlouhého Němce za hrdlo, srazil ho jednou ránou k zemi a s ním ještě dva jiné žoldnéře. Pozdě litoval, že neuprchl před válečnou chasou, jako ostatní obyvatelé hospody mimo krmáře.

V tu chvíli totiž byl již v jedné řezí. Všichni okolostojící vrhli se na něho, aby pomstili urážku svých soudruhů, a Jiřímu bylo se co brániti. Ještě štěstí, že spolehajíce se na svou přesilu, netasili zbraň. Byl by asi Jiřík špatně při tom pochodil, třeba že

již několik přibýlo do sousedství Němce na zemi. Jiří křičel o pomoc česky, aniž by vlastně pomoci čekal, a Němci řvali německy.

Po několika okamžicích zápolení dostal mimo své nadání posilu. Několik žoldnéřů chtějících pomoci krajanovi, přimísilo se ze žertu do rvačky. Němci lítali na zemi, jako zralé jakubky, které venku na zahradě celý houf jiných žoldnéřů klepal. Brzy byla celá světnice plná rvačky a hluku.

Náhle však nastalo u dveří utišení, šířící se vírem dál a dále. Jiříkovi bylo uvolněno. Rozhlédl se a viděl, kterak nějaký vznešený pán klestí si cestu k němu. Žoldnéři před ním uctivě ustupovali.

"Co to za hluk, vadu a rvačku?" tázal se přísně, došel až k Jiřímu, na kterého mu všichni ukazovali jako na původce všeho.

Několik Němců pustilo se nyní do tak rychlého vykládání, že to vypadalo, jako když vosí roj ze svého hnízda vylítne.

"Tiše!" dupl si onen pán, "tázal jsem se tohoto mladíka zde!"

Jiří nyní všechno vypravoval o vzniku srážky, pojav za ruku Adlétu, která byla po celý zápas plakala v koutě, nemohouc ovšem Jiříkovi přispěti na pomoc.

"V tom ohledu ti nemohu pomoci," pravil pán. "Naše řemeslo je těžké, a proto musí se lidu také všelicos povolit. My za vás nasazujeme hrdla, vy tedy musíte přimhouřit opět oči, když si válečník zažertuje s vaším děvčetem. Kdybys byl z našeho řemesla, pak by to bylo něco jiného."

Jiřík pozoroval udiveně tyto žoldnéřské zásady. Pán se obracel k odchodu.

"Dej se k nám," šeptal mu vedle stojící český žoldnéř do ucha. "Dej se hned, sice se zle s tebou povede. Je nás zde Čechů málo, a kdyby to přišlo do opravdy, pan Ratmír ze Švamberka je velmi přísňým ku vračkám mezi námi."

Jiřík nemohl ani pochopiti smyslu těch slov.

Zbrojnoš podle něho však zvolal na odcházejícího Švamberka: "Pane hejtmane!"

"Čeho si přeješ?" obrátil se tento, stoje již na prahu.

"On prý chce se k nám dát, aby-
chom mu jen prý dali pokoj a pro-
pustili děvče!"

"Nuže, přijímám ho. Dáte mu ně-
jaké kopí a meč!"

"Nyní tedy ať ho necháte i s jeho
milou, je vaším soudruhem! Ale to
ti povídám, nový oděnce, to děvče s
námi nepovlečeš! Jdeme do boje!"
Zde máš také svůj závdavek..."

S těmi slovy hodil mu několik zla-
táků na stůl a odešel, dříve než Ji-
řík mohl slova promluvit.

Byl žoldněrem proti své vůli. Žád-
ný nářek již nepomáhal. Ale těšil se
přece, že Adléta jest mu uchovaná
před divokou chasou.

Chvilé, kterou se ještě sbor zdržel
u osamělé krčmy, užil k tomu, že
smluvil se s krčmářem, jehož úlohu
obstarávali si oděnci sami, nosíce
korbele piva a vína ze sklepa, aby
poskytl Adlétě útulku za polovici pe-
něz od Švamberka po tu dobu, po-
kud on by nepřišel. Doufal, že se mu
podaří utéci při nejbližším noclehu.
Druhou polovici dal Adlétě.

Rozloučiv se s touto, opásal se při-
nešeným mečem, vzal kopí a odešel
s ostatními, když bylo všechno víno a
pivo krmáři do poslední kapky vy-
pito.

Byl to pomocný sbor šesti set o-
děnců, které vyslal arcivoda rakou-
ský Albrecht pod vedením českého
pána Ratmíra ze Švamberka ku po-
moci panské jednotě proti králi Vác-
lavovi.

VIII.

Privětivé slunko opíralo se žhavý-
mi svými paprsky Helmonovi již hez-
kou chvíli právě do očí, než se pro-
bral přece konečně ze svého hlubo-
kého spánku. Vítř byl dávno ustal.
Den byl překrásný. Měloť tedy býti
letos hojnost lískových ořechů, ne-
bot' prší-li na svatou Markétu, jsou
prý oříšky vždy prázdné.

Rozhlédl se kolem — byla to pře-
ce tedy skutečnost, co viděl v noci.
Zde potok, tam roztrhané skály. Po
podobách, jenž v noci se tvořily, ne-
bylo však nyní ani památky, neboť
ostrým stínem měsíce ztratily i tyto
svou děsnou stránku, která ho tak
polekala.

Podle něho ležel onen osudný lí-
stek. Ve dne nepocítil sice ani polo-
vici oné hrůzy a strachu, s jakým byl
jej v noci přijal, ale proto přece bral
jej do ruky s velikou bázni a úctou.
Nechat ho ležeti, jak mu vnitřní hlas
radil, přece se neosmělil. Kdož ví,
jak by to bylo dopadlo, kdyby nepo-
slechl slov divokého lovce!

Zastrčil blanku do opasku a v po-
toce se umyl. Pak rozhlédl se po vý-
chodu z tohoto prokletého místa. V
denním světle bylo ovšem dobře vi-
dětí úzkou stezku, vinoucí se nahoru
mezi skalami, kudy byla děsná náv-
štěva noční přišla. Nedaleko pak le-
žela koňská kostra, jakož i mnoho
jiných kostí tu bylo rozházeno. Lid-
ských však mezi nimi nespatriil. Bylo
to dle všeho nějaké mřehoviště.

Mlynář šel po atezce. Když vystou-
pil nahoru, viděl asi na tři čtvrtě neb
hodinu odtud vzdálené pyšné věže ně-
jakého velikého hradu na skále, ježž
však neznal. Pomyslí si hned, že as
bude již hodně daleko v Rakousích.
Ale přece se m nezdálo, že by měl
blíže do Lince než k českým hrani-
cím, jak mu konečně pověděl uhlíř,
kterého našel v lese po dýmu, vystu-
pujícím z jeho mlíře.

Tak daleko nemohou být Jiřík a
Adléta, žádným způsobem! Kterak
jsem to přece sem doběhl? myslil si.
Pak mu napadla blanka, pálicí ho v
opasku jako oheň a tížící ho jako
centnýř, a Helmonovi vstávaly vlasy
na hlavě jako v noci.

"Což aby tak bylo v tom působe-
ní zlých mocností, že jsem v malé
chvilce, byla to snad sotva hodina,
ocítl se tak daleko? Možná! A to
údolí mezi skalami? To bloudění,
má zmatenost, ten noční černý muž.
Ne, ne, za žádný peníze neprodám

spasení duše své? Pryč, pryč s proklatým listkem!"

A rychle rozepjal opasek a listek vytáhl. Ale divná věc! Když jej držel v ruce, napadl ho zase strach před hrozbou lovcovou, že zle se mu povede, neodevzdá-li listek na místo určené. Rozvažoval chvíli, díval se na blanku. Byla popsána nějakými písmeny, o nichž soudil mlynář, ač neuměl čísti, že jsou latinské. Poznámka mezi nimi L a hned mu připadl na mysl Lucifer.

"Ano, snad to byl on sám?" šeptal si uděšeně a již opět rychle vstrčil blanku do opasku a rychle jej zapjal, aby ji nemohl ztratiti.

Přes lesy zazníval sem z dálky zvonek nějakého pobožného poustevníka. Helmon se pomodlil. Bylo poledne....

U druhého nejbližšího uhlíře koupil si chleba a pak spěchal ukázanou cestou k silnici, aby se dostal brzy opět do Čech. Hnalo ho to, a opět zdržovalo a tížilo, do Budějovic ku bráně, aby zde odevzdal dle tajemného rozkazu prvnímu rytíři blanku.

Kráčel statně celý den. Tisíce myšlenek zkrřížilo se zatím v jeho hlavě, a bůh ví, že ani jedna nebyla veselá. — Poselství ho lekalo a přece napadala mu stále myšlenka, jak by ho mohl asi ten rytíř odměniti, a kterak by snad tou odměnou mohl vyplatiti mlýn.

Tížila ho také poněkud starost o Adlétu, ale již neveliká. Vždyť byla s Jiříkem, a ten o ní dojista pečoval! Ostatně pozoroval již dávno trošku, že si s Jiříkem nejsou lhostejní.

"Nu," pravil nyní spokojeně, kdyby to bylo jindy, nesměl by se Jiřík k Adletě ani přiblížiti, ani z daleka pomýšleti na ní, ale nyní, co mohou chtít. Jsem žebrákem jako Jiřík a snad větším než on. Má aspoň pracovitě ruce a já jsem již starý."

Ale divnou náhodou opět si vzpomněl na odměnu, čekající ho za jeho poselství. Bránil se myšlence té vši silou, zamítal ji od sebe. Nic platno!

Vstupovala v jeho mysl vždy živěji a živěji.

Měl něco peněz uložených večer do opasku. Nebylo jich ovšem mnoho, ale stačilo to přece, aby byl několik dní střídavě živ.

Noc ztrávil již ve vesnici na české půdě mezi krajany. Vyhnul se však opatrně panstvím rožmberským a vůbec všem místům, kdež by mohl potkat nějakého známého. — Raději si zašel notný kus cesty a tím také nedorazil do Budějovic hned druhého dne. Zůstal na noclehu ve vesnici u Krumlova. Vyšel časně z rána, dostal se dosti brzo k Budějovicům, k místu, kdež se mělo konečně rozhodnouti to, co ho tížilo více než štukový kamen.

IX.

Již z daleka uzel moře bílých stanů kolem města a dým, jenž vystupoval z ohňů, na nichž si branný lid vařil anidani neb již připravoval oběd. Helmon byl vskutku překvapen tímto pestrým podíváním, jež se mu poprvé v životě naskytovalo. Nevěděl, co se děje. Ve svém osamělém mlýně slyšel cosi zvoniti o válce, a na Rožmberku také povídal purkrabí něco o přípravách k vojné s králem, ku kterým třeba mnoho peněz, ale bližšího nic nevěděl. S králem! Myslí, že s některým sousedním. K tomu byl již posledních čtrnácte dnů stále zadumčiv, nevšímaje si ničeho kolem sebe.

Mosty městských příkopů byly přes to, že kolem města leželo tolik přátelského lidu, opatrně vytaženy, aby snad při náhlém přepadu nepodařilo se nepříteli zmocniti se bran. I tyto byly zavřeny a na valech a zdech leskly se v smuteční záři přílby stráží. Vše mělo vzezření krajiny, v níž snad v několika hodinách rozlehne se ryk válečný, řinčení zbraní, vystříkne krev a vystoupí dým požárů.

Helmon bral se pomalu blíž a blíž. Stráž zastavila ho u ležení, propustila však ihned, vedouc, že nemá

zbraně, že to jen poctivý, mírumilovný sedlák. Mlynář bral se tedy ležením dále zrovna k nejbližší městské bráně.

Tu zastavil najednou uprostřed ležení kroky jeho veliký dav ozbrojeného lidu, valícího se s křikem a jásotem. Celý les kopí trčel nad jich hlavami. Jeden měl kabátec pestřejší než druhý. Zvuk polních rohů třepotal vzduchem, bubny vířily, lid hučel.

Za tím proudem lidu pěšího jela četná družina na koních. Koně i lidé leskli se zlatem a stříbrem. Kabátce vroubené zlatým třepením, byly staženy pásy bohatě ozdobenými drahokamy. Bohaté pláště visely s ramen. Bylo na nich viděti, že jest to komonstvo nějakého velmože či snad spíše velmožů několika, neboť není možno, aby jediný měl takovou družinu.

Ostatně nedali na sebe ani tito vzácní velmožové dlouho čekati.

Na vysokých bujných ořích jeli dva mladí mužové, jich jediný pohled prozrazoval, že jen oni jsou příčinou shuku a tlumu. Jeden z nich se širokým pláštěm barvy purpurové, se znakem českým na prsou a nízkou čepicí, seděl na bělouši. Po boku houpal se mu pádný meč, ozdobený na pochvě znaky zemí korunních.

Po jeho boku seděl lehce v sedle na vraníku mladík bělovlasý, oděný nejjemnějším, zlatem protkávaným kmentem a zeleným pláštěm se stříbrnou přilbicí na hlavě, s tenkým, krátkým mečem po straně.

Za nimi pak bral se opět lid branný, uprášený, jakoby po dlouhé cestě, v řadách. Lid napřed volal: — "Sláva vévodu Janovi! Sláva vévodu Zhořelskému!" ozbrojenci v zadu: — "Vivat Ruprechtus!"

"Co se to děje?" tázal se mlynář mladého střelce v lesklém pancíři, připojiv se k houfu válečníků, zevlujícímu na tah.

"Přijel kníže Ruprecht z Bavor s lidem králi ku pomoci."

"Který to jest?"

"Ten na vraníku."

"A kdo ten druhý?"

"Vévoda Zhořelický, bratr králův."

A střelec zmizel v proudu.

Tento uchvátil také mlynáře a nesl s sebou až ku městské bráně, jež se nyní otevířela.

Helmonovi se při tomto divadle teprve v hlavě rozbřeslo. Tedy prvnímu u brány budějovické! Kdo byl prvním rytířem zde než vévoda, — bratr králův.

Povystoupil poněkud s namáháním poněkud z davu a postavil se stranou, čekaje až přijedou knížata, která byl o kus cesty předběhl.

V tom však chopilo se ho několik silných paží. Tři kopiníci ho drželi a strkali zpět. Vévoda již jel.

Bylo potřebí místa, kde by se mohla postaviti městská rada k uvítání knížete bavorského. Okolní lid se smál, pohlížeje na veselý výstup.

Ve strachu téměř smrtelném, aby neztratil vznešenou osobu s očí, vytáhl nyní rychle lístek již připravený a mával jím ve vzduchu. Někáký rytíř neb hejtman velící lidu, který dělal pořádek, to zpozoroval a přiskočiv rychle k Helmonovi, lístek mu vzal, dívaje se naň.

Mlynář vykřikl strachy, že poselství své nebude moci pro tuto neohodu snad splniti.

Avšak rytíř sotva na lístek pohlédl, obličej jeho se zruměnil, oči zaplály, celá postava se zachvěla.

"Čekej!" pravil rychle k Helmonovi.

Knížata byla právě u padacího mostu a učený pan děkan Jakobus Popovský otvíral v tom okamžení svá široká ústa, aby uvítal vznešené hosty hluboce promyšlenou latinskou řečí, když vskočil onen rytíř beze strachu mezi koně, nedbaje jich zubů ani kopyt, a dotlačiv se spěšně k vévodu Janovi, podával mu blanku.

I na toho měl tajemný lístek podobný účinek jako prve na rytíře.

"Kdo to přinesl?" tázal se kvapně.

Kopiníci již vlekli k němu mlynáře, třesoucího se jako osyka.

"Zde prozatím za tvé poselství."

pravil vévoda, odepínaje od svého pasu těžký kožený kapsář.

Helmon ztrnul. Neměl ani slova, když mu dal vévoda kapsář do ruky. Neviděl, neslyšel a svíral jenom němě kapsář.

Když se vzpamatoval, stál před branou skoro sám.— Průvod byl již dávno v městě.

Mlynář utíkal, co mu nohy stačily ven z ležení. Daleko pak za ním teprve zastavil se, otvíraje s obavou darovaný mu kapsář.

Bylo v něm samé zlato!....

X.

Jiřík přislíbil Adlétě, že nejdéle v několika dnech opustí krvavé válečné řemeslo a na perutích lásky přiletí k ní, ku středu veškerého jeho myšlení a jednání. Adléta tedy těšila se, že Jiřík svému slovu dostojí, pro ní přijde a z krčmy opět odvede.

Nelíbilo se jí zde. Krčmářova žena byla Němkyně a již z té příčiny neukazovala Adlétě ani přívětivé tváře, třeba že Adléta za všechno platila. Krčmář byl pak pořád samé naříkání nad škodou, která ho žoldnáři potkala, a nedal, aby si to opět vynahradil, jísti ani vlastní rodině, tím méně Adlétě. Stále jí líčil, že peníze, které u něho Jiřík nechal, nestačí ani na chleba, který Adléta sní.

Hodiny mýjely jako měsíce a dni jako roky.

Již byl zde pátý den a po Jiříkovi posud ani slechu, ani vidu. Adléta nevěděla, do jaké to války táhl Jiřík, a krčmář nemohl jí také mnoho povědět. Přes hory, oddělující ho od vlasti, přešlo k němu málo zpráv.

Každého dne šla Adléta k večeru, když již byla krčmářce ve všem pomohla, daleko po cestě ku českým hranicím, doufajíc, že potká Jiříka, vrácejícího se z bezděké procházky.

V každém z lidí, kterých dohledla, domnívala se viděti vzdáleného milého a tím trapnější bylo pro ni pokračování zklamání.

Vyptávala se pocestných, na kterých bylo viděti, že přicházejí z

Čech, nevědí-li ničeho o Jiříkovi. Ličila jim ho dopodrobna a když ji nemohli podati žádné zprávy, vypovídala se na stav věci a průběh války.

Ani tu nedostalo se jí potěšivých odpovědí.

Král úplně zmizel, jako by se nad ním země zavřela. Snad ho mají páni někde v hlubokém sklepení neznámého hradu uschovaného, neb již ho docela více není. Kdož to může říci? Zášť pánů je velká, a když už se toho odvážili, jeho osobní svobody zbavili, jak daleko k tomu, aby ho konečně zbavili i života?

Královské vojsko prý leží u valném počtu kolem Budějovic, pleníc neslýchaně sousední ohromné statky pánů z Rožmberka a z Hradce, z Němec prý přicházejí k němu valné posily. Kníže Bavor sám přijel ku pomoci králi a králův nejmladší bratr Jan Zhořelský užívá nyní i velikého pokladu Václavova ku najímání a zbrojení četného válečného lidu.

Páni se toho všeho lekají. Neodvází se do širého pole přes to všechno, že mají na své straně druhého bratra králova, moravského markrabě Jošta a sám Albrecht Rakouský poslal jim —

“Vím, vím!” přerušovala rychle řeč vypravujících obyčejně Adléta, když přišli k tomuto místu a oči se jí zalily slzami.

Uprchly opět dva dny, tři dny.— Jiřík zde ještě nebyl. Již utratila všechny peníze, jež dostala od Jiříka, a nevěděla, která by mohla si pomoci. Přespala tedy ještě noc a ráno umínila si, že půjde dnes co nejdále k českým hranicím.

Šla tedy. Šla až do poledne, a když se zastavila u jedné vesnice, chtějíc požádati za kus chleba výměnou za šátek s hlavy, uslyšela, že jest již dávno v Čechách. Adlétu napadla taková touha po Jiříkovi, že by se již za celý svět nebyla vrátila do osamělé, nepřívětivé krčmy. Umínala si, že se bude vyptávat, kam šlo ono oddělení rakouských oděnců, a nímž odešel Jiřík, a že ho musí na-

jití. Nelekala se nebezpečí, které mohlo potkati ji, mladé, hezké, nezkušené děvče, v tom rozbouraném čase. Jejím jediným pomýšlením byl Jiřík a vedle něho otec. O tohoto však neměla takových starostí. O tom, že vyváží oděncům rožmberským, nepochybovala, a pak byl již zkušený, měl s sebou přece nějaké peníze a mimo to netáhl do žádného boje jako Jiří, Jiří!....

* * *

Zatím tomuto krvácelo srdce při pomýšlení na opuštěnou Adlétu. — Pravivá se, že věc nejpevněji věříme, se nám nejspíše zvrtně, a to stalo se Jiříkovi.

Veškeré snažení jeho, aby mohl uprchnouti z nuceného žoldnéřování, bylo marné. Nynější soudruzi jeho asi pozorovali ten úmysl a bedlivě ho střežili. Potloukali se tak od hradu, od vesnice k vesnici, aniž by při tom jediného královského spatřili. Plnili při tom statky rožmberské hůře, než nepřátelé, proti čemuž ovšem Jiřík ničehož neměl, vzpomínaje sobě, že jedině pan Jindřich Rožmberk je příčinou všech těchto útrap, kterých musí obyvatelé "Pustého mlýna" nyní nevině zakoušeti.

Konečně zdálo se mu přece, že hvězda spásy pro něj zasvitila. Bylo to nedaleko Hradce. Celá rakouská zbrojní pomoc dostala se do pivovarských sklepů a neznala světa. Jiřík vyčkal až do tmy a pak podařilo se mu nepozorovaně zmizeti.

Obrátil se, jak se samo sebou rozumělo, do Rakous, ku krčmě, kdež zanechal Adlétu. Spěchal co mohl, neznal unavení, neznal odpočinku, spánku, nasadil i dvě noci, aby se tam ocitl co nejdříve.

Přišel večer. Zaklepal a bylo mu otevřeno. Tázał se po Adlétě a obdržel zdrcující odpověď. — Odešla před třemi dny ráno, aniž by se více vrátila.

Jiřík byl zdrcen. Vyšel ven až k lesu a tam klesnuv do vysoké trávy, plakal jako malé dítě. Bylo slyšeti i

klebty. Ležel tak několik hodin v bolestném rozčilení. Pak povstal mužně a pravil sám k sobě trpce:

"Osud mne uvrhl na prolévání krve. Nuže, budu ji prolévati. Ale mám snad bojovati za toho, jenž jest příčinou celého neštěstí? Hloupá otázka! Moje heslo budiž nyní: "Zhouba Rožmberkovi i celé jednotě panské. Obrátím kroky své k Budějovicům, k osvoboditelům královým!"

Třetí den na to ocitl se ve zbrojních řadách vévody Jana.

XI.

Veliké bylo podivení pana purkrabího na Rožmberku, když mu jednoho krásného dne hlásil zbrojnoš Vítek, že mlynář Helmon před zdviženým mostem stojí, žádaje snažně, aby byl vpuštěn do hradu.

Stráž na bráně, veselý Jašek, znající dobře mlynáře a zúčastnivší se také pozdní návštěvy v "Pustém mlýně", vítal Helmona moudrou radou, aby se panu purkrabímu ani neukazoval, pohlížeje při tom významně k vysoké a hluboké věži jakobínské.

Těž Helmon nedal se odstrašiti. S důvěrou v srdci vešel k panu purkrabímu a dlouhou chvíli s ním tajně o něčem důležitém asi rozmlouval.

Mlynář učinil jen, jak mu radil jeho prostý, jednoduchý selský rozum.

Zlaté peníze — a byla jich notná částka, tížila svědomí jeho jako celá skála, na níž Rožmberk stojí. Odměna vypadla skvěleji, než si byl myslil. A k tomu řekl mu ještě vévoda: "Zde prozatím za tvé poselství!" — Což by měl ještě něco dostati? — Skromný, jako pravý, bývalý sedlák český, neopovážil se za žádnou cenu více ukázati se před vévodou Janem.

"Což," myslil si ostatně, "kdyby tak vévodu napadlo vyptávaní se mně, jaké bylo mé namáhání při celém tom poselství? Možná, že by mi ještě něco peněz vzal, když by uslyšel, jak lacino jsem k tomu přišel. A zase, kdo ví, v jakém spojení jsou

ti lidé s oním divokým lovcem v Rakousích? Konečně musím si pomyslit, že čím méně od toho nočního hosta mám, tím méně jsem mu zavázán, a možná, že přijdou jednou jistě doby, že i to, co mám, budu proklínat!”

Ku podivu! Jakmile si vzpomněl na tajemného, děsného lovce, již chvěl se zvláštním pocitem. Prsa se mu zúžila, srdce přestalo bít, hrdlo sevřeno hrůzou. Divoký lovec ležel mu stále na mysli jako můra, peníze ho více netěšily, naopak děšily.

Rozumí se, že panu purkrabímu nezjevil ničeho, co se s ním dělo v té smutné noci. Vypravoval, že uprchl do Rakous, kdež má bohatého, ale lakomého strýce, který konečně po dlouhé prosbě zapůjčil mu tolik, aby se mohl s panem Rožmberkem vyrovnat a ještě pak mlýn svůj dostavět.

Pan purkrabí obdržel právě toho dne od pana Jindřicha přípis s nařízením, aby sehnal co nejrychleji pokud možno nejvíce peněz, a proto bylo přijetí Helmonovo mnohem převětivější, než by bylo jinak vypadlo. Nevyčítal mu ani mnoho jeho útěk, ani tu okolnost, že oděnc Vávra upadl přes onu proklatou jedli a svalil se do potoka celý se potloukl, ani že pes ve dvoře roztrhl prvně tam vniklému panovi Oldrovi čisté nové úzké nohavice růžové barvy se zelenými pruhy, ani že oděnc Racek byl někým stržen se stráně nade mlýnem, že až posud od toho leží.

Přijal částku, kterou dříve žádal na Helmonovi, pak o něco více “za čekání”, jak pravil, dále náhradu lidem, a konečně poručil si ještě i odměnu za svojí mírnost s Helmonem, a mlynář byl milostivě propuštěn, aby si dal opětně mlýn do pořádku. Žoldnéři mu ho nespálili, měli k tomu přísnou záповěď’.

Helmon šel a druhého dne bylo kolem “Pustého mlýna” velmi živo. Lidu bylo jako mravenců. Všichni se činili. Netrvalo to ani čtrnáct dní, mlýn už zase klepal zcela v pořádku. Trochu náradí sice ještě scháze-

lo, ale mohlo se mlít, jak se brzo také skutečně počalo.

Mlečů byla síla.

Zatím netrhla se kamenitá cesta ku mlýnu povozy a čeledínové musili dávat pozor, aby se do vrchu naložený čtyřspřežný vůz neskácel do pění se Skalské. Ale podivno, pan otec, který jindy v tenhle čas, o svých žních, ze smíchu nevycházel, nyní chodil stále zamračen, stále mlčeliv.

Nebylo v “Pustém mlýně” posud mnoho, mnoho v pořádku. Zvláště pak scházela tam pýcha mlynářova, duše, oživující bytost, chyběla tam Adlét, a bez té nebyl pustý mlýn úplným.

XII.

Lidé ve vesnici říkali, že se vrátilo na “Pustém mlýně” zase všecko ve staré koleje, ale nevrátilo. Mlynář seděl opět v něm, ale neměl z toho veliké radosti. Věděl, že na penězích, k nimž člověk tak lehce přijde, nespočívá nikdy požehnání, a to ho tížilo nad míru. Jen kletba musí na nich spočívat.

Po Adlétě a Jiříkovi nenašel ani stopy. Zmizeli jako kapka v moři. Helmon vyptával se hned po svém příchodu všude v okolních vesnicích, v Čechách i v Rakousích, po dceři své, ale nikdo mu nemohl dáti poučení, nikdo nespáčil ani Adlétu ani Jiříka. Hledání důkladnější bylo velmi těžké. Ač prý král jest již od pánu puštěn na svobodu, přece nelze považovat věc již za skončenou, a posud potulovaly se krajinou tlupy oděnců drancujících a plenících hůře než v dobyté zemi nepřátelské.

Purkrabí rožmberský nemohl mu také nijak pomoci, mimo poučení, jehož se mu dostalo od oděnce Anama, kterého byl Jiřík v lese přemohl. V Rakousích pak dále bylo velmi těžké hledání.

V tašce bylo posud zlata přes polovici, ale mlynář byl smuten.

Zima již se převalila a Helmon posud nic bližšího o dceři nevěděl.

Zatím však se na "Pustém mlýně" mnoho změnilo. Jednoho dne přišel mlynář celý vyděšený, oči vypoulené, do mlýnice, mluvil mnohé spletené věci, a konečně poručil chase, aby se všichni do jednoho v tom okamžení klidili. Zaplatil jim štědře, zarázil mlýn a zavřel za nimi vrata dvora na závoru.

Od té doby se neukázal. Žil jako poustevník na své samotě. Lidé si povídali, že to se starým mlynářem není nějak v pořádku.

Vědělo se jen veobecně, že v onen večer, kdy brali se oděnci rožmberští k mlýnu, našli jej prázdný a že oděnci Racek byl shozen ze stráně. Když pak mlynář poptával se po své dceři, činil to způsobem tak nedůvěřivým, tak podivným, že již tenkrát se naň divně pohlíželo jako na člověka, jenž nemá to ve své mysli všecko v náležitém pořádku.

Jednou jakýsi drvoštěp, ubíraje se po své práci kolem mlýna, slyšel někoho uvnitř prudce mluvit. Okna byla otevřena, ač byl teprve březen. Vylezl tedy rychle na borovici na strání a díval se do vnitř.

Tam seděl starý mlynář za stolem, s vlasy bílými již jako sníh, a na stole vyrovnáno bylo zlatých peněz, že až oči přecházely. Mluvil k sobě při tom děsná slova a rval sobě vlasy s šedivé hlavy. Drvoštěp slyšel zřejmě, kterak mluví horečně o divokém lovcích, o ďáblu, o poselství, o odměně. Nesmírná hrůza ho napadla. Skočil s borovice a rychle uprchnul.

Od té doby vyhýbal se každý mlýnu na sto kroků. — Helmona nikdo neviděl, neslyšel, nevěděl co dělá, čím se živí. Tu najednou šel na hod boží velikonoční do kostela. Lidé si ukazovali dlouhou, hubenou vrásku přes celé jeho čelo, známka to lidí, obcujících se zlými mocnostmi. — Odešel také v polou mše z kostela, a zase ho již nikdo neviděl....

Bylo to kolem letnic, a bouřlivá noc, když někdo zaklepal na posud osvětlené okno "Pustého mlýna". — Mlynář opět schýlený nad pekelný-

mi penězi, na něž mu kanuly hojné slzy, poděšeně vyskočil.

Přistoupil k oknu a tázal se, co přichází za tak pozdní návštěvu.

"Chudý zbloudilý poutník, prosící za nocleh!" zněla odpověď.

Mlynář otevřel. Do jizby vkročil stařec v kraji poutnickém. Na nohou sandály, přes sebe dlouhou hnědou sukni, staženou černou šňůrou, na níž byl zavěšen kožený váček na vodu a růženec, v ruce dlouhou hůl s křížem, na hlavě kuklí s lasturou.

Mlynář ho přijal s uctivou radostí. Byl to po celou tu dobu osamělostí první člověk, který k němu zavítal. — Poutník byl pobožný a výmluvná jeho slova působila mocně na duši Helmonovu.

Dlouho, dlouho přes půlnoc svítili ve mlýně. Mlynář se svěřil se svým poutníkoví, prose ho za radu v této věci. Poutník mu radil, by se vydal s ním na pout' do Prahy a zde položil v obět' na oltář mučedníkův, co mu zbývá z obdržených peněz. Pak teprve že as dojde odpuštění a spokojené myslí.

Ohledně Adléty nevěděl však ani tak zkušený poutník žádné rady.

XIII.

Pět dní šli s poutníkem, než dorazili do Prahy. Šli pomalu, zastavujíce se na modlitbách u každých božích muk a bolestné matičky boží. Mlynář se vůči hledě pozdravoval ze svého tichého zoufalství, jež ho bylo po celou zimu opanovalo.

Byl již pozdní soumrak, když dostali se ku bráně Menšího města pražského. Sotva že tak dostali se ještě do vnitř. Hned na to zaskřípěla těžká okovaná vrata a zahrčely těžce u padacího mostu.

Poutník v Praze poněkud obeznámený, bral se zrovna ku jedinému tehdejšímu mostu Karlovu, aby vynašel na Starém městě nějakou krému, kde by strávili noc. Nemuseli spěchat. Do hodiny, kdy se všechny krémy uzavíraly, bylo ještě daleko. Mohli si tedy oba popřát čas, aby pokocha-

Í se pohledy na krásu Prahy s mostu, s místa, tehdaž nejživějšího z města.

Mnohými pocity bylo naplněno zvláště srdce Helmonovo. Slzy valily se mu proudem po rozbrázděné tváři. Poklekl u kamenného kříže a rozhlížel se po tom moři budov, po štíhlých věžích pyšného hradu a po té nádheře chrámů kupících se před jeho zraky. Všude stopy všeobšíhly činnosti "otce vlasti", kamkoliv jenom zraky své otočil.

Hledě do vln Vltavy, majestátně se valící pod pilíř mostu, pocítil mlynář velké úlevy ve svém smutku. Posud mu nebylo od oné noci tak voľno. Zdálo se mu jako by omladl. Onen strach, jež pořáde v sobě nosil od oné chvíle, kdy to proklaté zlato dostal, zdál se nyní ustupovati lepši naději.

Vděčně obracel se zrak jeho ku poutníkovi, jenž sedě na stupních velikého kamenného kříže, němě jej pozoroval jakoby hádal jeho myšlenky.

Minuta mýjela za minutou, okamžik stíhal okamžik a mlynář posud se nehýbal. Modlil se byt ne slovy, zajisté myšlenkou. Zvláště jedna ho opanovala: "Zítřa složím to zlato na hrob svatého Vojtěcha a nikdy již nepodaří se osidlům pekelným strhnouti mne s cesty pravé, nikdy! .. Chybíl jsem jednou a vytrpěl mnoho."

Poutník ho nevytrhoval. Uplynula celá hodina a posud seděli pod křížem. Teprve když konečně přiblížila se desátá a krčmy dle přísného rozkazu měly býti uzavírány, připomenul poutník Helmonovi, že jest již čas, aby se poohlédł po nějakém noclehu.

"A kam půjdeme?"

"Vím již o místě, kde nás asi jistě přijmou. Je to u svatého Osvalda v Dlouhé třídě. Není to místnost opatřená přepychem, ale jsou tam srdeční lidé a k tomu jídlo i nocleh velmi laciné."

Než se však nadáli, ozval se zvon na radnici, trubení městských strá-

ží a čas k zavírání krčem i domů byl zde. V několika okamžicích vyprázdnily se ulice, dosud dosti ještě oživené. Oba poutníci byli ještě v Platnýřské ulici. Bylo na novo a všude tma. Bratr Lukáš, nevelmi povědom v úzkých uličkách Starého města pražského, brzo nevěděl, kde se nalézá. Místo co by se uhnul na Velké náměstí, zabředl do bludiště u Vltavy.

Po ulicích bylo smutno. Opatření městské rady bylo velmi přísné. — Hlídky měst'anů i žoldnéřů chodily po městě. V těchto uličkách však nebylo ani jediné. Byly tuze opuštěny a mýjeny, než aby tam bylo třeba pokojného měst'anína chrániti. A luza, ta se již ochránila sama!

Poutníci chvátali. Ale marný byl jejich spěch. Nemohli se vyplést. Čím dále, tím více zanikali v tom zmatku domů. Již slyšeli hučení jezů mlýnských.

Konečně přece zaslechli pádné, chvatné kroky. Bratr Lukáš ujal však z opatrnosti mlynáře za ruku a vtáhl jej do temného, úzkého výklenku, aby mohli dobře pozorovati mimojdoucí.

Šli. Napřed nějaký zbrojnoš neb panoš se sekerou po boku a za ním nějaká velká postava se širokým kloboukem a s kuší na rameně.

V tom učíł poutník, kterak Helmon chopil ho křečovitě za rameno. V tomtěž okamžení již také klesal k zemi. Poutník rychle ho zachytil a zároveň položil mu ruku na ústa, aby zadržel jeho temný výkřik, který se mu mimoděk řinul ze sevřených prsou.

"Co to?" ozval se velikám mohutným hlasem, zpozorovav šramot.

"Snad nic, neslyšel jsem nic!" odpovídal mu tiše jeho průvodce.

Oba vzdalovali se rychlými kroky.

Helmon omdlával. Poutník třel jeho skráně navlhčeným prstem, příváděje ho ku vědomí. Mlynář trochu prokoukl, vytřestil své oči se skleněným výrazem na soudruha a hlasem šilence zachraptěl:

"To on, to on!"

Pak opět klesl bez vlády.

Nebylo prodlení. Musela být zjednána pomoc. Bratr Lukáš vzpomněl si, že některé krémy mají dovolení do dvanácti. Takovou některou musel nalézt, ačkoliv věděl, že jsou to místa pochybné pověsti.

Nerozmýšlel se dlouho, a silný, jak byl, chopil se mlynaře a odnášel ho ulicí, hledaje na zdařbůh útulku a první pomoci pro něho.

XIV.

Nohy již pod ním klesaly, když se ocitl náhle tváří v tvář hřbitova. Poznal jej podle věčné lampy, blikající na kříži a osvěčující řady křížů. Zaslechl nějaký ryk a zpěv. Zaznívalo to z uličky podle hřbitova.

"Kde zpěv, tam lidé!" pomyslel bratr Lukáš a spěchal dále po zpěvu do smutné, temné uličky. Mlynář ležel v jeho náruči jako mrtvola.

Zahnul za roh a tu spatřil nena-dále malý plácek se všech stran uzavřený s kamenou studnou uprostřed. To všechno pak osvětlovaly paprsky světla, deroucí se skulinami okenic jednoho domu.

Poutník vida nezbytí, zaklepal srdnatě na úzké nízké dveře podle okenic.

Křik a zpěv v tom okamžení utichl. V polootevřených dveřích objevil se muž se světlem v ruce.

"Co se děje?" tázal se.

"Zde, pomoc!" vyhrkl ze sebe na smrt unavený poutník.

"Ah, raněný nebo docela zabítý! Hezká to návštěva," zasmál se drsně muž a zavřel dveře.

"Ne, jen ve mdlobách. Vzpamatuje se ihned. Jenom kapku vína a trochu studené vody!" volal poutník úzkostně, chvěje se již pod břemenem.

Žádná odpověď. Dveře zůstaly uzamknuty.

"Zaplatím dobře, trojnásobně!" pokračoval dále bratr Lukáš, položiv mlynaře opatrně na zem a tloukl mocně do dveří.

To pomohlo. Muž se opět objevil velmi mrzutě:

"Tak pojd'te dále!"

A sám pomáhal mlynaře zvednouti.

Poutník se nemýlil. Byla to kréma nejhoršího druhu. Ale což mu nyní záleželo na tom!

Helmona položili na lavici a počali ho omývat. Také mu pustili několik kapek vína do hrdla.

Účinek bylo viděti brzy. Mlynář procitl ze mdloby a za chvíli se již mohl posaditi.

Četná společnost si dále nových hostí nevšímala. Zpívala, jakoby se nic nebylo přihodilo. Vidávaliť horších krvavých výstupů v této krémě.

První slovo mlynářovo bylo:

"To byl on, ten divoký lovec z Rakous. Poznal jsem ho dobře. Bůh mi buď milostiv. Pronásleduje mne nešťastníka i zde!"

Poutník ho těšil, nebylo to však nic platno přes vše namahání poutníkovu.

Helmon nebyl k utišení. Chvěl se strachem, slzy mu stály v očích.

Poutníci si mínili zdržeti zde tak dlouho, dokud by se Helmon úplně nevzpamatoval a neposílil. Poručili si tedy večeri a láhev vína.

Pojedli a strojili se k odchodu. — Nebyli by za žádnou cenu zůstali v krémě této přes noc. Dýchalo tam všechno hřichem. Společnost skládala se z nejsprostší třídy obyvatelstva pražského. Samí vyvrhelové, bydlící v této části města a zvláště ve velmi pověstné tehdejší ulici Slávičky židovky.

Nové zaklepání přerušilo noční sovy v jejich zábavě. Krémář šel opět otevřít dveře. Tenkrát vstoupili dva mladíci a dívka.

Sotva mlynář pohlédl na tuto, vytřeštil znovu oči, ale tentokrát s jiným výrazem. Chtěl se vzchopiti a letěti k ní, ale nemohl. Z jeho sevřeného hrdla zaznělo jen přidušeně a přece jásavě: "Adléto!"

V témž okamžení ležela tato u jeho nohou, líbajíc mu ruce. Pak vstala a pokryla polibky jeho šedivou hlavu. — Helmon se chvěl pohnutím; poutník pohlížel na ten výjev, jako

by s nebe spadl. A u ostatních členů společnosti, zvláště pak u obou mladíků, kteří s Adlétou sem přišli, nebylo ovšem jinak.

"Mé dítě, mé ztracené dítě!" šeptal mlynář a Adlétu dodala:

"Nyní však nalezené!"

Nyní si však mlynář vzpomněl, v jakém to místě nachází dceru, a veškerá jeho síla duševní se navrátila. — Prudce se vztýčiv a mocně ji odstrčil, zvolal hlasem hromovým:

"Kež bych tě ale raději nebyl našel, než na tomto místě!"

Adlétu zbledla na smrt a nemožnou si slovo jeho vysvětliti, patřila zděšeně na otce.

"Ty jsi poskvnila mé počestné jméno," pokračoval tento, burácející v nastalém všeobecném tichu, "ty jsi zhanobila památku matky své, ty jsi se zaprodala snad jen k tomu účelu, abys zahálce mohla hověti, ty jsi vyvrhelem světa, ty nejsi dítě mé!"

"Probůh, co myslíš otče," zaštkala Adlétu srdcelomně, a nejasná myšlenka, co asi mají tato otcova slova znamenati, projela jí hlavou.

"Neznám tě více, nehlas se ke mně!" burácel dále mlynář, mávaje svou vyschlou rukou ve vzduchu, zatím co jeho oči kalily mu slzy. "Ale řekni mi, to ti poručím ještě, který z těchto dvou lotrů jest tvým miláčkem, který tě svedl na cestu zkázy a hanby, abych ho uškrtil jako prašivého psa, aby dále neškodil!"

"Slyšíte! Slyšíte!" volali kolem, "on uráží nás všechny. Na něj!"

A "na něho!" stalo se nyní všeobecným heslem shromážděných zde hostů.

Luza chápala se ráda příležitosti ku rvačce a jediný řev zavzněl po celé krčmě. Mlynář uchopil židli a poutník svou hůl k obraně. Adlétu postavila se před otce, chtěíc ho tělem chrániti. Ten ji však odstrčil s opovržením. Hned na to však sypaly se na něho se všech stran rány.

"Pryč, pryč!" volal Helmon vztekale. "Toho psa mi podejte, ten je svůdcem!" a rozdával rány, že za každou skácel se jeden.

Brzo však zpozoroval, že to všechno marno. Útočníků bylo mnoho a poutník se jen bránil. Již chtěl zahoditi stoličku a dáti se utlouci, neboť neměl již nikoho, pro koho by na světě byl, když v tom...

Někdo vyrazil mocnou ranou sekerou dvéře z venčí a na prahu objevili se skokem opět onen příšerný velíkán se svým průvodcem.

Mžiknutím oka přehlédli postavení a hned bušily nové dvě pěsti do hlav noční chásy. V minutě pak byl konec rvačky. Útočníci se rozutekli z většího dílu ven z krčmy.

XV.

Mlynářovi se sice uvolnilo, ale za to sevřela mu prsa děsná hrůza před tajemnou osobností. Klesl zpátky na lavici a pokryl obličej oběma rukama, aby neviděl toho zjevení, onu nadlidskou postavu, jak pevně myslil.

Jak se zachvěl ledovou bázni, když velíkán přistoupil k němu a oddáliv mu ruce od obličeje, upřeně naň patřil. Mlynář již myslil, že to bude poslední jeho hodinka. Věřil pevně, že nyní více neujde příšernému hostu, že tento přichází již pro jeho duši.

Velíkán přešel si čelo, jakoby se na něco rozpomínal. Pak ale udeřil svou mocnou pravicí do stolu, že tento až poskočil, a se smichem zvolal:

"Ah, již tě znám. Pozdrav tě bůh, sedlače z Rakous, ochránče můj!"

A podával mu radostně ruku. Helmon bojácně vložil svou do ní, načež lovec jí úplně po přátelsku a docela pořádně po lidsku potřásl.

Poutník, krčmář a krčmářka přecházeli z jednoho překvapení do druhého. Ostatní hosté se byli již hezky zticha vytratili.

"Co děláš, jak se ti daří?" pokračovala dále podivná osobnost. "Děkuji ti za dobré vyřízení mého poselství. — Zdali pak jsi byl přece odměněn?"

Mlynář ukázal jen na měšec zlata, který vytáhl z malého kapsáře, při-

pjatého dle tehdejšího kroje k opasku.— Nemohl mluvit. Zděšení jeho bylo příliš veliké, než aby se mu dostávalo slov.

"Na mluv přece, sedláčku, či jsi oněměl? Zaplatil jsi svoje dluhy, o nichž jsi mi tenkrát povídal? Proč jsi přijel do Prahy? Jak jsi se dostal do tohoto zlořečeného pelechu? — Dnes však a po celou dobu svého pobytu v Praze musíš být mým hostem!"

"Ne, ne, nebudu!" vykřikl Helmon se vši rázností, již měl v sobě. "Zde máš zlato, nezaprodám se nikdy již pekelným osidlům za mrzký peníz. Pust' mne, či spíše odejdi. Otče náš, jenž jsi..."

"Musíš se mnou!" zvolal velikán a obrátiv se po soudruhu svém, poroučel. "Sem, Jiří, odvedeme ho! Zavoláme městské biřice, ti nám pomohou! A poutník musí také s námi!"

Uchopil Helmona za rameno a táhl ho ven, volaje z plna hrdla a s veselým smíchem:

"Strážte sem! Strážte!"

V tom podíval se mlynář, vrhnuv úzkostný pohled zpátky na jeho průvodce a zvolal též: "Jiří!" ale s pocitem jiným než onen násilník.

Tam v koutě před zbloudilou dcerou jeho klečel mládík Jiří a líbal jí vášnivě ruce. Byl oblečen jako nějaký panoš, samé zlato a ozdoba. Již nevěřil Helmon, že bdí. Myslí, že vše toto jest jen podivný, živý sen, neboť ve skutečnosti se takové věci nedějí. Ale studený vzduch, vanoucí sem otevřenými dveřmi, ho zase vzpamatoval z tohoto udivení.

Také jeho únosce vytřeštil zrak na tento výjev, jehož si dříve nepovšiml. Pustil mlynáře a pospíchal k Jiříkovi. Pozvedl ho ohromnou silou jako malé děcko do povětří a postavil do prostřed jizby.

"Co to? Mluv, Jiří!" poroučel veselým hlasem s hlučným smíchem.

Průvodce Jiřík klesl k jeho nohám a objímaje je volal prosebně, záře radostí:

"Našel jsem ji, Milosti! Jest zde!

Splňte slovo své, dané mi dnes večer. Zde jest její otec."

Ukazoval při tom na Helmona. — Pak přiskočil k Adlétě a táhl ji za sebou k svému pánu. Ten pokynul, aby se obrátil k mlynáři.

"Ne mně, otcí patří právo rozhodnouti!"

Sotva spatřil Helmon Adléta, odvrátil se prudce s bolestným zvoláním:

"To není dcera má, Jiří. Ona jest zhanobena. Nalezl jsem ji v této krčmě! Slyšíš, Jiří, v této krčmě, uprostřed společnosti, která se rozutekla, mezi vyvrheli, lotry nejhoršího druhu!"

Slova neminula se účinku. Pustil Adléta a uchopiv se svého krátkého nože u pasu, byl by pomalu učinil krveprolití.

Nůž zableskl se nad Adlétinou hlavou. Ale nedopadl. Ruka Jiříkova byla zachycena pravicí velikánovou, jenž jako pérem vzpružen přiskočil v pravý čas.

Jiří pustil nůž a klesal. Velikán položil ho opatrně na zem.

"Jsem nevinna, otče! Uvěř," zaštkala Adléta, objímajíc kolena Helmonova, jenž ji zuřivě od sebe odstrkoval, nechtěje na ní ani pohlednouti.

Poutník s krčmářem a s krčmářkou byli zkamenělí nad tím, co se kolem dělo.

V témž okamžiku zavzněly pádné kroky několika mužů a řinčení zbraně. Ve dveřích objevili se městští biřicové s napřaženými halapartnami. Jich vůdce sklonil uctivě meč svůj před velikánem.

"Přicházíte právě v čas!" zvolal tento se zachmuřeným čelem. "Zde musí být strašné nedorozumění. Sebežte všechny kromě krčmáře a jeho ženu a odveďte je!—Půjdu s vámi!"

Přes veškerý odpor mlynářův, byl rozkaz ihned vykonán. Ostatní se nevzpouzeli. Jiříka biřicové spíše nelsi než vedli.

"Ku bráně svatého Ambrože!" zavzněho ještě velení tajemné osoby, když již byli venku. A velikán po-

zeptal ještě tajně několik slov vůdci strážce, zmizel ve tmách, spěchaje napřed k cíli.

Průvod dal se na cestu.

XVI.

Brána svatého Ambrože nalézala se v oněch místech, kde nyní stojí Prašná brána. Když dorazili noční chodci k ní uhnuli se na levo do malé branky, již otevřel vůdce klíčem, který byl vytáhl z kapsy Jiříkovi.

Nikdo po cestě nemluvil. Adléta štkala, mlynář kráče! mezi dvěma oděnci, dávajícími na něho přísný pozor. Jiřík ani snad nevěděl, co se s nimi děje. Poutník pak nemohl si to všechno v hlavě spořádati.

Vstoupili do tmavé úzké chodby, ze které vyšli na nějaké nádvoří. — Kolkolem byly samé vysoké, temné budovy. Asi ve třech oknech nahoře bylo ještě světlo.

Tiše jako duch, přišel nějaký panoš ku houfci a promluvil s vůdcem. Biřicové pustili své vězně a hned místo jejich zastoupili zase jiní oděnci. Tito pak vedli všechny čtyři vězně do jedné z oněch temných budov a pak po osvětlených schodech nahoru.

V mlynářově duši panoval boj mezi strachem a zvědavostí. To chování se všech lidí, tak tajemné, ten veliký lovec, tak nenadále se zase před ním objevivší nedodávalo mu ještě odvahy. Naproti tomu nemohl si opět vysvětliti přítomnost Jiříkovu podle tohoto muže a konečně bolest nad Adléťou a opět jakési tušení, že to přece nebude pravda, jakou si jí myslí.

Náhle se otevřely jedny dvěře, proud světla vyrazil z nich, a žoldnéři uvedli všechny do komnaty, ze které přicházelo světlo. Oči zvyklé tmě nemohly snést té záře. Sotva že však jen trochu navlhly, spatřili se ve skvostně zařízené síni, se stolem uprostřed, u něhož seděl — velikán, divoký lovec z Rakous. Veliký pes ležel u jeho nohou.

Vstal a vedl hosty své ku stolu, na

němž bylo uchystáno jídla "jako o posvícení". Jiřík vzpamatovav se, postavil se za křeslo, na němž dříve onen muž seděl. Tento však ukázal i jemu na židli.

"Veliké nedorozumění," počal slavnostně velikán, "bude asi panovat mezi námi všemi, kteréžto nedorozumění musíme dříve odstranit, abychom se mohli všichni radovati ze svého shledání, k čemuž jistě máme dosti příčin. Zde panenka," ukazoval na Adlétu, "musí začít první vypravovat všechno od hodiny, kdy se rozešla s otcem a Jiřím, jak mi tento vypravoval!"

Adléta utřela si oči a s červenáním vypravovala, co ji pohnulo k opuštění osamělé krčmy na silnici. Bloudila po Čechách, chodila od hradu ku hradu, vyptávajíc se po Jiříkovi, avšak nemohla jej nalézt. Válka se skončila po žních a lid rozpuštěn. Nevěděla kam se obrátit. Na rožmberské statky se bála pustiti, šla tedy do Rakous opět do oné krčmy. Tam slyšela, že Jiřík byl zde před nějakým časem. Nikdo jí však nemohl povědět, kam se byl asi obrátil.

Vyptávala se na svého otce. Lidé nevěděli o něm ničeho. Pustila se znovu do Čech. Sloužila v Budějovicích. Zůstala tam po celou zimu, až jednou zaslechla, že čeští žoldnéři, kteří přitáhli sem pod panem Ratmírem ze Švamberka, přestoupili po válce z většího dílu do služeb královských, a že jich asi nejvíce bude v Praze. Jakési tušení pravilo jí, že se tam setká s Jiříkem. Neměla již žádného stání více, dala se na cestu do Prahy.

Přišla sem dnes před večerem. — Chodila se svým uzlíkem po ulicích, hledajíc služby. Nenašla však žádné. Za to však povšimli si jí oni dva mladíci, kteří jí nabízeli svou radu a pomoc. Věřila jim, nejsouc posud tak zkušena, aby úmysl jejich ihned prohlédla. Vodili ji z jedné krčmy do druhé, hledajíce dle svých slov pro ni noclehu. Tak se ocitla v onom místě, kde se setkala k největší své

radostí se svým otcem a zároveň s milým.

Nikdo nemůže popsati, jaký dojem činilo vypravování její na Helmona i na Jiříka.

Než ještě dokončila, ležel již tento u její nohou, prose za odpuštění pro prchlost svou, a otec plakal jako malé děcko při pomýšlení na křivdu, jakou jí učinil.

Velikán se usmíval, hledě na to. Když pak utišilo se aspoň první pohnutí, zjednal si ticho.

"Ted' musím vypravovat já!" zvolal.

Jiřík vstav od nohou Adlétiných, usmíval se velmi tajemně.

Když byla obrácena veškerá pozornost k hostitelí, pravil tento s veselým smíchem:

"Znáš mne, sedláče? Jsem — král český a císař německý Václav!"

Helmon sebou trhnul uleknutím a překvapením. Než nebyl to nyní strach a hrůza. Mlynář nevěděl sám, co se v něm děje. Popadl se za hlavu a vykřikl s výrazem největší vnitřní zlosti:

"O, já hlupák!"

"To také jsi," dodal král Václav se smíchem ještě větším.

"A já pořád s tím divokým lovcem! Nesu peníze ku vykoupení duše!"

Král neměl snad v celém svém životě tak veselé chvílky, jako byla tato. Bratr Lukáš pak hleděl němě, udiveně s dlouhým nosem před sebe.

Když se konečně král poněkud upokojil, klekl před něj Jiří s Adlétou.

"Slíbil jsi, Milosti," pravil Jiří, právě dnes, že kdybych našel svou Adlétu, budeš mým námluvčím u otce jejího. Zde jest Adléta a zde její otec!"

"Ale," namítal nyní Helmon, v kterém se hned starý mlynář probudil. "Jiřík ničeho nemá..."

"Cože?" zvolal král, "mýlíš se, že má tělesná stráž nemá ročně více než největší sedlák?"

"Jsem mlynář!" opravoval Helmon ponížené královské mínění.

"Ale na polozbořeném mlýně," dodal Jiří.

"Máš ráda Jiřího?" obrátil se nyní král ku rdící se Adlétě.

Tato s růměncem ve tváři přisvědčila.

Jiřík přitiskl ji k svému srdci.

"Nuže, pak budete svoji, nemá-li otec co jiného namítati, než tvoji chudobu, Jiříku. Požehnej jim otče, já král to poručím!"

Mlynář uposlechl. Snoubenci se nyní políbili přede všemi.

"Tak je dobře!" pravil král Václav vesele. "A nyní chutě k jídlu, při čemž budeme si vypravovati, co jednomu každému o druhých neznámo!"

Nikdo nedal se pobízeti.

XVII.

Mlynář jedl teprve nyní jako vlk, král jako člověk, který zapomíná radostí na jídlo. Právě tak bylo u milenců. Poutník, bratr Lukáš, dal si rádně chutnati. Při mělnickém pak rozvázaly se všem jazyky.

Látky k hovoru měli zajisté dost. Nejzajímavější bylo ovšem vypravování královo.

Byl zavezen jednotou panskou až na rakouský hrad Wildberg, stojící uprostřed hustých lesů. Byl to zrovna ten hrad, jež uzel Helmon po té hrozné noci. Páni poskytovali mu dosti svobody, tak že mohl honiti po lesích. Byl však při tom doprovázen vždy dvěma strážci, kteří se měli starati o to, aby neuprchl, neb jinak nedal zprávu o místě kde ho čeští páni skrývají.

V den před svatou Markétou honil pozdě do noci. Čekal na medvěda. Teprvé k ránu vracel se do hradu a sešel se s Helmonem. Blanku nosil již dlouho přichystanou. Příležitost se mu hodila a užil také hrůzy mlynářovy, aby se ubezpečil jistého dodání poselství.

Jak víme, podařilo se mu to. Když páni viděli, že i poslední jejich naděje na zatajení vězení králova je

zmařena, a tak silné vojsko že se chystá k osvobození jeho, dali se rychle do vyjednávání a již za několik dní byl puštěn král na svobodu a zavítal do Prahy.

Tu zalíbil se mu Jiřík, hlásící se do jeho služby. Přijal ho tedy do své osobní stráže. Jiřík ho provázival na nočních cestách, jež byly obyčejem tohoto lidumilného krále. Mísil se do krčem mezi dělníky, oděnce, pomáhal nešťastným, vinníky trestal. Tak byli právě také dnes na toulce a Jiří svěřil králi své trudy. V tom uslyšeli hluk a vádu. Pustili se tam, odkud zaznívala, a tak našli se všichni.

Divení se nebylo konce a smíchu také ne. Obzvláště, když mlynář líčil svou hrůzu před divokým lovcem a jeho penězi, myslil král, že ho raní již ze smíchu mrtvice. Bratr Lukáš byl však při žertovném vypravování Helmonově velmi rozpačit.

Když bylo přece vypravování aspoň částečně odbyto, přiveden hovor zase na sňatek Jiřího s Adlétou. Tu však povstal Jiří a pravil s prosbou:

“Prosím, královská Milosti, ještě za vyplnění jednoho přání!”

“Mluv!” pobídl jej král.

“Nechci pohrdati službou královskou, ale prosím za tu milost, abych z ní byl propuštěn.”

“A proč?”

“Chci býti zase mlynářským chasníkem. Stýská se mi již po tom mlýnském klapotu a Adlétě též. Nerač se hněvati, královská — —”

“Nu, měl bych tě raději u sebe, ale nechci ti kaziti potěšení,” pravil král. “Přines pergamen a černidlo, udělám už něco!”

Jako blesk byl Jiří se vším zde.

Král pokračoval:

“Koupím od tvého tchána onen mlýn, aby byl dědičným tvým majetkem. Dáš si ho zřídití pokud možná nejlépe a k tomu zakoupím ti kus lesa a trochu polí k tomu, abys mohl býti přece pořádně živ. Jsi spokojen?”

Jiří s Adlétou padli dnes už asi po třetí Václavovi k nohám.

“Nu, jen vstaňte, nejsem ještě hotov! Mám také své podmínky!” usmíval se král. “Za to všechno musíš mi každoročně přinést ve výroční den tohoto dnešního shledání sem do Prahy, neb kde se budu zdržovati, koláč z mouky semleté tebou. Chci tě přece jednou za rok vidět a poslechnouti, kterak se ti daří. Za to dostaneš vždy deset dukátů a cesta ti bude zapravena. Musíš mi také oznámiti, až budeš mít mlýn zařízený, přijedu se na tebe podívat až se octnu v té krajině.”

“A tobě,” obrátil se k Helmonovi, “dávám ještě jeden takový kapsář, jako jsi dostal od bratra, abys nemusil mladé manžely objídat.”

Na to vzal Václav péro a vlastnoručně napsal věnovací listinu Jiříkovi.

“A co tobě?” obrátil se náhle ku bratru Lukášovi, “Co chceš, řekni si, milý poutníče, jenž jsi celou rodinu tak pěkně svedl?”

“Prosil bych za nějaké místo, kde bych mohl si odpočinouti po tom dlouhém chození po světě!” osmělil se žádati bratr Lukáš.

“Dobře, bude o tebe postaráno. Ale musíš mi cesty své popsati. Dostaneš za to zvláštní plat. A nyní již se pomalu svítá, nad Vítkovem stojí již červánky. Musíme si také odpočinouti.”

Rozešli se do vykázaných jím v královském dvoře nádherných komnat.

Jak král řekl, tak se stalo. Za měsíc běhal Jiřík po mlýnici opět v zamoučeném kabátě a Helmon mu statně pomáhal. Třeba by mlýn nenáležel jemu, byl přece jeho, když byl jeho dítě. Adléta pak řekla před oltářem své “ano!” již hned v Praze.

Rozumí se, že do nejdelší smrti nezapomněli ve mlýně na svého královského dobrodince. Pověst o jeho skutku zachovala se v rodině Jiříkově i po celém okolí až do pátého kolena.

Teta Fróny

Napsal L. N. Zvěřina

LMENOVALA se Veronika, ale my jsme jí říkali Fróny. Teta Fróny. Jak k tomu jménu přišla, ví milý Bůh, snad muž Němec jí tak říkal, za něhož byla provdána. Za našich dětských časů byla již vdova a bydlila ve Vlašském sirotčinci, spolu s naším dědečkem. Tam jsme odbíhali, jak jen jsme mohli, neboť starý sirotčinec měl v sobě tolik lákavého a tolik tajemného. Po kamenných schodech vtoupil jsi do chodby, z níž zavál chlad a v níž stále těkala vůně kadidla. To z kaple sv. Karla Boromejského, která byla celý rok zavřena a jen na svátek sv. Karla Boromejského a na Velký pátek byla otvírána. Týden před těmito dny byl generální úklid a to jsme se s druhými kluky dostali do kaple, pobíhali po ní, pomáhali při úklidu a jednou dokonce, to když kostelník kamsi odběhl, pohoupali se pěkně na spuštěném skleněném lustru. Chodbou jsme vždy utíkali, už abychom byli na dvoře. Byla šeravá, nevlídná. Na jejím konci byl vrátný a před jeho bytem padací dřevěné dveře. Tam byl hluboký sklep se sráznými schody a děsivou tmou; tomu jsme se vždy uctivě vyhnu.

Zato dvůr, čtyřhranný, prostranný dvůr, kočičími hlavami vydlážděný, se starými akáty po všech stranách, to bylo něco pro nás! Uprostřed stála stará kamenná kašna, cípatá, do hvězdy stavěná, s vodou, v níž byla radost se šplouchat. Tam jsme spouštěli na vodu papírové lodičky, v jednotlivých rozích kašny byly válečné přístavy, maličkými kaménky jsme lodi zatěžovali a větší kaménky měli

připraveny na potápění nepřátelských flotil. Když jsme se tak strefili do nepřátelské lodi a dostali ji ke dnu, to bylo radosti! Někdy také takový útok skončil pračkou a pláčem pod některým z akátů, ale i tak to vždy stálo za to.

Po prostranném dvoře proháněli jsme se jak hříbata po prérii, neboť kol dokola to byla vlastně příroda. Po stranách dvora před jednotlivými byty na všelijakých stupňovitých stojanech byl květ na květu. Fikusy, aspiristry, pelargonie, fuchsie, mučenky i velké oleandry v dřevěných kořenáčích byly tam směstnány a nakupeny, takže dvůr byl po celý rok jedna zeleň a jeden květ. Ke všemu jsme měli i hudbu, neboť z oken paní učitelky Babánkové, jež učila hudbě, linuly se stále zvuky několika citer. Často jsme pod okny poslouchali, ani nedutajíce. V rohu dvoru pak bydlil dědeček s tetou Fróny. Vlastně teta Fróny s dědečkem, kterého si vzala k sobě doopatrovat ho. Pod oknem bytu tety Fróny byl stojánek s květinami, na dveřích klíčka s hrdličkou. V okně zase květy a nad nimi proti sobě dvě klícky s kanáry. Staré pendlovky v kuchyni tikaly se stěny, u okna s dlouhou dýmkou vyseďával dědeček, taková šedivá kulatá hlavička za zelení květin. I teta Fróny byla již šedivá, ale nám se zdála být mladá; to dělala červeň jejích tváří a mladické držení těla. Jinak byla pro nás teta Fróny osoba, před níž jsme měli zvláštní úctu. Dokonce i strach. Slýchávali jsme o ní doma, šepem i nahlas, že umí věštit, dovede vykládat sny a má zvláštní dar předvídaní skonu lidí jí blízkých nebo v její blízkosti žijících. Tak prý v mládí, ještě když byla

děvenka, šla se svou sestrou Klárkou z Maltézského náměstí pro vodu do karmelitského dvora. Doma ležela chorá sestra Albínka. Jak tak Fróny s Klárkou kráčely podle ambítů k pumpě, Fróny zahlédla pod nimi Albínku, jak v širokém slaměném kloboučku s rozvlátnými stužkami utíká pryč a mává jim rukou.

— Albínka, Albínka, podívej se, Klárko! — vykřikla Fróny, ale Klárka již nezahlédla ničebo.

Když se vrátily s vodou domů, byl tam pláč a nářek: Albínka právě skonala.

Její sny byly vůbec předvídaté a varovné. Babička v nich prý přicházela k ní a dávala výstrahu nebo radu. Už podle jejího úsměvu nebo ustarané tváře poznala teta Fróny, s čím k ní babička přichází. — Na Antona mi dejte pozor! — řekla na příklad a Anton do týdne byl obětí železničního neštěstí, jemuž nakonec podlehl.

To vše oprádkalo tetu Fróny zvláštním nimbem. I sobě dokonce předpověděla, že bude žít do osmdesátí šesti let.

— Tak dlouho tu ještě chceš být? — smávali se jí sourozenci.

— Chci — nechci, je tomu tak. Vždy mi vyjde osmdesát šest.

To byla asi narážka na karty, ale v zápětí se obrátila proti tomuto podezření.

— I babička mi to řekla: Do šestaosmdesátí tu budeš, děvečko. Všem posloužíš, jen ty už nebudeš mít nikoho, kdo by posloužil tobě.

Když jsme za ní někdy vklouzli do jejího pokoje, jenž měl výhled na zelený svah zahrady sirotčince, kráčeli jsme pokojem po špičkách. Krásně vykládaný rokokový nábytek, komody, staré sloupkové hodiny, staré rodinné portréty po stěnách, stolek s květy a zvláštní pach plísně — to jsme až dech zatajili.

Teta Fróny sedávala obyčejně pod zamřížovaným oknem u malého stolečku, brýle na očích, četla v knize, vykládala si v kartách nebo paličko-

vala; někdy se na nás usmála, podávala nějakým pamlskem, dala tu a tam pětníček, jindy však pohlédla přes brýle takovým přezíravým a odstrkujícím pohledem, že jsme se jen otočili na patách a pelášili pryč.

Ono celé to okolí Vlašského sirotčince tak nějak patřilo k tetě Fróny a či teta Fróny k němu. Byly v té staré budově kouty, přímo nahánějící strach neb vynucující si uctivé obcházení. Tak hned vedle tetina bytu byl takový podchod, kudy se šlo nahoru do školy sirotčů. V tomto podchodu, když tam kopali a kladli potrubí k nové kanalisaci, našli kostru kněze se zlatým, drahokamy vykládaným řetězem. My jsme se tomu koutu vyhýbali anebo jej uctivě obcházeli. I na jiných místech dvora našli zbytky koster a rakví a pod starou kašnou dokonce dřevěné potrubí, jež bylo přípojkou na hradní potrubí. Voda byla tudy vedena patrně do paláce lobkovského. Ale kterému koutu jsme se zvlášť vyhýbali a kam by nás nebyl nikdo za živého boha dostal, to byl kout protilehlý koutu, v němž bydlila teta Fróny. Pod tmavým podchodem byly staré dvěře, vedoucí na malý dvoreček. S dvorečka byl vchod do opuštěné věže, hledící přes zídku do Šporkovy ulice. Věž byla prostranná, poschod'ová, okna měla staré dřevěné okenice a přece v ní nikdo nebydlil. S generace na generaci šla od úst k ústům pověst, že ve věži straší. Když fičel vítr, okenice bouchaly, rezavá korouhvička na špičce sténala, v podkroví poletovali netopýři a někdy v noci zablikalo prý za okny světélko. To jak některý tulák se do věže uchýlil a na útraty pověřivých strašpytlů se v ní pěkně vyspal.

Tahle věž a to, co se v ní jedné noci událo, mělo úzkou souvislost s naší tetou Fróny. Byla sychravá listopadová noc, venku fičel vítr, koruny akátů jen tak šustily a hvízdaly, každou chvíli bouchlo někde okno nebo okenice — psa by ven nevyhnal. Teta Fróny měla tu noc podív-

ný sen. Po nádvoří viděla plížit se člověka. Byl smutný, tvář měl sebranou do pláče, malý raneček pod pažním a celý urousaný nepohodou. Šel přímo k podchodu a staré věži. Jak se u podchodu zastavil, zahlédla, že je hrbatý. Potom jako by se po ní otáčel. Dala se za ním, dívala se, jak otevřel staré dveře, pomalu stoupal po dřevěných schodech, vyšel až docela nahoru do věže, pustil raneček na zem a díval se po stěnách. Potom přistoupil k jednomu oknu, nahnátl silnou skobu, odepnul si řemen, udělal na něm smyčku, zavěsil jej na skobu a vsunul do smyčky hlavu.

Fróny vykřikla a v tom se probudila.

Srdce jí bušilo, zvláštní tíseň jí zaplavila, venku skučel vítr a až do jejího pokoje bylo slyšet skřípavý zvuk návězní korouhvičky.

— Jdi — jdi — zachrániš člověka! — ponoukalo ji cosi.

Vstala, rozsvítila svíčku, vešla do kuchyně, i dědeček byl vzhůru a modlil se, snad též pro tu psotu nemohl oka zamhouřit.

— Co je? Proč nespíš? — zdvihl se na pohovce, kde spával, a hleděl na vyděšenou Frónu.

Vyrozprávěla mu svůj sen, ale dědeček se jen usmál a mávl rukou:

— Jdi spát, dítě! Snad tam v tom nečase nechceš jít? Ráno stačí.

Tetu to neuspokojilo, ale sama se ven neodvážila. Dlouho nemohla usnout a ráno, co bylo: běžela k domovníkovi. Vybrali se do věže spolu, na dvorečku našli jakési papíry pochozené —

— Vida, přece tu někdo byl — pousmál se domovník — ale když na schodech našli roztrhaný klobouk, zvažněl a když vstoupili až nahoru, vydral se jim z úst společný výkřik a zavalil je společný děs: na skobě u okna právě proti nim visel hrbatý tulák.

Potom nám dětem Vlašský sirotčinec jaksi zesmutněl. Jednoho dne zavolali nás k dědečkovi na rozloučenou. Ležel na své pohovce, jako by spal, ještě se i usmíval, ale ruce měl skříženy na prsou a když jsme se jich dotkli, byly chladné. Pendlovky netikaly i kanáři v klíčkách seděli tiše na bidélku a my věděli jen jedno: že už nám dědeček nikdy nedá pichlavou pusinku ani pětníček do ruky.

Léta mýjela, vršila se jedno na druhé. I tetu Fróny čas pochýlil. Červeně v tváři jí zůstala, bystré oko též, jen víc a více byla jaksi v sebe zabranější. Blížil se a konečně i nadešel její osmdesátý šestý rok. Již před tím polehávala, pokašlávala, ale ten rok se navzdory všemu držela. Chtěla snad obelstít samu smrt? Když už všecky předpovědi se jí vyplnily, chtěla se snad této posmát? Bůhví co se v té její duši dělo!

Když se už i šestaosmdesátý rok chýlil ke konci, smáli jsme se jí:

— Jiným jsi uhádla a sama sobě jsi přece neuhádla. Ale chvála Bohu, rádi tě mezi sebou vidíme.

Usmála se, hlavou zavrtěla:

— Ještě jsme nepřeskočili. Uvidíte, vy nevěřící Tomášové!

Poslední den osmdesátého šestého roku zhasla.

*

Dnes už není akátů v tichém dvoře Vlašského sirotčince, ani stojánků s květy, ba ani voda v staré kašně již nešplouchá. Okno, kde sedával dědeček, je zavřeno, ale já vidím za zelenými květy šedivou hlavičku jeho, slyším tikot starých pendlovek, občas zatíkne i kanár z klícky, a vidím tetu Frónu, krásnou tetu Frónu, jak se naklání přes stůl, prostírá ubrus a s úsměvem na rtech nabízí:

— Tak ti dám aspoň kafičko.

Jan Herodes

Napsal J. D. Konrád

Konec úvodem

AVŠTÍVILI jsme tichý český venkov, jehož klid není ještě rušen protivným lomozem železničních vlaků a jehož svěží vzduch není dosud kalen dusným dýmem továrních komínů.

V minulých letech o prázdninách několikrát zašli jsme si do Mezihoří. Městečko ono se svým vlnatým okolím, se svými vlnícími se žitnými poli, s malými obdélníky blan-kytného lnu, s rozlehlou lesklou plání hlubokého rybníka, obkličeno vlhkou zelení jehličnatých lesů, se stráněmi pahorků a s modravým pozadím hor velice nás vábilo. Byl tam také prostý český lid, poněkud upjatý a nedůvěřivý k cizincům, ale za to srdečný a sdílný s každým, s kým už se seznámil, a v kom tušil přítele, srdečný český lid, který se líbí vždycky vnímavým měšťákům.

Nejednou v parné polední hodině usedli jsme na pokraji lesa nebo na mezi pod stromořadím košatých jabloň do chladivého stínu a ve společnosti odpočívajících ženců naslouchali zajímavým událostem z okolních vesnic a samot, poutavé povídky o živých i mrtvých, kteří tam dávno i nedávno žili; anebo za soumraku sedávali jsme na útulných zápražích a rozmlouvali se sousedy o pochmurných dobrodružstvích, o bájích té krajiny, o sterech strašidel a vůbec o tom, co nejvíce se probouzí a ozývá v myslí venkovského člověka ve chvíli, když na kostelní vížce odzvonili klekání a když vzrůstající tma zahaluje každý předmět umrtvujícím, jako tajemným šerem.

Nikdo nedovede si představit pů-

vab těch venkovských jarních a letních večerů, kdo jich neokusil. Jak lehce plyne hovor za vlahé noci, kdy vzduch prosycen jest vůní nového sena a zrajícího obilí!

A mezi pohádkami a pověstmi vybájenými i skutečnými často ozývalo se jméno Jana Herodesa.

Jan Herodes byl před lety nejznámějším mužem daleko v mezihořském okolí, byl bohem, kolem něhož se utvářel a soustřeďoval kus tamějších venkovských dějin.

Měli jsme třikrát příležitost potkatí reka oněch nesčetných sousedských hovorů.

Jednou, za deštivého, nevlídného dopoledne, právě o svatém Václavu, vraceli jsme se s prázdnin ku Praze.

Proti našemu zmoklému vozu vystoupil z Mezihoří za zvuků hudby a zpěvu dlouhý, pestrý proud venkovského procesí s vlajícími korouhvemi v předu a se soškou Panny Marie uprostřed. Ubíral se do Habrovan, kdež byla pout' a kamž se scházelo vždy několik procesí.

Hudba hlučně hrála, sto, dvě stě úst horlivě zpívalo, a ohlas staročeské nábožné písně daleko se rozléhal v podzimním vzduchu. Avšak v tom zvučícím ruchu převyšoval hudbu i všechny zpívající mohutný mužský hlas, jenž, jak se podobalo, byl vůdcem průvodu a který takřka hřímal z neobyčejně pružného hrdla slova svatováclavské písně.

"To Jan Herodes zpívá!" prohodil náš obstarlý vožka a uhýbal se na okraj silnice, kdež zastavil koně a čekal, dokud nás procesí nedošlo a neminulo.

"Jan Herodes, o kterém se vypravuje až u nás?"

“Ano, týž. Nyní je výměnkářem tam v tom mlýně,” opáčil vožka a ukazoval rukou k úhlednému, jednopatrovému stavení, jež se bělalo v houšti olší o samotě opodál Mezihoří.

Pak se zamlčel, obnažil hlavu a čekal, až průvod se přiblíží. Viděli jsme, jak oči vozkovy jsou upiáty téměř jenom k postavě Jana Herodesa, jehož hlas, čím blíže k nám, tím mocněji zazníval.

Pověst o Janu Herodesovi dosahovala až do našeho rodiště, ale přece představovali jsme si ho zcela jinak.

Teď jsme ho viděli tvář v tvář. Krácel vzpřímen a vážně v čele mužského jádra procesí, se smeknutým kloboukem, se zpěvníkem v ruce, oděn v dlouhý, modrý plášť se širokým límcem a velikou mosaznou spnou.

Byl to již stařec, jistě sedmdesátník, ne-li starší. Ačkoliv nevysoké, sotva prostřední, ale sporé postavy, zdál se hlasem svým nabývatí také velikosti a přerůstati ostatní poutníky o hlavu. Jeho široká, dopola holá lebka, byla všechna opršela a leskla se, na hustém obočí lpělo plno dešťových krůpějí, avšak hluboké oči svítily nadšením, jakoby neviděly nepříjemné nepohody, kostnatý, oholený obličej s ohnutým nosem a se širokými ústy byl zardělý i hladký, a ani jediné snadno znatelné vrásky na něm. Když krácel podle nás, bylo viděti, jak zpívaje, otevíral ústa, že má ještě všechny zachovalé, krásné zuby.

Pohlíželi jsme chvíli za procesím, jak podobno zvučnému toku, vzdalovalo se a posléze oklikou silnice zanikalo mezi dvěma nízkými, zoranými pahorky. Ještě tehdy, když už úplně zmizelo našemu zraku, hlas Herodesův doléhal k nám zřetelněji než tóny doznívající hudby.

Když pak opět jsme vyjeli, hovorový náš vožka znovu se rozpovídal. Ač o nikom jiném než o Janu Herodesovi, a náhoda mu přála, že brzo měl s kým. V Mezihoří totiž zastavil nás jeden občan, starší než vožka, a žádal, abychom ho svezli.

Cílem jeho byla také Praha, i přijali jsme ho ochotně pod svoji plátěnou krytku.

Nechtěl dále do vozu mezi nás, sotva že přivolil, abychom mu schovali do sucha jeho obsáhlý uzel, páchnoucí pečivem a ovocem, a usedl skromně po boku našeho vožky.

“A což, Josefe,” tázal se vožka, “pro tebe není v Habrovanech pouť?”

“Ba není, letos jsem vynechal. Byl bych tam také rád jako vždycky s Herodesem, ale nemohu jsem se do zejtrka zdržet. Zeť z Prahy píše, abych rychle přijel za kmotra jeho šestému dítěti. Ano, svému vnoučeti na krtiny, a své dceři bezpochyby na pohřeb. Tak nějak divně píše, že to tentokráte nedobře dopadlo!”

“Hm!” na to krátce vožka, jenž byl starým mládencem. A po malém mlčení dodal:

“Snad nebude zle. Ale Herodesovi jsem se podívil. Na bedrách má už tolik let, a síl pořád mu neubývá.”

“Má dobré časy. Svoje mladá a mužná léta ztrávil prací, pachtěním, starostmi, a nyní po tom všem spokojeně odpočívá.”

“Máš pravdu, brachu. Nevím, co nyní o minulých časech soudí; čeho všeho zažil, to zajisté nebyly časy Kalašovy, jak se říká. My na mládí s útěchou, a on jenom s trpkostí může vzpomínat. Avšak co je pravda, to je pravda: ty všechny jeho svězele, nesnáze a starosti šly mu znamenitě k duhu!”

Tak oba mužové začali o Janu Herodesovi, a než jsme dorazili do hlavního města, v myslech našich o mnoho vzrostl. Ustavičně měli jsme před očima nevelikého starce v modrém, dlouhém plášti, s obnaženou lebkou a se zpěvníkem v pravici, vykračujícího deštěm po blátivé silnici, jen že nyní bytost jeho zdála se nám býti obklopena a ozářena zvláštním povznášejícím ovzduším, jak mladým duším obyčejně se zdá-

vá o lidech, kteří již mnoho zkusili a mnoho vykonali.

Po druhé setkali jsme se Janem Herodesem teprve za několik let. Nebyli jsme již hochy, představy a vůbec myšlenky naše byly mnohem ustálenější a soudnější, než když jsme mezihořského výměnkáře po prvé spatřili, ale přece pohlíželi jsme k němu s touž úctou a podivem.

Bylo to opět na podzim, v sobotu před svatým Václavem. — Vraceli jsme se Mezihořím pěšky k domovu, i spěchali jsme, neboť už na nás padal večer.

Ten den byl teplý, s oním milým podvečerem, jehož zlaté sluneční paprsky zvolna se kladou na oschlé meze a na pokosené lučiny a zachytávají se ve stkvoucích vláknech babího léta, které obeprádá větve stromů, snítky metlice i hroudy na zoraném roli.

Prošli jsme Mezihořím a odtamtud dali jsme se podle mlýna postraní vozovou cestou, vroubenou stromořadí a úzkým pruhem pozdní pohanky.

Ta chvíle byla právě zápasem mezi dohořívajícím svitem slunečním a mezi soumrakem. Cesta, kudy jsme kráčeli, táhla se v oněch místech údolím podle mlýnského potoka, a tam už byl úplný stín, jenom nalevo, na dohledných vrcholcích strání a větších pahorků lpěla ještě záplava slunečního jasu. Niže nad lukami jako světlezelený klín do vysokých černých lesů zasahujícími, vznášela se nehybně nepatrná bělavá pára, podobná kouři, a táhla se ponenáhlu podle potoka až k samému mezihořskému mlýnu.

Tu asi v polovici stromořadí, několik kroků u cesty spatřili jsme nevelikého starce. Stál téměř bez pohnutí na široké mezi, opřen o tlustou hůl, zapáchnutou do kypré půdy, a upíral oči na stromy plné ovoce.

“Tot’ Jan Herodes!” tiše pravil můj druh.

Vzhlédl jsem překvapen k starému muži.

Avšak to už nebyl ten rázný muž,

plný života a síly, kterého jsme poznali před několika lety v průvodu procesí. Ted’ stála před námi vetchá postava s ohnutým týlem, s vráskovitým obličejem a se zapadlými ústy, která patrně měla už jenom malý zbytek zubů. Nos jeho zdál se býti mnohem ohnutější a ostřejší, než tehdy, a také oči pod střechem širokého klobouku hleděly mdle, bez lesku, bez ohně.

Pozdravili jsme ho, a on děkoval velmi uctivě, smekaje nízko klobouk. Jenom lysé temeno lebky a věnec hnědých vlasů kolem něho, — které jsme při tom spatřili, byly pořád nezměněny, jak se podobalo. Ostatek ukazoval ve všem neúprosňou tíhu starých let. Bylo viděti, že náš Jan Herodes nemohl jich přece přemoci, ač jim podivuhodně dlouho odolával.

Byli bychom rádi s ním promluvíli a byli jsme tomu povděční, když nás oslovil. Vvzpímil se, pohodil rukou k Habranovanům a otázal se:

“Bud’te tak laskaví, pánové, a povězte mi, zvoní právě habrovské zvony?”

Zastavili jsme se u něho a okamžik tiše naslouchali směrem, kam ukázal.

“Nezvoní.”

“Nezvoní,” opakoval stařec zamyšleně po nás a zakýval si hlavou. Pak dodal s úsměvem:

“To je divné, to je divné! Už od léta, kdykoliv přijdu v tuto stranu navečer před nedělí nebo před svátkem, vždy se mi zdá, že slyším habrovanské klekání. A naopak, zvoní-li opravdu, obyčejně ho ani neslyším, sluch mi již velmi zaléhá. Jest už čas, abych s Pánem Bohem šel. Jsem už na tu dlouhou pout’ zralý dost. Říká se: mladí mohou a starí musí. A já už jsem velmi stár.”

“Však není vám, pane, ještě ani sto let”, odvětili jsme mu žertovně.

“Co?” tázal se stařec a nachýlil k nám pozorně velikou, výraznou hlavu. —

“Myslíme, že nejste dosud příliš

stár ani tělem, ani duchem. Kolik vám je let?"

"Ach, tak! Sedmdesát pět, to jest vic než dost!"

"Slyšeli jsme, že jste v životě svém velmi mnoho zkusil!"

"Zkusil? Hm, snad! Ale co na tom? Člověk unese a dovede mnoho, jenom když chce! Vytrvalost a vůle dává člověku novou sílu, dává mu křídla, aby mohl doletět k svému cíli. Vůle, tot' všechno, jsem o tom přesvědčen! Jednou, jest tomu arci už dávno, ležel jsem na smrt nemocen. Říkali, že už umírám, a lékař, kterého ke mně zavolali, k tomu přisvědčil a zase šel. Avšak byl jsem dosud při vědomí a přemýšlel o tom, jak mnoho věcí zbývalo mi ještě vykonat, jak tuze jest potřebí, abych ještě zůstal živ. A v tom už jsem si umínil: "Nikoli, nesmíš umřít, nedáš se, nepodlehneš, musíš být živ!" Opřel jsem se blízké smrti vši silou a veškerou vůli, i zvítězil jsem, jak vidíte! Jen chtít, opravdu chtít!"

Pohlíželi jsme na vypravujícího starce s nemalým podivením. V tom opět se ozval:

"Poslouchejte, pánové! Zdá se mi, že teď zvoní v Habrovanech klekání. Slyšíte?"

Naslouchali jsme a zavrtěli pak hlavami.

"Tedy zase nezvoní?" otázal se stařec jako zklamán, a už nebyl tak vesel jako prve.

"A proč vás to rmoutí, co vám potom, slyšíte-li habrovanské zvony?"

"Co?"

Opakovali jsme mu svoji otázku a Jan Herodes pohodil pak hlavou a odpovídal:

"To vy, pánové, nevíte! To je už tak zvyk, zvláštní potřeba, a těžko říci proč. Každý člověk má nějakou zvláštnostku nebo podivnástku, čemu ostatní lidé často by se vysmáli. Znal jsem člověka — byl to Klíma z Bezděkova — a ten nemohl vidět klobouk nebo čepici, obrácenou navrch otvorem. V Bukově žila statkářka, — která se chodívala dívat

do blízkého potoka, spatřil-li tam proháněti se drobné rybičky. Nespatřila-li jich, byla v nedobré míře celý den. A turkovický správce Zelenka — snad jste o něm také slyšeli — počítal neustále svoje kroky. Byl vesel, napočítal-li jich sudé číslo a byl velmi mrzut, měl-li na konec chůze počet lichý. Tak počítal pořád, necht' krácel přes pole, necht' krácel pěšinou, necht' přes můstek nebo po podlaze ve svém pokoji; věstil z toho snad nějaký zdar nebo nehodu. kdož ví, co všechno; snad sám někdy na to ani nepomýšlel. A byl to jinak, právě jako bukovská statkářka i bezděkovský Klíma, úplně rozumný, klidný a rozšafný člověk. Já zas v poslední době pořád myslím na ty zvony, ustavičně mi znějí v uších, a jak jsem pravil, těžko říci, co jest toho příčinou."

Zamlčeli jsme se po tom výkladu a dívali se tiše po šerícím se stromořadí a na zesláblou postavu Herodesovu, která svým vetším zjevem působila v nás mimovolně trpký, zasmušilý dojem. —

Chladivým podvečerem, vlnoucím vzduchem ozvalo se pojednou habrovanské klekání, příjemné, harmonické zvuky zvonů, — podobné vzdálené hudbě.

Jan Herodes stál zamyšlen a ani brvou při tom nehnul. Podobalo se, že libého znění zvonů, které mu byly přece velmi významny, v té chvíli ani nepozoruje.

"Nyní v Habrovanech vyzvánějí klekání," připomínali jsme mu.

Pohnul sebou rychle, vypjal poněkud hlavu a bedlivě naslouchal. Potom všecek oživen i potěšen, zakýval na nás několikráte hlavou, usmál se přívětivě a pravil:

"Ano, ano, teď také dobře slyším, tak to zní, ano, tak, to jsou ty opravdové zvuky! Jsem rád, že jsem se jich přece dočkal. Věřte mi, pánové, snad bych byl dnes neusnul, kdybych jich nebyl slyšel!"

Po těch slovech šel hned klobouk a hlavy, pokřižoval se vážně a

nedbaje nás, šeptal si večerní modlitbu.

Nechtěli jsme svou přítomností rušiti jeho pobožnost. Také pokročilá hodina nás nutkala, abychom se dlouho neomeškali. Dali jsme Janu Herodesovi s Bohem, zachytili si do paměti ~~svým~~ pohledem jeho kmeťskou podobu a vykročili na další cestu. —

Pak jsme se potkali s Janem Herodesem ještě jednou, po třetí, ale to již jsme ho neviděli ani neslyšeli jeho silného, zvučného hlasu. Bylo to za několik měsíců, na počátku června následujícího roku, když jsme náhodou přišli k Herodesově poslední cestě. —

Nemohli jsme se ubrániti mocnému pohnutí, když jsme spatřili černou rakev s bílým křížem a nesmírný průvod, který Jana Herodese ke hrobu doprovázel.

Když zazněl táhlý, daleko se rozléhající zpěv průvodu, ubírajícího se pozvolným návrším k nedalekému hřbitovu, zdálo se nám, že mezi zpívajícími slyšíme také nadšený hlas Herodesův, jako tehdy před lety v habrovanském procesí. Také jeho pozoruhodná postava s obnaženou hlavou a s dlouhým, modrým pláštěm, tlačila se nám pořád na oči.

Škoda, že to nebyl klam. Od té chvíle, co Jan Herodes za plápolu jarního slunce, za vůně podzdního šeríku a střemchy i za zpěvu svých ctitelů a skřivaného pění uložen byl do tmavé hřbitovní prsti, Mezihoří se svým okolím dostalo jiný ráz. Hlavní tepna jeho umřela, nejoblíbenější, nejzvučnější struna jeho dozněla, a vše ostatní zdálo se býti už příliš bezvýznamné a všední —

Když jsme na pohřbu Herodesově kráčeli mimo mezihořský mlýn, ten ještě truchlivě klapal. — Vynášejíce staříckého výměnkáře navždy ze stavení, pustili mlýn na prázdno na tak dlouho, dokud nad rakví nebožtíkovou se nenavrší celý rov. Tak jest to už ode dávna v českých mlýnech zvykem, že zemřelého člena

mlýnářovy rodiny vyprovází klapající mlýn. Podnes se pamatujeme na dvě veliká rozběhlá kola, — na šumějící vodní proud, jenž se hnul, na duhový odlesk rozprášené vody a na temný lomož, ozývající se ze mlýnice. — Také tam mlýnský ruch jako bez přestání vyslovoval Herodesovo nezapomenutelné jméno.

Od té doby uplynulo již několik let, avšak o Janu Herodesovi se vypravuje dále. Náleží sice minulosti, zajímavá osoba jeho odeprána je už tkanivem rozmanitých pověstí, ale přece zůstává pýchou a vzorem Mezihořanů a jejich sousedů.

Sejdeš-li se s tamnějším rodákem a otážeš-li se ho, odkud jest, hned odpovídá s vysvětlením:

“Z Mezihoří — odtamtud, co byl Jan Herodes!”

Jest to nejlepší památka, kterou po sobě zůstavil: vděčná paměť lidu.

“Takoví lidé ani nejsou na světě”, pravil k nám jakýsi stařec, když jsme před nedávnem navštívili Mezihoří, abychom obnovili tak u pramene svoje vzpomínky na Jana Herodese. —

“Myslíte? A proč?” tázali jsme se ho nejenom proto, abychom se něčeho dověděli?

“Proč? Budu vám vypravovat jenom kus jeho života, chcete-li poslouchat, a potom sud'te, je-li tomu tak. Uznáte, že byste druhého Jana Herodese daleko široko marně hledali.” —

Bylo to tvrzení snad přehnané, ale nám bylo vhod. Dověděli jsme se tak o svém hrdinovi mnoho nových věcí, z nichž několik souvisících kapitol spojujeme v následující vypravování.

I.

Mezihořský mlýn Herodesův byl před lety proslulý po všem kraji. — Arci tehdy bývalo mlýnům jinak než-li za našich neutěšených časů. Za onoho času české mlýny měly větší význam než veliké statky, a mnozí mlýnářové nepočítali svým

dětem věna na sta a na tisíce, nýbrž měřili stříbrňáky na věřtele.

Druhdy dobrý český mlýn býval lepší a výnosnější, než-li malé panství a měl také značnou přednost, že majetník jeho, řádný mlynář býval sedlákům milejší, než-li všichni ti páni, kteří požadovali nenáviděné roboty.

Podobnou dobrou pověsti slynul také mlýn Herodesův. Ačkoliv v něm vládl mlynář Pavel Burian, zůstávalo mlýnu přece pořáde Herodesovo jméno. Herodesové bývali v Mezihoří mlynáři od pradávna, a jenom neblahá náhoda byla příčinou, že posloupnost jejich byla na některou dobu přerušena Pavlem Burianem, jenž po předčasné smrti Matouše Herodesa ujal se mladé vdovy i pěkného mlýna, a byl tam pánem aspoň na tak dlouho, dokud dědic Matoušův, maličký Jan Herodes, nedospěje v muže a nedovede řídit mlýnská kola a mlynářskou chasu.

„Z malého Herodesa bude jednou švarný mlynář“, říkali si sousedé, — když hoch vyrůstal v jinocha a když pak také objevovaly se mu krátké knírky pod nosem.

„Jest si přát, aby byl“, dosvědčoval některý starý soused. „Pavel Burian není sice zlý člověk, snáší se s námi dobře, slouží nám i mlýnu, jak se sluší, avšak upřímně řečeno, není z Herodesův. Ač tu je bezmála už dvacet let, nemohu si zvyknout, abych v něm nespatoval pořád přespólního, cizího člověka.“

„Máte pravdu, sousede,“ odtušil jiný, „nevím na Pavla Buriana nic nepěkného, ale taky nevím, kdo by mu byl skutečným přítelem. Jest nepřístupný, neslidný, pořád se ohlíží, jakoby se něčeho bál, učiněný morous. Kdož může říci, co v tom vězí?“

„Tot' snadno říci, vykládal starší soused a významně zamrkal. „Uhodl jsem tu ránu, která Pavla Buriana bolí.“

„Tak — a co je to?“

„Jan Herodes!“

„Jeho nevlastní syn, a proč?“

„Tot', jasné jako slunce. Za tři, za čtyři léta Herodes dospěje v muže, a pak třeba krátce řekne: „Milý otčíme, ted' už mlýna si uhájím sám. Sebež si, co jest tvého, i svůj skrovný podíl i svoji dcerku Viktorku, a jdi si, odkud's přišel. Děkuji ti za tvoje dosavadní služby.“

„Nemyslím, že by Jan Herodes tak mluvil; ctí Buriana jako vlasního otce.“

„Také nemyslím, ale není-li to možno? A nechť si ani slovíčkem Burianovy nadvlády neprojeví, však Burian to pocítí sám. Třebas po hladku a po měkku jako po hedvábí musí ustoupit přece, přestane být zámožným pánem pro svoji dcerku s malým věnem nezámožného ženicha.“

Tak mezihořští sousedé si vypravovali o obyvatelích mlýna, a nebyly to holé domněnky. Ostatně byla to v jejich zátiší věc velmi důležitá a záhadná, aby po ní pátrali se zvědavostí vrozenou všem venkovanům. — Muži, zvláště staří, všímali si bedlivě Pavla Buriana, a ženy?

Ženy, nejvíce pak svobodná děvčata, věnovaly pozornost svoji skorem výhradně jenom Janu Herodesovi. Statný mlynářský synek, jenž za nedlouho státi se měl dědicem výnosného mlýna, mladý muž, který tehdy byl zrovna tak obyčejným občanem jako pánem a který kromě jiných výhodných vlastností měl také jiskrné oči, červené tváře, výmluvná ústa a nezkrocenou bujnost pružných údů, soustřed'oval na své junácké bytosti sto dívčích myšlenek.

Tolik jest jisto, že Jan Herodes byl oblíben u mužů i u žen. Ačkoliv v chlapeckých a jinošských letech bujnost jeho natropila dosti čtveráctví, jemu každý rád odpouštěl, od něho vše zdálo se býti vhod a milé. Bylat' to ona povaha, která nedovede si nikoho zneprátnit, a pohněvává někdy, jistě za okamžik opět udobří.

Pavel Burian mohl sice dáti svému nevlastnímu synovi větší vzdělání, než jakého v tehdejší době ma-

lé městečko mohlo poskytnouti, ale nedal. Říkal, že toho Jan k svému mlynářství nepotřebuje, a že řemeslo nechodí ruku v ruce s učeností. Pak prý by si hleděl více panských zábav než-li mlýna, a kdož ví, jak živnosti mlynářské by se při tom dařilo.

Snad měl v něčem pravdu, ale jenom v něčem. Jan Herodes chodil tedy do dvanácti let do dvou tříd mezihořské školy, a pak hned byl přidržován ve mlýnici, i bylo mu pilně oháněti se oškrdem. Touha jeho po dalším vzdělání byla zapuzována a ohlušována hovorem mlečů a lomozem mlýna, byla zastíňována temným ovzduším zanášky a mlýnice, plné pytlů a násypek.

Občas sice dopídl se knihy a s dychtivostí ji přecítal, ale Burian nerad to viděl. Pokaždé napomínal Jana, aby si všimal více mlýnské kypřice nežli těch planých, bezúčelných povídaček. Jednou, když hoch dočítal všecek jsa pohnut "Českou láskou", vytrhl mu knížku z ruky a zlobil se:

"Pořád ležíš v těch knížkách! Rád bych věděl, co z toho máš?"

Tu mladý učeň se vzmužil.

"Ta knížka je příčinou, že jsem od nynějška větším Čechem, tatínku!"

Mlynář se drsně zasmál.

"Větším Čechem, ty, kluku! — Ty tomu rozumíš! Zase někde jsi slyšel nějaké bláznoství! Větším Čechem! Zkus to jen a buď si velikým Čechem, uvidíš, zda-li tě to užití. Stokrát lépe dbáti mlýna!"

"Tomu vy nerozumíte, tatínku!"

"Mlč! Ještě schází, abys mi dával naučení! Na to jsi. kloučku, do sud příliš mlád!"

Hoch už mlčel, a Pavel Burian byl rozčertěn po celý den, až to bylo každému nápadno.

Po některém čase opět se zamračilo a náhle uhodilo.

Janovi byla jednou na večer svěřena na chvíli hlídka mlýna. Byl vždycky pozorný a obezřelý, ale teh-

dy trochu zapomněl na svoji službu. — Mlynář zaslechl až do světnice, jak pojednou mlýn vesele se rozběhl a zvučněji zaklapal. Poznal hned, že běží na prázdno. Vyběhl na zanášku a spatřil tam učně, jak pod malou lampičkou, dalek všeho ostatního světa, schoulen na pytlích s obilím, hltá obsah knížky. Tentokráte to byl "Zdeněk ze Zásmuk".

Mlynář nejdříve skočil ke koši, vysypal tam násypku zpola rozemletého obilí, a pak teprve zle pohněván vrátil se k mladému provinilci. Vytrhl mu knížku prudce z rukou, a než zapomětlivý čtenář se vzpamatoval, ucítil "Zdeněk ze Zásmuk" na své zardělé tváři.

Ani nemukl. Shýbl se rychle pro knížku, zastrčil ji mezi pytle a se zahanbeným obličejem ohlížel se po práci.

"Nu, jak ti prospívá tato knížka? Hlídala snad za tebe mlýn?" vyhrkl mlynář.

Hoch neodpověděl.

"Proč mlčíš? Anebo mně chceš opět kázat, že tomu nerozumím?"

"Nikoli, tatínku! Víím, že jsem chybil a že mě můžete kárat."

"To je div, že to uznáš. Ale jak dlouho?"

"Vždy, tatínku, pokud budete mít právo a příčinu mne napomínat."

Učeň neměl na mysli žádné nářky, ale mlynářem slova jeho přece trhla. Hoch mluvil o jeho právu, mlynářovi se zdálo, jakoby cítil z toho osten, že to právo nebude dlouho trvat, a že pokorený stane se pak pánem.

Podíval se bystře Janovi do očí, avšak ty hleděly nevinně a byly jasny, jenom trásl se ještě rozechvěním.

"A teď si hled' mlýna!" poroučel Burian, aby něco řekl, a odešel se zanášky.

Potom trvalo mezi oběma zase tiché napjetí. Mnohdy se podobalo, že Burian Herodesa ani si nevšímá. Už nikdy ho tak příkře nepokáral jako když ho zastihl s knížkou v ru-

kou, ale také nikdy neměl pro něho slovíčka srdečného a upřímného. Často byli zaměstnáni vedle sebe ve mlýnici několik hodin, aniž by na sebe promluvili.

Avšak byla na blízku něžná duše, která mu přála. Nebyla to milénka, jak snad někdo by se domníval, byla to jeho nevlastní sestra, Viktorka Burianová.

Ta snažila se aspoň částečně Janu Herodesovi nahradit ona četná příkoří, s kterým se potkával u nevlastního otce. Matka obou dětí, Dorota, která po smrti Matouše Herodesa provdala se za Pavla Buriana, zemřela za nedluho po narození Viktorčině, a pak sirotci byli od dětství let odkázáni nejvíce sami sobě, svým společným zábavám a hrám, i nebylo divu, že k sobě přilnuli neupřímnější bratrskou a sesterskou láskou.

To Janu Herodesovi stačilo, aby byl ve svém domově spokojen. To snad bylo také příčinou, že zachovával vůči Pavlu Burianovi neustále oddanou poslušnost a že ho nepřestával ctít, ovšem více proto, že byl otcem Viktorčíným, než byl jeho otčím.

Viktorka se svým půvabným, růžovým obličejem, s modrýma očima, s malinovýma rtoma a se záplavou plavých vlasů byla velmi půvabným zjevem a mezi venkovskými synky bylo dosti mladíků, kterým utkvěla v očích a ve vznětlivém srdci, a ne jeden do opravdy zabýval se myšlenkou, — bylo-li by možné lapiti dcerku Burianovu do milostné léčky.

Nebylo to snadou prací. Viktorka zúčastňovala se zábav dospělé mládeže jenom zřídka kdy a jenom málokdy přišla do styku s některým mladíkem; nejčastěji bylo to ve mlýně, ale to netrvalo dlouho, ani tam nebylo vhodné příležitosti k něžným podnikům a vyznáním. Kromě toho pak Pavel Burian stál před dcerou svojí stále jako vysoká, ztěžka překročitelná hráz.

Mezihořský mlynář ve své nepřístupné, nepřívětivé zamlklosti a tvr-

dotí měl přece jednu zjevnou vášeň a tou vášní byla Viktorka. Miloval ji horucně, dýchal jenom pro ni, — chvěl se o ni, ale při tom všem nedovedl býti vždy laskavým a moudrým otcem. Jeho otcovská láska byla ukryta v jeho nitru, a dívce neukazoval ničeho než drsný, na pohled nečitelný povrch.

Chtěl-li ji napomenouti, nemohl to říci jinak než úsečnou výčitkou. — Přál-li si od ní nějaké služby, nepodařilo se mu oblomiti jazyk svůj k měkkým slovům, v nichž rozkaz rodičův zdá se býti příjemnou žádostí, ale oslovil ji tak příkře, že častokráte až se ulekla, vzhlížeje k němu, není-li snad pohněván a nejevili se v obličeji jeho nějaká nespokojenost.

Mlynář bál se o Viktorku jako dítě se bojí o svoji hračku. Proto nedobře se vedlo jinochům, kteří se přiblížili dobývat dívčiny ruky nebo srdce. Pavel Burian byl stále na stráží a nejednou zapudil některého mladého muže dříve, než Viktorka zvěděla, že zase někdo rozmnožil řadu jejích citelů a že zklamán, přemožen a s nepořízenou odcházel od jejího hradu.

S počátku se podobalo, že mlynář zamítá jenom takové uchazeče, kteří mu nebyli vhod svou pověstí nebo povahou, než brzo bylo patrné, že má při tom také velikou péči o to, je-li uchazeč zámožný.

Mezihořští sousedé neviděli rádi té pýchy, jak mlynářovo počínání nazývali a říkali:

"Sám byl chud jako kostelní myš, když Dorota Herodesová si ho vyvolila, a nyní chudobou pohrdá. Arci, za dvacet let panování ve mlýně narostl mu notný hřebínek! Jen co je pravda, hospodařit umí, a léta polím i mlýnu byla příznivá. Jistě pamatoval na zadní kolečka a opatřil se důkladně na dobu, až bude nucen ustoupit před Janem Herodesem ze mlýna!" —

Takové řeči někdy také zavádily o sluch Burianův, ale on jich nedbal, co mu bylo po lidských klepech?

Měl jiné starosti, které zeměštnávaly bez přestání jeho hlavu. Janu Herodesovi byla totiž už dvacet dvě léta, blížil se tudíž čas, kdy měl se ujmouti mlýna, Viktorce pak bylo dvacet let, a on neměl dosud žádného ženicha, — jenž by dokonale vyhovoval jeho otcovským požadavkům.

Konečně i ten se našel. Byl to Bartoloměj Hrušovský z Hlubočinky, — slušný mladík, syn zámožného statkáře. Srdce jeho zahořelo k dceře mlynářově mocným plamenem. Bylo Bartoloměji sice také známo že Viktorka nebude mítí asi valného věna, ale to mu bylo poslední starostí; jemu více záleželo na tom, aby si získal její přízně a dobyl jejího srdce.

Mlynář přijal ho s náležitou pocoutou a snažil se jak mohl počastovati tak vzácného hosta. K Bartoloměji Hrušovskému, čili, jak syna hlubočinského statkáře krátce jmenovali, k Bártovi nechoval se tak pyšně a odmítavě jako k ostatním mladíkům.

Když s tím mladík přišel domů, otec bouchl na stůl a zvolal: "Oho, — Bártu z toho mračna nebude déšť!"

"A proč by nebylo?"

"Hm, proč by nebylo? Bláhovče!"

Snad si nechceš přivéstí do statku chudou nevěstu?"

"Kdož ví, je-li chudou. Vypráví se, že jí Burian už nahospodařil hodně věna."

"Řeč se mluví a pivo se pije. — Necht' si i nahospodařil, to asi pro nás nestačí. Pro tvůj podíl ze statku odpovídal by nejlépe celý mezihořský mlýn, a toho dívka nedostane."

"A co, otče, na tom? Mám Viktorku tuze rád, i máme sami dost, abychom nepotřebovali mlýna."

"Tomu ty nerozumíš! U vás mladých láska se měří na hubičky, ale u nás starých na tisíce. Čím více tisíc, tím blaženější manželství. Až se oženíš, jistě mně přisvědčíš!"

"A bud' si Viktorka sebe chudší, já do ní, otče, neupustím!" vzdoroval Bártu.

"Tak! Máš příliš tvrdou hlavu!"

"Po vás, otče!"

Starý Hrušovský se usmál té odpovědi, snad mu lichotila. Pak mávl rukou a pravil:

"Jdi si už lehnout a vyspi se na to. Až schladneš, snad se ti vzdor z hlavy vykouří!"

Než přepočítal se. Bártu měl na mysli stále jenom Viktorku, a nejbližší neděle užil pozvání Burianova a rozběhl se do Mezihoří. Tehdy dívka poznala účel té návštěvy, i byla poněkud znepekojena. Bartoloměj Hrušovský dosti se jí líbil, ale necítla k němu zvláštní náklonnosti, která by ji naplňovala blahem. Zachovala by se jako sto jiných dívek v podobném případě, a podala by hlubočinskému synkovi ruku, kdyby si toho otec její přál.

Arci bylo to Burianovým nejvroucnějším přáním, ale překážka v podobě starého Hrušovského hrozila porušiti všechny slibné plány. Zamýšlené spojení obou mladých lidí rozbíjeje se o choulostivou otázku věna, což Pavla Buriana hnětlo zajiště tak citelně jako Bártu. Viktorka však zůstávala celkem lhostejnou, a starý Hrušovský mrzutě krčil nos. —

Jan Herodes byl při tom všem osobou nepovšimnutou, a jenom někdy vyslovováno jeho jméno, když se hovořilo o tom, jak dlouho Burian bude ve mlýně ještě vláti. Snad by byl ani nezvěděl, co je příčinou Bártových návštěv v Mezihoří, kdyby mu toho byla Viktorka sama nepověděla. Oznámila mu zpola žertem a zpola v rozpacích, že snad brzo bude nevěstou.

Usmál se, přál jí štěstí a podotkl, že Bartoloměj je znám jako řádný mladý muž. Zároveň také si vymínoval, že o svatbě bude jim mládencem, a podal jí ruku na to.

Ale z toho mračna nechtěl býti déšť, jak otec Bártův předpovídal. — Tento opatrný rolník, jenž lásku měřil na měšce, na korce polí a plné chlévy, vypravil se také do Mezihoří, aby vyzpytoval ledví Buriano-

vých hmotných poměrů, a ačkoliv uznával, že mlynář dobře dovedl těžiti za svého správcovství ve mlýně, přece bylo mu toho málo a nechťel o svatbě ani slyšet.

Mlynář div si nezoufal nad tím nezdarem. Domníval se, že Viktorka jenom s bohatým Bártou mohla by býti šťastna a s nikým jiným. Divil se, když viděl, že dívka tomu všemu se směje a že si prozpěvuje stejně vesele a bezstarostně jako vždy jindy.

Stýskal si trpce na svůj osud, že mu hlavní touhu jeho hati; nevěřil, že ten neznámý osud přál mu po dlouhá téta snad více, než si zasloužil. A podivno, stále ještě doufal a nadějemi se těšil, že zase brzo bude dobře. Opětů uchazeči, kteří po ústupu Bártově k Viktorce se přibližovali, byli odmítáni nešetrněji než dříve, a hrdost Burianova se nemensila.

Snad měl nějaké tušení, že má k tomu právo. Osud, na který stále si žaloval, obrátil k němu zase štědrou tvář a smál se. Jaké to štěstí pro Pavla Buriana a pro jeho plány!

Z čista jasna jako blesk rozlétna se jednou po Mezihoří a po okolí pohutlivá zvěst:

"Jan Herodes musí ze mlýna! — Chudák! — Náhle nemá nic, než hůl a prázdnou mošnu! Není už dědicem mezihořského mlýna, není prý ani synem Herodesovým, byl podvržen nějakou poběhlicí, a teď to vyšlo na jevo! A Pavel Burian s dcerou svoji dědí všecko!

II.

Až do té chvíle bylo hluboké tajemství, zamotaný uzel, který nyní Kačenka Žvejkalová ke všeobecnému ustrnutí roztáhla svým jazykem. Byla to podivuhodná událost.

Kačenka Žvejkalová byla mezihořská domkářka, chudá vdova, která měla hromádku nedospělých dětí a malý domek na spadnutí. Živila sebe a svoji rodinu podělkováním a nejvíce zaměsnání nalezla vždy ve mlýně.

Za nebožtíka Matouše Herodesa

byla děvečkou ve mlýně a zůstala tam i po smrti jeho u ovdovělé Doroty a pak u Pavla Buriana, dokud obě děti poněkud nedorostly. Celkem sloužila tam asi 10 let a když si nastrádala malé věno, provdala se za domkaře Žvejkala, ale ještě potom udržovala stálý styk s mlýnem, kdež se jí dostávalo chleba.

Vypravovalo se sice, že po smrti ženy Burianovy nabyla Kačenka u tohoto důvěrných práv, které jí později nejednou přinesly pomoc Burianovu, když byla ve hmotných nesnázích, ale to byly jenom řeči ničím nedokázané, kterým se nemuselo věřit. Byl však jisto, že Kačenka vždy, i za vdovství svého hlásila se ke mlýnu, jakoby byl částečně jejím domovem. —

Tato dobrá žena tedy, puzena prý výčitkou svědomí, odhalila veliké tajemství, které až do té chvíle ukrývala opatrně na dně svého nitra. — Zdrčená, třesouc se pohnutím a tonouc v slzách, vypravovala nejprve mlynářovi a potom před úřadem, — kamž byla volána, že Jan domnělý dědic mezihořského mlýna, není synem Matouše Herodesa, nýbrž že jest cizím dítětem bez všech práv a nároků i beze jména. — —

Byl to učiněný román. Tenkrát, více než před dvaceti lety, mlýn mezihořský zářil sladkým blahem. Hospodařili tam mladí manželé Herodesovi, Matouš s Dorotou, a když se jím narodil synáček Jan, byli na vrcholu svého štěstí.

Asi za měsíc po narození dítěte, — Matouš Herodes musil opustiti na dva dny svoji choť i syna. Šel do vzdálené obory zaječické, aby tam koupil k vodnímu kolu nový dubový hřídel. Louče se s rodinou, nepomyšlil, že líbá ženu i dítěte naposledy a že už neurvidí svého mlýna.

V lese, kdež káceli právě dříví, — potkalo ho neštěstí. Byl sklán padajícím sromem k zemi a smrtelně raněn. Donesli ho do Zaječic, uložili na lůžko v domku jednoho soucitného dělníka a podávali mu pomocné ruce ze všech stran. Ale on jenom

vrtěl hlavou a šeptal, že jest mu dobře tam, kde jest, v nízké, útulné světničce s několika soustrastnými obličejí, s pláčem malého dítk a s trojbarevnou kočkou.

Zavolali k němu také z města lékaře, ale přispění jeho nemohlo prodloužit život, který zvolna uhasínal. Lékař rozpačitě krčil rameny, zkusil některé léky a pak uznal, že bude lépe, svěří-li péči o blaho nemocného knězi. Nemocný přijal radu klidně, jakoby byl už dříve přesvědčen, že mu není pomoci a že vše brzo se ukončí.

Ale tu roztoužil se náhle po domově a po svých drahých. Ustavičně rozpínal ruce v onu stranu, kde bylo Mezihoří, ustavičně volal Dorotu a svoje nemluvně. Chtěl mermomocí domů, aby je ještě viděl a aby tam pak u nich zemřel. Prosil těch, kteří byli u něho, aby ho tam dopravili, stůj co stůj, že vzpruží všechny síly, aby vydržel tuto cestu.

Nebylo to možno, lékař rozhodně se opřel takovému přání. Řekli tedy nemocnému, že zavolají ženu jeho s dítkem neprodleně k němu, a Herodes se spokojil, děkoval zsinálýmá rtoma za jejich ochotné služby a slíbil, že bude trpělivě čekat, až přijdou. —

Když přinesli zprávu o neštěstí Herodesově do mezihořského mlýna, — Dorota div nezhylnula zoufalstvím. Po narození syna nestála ještě na pevných nohou a teď hrozná novina poznovu ji sklátila. Chtěla sice hned sednouti na vůz a ujížděti k umírajícímu chotí, než nepustili jí, téměř mocí ji přinutili, aby zůstala doma a uchýlila se raději na lůžko. —

Toliko malinkému Janovi nastala povinnost podniknout cestu do Zaječic a rozloučit se i za svoji matku s umírajícím otcem. Služka Kačenka zavinula tudíž pláctivého poutníka do peřinky, zabalila ho ještě do několika šátků a sterým pozdravem nařikající ženy sedla s ním na vůz a ujížděla o překot kostrbatou cestou, poli i lesem k Zaječicům.

Zdržela se tam s nemluvnětem déle, než-li se očekávalo. Nebohý mlynář prodlužoval zbytek života svého jak jen mohl; i podobalo se, že zdržel neodvratnou smrt o několik dní. Pohled na malé robátko snad mu dodával k tomu síly. Chvillemi také se zdálo, že zdraví jeho se lepší, obličejem jeho pronikal paprsek štěstí, ale asi za týden rázem nemoc se zhoršila a bylo veta.

Dorota zatím poněkud se zotavila i chtěla již se vydati na cestu za mužem a za dítětem, když v tom přijely ze Zaječic dva vozy; na jednom vracel se její syn s Kačenkou, a na druhém přivázeli Matouše Herodesa mrtvého, bledého jako stěna, s očima na věky zavřenýma. Tak mladý mlynář vracel se do majetku svého, — který před týdnem opouštěl zdrav, vesel a plana štěstím.

V prvních dnech ovdovělá mlynářka neměla ani valně kdy věnovati se svému dítěti. Byla všecka zoufalá a při tom velmi zaměstnána pracemi spojenými s manželovým pohřbem. Teprve potom, když smutná ta starost byla skončena, uchýlila se se vši svou láskou k osiřelému dítěti.

Kačenka snažila se zaplašovati její smutek a stesk jak jen mohla. Vypravovala jí radostně, že děťátko v Zaječicích netrpělo hladu. Žena dělníka, do jehož domku Matouš Herodes byl z lesa donesen, měla také kojence a kromě toho ještě jiné cizí děcko, tak maličké jako Jeníček, na hlídání. Ale to zemřelo v době, když tam přijeli, a žena přebytek své péče ochotně věnovala hladovému hosti.

Pak vypravovala zajímavým hlasem o posledních chvílích mlynářových, jak stále se usmíval na svoje nemluvně, jak je chtěl mít neustále jenom u sebe, jak mu žehnal a jak vyslovoval jeho a Dorotino jméno i tehdy, když spánek se snesl na jeho víčka. Mladá vdova při takových zprávách, nescíslněkrátě opětováných, štkala vždy hlasitě a utápěla se v slzách.

Brzo potom, když se úplně zotavila ze své choroby i ze svého zár-

mutku, odjela do Zaječic, aby se podívala na místo, kde choť její utrpěl pohromy a kde pak umřel. Vůz její byl naplněn dary pro chudé lidi, kteří Matouše Herodese před jeho smrtí ošetřovali, a ústa tisícero-násobným díkem za všechnu křesťanskou lásku, s kterou se ujali nešťastného, umírajícího muže.

Neopominula také navštívit vesnický hřbitov, zarostlý růžemi, zdivočelými květinami a travou, aby nad malým zcela opuštěným a již zapomenutým růvkem se pomodlila za věčné blaho onoho malého, nevinného dítěte, které smrtí svou učinilo jejím Jeničkovi místo na řadrech srdečné, soustrastné ženy dělníkovy, a pak uslzena vrátila se do Mezihoří.

Za nedlouho smířila se s ranou, — která ji zastihla, a nabyla opět spokojenosti. Synek její rostl jako z vody a rozptyloval den ode dne její hoře po nebožtíku mužovi. Osušoval její slzy, dával do nich nový lesk radosti, ústům dával opět úsměv. Dorota plakávala posléze už jenom na hřbitově nade hrobem Matoušovým, a konečně i ty stále řídnoucí návštěvy se obešly bez slz.

Přišel příbuzný, kmotr, soused, — pak dohazovač Hřebík a několik jiných pánů podobného povolání s ústy jako hedvábí i jako meč, ti ji přemlouvali a vysvětlovali, jak těžko jest slabé ženě řídit mlýn i rozsáhlé hospodářství, až na konec podlehla a stala se ženou bezdětného, ještě dosti mladého vdovce Pavla Buriana.

Ten ujal se hned oběma rukama ve mlýně vlády. Ačkoliv do té doby všiml si mlýna jenom tehdy, když tam přijel semlet několik korbů obilí, — vpravil se velmi brzo do svého nového povolání, a za dvě, tři léta dovedl rozkazovati i zkušenému stárkovi.

Avšak Dorota nemohla najítí ve svém druhém manželství ani štěstí ani spokojenosti. Po svatbě vzpomínala na nebožtíka Matouše Herodese více než před svatbou a přicháze-

la k přesvědčení, že Burian při vši své spornosti a dobrých hospodářských vlastnostech není s to, aby si naklonil něžnými city její srdce a vznítil v něm opětnou vroucí lásku.

Za rok po svatbě narodila se jí Viktorka, a od té doby Dorota churavěla, až asi po dvouletém manželství s Burianem dochuravěla. Umírajíc prosila muže svého, aby pečoval laskavě a spravedlivě o Jana i o Viktorku, a aby zejména chlapeč pokud možno nahrazoval laskavostí a srdečnou přichylností onu velikou ztrátu, které záhy urpí úmrtím obou rodičů.

Pavel Burian v tom smutném okamžiku snad skutečně pohnut, slíbil starati se o obě děti, ale brzo po úmrtí Dorotiny všechnu lásku svoji shrnul na malou Viktorku a Herodesovi už jako malému hošíkovi dával cítiti, že jest přísným, nelaskavým otčímem.

A teď, když Jan Herodes, měl dospěti plnoletosti a uleviti si po dlouholetých útlacích, nabyt trapného vědomí, že i jeho neutěšené mládí bylo příliš stkvělé naproti tomu životu, na který měl právo, že všechny dlouholeté tužby a naděje po lepších časech byly pouhým klamem, ošemetným snem, z něhož se probudil rázem v pusté prázdno, v pohrdání a výsměch.

Kačenka Žvejkalová byla osudnou tvárkyní tak náhlého obratu. — Už před tím některý čas svěřovala se sousedům, že má o dědici mezihořského mlýna těžké tajemství na srdci, že jí svědomí velí, aby je vyjevila, ale že prý se obává následků.

Brzo dověděl se o tom také Burian a došel k Žvejkalové a před svědky zhurta na ni udeřil, aby hned pověděla, co o Herodesovi ví. Zpěchovala se, odporovala chvíli, chtěla zapíratí, tvrdíc, že neví nic zvláštního nebo důležitého, ale když jí pohrozil soudem a když se zmínil o přísaze, přiznala se.

S plácem vypravovala, že svěřenec Burianův Jan není synem Matouše Herodese. Skutečné dítě jeho

zemřelo za den potom, když je slaboučké, teprve čtyřnedělní, přivezla do Zaječic, aby se rozloučilo se svým umírajícím otcem. Celodenní klopotná cesta, nepříznivá pohoda a snad také nedostatek přiměřené potravy zlomily robátko dříve, než se mohlo dopídití pomoci.

Byla to pro ni hrozná chvíle bolu a zoufalství. Činila si výčitky, že dítě cestou dosti neopatrovala a že hlavní vina jeho smrti svalována bude jenom na ni. Otec nemluvněte, kolísající mezi životem a smrtí a upadající chvílemi v blouznění, netušil, co se s dítětem jeho stalo, a v tom okamžiku, když vypustilo malou dušičku, trval právě v delším spánku.

Jak mu poví, až se probudí, že malého Jeníčka už není? Jak bude moci vyjeviti tu zdrcující zprávu svému ubohému pánovi, jenž ty chvíle žil už jenom proto, aby se mohl kochati svým dítětem? A jak bude moci hroznou tu novinu zvěstovati nešťastné matce, která doma nemocna trnula úzkostí o svého muže a netušila ani ve snách, co mimo to jí očekává!

V tom hrozném okamžiku umluvila se ženou dělníkovou tajemství. — kterým měl býti klamán nejdříve Matouš Herodes, pak Dorota a konečně všecek ostatní svět. Vše bylo ujednáno a obapolným slibem věčného mlčení zpečetěno jako letem, nebylo možno dlouho se raditi, rozmýšleti a prodlévatí. —

Když nemocný mlynář procitl a vztahoval ruku po svém dítěti, ukázali mu cizí robě, ono, které žena dělníkova za skrovný plat vychovávala, zavinuté v Jeníčkovu peřinku. Matouš Herodes nepoznal klamu. Oči jeho, zimničně se lesknoucí, nerozeznaly rozdílné podoby obou dětí, jemu úplně stačilo, že viděl nemluvnátko s ozdobenou korkulkou a že slyšel jeho pronikavý pláč.

Cizí děcko bylo jenom o málo starší než synek Herodesův, mělo také modré oči, řid'oučké, světle plavé vlásky a zarůžovělé tvářičky jako

tento, nebylo tedy víře nepodobno, že nešťastný otec se dal oklamati. — Vždyť později ani matka jeho netušila, že přijímá z rukou Kačenčiných jiné dítě, jehož otec snad o něm ani nevěděl a jehož matka zajiště bude žehnati zprávě, že nemluvně její jest mrtvo.

Mlynář velmi se hněval, že po tak dlouhá léta šatil a krmil cizího jedlíka, styděl se, jak tvrdil, že člověk tak pochybného původu nazýval ho otcem a Viktoru sestrou. Kasal se, že má tisíc chutí ho vyhnat ze mlýna, než přece se zdržel, dokud věc ta nebyla vyšetřena soudem. Výsledek arci se nezměnil. Bylo potvrzeno jenom to, k čemu Kačenka Žvejkalová se přiznávala.

Byla také jedinou svědkyní. Jan Herodes nemohl odnikud očekávati opory a rady. Chtěl aspoň zvědět, či jest, kdo byla jeho matka, ale pátrati po tom bylo tuze těžko. Muž a žena, kteří ho původně přijali na hlídání a v jejichž domě předešlý mlynář zemřel, byli již několik let mrtvi.

Po některém soudním řízení Pavel Burian uznán byl za majetníka mezihořského mlýna, a jeho prvním činem bylo to, že vyplatil Janu Herodesovi za nějaký čas jako mlynářskému chasníku mzdu a pak krátce a dosti nešetrně mu řekl, aby opustil ihned mlýn.

Už před tím zakročil také přísně proti Kačence Žvejkalové, která pohnána před soud, kdež z podvodu svého měla se zodpovídat, ale soud byl k ní dosti milosrdným. Vzhledem k mnohým polehčujícím okolnostem, z nichž nejzávažnější byla ta, že ke klamu byla donucena též soucitem k svému pánovi a paní, jimž nechtěla způsobiti bolestnou ránu, vyměřen jí jenom malý trest.

Jan Herodes ještě toho dne, kdy mlynář ho vypověděl, složil si dlouhý ranec a měl se k odchodu. — Byl bled, ale klidný a vzpřímen bez nejmenší známky nějaké zloby. Bylo viděti, že přijal odhodlaně tu smutnou skutečnost a že v mysli jeho není

ani za mák zášti nebo nepřátelství proti novému majetníkovi mlýna. Než odešel, přistoupil k Burianovi a pravil:

"Pane otče, bud'te tu zdrav a s Bohem! Chtěl jsem vám jen říci, že vás ctím i dále a že vám děkuji vroucně za vše, co jste pro mne učinil!"

"Rádo se stalo. Co jsem pro tebe učinil, nechť slouží k tvému dobru! Nepropouštím tě, jako nepřítel nepřítel, byl jsem s tebou jako s chasníkem vždycky spokojen a lituji, že za nynějších okolností nemohu tě dále podržet ve mlýně, uznáš to sám. Ale časem se u nás opět zastav."

Rty mladíkovy se sevřely, zdálo se jakoby polykal trpký doušek. — Pak otázal se skromně:

"Mohu se rozloučit ještě s Viktorou?" —

"I rozluč!" odušil mlynář, mávl rukou na rozloučenou a vvkročil ze světnice.

Mladík vstoupil do malé jizby, — kdež Viktorka obyčejně se zdržovala a byl překvapen, když shledal, že je všechna uszlzena.

"Přicházím vám dát s Bohem, Viktoro!" pravil k dívce, pohnut a upřel na ni modré oči.

Viktorka stála se skloněnou hlavou.

"Což ani ruky na rozloučenou mi nepodáte?" otázal se Jan zpola prosebně a zpola s výčitkou.

Ted' dívka mocně se zachvěla a nemohla se opanovati. Vzhledla k mladíkovi, a z očí jí vyprýštil proud velikých slz. Než se nadál, vzchopila se, přistoupila rychle k němu, ovinula obě ruce kolem jeho krku a sklonila uszlzený obličej na jeho pobouřená prsa.

"Jak to mluvíš, Jene —?" žalovala truchlivě. "Chci ti i dále zůstat sestrou, a chci též, abys ty mně zůstal bratrem, a zatím mluvíš jako cizinec! Což mohu za to, co tě potkalo? Proč mne pokořuješ?"

"Což ty mnou neopovrhuješ?"

"A proč?"

Protože jsem chud."

"Jak jsi potěšilý! Chceš mne za-

hanbit, chceš všemožně mi býti nepřítelem! Ani nevíš, co jsem se naplaka a otce naprosila, aby tě nepropouštěl tak zhola od sebe. Věř mi, kdybych byla majetnicí mlýna, — sestersky bych se s tebou rozdělila o vše! Pochybujete?"

"Nikoli! Děkuji ti za tvoji přízeň a dobrou vůli. Mně stačí úplně, zachováš-li mi nadále upřímnost a lásku. S tou odcházej, jsem věru dosti bohat. Že nemám jmění, nic mne nemoutí, bohdá, že tyto ruce časem dopracují se také blahobytu. Ale více mne hněte, že ted' nevím, kde jest můj domov a že nemám svého jména. —"

"Ano, jak se jmenují?" šeptal si mladík po chvli ještě venku, když se srdečně rozloučil s Viktorou a když kráčel ode mlýna podle náhonu k Mezihoří, nevěda, kam se má uchýliti.

Zahleděl se olšovými haluzemi k jasnému blankytu nebes, jakoby tam hledal odpovědi na tu otázku. Hlava se mu točila dojmem toho dne. Pěnkavy zvonily na stromech, cvrčkové ozývali se na blízké, sluncem rozehráte mezi, zvláštní vlhká vůně čapích nůsků a olšového lupení rozlévala se po cestě, kudy se ubíral. Když vstoupil do městečka, přivítán byl voláním mládeže:

"Herodes už jde ze mlýna! Herodes už jde! Jan Herodes!"

"Jan Herodes?" pravil sám sobě.

"Tedy pořád ještě Herodes?" A velmi mu to lahodilo.

To jméno mu nadále zůstalo. Nikoho ani nenapadlo, aby ho nazýval jinak. —

III.

Jako každé české městečko, tak i Mezihoří mělo několik zvláštních, zajímavých osob a osůbek, takových, které se nazývají figurkami. Podobnou figurkou byla též panna Eleonora Šabatová, tabáčnice, neobyčejná milovnice vrabečů a pěstitelka fial, jejichž vůně mísila se se zápachem kuřlavého i šňupavého tabáku a dýchala z jejího krámku do náměstí.

Panna Eleonora Šabatová zavítala do Mezihoří asi před osmnácti nebo před dvaceti lety, a rozmnožila tamější obchodní domy o svůj tabáčnický podnik, který byl mezihořským kuřákům a šňupákům tím vítanější, poněvadž do té doby byla nejbližší trafika až v okresním městě.

Její vjezd do nového bydliště byl velmi důstojný, neboť přicházela rovnou již do svého domu. Koupila si totiž na náměstí uzounký jednopatrový domek s rovněž uzounkou, se všech stran ohraničenou, než velmi zpustlou zahradou, jejíž konec zanikal v polozbořeně baště starých městských hradeb.

Přístup k tabáčnici byl možný toliko vchodem na náměstí. Odněkud jinud dostati se tam bylo velmi nesnadno, leč že by se zachtělo někomu stéci s druhé strany hradby, vydrápat se po zvětralém zdívu na zbytek hradební věže a odtamtud vniknouti do zahrady a dále do domu.

Tak panna Eleonora Šabatová byla dosti chráněna a zatarasena proti nevítaným návštěvám, i nebylo ji třeba v domě společníka nebo společnice, která by zvyšovala bezpečnost. Obývala dům svůj samotinká po všechna léta, nežádala nikdy posluhy a nikdy také nepřijala návštěv pod svoji střechu.

Chtěl-li s ní někdo vyříditi nějakou věc, otevřela nepatrně okénko v okně svého krámku, nechala hostě pěkně stát před stavením, necht' si to byl kdokoli a necht' si příčina hovoru byla sebe důležitější. Byl to tak už její zvyk a za nedlouho nikdo se tomu nepodívoval.

Vůbec byla to dosti záhadná ženština. Vědělo se o ní jenom to, že přišla z Prahy, že je sirotkem po nějakém důstojníkovi, což patrně bylo příčinou, že jí svěřen prodej tabáku, a že snad, arci snad, byla také zámožná, poněvadž si koupila hned domek a zaplatila jej do krejcaru.

Za to panenská léta její byla hádankou, o kterou bez úspěchu se rozbíjela zvědavost mezohořských

mládeňců. Panna Eleonora Šabatová byla z oněch podivuhodných bytostí, kterým nelze uhodnouti věku a jejichž obličej jsou smíšeninou mládí i stáří a stálým zápasem krásy se škaredostí. —

Když se přestěhovala do Mezihoří, hádal někdo, že je jí málo přes dvacet, jiný že přes třicet let a opět jiný dokonce chtěl ji zcela vážně oblažiti čtyřicítkou. V té otázce nikdy nebylo dosaženo shody, a stará panna proti rozmanitě zakukleným dotazům svých sousedů obrňovala se vytrvalým mlčením.

Bylo zajímavé, že po všechna ta léta, co se stala občankou mezihořskou, byla stále stejná, jakoby léta její se zastavila. Každý pozoroval a s úsměvem mluvilo se o tom, již patnácte let, že panna Eleonora Šabatová nestárne, ani nemládne, a že nevzrůstá ani její škaredost, ani krása.

Tabáčnice byla poněkud suchá, — vytáhlá postava útlých bokův a plochých řader, s hladkou, jemnou pleť, která neměla žádné určité barvy a vždy zdála se býti nepatrně ojiněna bílým líčidlem, ačkoliv tomu nebylo tak. Ta hebká plet' byla jako mrtvá, schopná spíše ještě větší bledosti než-li zardění. K tomu panna Eleonora Šabatová měla řídké, tmavé vlasy, — vždycky pečlivě k čelu přihlazené a lesknoucí se, veliký, špičatý nos, z něhož zdálo se nejvíce zářiti vědomí jejího důstojnického původu a pod nímž černal se dosti znatelný proužek krátkých vousků.

S počátku by panenské vousky poskytovaly mezihořským dětem mnohou zábavu. Pokřikovalat' mládež na tabáčnici denně pod jejím oknem, obyčejně večer, když bylo nejméně obávat se trestající ruky některého mravokárce, jmény svědčící o vyvinuté obrazotvornosti.

Než tabáčnice na podobné výrony klukovské rozpustilosti slovíčkem neodpovídala a zůstávala s klidným obličejem seděti za svými kořenáči fial v sousedství tabákových nádob, bedniček a balíčků, s punčochou v

rukou, povznesena nad všechny takové nedůstojnosti.

Zneuznané mládeži nezbývalo než vyhledat si jiné příčiny, jak vyvolat v panně Eleonore Šabatové trochu zlosti a vylákat ji snad i z jejího domku. Podnikavá vynalézavost její odhalila za nedlouho metlu na ubohou žentinu ve staré duté hrušce, stojící před jejím domkem.

Ta hruška byla od nepamětných dob hustou záclonou onoko domku, převyšujíc korunou svoji i jeho střechu, a od nepamětných dob v dutině její hnízdivaly sýkory a vrabci. Dutina její sice stále se rozšiřovala, ale větve byly stále svěží a vždy za dvě léta obsypávaly se drobným ovocem.

Strom s domkem jakoby byl srostlý. Rozsáhlé kořeny jeho totiž pronikly i základy stavení a tlačily se ze spodku na podlahu, která byla již dosti vetší a příliš citlivá, aby se upřímně nesdílela s hruškou o každý pohyb, zvláště rozhoupala-li ji v bouřlivých časech prudká vichřice.

A tomu omladina mezihořská přišla na kloub. Nebylo známo, kdo jí souvislost hrušky s obydlím panny Eleonory Šabatové vyzradil, možná dost, že veselá mládež způsobem pokusným sama odhalila citelnou tu stránku, ale bylo jisto, že jí využít-kovala, seč byly její čilé síly.

Večer co večer chlapci totiž běhávali před domkem panny tabáčnice a statečně tloukli do dutého hruškového pně, až podhlaha domku se otrásala, a krásné broušené sklenice, vystavené pro ozdobu na veliké skříni v prvním patře, tak hřmotně řinčely, že tabáčnice musila je sklidit.

K dřívějšímu škádlení důstojná a klidné nevšímavá byla teď velmi podrážděna. Opouštěla pak vždycky záclonu svých vonných fial, otvírala okno a pronikavým hlasem svolávala všechny možné tresty na zbužnělou mládež i na její nešlechtné rodiče, že ji tak nezdárně vychovali.

A páni kluci měli rozkošné vyražení. Lítali kolem hrušky jako díblíci a tloukli do ní, až se po celém Mezihoří rozléhalo; pranic nedbají,

jestliže je někdy zasáhla studená prška s okna domku, a teprve po důrazném zakročení některého občana dali tabáčnici ten den pokoj.

Ty dětské útoky na mírumilovnost panny Eleonory Šabatové trvaly několik let, aniž ubohé tabáčnici bylo možno učiniti jim přítrž.

Pod rouškou večerní tmy hruška otloukána dále, a nikdy dutina její neozývala se hlasitěji, než když nepřátelských výprav proti tabáčnici účastňoval se náš Jan Herodes. Tehdy také hněv staré panny byl tak veliký, neštěstí její tak opravdové, že si umínila vystěhovati se z Mezihoří.

Než k tomu nedošlo. Právě největší škůdce její, třináctiletý Jan Herodes, stal se jejím obráncem.

Stalo se to takto: Jednoho večera mlynářský synek měl tolik smělosti, že před hněvivým výronem panny tabáčnice ani neutikal, přitiskl se jen za peň hruky a v duchu se jí vysmíval.

Viděl ve večerní temnotě jenom mdlé obrysy staré panny, nakloněné s okna a pohybující pravou rukou proti hlučným útočníkům. Zlost a hlasitý pokřik její nepohnul našeho malého hrdiny k ničemu než ke smíchu, ale pojednou hoch se zarazil a nápadně zvažněl.

Panna Eleonora Šabatová přestala totiž zlořečiti a přemožena lítostí, dala se do usedavého pláče. Viděl, jak ruce zvedají se k obličejí a přikrývají slzíci oči, zdálo se mu, jak dlouhé její tělo, poněkud ohnuté vpřed, škube sebou účinkem tichého, zadržovaného, ale bolestného nářku.

Do té doby neslyšel ještě dospělého člověka tak lkáti. Ted', když k němu zaléhal hluboký ženin vzlykot, v němž zdál se ozývati zcela jiný, cizí hlas, otrásal se zahanbením a byl velice pohnut. V tom také slyšel, jak tabáčnice žaluje:

"Bože můj, Bože můj, ani v té chvíli, když se k tobě modlím a na kolenou prosím za milosrdenství k mým pokleskům, nemám pokoje, jak

dlouho mne budeš trestat za moje hříchy?" —

"Herodese, tluč, Herodese, tluč!" křičeli kluci z povzdálí na hocha za hruškou.

Stará panna, netušíc, že Herodes je na blízku, vzdychla:

"I ten, kterého jsem pokládala za nejhodnějšího, vyvolil si mne za terč svých posměšných žertů. Jak mne to bolí! A já jsem si ho vážila jako vlastního dítěte, co jsem se proň naplakala, když jsem slyšela, že je Burianem odstrkován!"

A po těch slovech opět zaplakala, až to zachvělo chlapcovým nitrem. — Hleděl upíatě do okna, jakoby chtěl očima proniknouti květiny na něm a podívat se nařikající tabáčníci do usazeného obličej, ale neviděl už ničeho, stará panna odstoupila zatím od okna a přecházela po světnici, až po chvíli zanikl její pláč i šouravý šelest jejích kroků.

Jan Herodes byl všecek vyměněn.

V té chvíli cítil k panně Eleonoře Šabatové již jenom úctu a styděl se, že jí ubližoval. Rozhodl se, že jí bude chrániti před dotěrností svých druhů.

Apředsevzetí svoje uváděl už ve skutek. Hol, kterou dříve tepal do dutého stromu, dával nyní cítiti svoje pokání na údech každého chlapce, jenž k hrušce opět se odvážil. Byl to učiněný poprask před Eleonořiným domkem, až ona všecka ustrnuta a nevěřící objevila se v podobě bílého obličku nad lesíkem svých fial, aby lépe viděla a slyšela, co se děje. —

Toho večera a vždy později byl už dokonalý klid, poznala, že má za to děkovati jenom chlapci ze mlýna, i spala té noci nadmíru pokojně a blaze.

Vše, čím hoch se provinil, odpustila mu a vzpomínala s vděčnou myslí jenom na něj. Zamilovala si ho ještě více než dříve. Přemýšlela, jak by ho přesvědčila o svém přátelství nebo jak by se mu odměnila za to, že jí vrátil opět blahý klid a spokojenost.

Jednou v neděli po polednách, brzo po tom, když od hrušky dokonale zapudil škůdce pannina pokoje, ubíral se malým náměstím z požehnání zpět ke mlýnu. Když krácel podle tabáčnického krámu, objevila se v okně usměvavá tvář ženská a ozvalo se tiché klepání.

Hoch obrátil se k oknu a spatřil pannu Eleonoru Šabatovou, jak na něho kývá.

Zarazil se, byl velmi překvapen. Stará panna, ačkoliv nyní velmi ji ctil, zdála se mu býti přece jinou, — zvláštnější bytostí než ostatní lidé. — Kromě vážnosti hoch cítil také přece jen malý odpor a nyní i obavu, zda-li dovede se jí zachovati ve všem tak, aby si ji zase nepohněval.

Přemáhaje rozpaky a utahuje nechut', vkročil úzkými dveřmi, které mu pospíšila otevřít, do jejího krámu. Dech květin a zápach tabákový ho ovanul se všech stran, až ho ta nezvyklá vůně omamovala. Rozhlížel se po bílých nádobkách a balíčkách, vyrovnaných až ke stropu, s posvátnou úctou, jakoby vkročil do místnosti, zasvěcené toliko čistým a šlechetným myšlenkám, s oním dojmem, — jaký vzbuzuje v mladých srdcích ovzduší kostela.

"Jen pojd'te dál, mladý pane!" — zvala ho tabáčnice, propouštěla ho zadními dveřmi z krámu, vyvedla ho do šeré chodbičky a odtamtud po příkrých skřípajících schodech do patra, kdež byl její pokoj.

"Posad'te se, posad'te se!" pobízel ho, přistrkujíc mu židli, kterou dříve pečlivě oťřela zástěrkou.

Chlapec se posadil a zvedl k ní obličej, dosud plný překvapení a ostychu.

Panna Eleonora Šabatová usmála se na něj vlídně a pravila neobyčejně měkkým hlasem:

"Jsem velmi ráda, že jsem vás tentokráte mohla pozvat, abyste ke mně přišel. Už několikrát jsem vás chtěla zavolat, když jste šel mimo můj domek, ale vždycky se mi zdálo, že máte málo času. Dnes však jest neděle a jistě nemáte nikde pilné

práce, víd'íte? Chci vám jenom srdečně poděkovat, že jste se mne ujal proti těm necitelným, bezohledným dětem. — Jak jste hodný!"

Herodes se zapýřil jako pivoňka. — Vzpomněl si, že také on býval mezi těmi necitelnými kluky, i nevěděl, co má odpovědět.

"To nestojí ani za řeč," řekl po chvíli s přízvukem dospělého člověka, jenž nežádá díků.

"O, ano, tím jste mi prokázal velikou službu!" tvrdila tabáčnice. "Nemůžete si pomyslet, jak mne bolelo, že v Mezihoří není človíčka, jenž by se mne ujal!"

Na štěstí ozývalo se dole klepání na okénko tabáčnického krámu. Stará panna se zvedla a slibujíc, že brzo se vrátí, odkvapila z pokoje dolů, aby posloužila nedočkavému odběrateli.

Její host měl zatím trochu kdy rozhlédnouti se po pokoji.

Vše tam vyhlíželo zcela jinak než-li u nich ve mlýně. Vše mělo temný, — starodávný ráz a vzezření panského příbytku, zvláště nábytkem. Všecek pokoj byl nasáklý zvláštním zápachem, kterého mladý pozorovatel neznal; — byla to směsina nějaké voňavky s dechem fial a vyhřátým vzduchem pokoje jenom málokdy vyvětraného. Znatel by byl řekl, že je to ovzduší starých panen. Viděl před sebou vysokou skříň s podivným nádobím a s hromádkou rozmanitých, pestrých drobot, šatník se širokými mosaznými kruhy, postel vysoko narovnanou bílými peřinami a několik starých, vycpaných židlí, potažených před zkázou bílým plátěným povlakem. — Na podlaze rozestřen byl koborec, sešitý ze starozličených pestrobarevných kousků, na stěnách visela podobizna hubeného muže, upjatého ve vojenském kabátě a dva chatrné obrazy, představující nějaké bitvy.

Janu Herodesovi líbily se obrazy tyto více než cokoliv jiného. Zajímaly ho na nich ohnivé výstřely děl, veliká mračna dýmu, vzpouzející se koně, vojáci nemající ničeho na hla-

vě a vojáci, ležící zabiti nebo ranění v krvi. Nejvíce utkvíval zraky na jednom, patrně veliteli, se vztýčenou šavlí, sedícím na bílém koni a dlouhým ohonem, a pak hned zase se díval na podobiznu důstojníkovu, jakoby pátral, je-li to týž, který vedle velí bojujícímu vojsku. Skorem ani nepozoroval, když hostitelka se vrátila.

"To je můj otec," pravila mu, vidouc, jak se dívá na podobiznu. — "Tak vypadal tři léta před smrtí; — umřel nám brzo; velmi brzo, mně tehdy bylo teprve patnáct let!"

Vzdychla, přikročila k vysoké skříni, otevřela její dolejší část a vyňala odtamtud malovaný talíř, a několika kousky sladkého pečiva. Vrátila se s tím k hochovi a nutila, aby si vzal.

"Vezměte si u mne, mladý pane," pravila, urovnávajíc pečivo, aby mělo lepší vzhled; "nejsem připravena na hosty, přijměte za vděk tímto zákuskem. Jen si vezměte!"

Hoch dal se pobízeti, ale pak přece si vzal. Vypravovala mu o svém otci, jak dlouho sloužil na vojně a v kolika byl bitvách, a vyptávala se ho, jak se mu daří a co nového ve mlýně.

Odpovídal upřímně, co věděl, s myslí nepokrytou. Po chvíli odložil rozpačitost a vypravoval, jak už se otáčí ve mlýnici, aby byl jednou zkušeným mlynářem. Ani nepozoroval, že snědl zatím všechno pečivo s talíře, a jak stará panna se marně ohlíží, čím by ho ještě uctila.

Vzpomněla si, že má ještě knihy, a tušila, že mladému hosti jejímu budou snad vhod.

"Čtete rád knihy?" otázala se ho.

"O, čtu velmi rád, jenom když je co", odpovídal hoch a hned dodával, co kdy již četl.

Nebylo toho mnoho. Tehdy, na počátku tohoto století, bylo jenom velmi málo psaného slova českého, a nejvíce zábavné spisy Krameriovy ukájely čtenářům touhu po české knize.

Za chvíli držel v rukou Zdeňka

ze Zásmuk, onoho, kterým jednou později dostal ránu od Buriana za to, že nehlídal dosti pozorně mlýn. Byl nadmíru příjemně překvapen, neboť panna Eleonora Šabatová, podávajíc mu knihu, připojila sladkým hlasem, že ji odevzdá do jeho majetnictví a že mileráda zapůjčí mu také jiné tři nebo čtyři české knihy, které mezi řadou rozmanitých, většinou dosti starých knížek německých, vyplňovaly nejspodnější část její skříně.

Pak také ona se rozpovídala, nikoli o sobě, nýbrž o svém hosti. Vypravovala, jak slýchala, že jako několikaměsíční robátko jel do Zaječic dát s Bohem svému otci a jak tam byl maličkým druhem jiného nemluvnátka, které pak zemřelo, a jak matka Jeníkova, paní Dorota, neopomněla i hrůbek tohoto děcka navštívit a ozdobit květinami.

Hovoříc o tom, stará panna slzela, a hoch nemohl se nadiviti, kde se v ní vzalo tolik citu k jeho mládí. Když asi po dvouhodinné návštěvě od ní odcházel s pozváním, aby zase brzo přišel, měl o tabáčnici už mnohem klidnější pojem, už mu nepřipadala tak zvláštní jako prve. — Ba i svědné vousky její nezdály se mu ničím neobyčejným nebo směšným, a chvílemi jich ani nepozoroval. —

Po některém čase navštívil ji opět, a pak zase vždy, aby si vypůjčil od ní knihu.

Mezi mladíkem a starou pannou panovalo tak upřímné přátelství několik let, ale časem přirozeně přestaly tyto návštěvy.

Až pak po dlouhé době opět náhle se octl pod jejím útulným krovem.

Po všechn ten čas, co se hovořilo po Mezihoří o tom, že Herodes musí opustiti mlýn, tabáčnice jevila mocný nepokoj. Jindy nad míru uzavřená, — vyhledávala teď styku se svými blízkými a hned zapřádala hovor o mladém muži, je-li přece pravda, že není Herodesův. Mnohdy nemohla se opanovati a rozčílila se tak, že bylo až nápadno.

Ustavičně číhala u okna za hrnky s tabákem a květinami, a zvláště v neděli byla tam jako přikována, čekajíc, objeví-li se ten, na kterého stále vzpomínala. Ale svěřenec Burianův se neukazoval.

Když ho nespátřila, odvážila se něčeho, nač ještě nikdo u ní se nepamatoval. Domku svého neopoutěla totiž nikdy, leč když šla v neděli na ranní mši do blízkého kostela, ale teď několikráte za krásného odpoledne se oblékla do staromodních šatů a vyšla si na procházku do okolí mlýna.

Vracela se pokaždé mrzuta a zklamána, náhoda nepřivedla jí tam do cesty Jana, jak doufala.

Když posléze zaslechla volání: — "Herodes už jde ze mlýna!" vyběhla rychle z krámků svého před domek a spatřila chasníka, jak s obdělým uzlem na rameně se blíží od mlýna a vstupuje na nerovné náměstí.

V okolních vratech všude se objevovali lidé, a také všechna okna byla plna zvědavých hlav.

Ale než mladík se střetl s některým sousedem, popoběhla mu vstříc do náměstí a kývajíc na něj rukou, nedočkavě volala:

"Pojďte sem, pojd'te honem sem!"

A nečekajíc, až se přiblíží, chvátala k němu, vzala ho za ruku, jako by se bála, aby se ho někdo jiný nezmocnil, a odváděla ho do svého domku. — Nikoho ani ve snách nenapadlo, že tichý pokoj v patře tabáčnického domku jest svědkem neobyčejného vzrušení obou lidí, že tam oči planou, že tváře hoří rozechvěním.

Když panna Eleonora Šabatová dovedla mladíka nahoru do pokoje tam, kde byla skřín s knihami a podobizna jejího otce i dva obrazy bitev, — které chlapce kdysi velmi zajímaly, a když uzavřela, všecka se chvějíc rozčilením, svůj krám, přistoupila k hosti svému a hlasem změněným, třesoucím se, svědčícím o velikém vnitřním zápase, se otázala:

“A teď mi povězte Božskou pravdu! Nejste už opravdu Janem Herodesem?”

“Tot' sám Bůh ví, já nemohu pochopit tu hádanku. Lidé říkají mi dále Herodes, ale Kačenka Zvejkalová odpřisáhla, že jím nejsem.”

“A či jste?”

Mladý muž pokrčil rameny.

“Tot' otázka, na kterou snad nikdo neodpoví! Jsem opuštěným dítětem, které bylo vychováno v domku, kdež domnělý otec můj Matouš Herodes umřel. Osud si se mnou zázertoval — byl to bolestný žert! Neznám svého skutečného jména, neznám otce, nevím, kdo byla moje matka.”

Staré panně brvy nad skleněnými, vypouklými očima jen jen se kmitaly. Byla bledá jako stěna, ústa měla pootevřená jako k otázce, vetřelá harda zvedala se bouřlivým oddychováním.

Náhle zvolala:

“Mé dítě! — Můj synu!”

IV.

Než překvapený mladík se vzpamatoval, tabáčnice, přemožena city, chopila ho do náručí, objímala ho kostnatými rukama, líbala horoucně jeho obličej a plakala jako malé dítě.

“Mé dítě, mé dítě,” šeptala ustavičně a tiskla ho k sobě. Cítil na svých tvářích hebkou pleť jejího obličejce a horký dech, slyšel hlasitý tlukot jejího srdce.

Ale byl stále pln úžasu, omámen tím velikým překvapením. Nemohl pochopit co se s ním děje, s počátku už se domníval, že stará panna pozbyla rozumu, že šílí, i chtěl se bránit jejímu objetí a polibkům. Než ona, když popadla trochu dechu, zase šeptala:

“Já jsem tvá bídná matka! Dvacet dvě léta modlíla jsem se k Bohu i k tobě za odpuštění hříchu, že jsem tě opustila! Za svoje provinění byla jsem mnoho, příliš mnoho trestána dlouholetou domněnkou, že jsi mrtvý! Ale teď jsi vstal z mrtvých, jsi

mi vrácen, teď už nebudu žít prázdň, bezúčelný život, mám tebe, synu, dítě moje!”

Pak zase umlkla a chvíli ulevovala rozpoutanému citu tichým pláčem. Avšak mladíka držela ustavičně oběma rukama, nechtějíc ho pustit. — Štěstí a pohnutí její bylo příliš mohutné, aby mohla zůstat jako obyčejně silná a aby mohla přemoci proud hlubokých citů.

Cítil, jak síla její ochabuje, zdálo se mu, že mu omdlévá v rukou. Sklonil k ní hlavu a podíval se jí do obličejce. I viděl její polootevřené oči a její trpký, a zároveň i blažený úsměv.

“Matko!” pravil tiše, a v tom slově bylo obsaženo všechno, co se dalo v jeho duši. Pootevřela oči, avšak hned je zavřela docela.

Chvilí tak dleli beze slova, nechávající se unášeti uvolněným citem. — Láska mateřská a láska synovská vypravovala si mlčícími ústy to, co prahla povědět už dvacet let. Ty dvě podivné bytosti rozplývaly se v slasti, nemajíce slov, která by obsáhla význam té velké chvíle. Matka a syn se našli, a štěstí jejich zračilo se v tom, že nemohli promluvit.

Když později syn podíval se zase na matku, viděl, že okřála, že na něj pohlíží lesknoucíma se zrakoma a že spokojeně oddychuje. — Přídech trpkosti a bledost zmizela s jejich lící, teď tváře se jí zardívaly neobvyklým ruměncem, čelo jakoby se bylo uhladilo a zvýšilo.

Usmáli se na sebe.

“Kdo by to byl řekl,” šeptala sladce a hladila mladého muže po vlasech, “kdo by byl řekl tehdy, když jsi ke mně chodil pro knížky, že jsi mým synem! A já jsem měla stále tušení, že jsi mi bližším než jiní lidé! Domnívala jsem se vidět příbuznost svoji s tebou v tom, že mé dítě a dítě Herodesovo dýchalo spolu kratičkou dobu pod jednou střechou, že obě se živila mlékem jedné matky, že matka dítěte Herodesova se pomodlila nad růvkem mého dítěte.”

"Tys mne dala domkařově žene do Zaječic na vychování?" otázal se po chvíli nesměle mladík.

"Ano, okolnosti, jež se mi zdály býti větší, než-li láska mateřská, mne, k tomu nutily."

"A jak se jmenují?"

Panna Eleonora Šabátová zdála se býti v malých nesnázích. Věděla, že teď přiznati se musí k nejhoullostivější stránce svého žití, cítila, že krev jí vstupuje od zahřátých tváří. Ale odpověděla:

"Havel."

"Po otci?"

"Nikoli, po dědouškovi, po mém otci, jehož podobizna tuto visí na stěně."

"A jaké jest moje druhé jméno?"

"Také to jsi zdědil po dědovi."

"Šabata?"

"Ano, Šabata. Jest mnohem početnější, než-li toho, který nás zradil a opustil."

"Než otcovo? A jak ten se jmenoval?"

"Nehezke jméno, šeredné jméno, kdykoliv si na ně vzpomenu, otráсам se ošklivostí! Dobře, že není povinností, abys se k němu hlásil! A vidíš, byly časy — ovšem byla to šalebná, mámivá doba mládí — kdy to jméno znělo mi krásněji a libezněji než kterékoliv jiné na světě. — Jak jsem se v něm klamala! Jmenoval se Alois Telátko —"

"Alois Telátko," šeptal mladík, a když pohlédl na tabáčníci, nemohl se ubrániti úsměvu.

Také ona se usmála.

"Což, nyní, když jsem tě našla, nepocit'uji té hofkosti, jako dosud." — pravila sdílně, "nyní jest chvíle, kdy miji hněv, trpkost, kdy nejtrudnější vzpomínky se vyjasňují, kdy se zapomíná —"

"A odpouští, matko!"

"Myslíš, abych také otci tvému odpustila? A co mi po něm? Nepřeji mu dobra, jsem ráda, že zapomínám. Avšak odpustění nebo smíření nikdy si nezasloužil." —

"Je dosud živ?"

"Nevím, nestarám se o to! Kdož

ví, ve kterém díle světa nyní se potlouká. Možná, že již dávno zemřel."

"Hle, vždyť se hněváš, a před minutou jsi nazvala tyto okamžiky chvílí zapomenutí —"

"Vím, však se nehněvám, nestojí mi za to, abych ho vzpomínala. — Nechme toho, synu!"

"A já jsem velmi zvědav, matko! Dosud neustále se potácím mráčkami, nevěda, čím jsem, kdo byl můj otec, zasloužil-li si mé lítosti nebo vděčné vzpomínky, smiř se aspoň v této vážné, památné chvíli s ním a vypravuj mi o něm! Jest mou povinností, abych se na to tázal!"

Tabáčníci to nebylo vhod, uhlazené čelo její se zasmušovalo a pokrývalo tenkými vráskami. Jevila rozpačitost.

Mladý muž také se zamlčel. Stál ještě před záhadou, která neustávala bušiti do jeho hlavy. Jak málým by byl člověkem, kdyby nedychtil zvědět, kdo byl jeho otcem? To pouhé, více směšné než vážné jméno, kterého se dozvěděl, pranic ho neuspokojovalo, naopak, tím více ho ponoukalo, aby úsilovně pátral dále, dokud se přece nedopátrá. — Vedle radosti zmocňovala se ho lítost.

Matka jeho to pozorovala. Hned zapudila zdráhání a slíbila, že v brzké době poví. Ale dříve prý musí rychle připravit nějaké občerstvení, pojednou se kárala, že toho až do té chvíle nevzpomněla. Chvátala dolů a vrátila se s úsměvem, s kávou a se sladkými zákusky.

Ještě než mohla usednouti, ozývalo se dole na dvéře krámu vytrvalé bušení.

"Proč dnes mi ti lidé nedopřejí klidu?" stýskala si a hned odběhla dolů, kdež nějaký občan přál si koupiti tabáku.

"Dnes máte hosta?" bylo slyšeti odtamtud, když stará panna otevřela okénko.

"Lot šnupavého?"

"Zůstane u vás přes noc?"

"Dávám jej na noc do sklepa, aby nevysýchal."

"Myslím totiž Herodesa."

"Aha — a kam šel?"

"Kam šel! K vám šel, vždyť je u vás!"

"Je už dávno pryč! Měla jsem u něho knížku, krásné čtení, musel mi ji vrátit —"

"A kam šel?"

"Za dva groše. S Pánem Bohem!"

Po té rozmluvě s neodbytným občanem tabáčnice přirazila rycele okénko a kvapila nahoru.

"Všeteční lidé!" naříkala si: "Už až sem se dobývají, aby věděli, co a jak. Byl to poprask v Mezihoří, kdyby tak zvěděli, čím si jsme a jak jsme se shledali. Avšak bude lépe, když si zatím zahrajeme na schovanou."

Potom nutila mladíka, aby jedl, a byla by ho snad zaplavila samou laskavostí a kávou.

"Tyto nádoby jsou památkou po mé matce," vypravovala, ukazujíc na malé talířky a koflíčky, "matka při mém narození dostala je od paní plukovníkové darem. Tehdy žili jsme si jich jako drahocenných skvostů, a jenom zřídka vycházely ze skříně na stůl pro chloubu před některým hostem. Od té doby, kdy nám otec zemřel, jsme jich několik let nevyndaly, až pak asi po pěti, po šesti letech; ano, tehdy ml bylo již dvanácl let, stůl náš dostával opět hodovnické vzezření. Žili jsme tenkrát v Praze. O jedinou dceru vdovy, která v ústech lidu byla velkou bohačkou, ve skutečnosti však jenom se značnou újmou ukládala groš ke groši, ucházelo se několik mužů, většinou důstojníků."

Matka moje byla by přála nejspíše některému důstojníkovi, avšak já jsem nechtěla o tom ani slyšet. Již pomyšlení, býti ženou vojákovou, mne hrozilo. Věděla jsem, jak neklidný život měl můj nebožtík otec, vzpomněla jsem si, kolikrát bylo nám plahočtí se světem za jeho posádkou a jak byl v bitvě nebezpečně raněn. Umřel vysílen a zneuznán.

Mně mnohem více líbil se mladý student s modrýma očima a plavými

vlasý. Každé slovíčko jeho znělo věcnou věrností i láskou, a každý jeho pohled to dotvrzoval.

Vše zdálo se mi na něm pěkné a milování hodné, jenom jméno z počátku mne zaráželo. Jmenoval se Alois Telátko, družky mé se tomu smály, zamítnutí důstojníci tropili si z toho žert. Než za krátko jsem tomu uvykla a byla jsem přesvědčena, že není lepšího slova ve veškeré lidské řeči.

Mé matce student se nelíbil, zdál se jí příliš veselým, lehkomyšlným hochem. Rozmlouvala mi moji lásku srdečnými slovy, avšak neměla jsem pro rady její porozumění. Pověděla jsem Telátkovi, co matce u něho se přiči a on byl obratný, že od té chvíle představoval pilného, hloubavého mladíka s pevnou, ustálenou povahou — i nebylo divu, že brzo si získal také matčinu přízeň.

Milovala jsem ho celým srdcem svým, veškerou duší svou, slovům jeho věřila jsem svatosvatě. Láska mne okouzila, očerovala, zatlačila daleko rozum, žila jen rozkošné, oslňující přítomnosti.

Když jsem se probudila z milostného omámení, bylo stokráte běda! — Běda a pozdě!

Nabaživ se mé lásky, milenec uletěl mi jako záletný motýl a smál se zdaleka mému zoufalému hoři. Chlubil se, že mne opustil, poněvadž jsem měla menší věno, než očekával. Jest to tak staré, tak všední, ale zároveň tak bolestné, div srdce při tom nepuká zármutkem a studem.

Nebyly jsme několik měsíců v Praze, kde bychom se nedovedly skrýti zvědavým zrakům svých přátel a známých. Za záminkou, že churavějící matka potřebuje zotavení na čerstvém vzduchu, odjely jsme na odlehlý, málo navštěvovaný venkov.

V nepatrné vesničce Rybárně, obklíčené se všech stran Zaječickými lesy, stála jsem se tvoji matkou. Sotva jsem se zotavila, vrátily jsme se do vírného pražského života, a tebe jsme zanechaly u chudé ženy v

Zaječicích, které v té době také se narodilo děcko. —

Nebyly jsme dlouho ve hlavním městě a matka těžce se roznemohla. — Byla jsem plna starosti a obav.

Toliko ze vzdálené, napolo zapomenuté vesnice Zaječické smála se na mne malá hvězdička. Bolelo mne, že jsem opustila své dítě a svěřila je rozmarům cizí ženy. Slibovala jsem si v duchu, že hned, jakmile matka moje se pozdraví, odjeďu někam v ústraní, vezmu dítě svoje a oplatím mu pak stonásobně, co jsem do té chvíle zanedbala. Než nepříznivý osud chtěl jinak.

Matka moje zemřela, a sotva že jsem obstarala její pořeb, už mne stihla krutá zpráva, že také moje dítě usnulo na věky pod doškovou domkářovou střechou. Když jsem se toho dověděla, dřímalo již čtvrtý nebo pátý den na malém vesnickém hřbitově v nepatrném růvku, kdož ví, v jak chudícké rakvičce a rubášku.

Nemohla jsem už pro dítě učinit nic více než urovnat a ozdobit jeho hrůbek. Modlila jsem se také nad ním, ač jsem věděla, že modlitba moje, hříšné ženy, nemůže prospět robátku, které zůstalo zajisté andělem.

Již tenkrát cítila jsem velmi s rodinou Herodesovou. Zvláště ty, jenž jsi žil s domnělým cizím dítětem v jedné větnici a spával s ním, třebaš i nakrátko, na jedné kolébce, — byl's mým miláčkem dříve, než jsem tě poznala.

Jak podivná to hra osudu! Když nebožka Dorota Herodesová navštívila malý růvek na zaječickém hřbitově, nepomyslela, že pod tím drnem odpočívá vlastní její dítě. Možná dost, že nějaký nevysvětlitelný pud řídil její kroky až tam a vtiskl do srdce jejího ten něžný soucit a lásku.

Živořila jsem v Praze ještě tři léta. Žila jsem jenom svému pokání. Umínala jsem si vyprositi od Boha prominutí mé viny úplným odříkáním, i byla jsem předsevzetí svému

věrna až po dnešní den plnou měrou.

V Mezihoří kaji se už devatenáct let. Když jsem se rozhodla, že opustím Prahu, nerozmýšlela jsem se dlouho, kam se obrátit. Vnitřní hlas mi kázal, abych šla tam, kde bych byla blízko svému dítěti. Vyvolila jsem si Mezihoří, které aspoň poněkud vyhovovalo mým přáním. Zaječický hřbitůvek není odtud příliš vzdálen, — takže vždycky dvakrát nebo třikrát za rok jsem mohla nepozorovaně podívat se k hrůbku svého dítěte.

Stará panna na chvílku se zamýšlela. Potom si zammula rychle čelo a dodala:

"To je moje minulost, a vidíš, že není pestrá. Tak žije a hřeší sta a sta žen, jenom že málokterá tak trpí, jako já jsem za poslední dvacet dvě léta trpěla. Byla to těžká zkouška, ale, bohudík, vidím, že jsem obstála. Nelituji ani dost málo těch dní smutných, beznadějných a těch nocí probdělých — nelituji svých slz ani oněch dlouhých let, jen když nejst mrtev a když mnou neopovrhneš! Jest mi blaze, velmi blaze! Jaro života mého zase se otevírá, neželím, že přišlo teprve v mých pozdních letech. A snad není ještě příliš pozdě, snad dožiji se ještě mnohého blaha a a mnohé radosti!"

"Matko!" ozval se vroucně syn, — "děkuji ti za důvěru, že's mi to vše řekla. Ztratil jsem majetek, který mi nenáležel, ale za to jsem našel matku, která je moje! Nemohu jinak, než býti za to prozřetelností vděčen."

"A co majetek!" odvětila tabáčnice tonem porhdavým. "Toho nelituji — Strádám už přes dvacet let, nevědouc, proč. Říkali mi držgrešle, mamonářka, lakomá skrblice, že prý schraňuji pro nikoho. Ted' už vím, pro koho to bylo. Není toho mnoho dítě, ale s tímto domkem stačí to úplně, abys neumřel hladu, ani kdybys nemohl spolehout na svoje ruce. A jez ještě, — vždyť jíš jako vrabec!"

"Jen ještě jednu otázku mám k

tobě, matko, odpust', že se vracím k té věci."

"Co chceš, abych ti ještě pověděla? Ptej se, jsem ráda, mohu-li s tebou rozprávět."

"Nevíš, co se stalo s mým otcem?"

"Nevěděla jsem o něm dlouho nic, zvláště od té chvíle, co jsem tě pokládala za mrtvého. Do té doby stále ještě jsem očekávala, že Telátko se vrátí, a ačkoliv jsem byla přesvědčena, že bych s ním nebyla šťastna, byla bych mu podala ruku. Byla bych se obětovala jenom proto, abys nebyl nenáviděným dítětem, a abys měl jméno. Ale když jsem se dověděla, že jsi zemřel, i ta poslední páška, která mne k němu poutala, byla navždy přetržena, nepřála jsem si už, aby opět přišel, naopak, obávala jsem se toho okamžiku dnem i nocí."

"A přišel?"

"Přišel; ale trvalo to dlouho. Byla jsem už asi čtyři nebo pět let tady v Mezihoří. Tu jednou pozdě po polednách se objevil a bez ostychu, drze si osvojoval právo na moje pohostinství. Málem nebyla bych ho ani poznala. Nechal studií, sešel, zpustl, vypadal ošuměleji, než kterýkoliv dělník na robotě. Zestaral nejmeně a dvacet let, bylo znáti, že se mu nedaří dobře. — Byl to zpanětlý tulák, či lépe řečeno, ztulačený pán. A bylo také vidět na prvý pohled, že pije víc než třeba."

A přece jsem ho nemohla zapudit od svých dveří. Kus soucitu ozval se v mém srdci. Vzala jsem ho dolů do kuchyně — nikoli sem — a dala jsem mu jíst, chtěla jsem mu opatřit také nějaký lepší oděv. Než on toho příliš nedbal, hned mi řekl, že by mu byly milejší peníze. Jal se vykládati, že mne má stále rád, že na mne ustavičně vzpomíná, a za čtvrt hodiny mi nabídl sňatek. Tak prý nejlépe napraví svoji křivdu."

Rozhněvala jsem se a poručila jsem mu, aby bez prodlení opustil můj příbytek.

Nechtěl. Pravil, že zůstane u mne nějaký čas, než si najde nějaké za-

městnání. Počínal si jako doma, už svlékal kabát a vyslovil přání, že by si rád lehl. Když jsem mu to zabráňovala, okřikl mne, abych nepropila povyk, sice že odejde hned do městečka a veřejně bude rozhlašovat, že je mým milencem.

Domníval se, že mne tím zastraší, ale odhodlala jsem se snést třebas i sebe větší hanbu, jenom když se před ním uhájím, a když se ho zprostím navždy. Pohrozila jsem mu, že zavolám sousedy, a již jsem se k tomu strojila. Byla jsem nadmíru rozhorlena a tím, že jsem také velmi křičela, neboť lidé zastavovali se před mým krámem.

Pak teprve šel. Místo pozdravu měl jenom posměšek, místo poděkování hrozbu.

Nevím, kde pak byl a co o mně mluvil. Tuším, že nemnoho, neboť nic o tom nedoneslo se k mému sluchu. —

Avšak po odchodu Telátkově jsem shledala, jak šlechetným byl hostem. Měla jsem v kuchyni ve stole vždy malý váček se stříbrnými penězi, uchystaný pro případ abych nemusila jíti až sem nahoru, kdyby bylo potřeba někomu v krámě dodat. A i ten váček s ním zmizel.

Děkovala jsem Bohu, že mi dal tolik síly, abych jej mohla zapudit ještě v čas; kdož ví, kam by se bylo podělo moje malé, těžce nastrádané jmění, kdybych se byla obměkčila a poprála mu pohybovati se déle svoobodně v tomto domě.

Doufala jsem pevně, že ho nespátím už nikdy, ten váček byl mi zárukou, že již se nevráttí.

Avšak přišel zase, asi za půldruhého léta — —.

Jednou po polednách někdo zaklepal na okénko mého krámků. Když jsem vyhlédla, spatřila jsem Aloisa Telátko, a div jsem nepadla leknutím. Než, hned opět jsem se opanovala, otevřela okénko a nevšímajíc si ho, — ptala jsem se, co chce. Při tom přece jsem postřehla, že je jako švihák. Měl pěkné šaty, čisté oho-

lený obličej a nakroucené knírky pod nosem. Usmíval se.

Prál si doutník. Podala jsem mu, co chtěl, vzala od něho peníze a tváříc se, jako bych ho nepoznávala, zavřela jsem chladně okénko a obrátila se do pozadí krámu.

Stál ještě několik okamžiků před oknem, jakoby se rozmýšlel. Avšak potom jsem zaslechla, jak něco zabručel a jak se hřmotně vzdaluje po náměstí. — —

Od té doby jsem ho nespatriřila, ač uplynulo zatím asi čtrnáct let. Jsem tomu povděčna, neboť vím, že objevení jeho přineslo by mi toliko bolest a dlouho trvající hořkost.

Potom tabáčnice se zamlčela. Na obličej její zračil se nepříjemný dojem, bylo to patrné na jejích pobledlých tvářích, na rychle mrkajících očích a na zjevném nepokoji jejích údů.

Syn její po chvíli přerušil mlčení. Usmál se na pohled vesele a pravil:

“Ted’ jsem uspokojen a již ani dost málo zvědav, matko. Avšak tys dostala z čista jasna hosta a brzo se budeš ptát, co chce počít, aby nebyl zbytečným darmochlebem.”

“Na to máme ještě dosti kdy,” — přerušila ho stará panna a nabývala také lepší míry, “nyní si u mne pohov, dej, abych se s tebou potěšila. Sotva jsi přišel, už chceš mluvit jako o odchodu.”

Hleděl na ni opět s úsměvem a v rozpacích žmolil cíp bělostného ubrusu. —

“Ano,” řekl pak, “ale tak veliké dítě může již samo o sebe se starat. Abych ti pomáhal prodávat ve tvém krámě, k tomu moje paže jsou příliš silny. Hovořme ještě o tom!”

“Dnes už nebudu hovořit o ničem, než jak jsem ráda a šťastna, že jsme se shledali. Nebráním ti, abys si hledal zaměstnání, ale dříve budeš tak dlouho u mne, dokud se s tebou hodně nepotěším.”

“A co budou říkat lidé? Až se dovědí, čím si jsme, jak budou překvapeni! Také Burian jistě bude na-

plněn údivem, že nejsem tak opuštěn, jak se domnívá!”

Mluvil vesele, s patrným potěšením, a hleděl vroucně na starou pannu. —

Ona také se usmála, avšak hned se zamyslíla. Po té zavrtěla zvolna hlavou.

“Nevím, hochu,” pravila vážně, — zda-li by v tom viděli tvoje zadostiučinění. Nevím, nevím! Zdá se mi, že by ti ceny nepřibýlo, kdyby se dověděli, že jsi synem staré svobodné tabáčnice. Však víš, že na mne celé městečko pohlíží více s posměchem než s vážností. Nazývají mne lakomou samotářkou, podivínkou, která nená zdravého rozumu, růžencovou babou — —”

“Mně lidské řeči jsou lhostejny,” tvrdil syn. “Našel jsem matku, nechť, abych ji opět ztratil.”

“Nemysli, že mám při tom sobecké ohledy,” namítala tabáčnice. — “Věř, že bych jásama hrdou radostí, kdybych mohla teď vzít ti za ruku, vésti tě mezi lidi a zvolati, aby to každý slyšel:

Hled’te, jak jsem šťastna! Divte se, žasněte, toto jest mé vlastní dítě — můj syn!”

Snad by lidé vypukli v pustý smích — ten posměch, kterým častují mne, rozšířili by i na mého syna. A pak jistě by tě to mrzelo. Dosud neznají tvého jména, máš ještě jméno Herodesovo, a to značí víc, než-li Havel neprovdané tabáčnice Šabátové. Nechme toho ještě, hochu, vždyť není spěchu. I kdybysme před lidmi zůstali záhadou, budu ti přece vždycky upřímnou a věrnou matkou. Tento domek stačí úplně naší lásce. Zatím se nestarejme o lidskou zvědavost, — nechť si myslí, uvidíme, jak a co dále bude. Zvědavci nemusí hned všechno vědět, není ani třeba, abys jim povídal, že’s u mne. Dnes už tě nepustím, avšak zítra ti ukážu jiný dobře skrytý východ, a pak budeme se stýkati v tomto hradě podzemní chodbou, zrovna tak, jak jsem čítala často v jedné knize.”

Mladý muž souhlasil a projevil

ochotu, že se stane podnikavým rytířem a že v hodině strašidel a duchů bude opouštět šerou chodbou domek a tajně vycházeti tamtudy na výpravy do Mezihoří a okolí.

Stará panna byla ráda, že se spokojil, a poněvadž dole ozývalo se již několikráte klepání, šla otevřít zase krámeček. Před synem otevřela dokořán velkou skříň se spodní příhradou plnou knih a jakoby byl malým hošíkem, zvala ho srdečně, aby se bavil.

Probíral se tedy řadou rozmanitých — z valné části obrázkových německých knih, z jejichž listů sypaly se seschlé květiny a čtverolistky jetelové, nasbírané patrně ještě v době, kdy matka jeho byla mladou, snivou dívčicí, a tu a tam nalezl také malý listek s milostnými, avšak už valně vybledlými veršičky. Pak našel těž pečlivě srovnané a uložené knihy, které byl před léty několikráte s dychtivostí předčítal, svoji "Českou lásku" a jiné, blahé paměti.

A opět se rozhlížel po čistém pokoji se starým nábytkem, s podobiznou svého děda, s obrazy krvavých bitev a s podivnou směsicí vůně, ale teď zdálo se mu vše přívětivější a milejší, neboť bylo obestřeno vědomím útulného domova, bylo to ozářeno teplými paprsky mateřského štěstí a lásky.

V.

Když nazítří ráno tabáčnice v dolejší jizbě vedle krámu, která jí byla kuchyní i ložnicí, se probudila a ustrojila, šla se podívat nahoru na syna. Vyspával si ještě chutě, ponořen jsa v bílou zátopu prachových peřin, a zardělý obličej jeho svědčil, že se mu dobře daří.

Před tím seděli dlouho do noci, — teď za jitra nahrazoval spánkem to, čeho večer zameškal. Pod upřímným matčíným krovem spalo se mu velmi dobře, a tabáčnice přišla několikráte na něj se podívat, nežli se vzbudil. Také pak ještě chvílku myslil, že snil, a protíral si nedůvěřivě oči.

Usmál se spokojeně, spatřiv naproti lážku vážnou podobiznu důstojníka Šabaty, a když později se vzhlížel v zrcadle, pátral po tom, najde-li mezi ní a sebou nějakou podobnost. Ale nenalezl. Každý rys obličeje, očí, nos, ústa, brada ukazovala nějaký rozdíl, a celek už docela nesouhlasil. Pak si představoval svoji matku, tak jak ji od dětství svého znal s podobou nikdy se neměnící, a ani tu nemohl najíti nějaké shody. Zavrtěl rozpačitě hlavou.

"Snad jsem tedy podoben svému otci?" pravil sám sobě, a když stará panna přišla, opakoval jí tu otázku.

Zastavila se proti němu, podepřela ruce v boky a pozorovala zkoumavě jeho obličej.

"Vidíš, synu, na to jsem ještě nepomyslela," pravila mu, ale pak také zavrtěla hlavou.

"Telátkovy podoby nemáš ani za mák," řekla po chvílce, "spíše jsi podoben mé matce, ano, své babě. Též ona měla hnědé vlasy, tak jiskrné oči, podobný široký nos i ústa.

Potom ho vybídla k snídani a po polednách, když t'ukání na okénko jejího krámu nejdříve se ozývalo, ukazovala mu každý kout svého domku. Na všechno ho upozorňovala, — vše mu vysvětlovala.

Nebylo toho příliš mnoho. Nejvýše půda s hromadou starého hamparátí a se dvěma vrabčími hnízdy při samém vikýři. Pak patro domku, skládající se z pokoje, úzké chodbičky a ještě jednoho malého pokojíčku, jenž byl skladištěm mouky, hrachu, sušených švestek a rozmanitých šatů. — Dole krám, zase úzká ulička a pak skrovná kuchyň s malým zamřížovaným okénkem, opatřeným okenicí, a s pevnými, dubovými dveřmi, vedoucími nazad do zahrady. —

V kuchyňské podlaze byly dveře, kterými se vstupovalo do sklepa. — Vlastně byly tam dva sklepy nad sebou, dobře klenuté, zbudované zajiště před dávnými, nepamětnými časy, neboť kameny i malta klenby byly jako jedna tvrdá, nerozborná slitina.

V dolním sklepě, jenž byl menší

horního, byla studna s ledovou křišťálovou vodou a některé věci, které bylo potřebí chovati ve větším chladu. Ostatní své zásoby stará panna složila ve sklepě horním, avšak ten měl ještě jednu zajímavou, ač trochu děsivou vlastnost.

Pod dubovými dveřmi, kterými bylo lze z kuchyně vniknouti do zahrady, Havel Šabata v horním sklepě spatřil malá, železem pobitá dvířka, pevně uzavřená, a ta mu byla hádanou. —

“Tot’ ten tajný vchod z mého hradu,” pravila tabáčnice s úsměvem a dosti se namáhala, než se jí podařilo oblomiti nepodačný, zrezovatělý zámek a otevřítí dvíře.

Před nimi objevila se nízká, tmavá chodba, čistá a suchá, patrně také dílo dávných dob. Zdál se z ní vanouti větší chlad nežli byl ve sklepě, a byla rovná jako šňůra, neboť na jejím konci pronikaly dva tři šeré, svislé paprsky světla.

“Pojď se podívat!” pobízela stará panna mladého muže, a již ohnutá ubírala se chodbou.

Havel za ní, drže se jejího šatu a otloukaje vzdornou hlavu o pevnou klenbu.

Na konci se zastavili, tabáčnice otevřela zase jiné staré, sešlé dvíře, a před nimi objevilo se nízké polo-zbořené sklepení kruhového tvaru s malým oknem, zastřeným úplně svěží zelení lísek a brslenu. Tamtudy vnikalo do sklepení také dosti vzduchu a světla.

“A to jest brána odkud do čirého vzduchu!” pravila tabáčnice vesele, ukazujíc k otvoru.

Mladík vyhlédl jím ven, rozhled jeho byl zamezen houštinou očí neproniknutelnou. Poznal jen, že jsou ve zbytcích kruhové věže starých městských hradeb, v jakési kobce, nahoře překlenuté, která zajisté už sto let byla útočištěm bludné ještěrky, much a pavouků.

“A tudy je možno dostatí se za městečko?”

“Ano. Když vystoupíš z tohoto otvoru a prodereš se křovím, ocitneš se

za malou chvíli u olšin, které podle potoka se táhnou až k samému mlýnu. To bude sice trochu nepohodlný, ale přece nejbezpečnější průchod.

“A neobáváš se, matko, že tě někdo touto chodbou přepadne a oloupí?” tázal se syn.

“I Bůh chraň! Pochybuji, že někdo ví o tomto podzemním pojítku s mým domkem. Než i pro ten případ opatrnost moje bděla. Hleď, s těmito starými dveřmi spojen je drát, vedoucí chodbou a sklepem až do kuchyně k malému zvonku nad mým lůžkem. — Kdyby se někomu podařilo vniknouti až sem a pohnouti těmito dveřmi, — zvonek mne hned zavolá, abych byla na stráži. Odhodlala jsem se počínati si v nebezpečí jako voják. Obrnila bych se pistolí i kordem, které mám po otci, a jistě bych se uhájila!”

“Matko”, pravil Havel s úsměvem, “budu tady chodit velmi rád, neboť jest to věru dobrodružná cesta. Líbí se mi to tuze, dovolíš-li, podniknu dnes po polednách první výlet.”

“I jdi, jen vrátíš-li se brzo! A dbej toho, abys si k tomuto otvoru příliš znatelné cestičky houštím nevyšlapal.”

“A což, matko, svěříš mi k této tvrzi také klíče?” otázal se Havel matky.

“Ba nesvěřím! To tak, abys mi je někde ztratil! Nikomu nesvěřím, nikoli snad proto, že bych ti nedůvěřovala, avšak jest to tak již v mém zvyku. Sama vše zavírám a sama ošťihám.”

“Pokaždé tedy mne vyprovodíš až do tohoto sklepení a vždy mi přijdeš až sem otevřít?”

“Ovšem. Nebudu litovati pochůzek těsnou chodbou a podzemním chladem, třebaš to muselo být někdy i v noci.”

Mladík ještě chvíli se rozhlížel a zkusil také, jak se mu poleze otvorem ze sklepení ven do bujné přírody. — Šlo to velmi dobře. Protáhl se snadně okénkem jako úhoř a prodral se podobem vyzvědači křovím

až tam, odkud mohl spatřiti olšové houšti nade mlýnem.

Ani se mu nechtělo zpět do šeré, chladné kobky, kde čekala jeho matka. Venku zářilo slunce, vzduch plánil a zvučel písní skřivanů s blízkých polí, několik pestrokřídлых motýlů nádherně obletovalo trosky hradební věže. Od potoka přilít ve vlnivém letu s dlouhým pronikavým hvizdem roztomilý lednáček s rybkou v zobáku a zmizel ve velké díře zdi na blízku věže. Lupení křovisek páchlo ještě zaroseným dechem, vůně zrajících ostružin a řebříčku rozlévala se ze stínu houští na všechny strany.

“Už jsem se obávala, že s mi užítí,” pravila tabáčnice Havlovi, když se k ní vrátil. “Nevím, nevím, hochu, zdá se mi, že se ti velmi zastesklo po svobodě a nevězním tě ještě ani celý den!”

Syn odpověděl jí nějakým žertem, a potom sehnuti nastoupili zpáteční cestu chodbou a sklenem do kuchyně.

Za těch několik hodin, co prodléval u ní, uvykla přítomnosti jeho tak, jakoby bývali spolu odjakživa. Proto bylo opravdově smutno, když odpoledne s úsměvem jí požádal, aby ho vyvedla skrytým průchodem ze svého domku.

Když se dostal hradebním příkopem a křovím na prázdné prostranství mezi městečkem a mlýnem, už se sešel se známými. Sedlák Vorel se dvěma děvčaty ubíral se lučinou na pole, každý s otepí povřísel na zádech. — Sotva že spatřil mladého muže, shodil povřísla na zem a zastavil se.

“A hled’me Herodesa!” zvolal, že to bylo slyšeti daleko široko. “Kde jsi se tu vzal, hochu?”

“Nechce se mi z Mezihoří, jak vidíte!” —

“A co děláš?”

“Pána! Co jiného bych robil?”

“Však vím! Zdá se mi, že ti srdce odtud nechce, vid’? Máš tu milou?”

“I nemám! A řekněte mi, kam

mám jít? Zatím se tu potloukám a trávím ze svého bohatství.”

“Haha, Burian ti toho asi mnoho nenastrkal!” smál se Vorel. “Myslel jsem, že budeš příliš smuten.”

“A proč?”

“Inu, že ti utrhli mlýn před nosem. Neměl jsi se tam brachu, právě dobře, ale teď poznáš, co jsou špatné časy. Až tak ti také robota zabubnuje do uší i do hřbetu, jako dnes nám!”

“Máte tu nového správce, slyšel jsem.”

“Ano, teprve několik dní, a již ho tu máme dost. Luňák nebo Krahujec se jmenuje, tak nějak, nepamatuji se už, jak. Ale šelma je jistě ten náš pan správčí,” mluvil Vorel tišeji.

“He, tot’ podivno,” smál se mladý muž. “Jak vidím, orel bojí se luňáka!”

“Bojí, nebojí, tot’ nápad! A slyšel jsem, že v Mezihoří zvláště se mu zalíbilo.”

“Proč?”

“Pro mlynářovu Viktoru. Dnes ráno tu byl, viděl ji, vyptával se na ni a pak slíbil, že sem bude docházeti z Hrádku hodně často. Jsou tu prý tvrdohlaví sedláci a mají potřebí dohledu.” —

Havel Šabata se zarazil. Ta slova Vorlova na něj velmi nepříjemně působila. Pozdravil krátce a šel dále.

Neměl určitého cíle před sebou, avšak něco ho táhlo zvláštní lahodnou mocí k těm olšinám, kde strávil od dětství svého mnoho blahých chvil a jejichž chladivý stín byl mu vítaným útočištěm, když srdce bylo touhou v samotě si ulehčiti. Nyní ty sladké okamžiky vystoupily mu zase určitě a živě na paměť. Vzpomínal, jak jako malý klouček s košem nebo nůši v ruce brodil se pod olšinami potokem a chytal ryby a raky, jak tam věděl o každém strnádím a pěnkavčím hnízdě, o každém rozpadávajícím se olšovém párezu, v jehož dutině slepice zanášely vejce a kolem něhož na podzim rostlo hejno hub václavek.

Když vkročil do olšového stínu,

padla na něj nevysvětlitelná tíseň. Vrhł se na bujný trávník, aby tam ve stínu okřál a se osvěžil.

Zahleděl se větvemi no modrou klenbu nebes s bílými plovoucími obláčky a s dvěma zvučně znějícími body skřivanů. Na všech stranách ozývali se ptáci, z dále doléhal tam pokřik ženců a praskot plného řebřinového vozu, jedoucí polní cestou s pole ke stodole. Nad hlavou poletovala mu modrolesklá a zlatá šidla. Asi dvacet kroků dále, kde potok se rozšiřoval, jakoby tvořil malý rybníček, prohánělo se čile hejno mladých kachen ze mlýna.

Náš mladík vzpomínal ustavičně jenom na minulost, procházel svůj život od té doby, kam pamět jeho sahala, až po včerejšek. A nejvíce vzpomínal na včerejšek. Ten den jakoby byl už dávno, velmi dávno, že se mu zdál méně skutečností a více snem. Apřece zněl mu pořád ještě hlas Burianův v uších, neustále slyšel ještě líbezná slova Viktorčina, když se s ním loučila a ubezpečovala ho o své lásce.

O své lásce!

Jak obsáhlé, významné a při tom hádankovité to slovo! Ještě včera, — předevěčím, dokud byl synem Herodesovým, to slovo mělo přesný, určitý význam. Dnes hlava jako opojena se mu točila, když na ně pomyslel, srdce zabušilo, prsa se zachvěla.

To jindy nikdy se mu nezdálo, — i když dlel po boku Viktorčiny několik hodin a když při některých příležitostech si dávali po hubičce. Chtěl si říci, že láska, kterou i on k dívce cítil, není ničím jiným než láskou bratrskou, než vlastní rozum i cit jeho tomu odporoval. Nikoli, nikoli! bránilo se srdce.

Zkoumal tu podivnou záhadu tíše, zamyšleně, někdy i s utajeným dechem. — Šel dosti daleko ve své zkoušce. Představil si, jak by asi bylo, kdyby Viktorka se stala jeho ženou. Ale cit zajasal a pudil ho, aby chopil Viktorku do náručí a přitiskl ji pevně na svoje prsa.

Dlouho tak dumal o té zajímavé,

cituplné věci. Potok tíše hlaholil svojí písničku, ptáci při tom dále zpívali, tráva a květiny voněly, modrá i lesklá šidla přestala létati, a od olšin natahoval se stále větší a větší stín přes potok a přes lučinu, plničkou jetelových palíček, metlice a kopretin.

Podobalo se, jakoby na něco čekal. Matka jeho doma zajisté netrpělivě očekávala, až zazní hlas tajného zvonečku v její kuchyni, a on tu leží v trávě, dívaje se skorem stále Pánu Bohu do oken a maje v hlavě samé pošetilé věci. Proč tak dlouho prodává, na co tam ještě čeká?

Konečně přece se dočkal, a nelitoval, necht' si to bylo pozdě. Slunce již skorem úplně zapadlo, okřídlení pěvci umlkávali, na trávu kladla se chladivá rosa. Klapot mlýna bylo slyšet mnohem zřetelněji než za slunného parného dne.

Ted' pojednou nedaleko mladíka zahlaholilo za olšemi zvučné volání:

"Kačeny, kačeny, kačeny!"

A už z temné skupiny stromů vynořila se ztepilá postava Viktorčina v čistém domácím šatě, s vyhrnutými rukávy a sněhobílou zástěrkou. Světlé vlasy její byly poněkud pocuchány, a tváře jen jen hořely ruměncem.

Avšak hodilo se to dobře k jejím vykasaným rukávům, k jiskrným očím i k horlivému spěchu, s jakým vyháněla vyplašené kachničky z mokrého živlu. Mladý muž teprve ted' dovedl oceniti její krásu.

Neviděla ho, až teprve když se zvedl.

"Jene!" zvolala radostně a mimoděk rozpráhla proti němu ruce.

"Viktorko!" zaplesal po tak milém oslovení a rychle k ní přistoupil. — Pozdravoval uctivě a podával jí ruku. Bylo viděti, jak neličená jest jeho srdečnost a jak nucená snaha, kterou se pokoušel zachovati rozdíl mezi dívkou a sebow, mezi vznešeným a prostým, bohatým a chudým.

"Právě jsem na tebe vzpomínala, kde as jsi a co děláš," řekla dívka.

"Nemohu se odtrhnouti od toho kraje, kde jsem žil tak dlouho. Nech-

ce se mi odtud, ustavičně vzpomínám." —

"Koho? Nás také?"

"Tebe nejvíce, Viktoro!"

"Já ne jinak, ba i otec. Ani neuvěříš, jak ve mlýně bez tebe jest prázdná a pusto. Což ty, ve světě zapomeněš!"

"Má dívka zlatá, bez tebe mi všude pusto bude!"

Viktorka rychle vzhledla k němu, a růžové tváře její zarděly se ještě větším rumněmcem.

"Proč beze mne?"

Havel pokrčil rameny a nutil se usmáti. Úsměv jeho měl příznak trpkosti, ale byl srozumitelný.

"Těžko říci," pravil po malém prodlení a ukazoval na prsa, "jest to zde v srdci."

Už tušila, co chtěl povědět. Obrátila se k potoku a sháněla rychle rozběhlé kachny, jen aby zakryla vzniklé rozpaky.

"A kde jsi teď, u koho jsi byl přes noc?" otázala se, když poněkud se vzpamatovala.

"Nedošel jsem za Mezihoří ještě ani krok, uvázl jsem zatím tam a zkouším pohostinství a trpělivost dobrých lidí. Vím méně než včera, kam se obrátím a co dále počnu."

"Zdržíš se tu dlouho?"

"Zdržel bych se tu rád třeba navždy, kdybys i ty tady byla. Takto nevím, kdy půjdu, záleží to na tobě. Snad už velmi brzo, ale snad také dosti pozdě, budeš-li jen ty tomu prodlévání přáteli."

Nebylo pochybnosti, kam svou řečí míří, teď už dívka porozuměla úplně jeho slovům.

"Vidíš," řekl po chvíli Havel, — když mlčela, "čekal jsem příznivé odpovědi a ty mlčíš."

"Což ještě málo jsem řekla?" — prohodila trochu zmateně, tonouc v ostychu a pýření.

"A co?"

"Že ustavičně na tebe vzpomínám —"

"To nyní, avšak jak dále bude? — Budeš mne opět ráda vídati a na mne vzpomínati?"

"Proč o tom pochybuješ? Vždyť jsem ti slíbila, že ti zůstanu vždycky sestrou —"

"Ach, dívka moje, bolestný to pro mne slib! Nechci už, nechci, abys mi byla sestrou!"

"Co mluvíš, Jene, co mluvíš?"

"Co srdce velí! Je to upřímnost! Nikoli však láska bratra k sestře."

O, když jsem tě dnes spatřila, — hned jsem se toho obávala!" vzdychla Viktorka.

"Mé lásky?"

"Ano!"

"Tys o tom přemýšlela? A prosím tě snažně, co tě přivedlo na tu myšlenku?"

"Proč se ptáš? Nevím, nevím!" — zvolala rozčileně, teď už dokonce zmatena.

"Kdybych směl, hádal bych," pravil mladík tiše, a oči mu zářily.

"Nevím, Jene, nech mne, nevím!"

"Víš!" A hlas jeho zněl jako prosba. —

"Snad! Jak to mohu říci — snad! Nerozumím tomu, co se se mnou děje!"

A než se nadála, byla v Havlově náručí. Nevěděla, jak se tam dostala, jistě nevzdorovala, když rozevřel proti ní rámě. Avšak na hrudi jeho bylo jí nevýslovně blaze. V tom sladkém okamžiku zapomněla na jeho chudobu, na odpor svého otce i na hejno svých kachňat.

"Viktorko, duše drahá, teď těžko bude se loučit s Mezihořím!" zasteskl si po chvíli mladík.

"Proč na to vzpomínáš teď, kdy sotva jsme se sešli? Už mluvíš o loučení!" —

"Ano, máš pravdu! Nebudu si toho vzpomínat, ale budu se modlit."

"Zač?"

"Za tebe, za tebe, za naše blaho. Budu také děkovatí Prozřetelnosti za to, že mne učinila z bohatého dědice mlýna a z tvého bratra chudým mlynářským chasníkem a tvým milencem. Takto jest to mnohem lepší. Tento jediný slastný okamžik vyváží úplně deset mlýnů."

Šeptali si ještě dlouho mnoho libých slov a mnoho sladkých nesmyslů. Bylo již šero, nad obzorem zaleskla se hvězda, brzo po ní druhá a třetí, kachny už samy vylezly z potoka a kolébaly se v řadě ke mlýnu, než milenci, několikrát již se loučící, doopravdy se rozešli.

Ustavičně se rozhlížeje, mladý muž brouzдал se zrosenou travou k omšným zbytkům městských hradeb, i myslil, že štěstí ho povznášá nad všechny nehody, strasti a svízele této nevládné, všední země. Nohy jeho byly tak lehké, jakoby se ani nedotýkaly mokré půdy.

Viktorka pospíchala ze četou kachen a cestou si povšimla, že si ani nestáhla vykasáných rukávů přes obnažené ruce; jakoby nedovedly tak rozkošně objímat jako v rukávech. Obličej jí planul blahým citem, krásné oči zářily. Nebylo divu, vždyť na vábných rtech chvělo se jí ještě několik Havlových polibků.

VI.

“Počkej, tuláku, počkej! Kde’s vězel tak dlouho?” hartusila tabáčnice ještě v podzemní chodbě, když dočkavši se konečné zprávy od svého zvonku, spěchala synu svému otevřít. —

“Byl jsem se podívat trochu v končinách mlýna, je to oltud blíž než kam jinam,” vypravoval syn.

“A viděl tě někdo odtamtud?”

“Ano, Viktorka.”

“Mluvil jsi s ní?”

“Mluvil, ted’ než jsem odešel domů. Sešel jsem se s ní u potoka.”

“Co říkala?”

“Nemnoho. Že prý ve mlýně je smutno beze mne, i chase, i jím, — Burianovům.”

“Pověděl jsi jí, u koho ted’ se zdržuješ a čím jsi?” vyptávala se panna Eleonora Šabatová a upřela na Havla pátravě oči. To už bylo v kuchyni, kam byli právě došli.

“Nikoli, nebyla zvědavá, nemluvili jsme o tom. Obáváš se snad, že prozradím svůj úkryt?”

“Nebylo by divu. A prosím tě, dítě, o čem jste tedy spolu novořili?”

“O všeličem. O čem vůbec se hovořívá, když známý se sejde se známým,” vytácel se syn, ale staré paně neušlo, že v něm vyvolala otázkami svými rozpaky. Chtěla ho poškádliti, i řekla:

“A mladý s mladou, milý s milou, není-li pravda?” A pohlédla naň vesele.

Zasmál se, ale byl spleten a začervenál se po celém obličejí.

“A co by bylo, kdyby tomu bylo tak?” zeptal se po několika vteřinách, jakoby se přiznával.

“Byla by to láska, tot’ jisto. — A bylo by to také plno protivenství a překážek se strany Pavla Buriana. — Nosil hlavu tuze vysoko, a nebyl ani mlynářem.”

“Kdož ví, matko! Bůh často sráží pyšným rohy! A co ty bys tomu říkala?”

“Co bych říkala? Měla bych radost — vidouc, že jsi št’asten. Není toho dost?”

Havel nemohl jinak než přikročiti k tabáčnici a vroucně ji obejmouti za ta slova.

Potom poslala syna nahoru do pokoje a přinesla za ním večeři. Žalovala, že dlouhým čekáním a ohříváním pokrm úplně vysmahl a nutila, aby jedl, dokud večeře nevychladne.

Za večera rozmlouvala jenom o rodině Burianově, nejvíce o Viktorce. Lůbovala si, že dívka není po otci a že jest o ní slyšení všude jenom samou chválu.

Toho večera matka i syn šli dříve na lože než předešle. Avšak spánek dosti dlouho jim neuzavřel víček.

Havel dlouho do noci obíral se v duchu sličnou dívčinou. Než hlava jeho netvořila ještě plánů odvážných a závratných, nevzpomínala protivenství Pavla Buriana, neměřila propasti, která obě dělila; jemu stačilo, že srdce jejich jsou spojena něžným poutem lásky, a největší péčí jeho bylo přemýšlet, aby si lásky dívčiny zachoval, a jak bude blažen, až

se s ní opět sejde.

Pak také si vzpomněl na zprávu sedláka Vorla, že Viktorka se zalíbila Hradeckému správci Luňáčkovi.

Zmocnil se ho nepokoj. — Neznal správce Luňáčka, ale od toho okamžiku cítil, že ho nenávidí. Myslí na něj dosti dlouho, byl to prvý mráček na obloze jeho blaha, byl to prvý bolný cit v jeho mladé lásce, teprve několik dní trvající.

Asi tři dny z domku ani se nehnul. Zatím robil, čeho bylo třeba; spravoval vetché prahy, uklízel na půdě i ve sklepě, vybil chodbičku i kuchyň, aby byla světlejší.

Tabáčnice byla skorem ráda, když zase jednou po polednách se zmínil, že se podívá ven.

"A kam dnes? Opět ke mlýnu?"

"Kam jinam?" odpovídal s úsměvem. —

Dbala pilně toho, aby se ustrojil co nejvkusněji, a s nelíbeným zalíbením pozorovala jeho svižnou, statečnou postavu, když ho po chvíli vyprovázela z domku tajnou chodbou k východu z hradeb.

Tenkrátě Havlu Šabatovi nebylo dlouho čekat na Viktorku. Jenom malou chvíli sledoval rej rybek v čisté vodě, a již za olšemi směrem ode mlýna zašustil lem dívčích šatů, a Viktorka s usměvavýma rtoma byla u něho.

Přítomnost její ho okouzila. Na všechno to, co jí chtěl plyně říci a co skládal po několik dní úsilovně ve své hlavě, rázem zapomněl. Toliko vzpomněl na sedláka Vorla a Hradeckého správce Luňáčka.

"Slyšel jsem, Viktorko, že máš ženicha?" řekl.

"Ženicha?" opáčila dívka poněkud překvapena a zarděla se. "Ach, ano, netoliko jednoho, mám tři!"

"Co pravíš, tři? A které?" divil se mladík a nemohl se ubránit nepříjemnému pohnutí.

"Bártu z Hlubočinky. Když otec jeho se dověděl, že jsem se stala dcečkou mlynářovou, hned přišel i se ženichem. Pak také švarný správčí Luňáček z Hrádku kuje s mým otcem

přátelství. Obchází je robotně, skorem pokaždé se zastavuje ve mlýně."

"A ty se mi při té novině usmíváš?"

"Proč bych se usmívala? Luňáček jest nadmíru zábavný člověk. Je tak starý a tak směšný."

"A třetí?"

"Třetího mám právě tak ráda, jako Luňáčka, nenávidím! Je to Jan Herodes!"

"Dívko zlatá! Jsem ti sice milým, nikoli však ženichem."

Nejsi-li, budeš! Umínala jsem si pevně, že od tebe neupustím. Neboj se! Nejsem sice ještě tvou, ale nebudu ani Bártovu ani Luňáčkovou."

Po chvíli opět se ho tázala, u koho v Mezihoří bydlí? Její otec se domnívá, že snad už odešel někam do vzdáleného kraje a že v některém mlýně stárkuje.

Havel Šabata se usmál. Pokrčil rameny, zavrtěl rozpačité hlavou a pak řekl:

"Je to tajemství, Viktorko! Milerád bych ti to řekl, avšak osoba, která mi poskytuje pohostinství, zevřela mi slibem ústa. Promiň, že ti toho nemohu povědět bez jejího souhlasu."

"Ach, tajemství! — V Mezihoří chceš zachovati tajemství? Počkej, za čas bude to vědět každý člověk, já také! Avšak pověz mi, proč si tě někdo tak zamiloval?"

"Nejsem u cizího."

"Aj! Nevěděla jsem, že máš v Mezihoří příbuzné!"

"Je jen jeden. Teprve v onen den, když jsem opustil mlýn, jsme se poznali a shodli."

"Jest to muž?"

"Nikoli, žena."

"Mladá?"

"Jak všetečná to otázka, Viktorko!" smál se mladý muž. "Neobávej se. Moje laskavá příbuzná směle by už mohla být babičkou."

"Tedy stará žena? Budu o tom přemýšlet, na všechny mezihořské ženy si vzpomenu a až opět se sejde-

me, — povím ti, zda-li jsem uhodla!"

A když po několika dnech opět se sešli v olšovém stínu u potoka, Viktorka několikrát rozšířila růžové nozdry svého nosíčku. Pak zvolala:

"Už znám, Jene, onu starou příbuznou, ktrrá tě obmýšlí pohostinstvím!"

"Není možná! Nuže, kdo to je?"

"Tabáčnice Šabatová!"

Skorem se až ulekl. Okamžik byl jako opáren.

"A kdo ti to řekl?"

"Kdo jiný než ty? Uhodla jsem to brzo, vždyť jsi všecek načichlý jejím tabákem!"

Smáli se oba chvíli a mladíkovi nezbyvalo než-li odhaliti také ostatek svého tajemství a povědět, že tabáčnice jest jeho matkou. Učinil tak s námitkou, že Viktorka, znajíc nyní jeho původ, bude na něj pohlížeti příznivějšíma očima. Usmála se jen a pravila srdečně:

"Tedy Havel Šabata se jmenuješ? Havel, Havel? Ale já ti budu říkat dále jenom Jene. Ano, Jan Herodes, to je zcela jiné, lepší jméno!"

Když jí vypravoval, jakým způsobem vycházejí na milostné výpravy, opouští tabáčníčin domek, velice se rozveselila a žertem prohodila, až někdy bude museti prchat ze mlýna, že rovnou cestou se obrátí k troskám starých hradeb a bude dobrodružnou chodbou hledati u jeho matky útočiště. —

Tajemstv Havlovo a jeho podivínské matky dovedla dobře ukrýti na dně svého srdce. Nikdo neměl podobného ostrovtipu jako ona, nikdo ani ve snách netušil, u koho mladík se skrývá. Arci, nikdo nescházel se s ním tak blízce, aby z jeho tabákového zápachu osnovati si mohl nějaké podezření.

Než mezihořským sousedům bylo již za nedlouho nápadno, že vypuzený domnělý dědic mlýna velmi zhusťta v blízkosti městečka se objevuje, aniž bylo možno dopátrati se, kde přebývá. Deset sousedů a sousedek, jimž z nenadání vkročil zvláštní ná-

hodou vždycky v okolí mlýna do cesty, udeřilo naň zvědavou otázkou po jeho novém sídle.

Netajil se svými obavami před matkou, ani před Viktorkou. Pravil, že bude nejlépe, odstraní-li lidem podnět k dalšímu jejich pátrání a vyhledá si někde na blízku vhodného zaměstnání.

A tak jednoho krásného podzimního jitra, právě v pondělí, když se byl na večer před tím rozloučil s Vikorkou, Havel Šabata objevil se za městskými hradbami s dlouhým, bílým uzlem na rameně a kráčel statně stezkou podle potoka vzhůru proti vodě, prý od Mezihoří.

Pak velmi brzo doneslo se do městečka, že Jan Herodes — jak stále ještě všude ho nazývali — stárkuje v Maršovském mlýně, jenom asi půltřetí hodiny od Mezihoří vzdáleném, a že vzkazuje všechny své známé srdečně pozdravovat.

V neděli po polednách přišel. Chvilí pobyl u své matky a na večer se vytratil i pospíchal k důvěrným olšinám nade mlýnem, kdež dívka puze na milostným tušením, již ho očekávala. —

Spatřil-li nyní někdo Havla Šabatu v Mezihoří, nebylo mu to nic nápadno. Každý tušil, že si tam zašel z Maršova postesknout po uprchlém mlýně, po zmizelých snech a nadějích. Jako jeho poměr a schůzky s pannou Eleonorou Šabatovou, tak i láska a styky s Viktorkou mlynářovou zůstávaly jinak nedůvěřivému pátravému ldu tajemstvím, a oba mladí lidé vynalézavou mocí své lásky dovedli i v zimě každé neděle sejíti se aspoň na okamžik, co by milostné toužení svoje nasýtiti na týden několika vřelými polibky.

Arci s ochrannými olšemi, trčícími bez listí jako spletenina černavých čar podél zamrzlého potoka ze sněhových závějí bylo jim rozloučiti se. Avšak když sníh i led roztál, když žitná pole a trávníky se zazelenaly a pokropily se tečkami sedmikrás, a když posléze zase olšová houští zabalila se svěží zelení nového lu-

pení, oba mladí milenci umluvili si zase tam dostaveníčko.

Avšak na lásku Havlovu a Viktorčinu dopadla pohroma, pohroma větší, nežli jest hněv a odpor sebe přisnějších otců.

Za krásného jarního odpoledne, v luzném měsíci máji milenci sešli se zase jako obyčejně v olšinách, aby si pocukrovali o své lásce. Před tím neviděli se již asi čtrnáct dní. Nyní vynahravovali si srdečný hovor, objetí i polibky hojnou měrou. Žili toliko své lásce opojeni jsouce tímto citem milosti vzdálení všeho ostatního světa. Pro ně bylo jenom čisté, vysoké nebe, tlukot dvou srdcí, výmluvný lesk čtyř očí, vlahý nach rozehvěvých rtů, a nic více, ani bzukot včel, ani šumění potoka, hemžícího se krvavými hořavkami, ani břeh plný blatouchů, ani píseň ptáka, zvučící nad nimi na olši.

Nepozorovali ani tichých kroků Kačenky Žvejkalové, která pojednou se objevila na blízku za olšemi. Přišla nedbajíc neděle, nažat si trochu mladé trávy, rostoucí podél pooka.

Spatřivši několik kroků před sebou Havla a Viktorku, jak se drží za ruce a líbají se, Kačenka ztrnula, jako když nůž do ní vrazí.

"Bože můj, jaké to neštěstí!" zabědovala a chopila se oběma rukama za hlavu. Chvilku pohlížela na oba mladé lidi vyděšenýma očima, s bledým obličejem.

Ale náhle se vzchopila, obrátila se a tiše zmizela za olšemi. Jen jednou kmitla se její bledomodrá sukně houštinou, jak pospíchala chvatně ke mlýnu.

Havel Šabata s Viktorkou šeptali si dále, ruku v ruce a chvílemi ret na retu. Mladý muž dříve vypravoval, že není tak chud, jak každý o něm se domnívá, nýbrž že matka jeho zahospodařila mu za dvacet let svého vyrvalého strádání slušné jmění, které pomůže zajisté aspoň poněkud přemáhati odpor mlynářův, až se bude ucházeti o její ruku. Slibovali si též — kdo ví už pokolikáté — věčnou lásku a věrnost, že žádným úsi-

lím, žádnými překážkami nedají se do sebe odvrátiti a že jednou musí náležeti jenom sobě.

Co tak si slibovali a přísahali, netušili, že blízko kmitlo se opět dvě plachých, užaslých očí. Tentokrát nebyla to Kačenka Žvejkalová, ale byl to mlynář Pavel Burian.

Všechno vzezření jeho ukazovalo, jak tam pospíchal a jak tuze jest polekán. Nikdo nejevil takového zmatku, takového rozčilení, které mohlo se nazvat úzkostí, jako tentokrát.

Zastavil se nedaleko Havla a své dcery, aby dříve se přesvědčil, je-li tomu tak. Byl od obou tak blízko, že mohl slyšeti skorem každé jejich slovo, ačkoliv mluva jejich byla více šepotem než zvučným hlasem.

Avšak výsledek jeho krátkého pozorování otrásl jím až do hloubí duše. Přišel právě v okamžiku, když milenci povzneseným hlasem slibovali si věrnost a že jenom spolu budou mužem a ženou. Jako na dotvrzení slibu toho vřele se objali a dojati trvali v pevném objetí.

"Ustaňte!" vykřikl Burian zděšeně a vyřítil se z úkrytu proti nim. Byl bled jako stěna, na čele měl veliké krůpěje potu, skleněné oči hleděly příšerně.

Milenci uleknutí pustili se z objetí a vzhledli k mlynářovi. Než hned už opět se vzpamatovali. Vidouce Pavla Buriana, vzpomněli si na svůj slib, který si před minutou dávali, vzali se za ruce a odhodlání na vše, přistoupili k němu.

"Pane otče", ozval se Havel Šabata uctivě, "ted' už vidíte, jak se máme s Viktorkou rádi! Dovídáte se toho dřív, než jsem se odhodlal přijít k vám prosit o její ruku. Činím to ted', prosím vás snažně, byste mne přijal za syna. Nejsem odkázán jenom na Viktorčino věno —"

"Nemožno!" — odporoval mlynář mdlým, změněným hlasem.

"O, vše je možno! Jediné slovo vaše stačí, a budeme šťastni a vám do smrti vděční."

"Nemožno, nikdy, pravím!" zvolal Burian namáhavě. "A ty, pojď!"

rozkřikl se na dceru. "Hned pojd' domů, nech ho, pojd'!"

Viktorka dříve růměnná jako růžička také zbledla, ale oči nepřestávaly zářiti. Prve to byla nyjící záře lásky, teď to byl lesk rozhodné odhodlanosti a pevné vůle.

"Tatínku," pravila rozhodně, "já a tuto Jan přísahali jsme si věrnost, a nikdy nepovolíme a neustoupíme! — Ted' máš ještě právo zabraňovat, abych nebyla jeho ženou. Ale to nás neodstraší! Budeme na sebe čekat tak dlouho, dokud se neobměkčíš!"

"Mlč, dcero, kam to spěješ, kam myslíš? Nikdy se neobměkčím! Nepovolíš-li, vyděm tě —"

"Ach, vyděd', otče, ponech si sám všecek majetek, jen Herodesa nezapuzuj!"

"Každého jiného, než Herodesa!"

"Nikoho jiného, jenom Herodesa!"

"Nesmíš!"

"Před tebou nesmím, avšak před Bohem láska naše bude uznána a po-
žehnána!"

"Ustaň a mlč, nešťastnice! Před Bohem láska vaše jest černý hřích! — Pojd' domů!"

"Hřích! Proč hřích? Pojd' sem, Jene, podej mi ruku, obejmi mne a polib mne, nechť otec vidí, že v lásce naši jest jenom veliké, tiché a a čisté štěstí a žádný hřích!"

Obrátila se k mladému muži, a on váben její neodolatelnou rázností a odhodlaností, přiskočil a chtěl ji před tváří mlynářovou obejmouti.

Ale ten vrhl se k mladým lidem a odtrhl Viktorku od Havlových prsou.

"Zadržte, pravím!" vykřikl, až sípal. "Vy dva nikdy, nesmí to být!"

"Dobudu si Viktorky třeba násilím, pane otče!" ozval se Havel!

"Otče, smiluj se! Už víš, že se s Janem neodloučíme. Uprchnu k němu, když nepovolíš!"

A již se obracela zase k mladému muži, jakoby u něho chtěla hledati ochrany.

"Ach, té hrozné chvilce!" zabědoval mlynář a na krok odstoupil. Pak náhle se vzchopil a vztáhl proti mladým lidem ruce. Rty měl zsinálé, oči

se mu třásly zoufalstvím. Prsoma lomcoval mu vnitřní zápas.

"Nuže, buď si konec všemu," pravil s dutým přízvukem "konec všemu, mně i vám! Nechte se, — pust'te se, — slyšte, — vždyť jste bratr a setra!" — —

VII.

A zase po Mezihoří a po okolí poletovala od ucha k uchu neuvěřitelná zpráva:

"Herodes je přece dědicem mezihořského mlýna! Burian navedl Kačenku Žvejkalovu a chtěl ho podvodem oloupit o dědictví. Ted' najednou to vyšlo na jevo!"

Nebylo divu, že všude a stále se hovořilo jenom o tom. S počátku někde také ozvala se pochybnost, ale když jednou po polednách brzo potom lidé spatřili, jak plačící a naříkající Kačenku Žvejkalovu odváděli přes náměstí z Mezihoří k soudu, bylo rázem po pochybnosti, i čekali jenom, že budou také tak odváděti Buriana.

Ta událost byla snadno pochopitelná. Burian podplatil Kačenku Žvejkalovou, aby vyřkla a přísahou potvrdila osudný výrok, že domnělý dědic mlýna není symem Matouše Herodesa. Pět stovek, které za tu službu od mlynáře dostala, a slib, že budoucně bude jí na mlýnském majetku dopřáváno snažšího živobytí, byl příliš lákavý a přiměl ji obtížití svědomí svoje křivou přísahou.

Před soudem podvodná úmluva její odhalena i brzo vysvětlena; netoliko Kačenka, ale i mlynář úplným přiznáním vrátili Janu Herodesovi uloupený mlýn, a nemohouc, nesmějíce zapíratí činu svého, musili podrobiti nepřinesla ani za mák štěstí.

A nikomu ta podivuhodná událost nepřinesla ani za mák štěstí.

Všichni ti, kterých nejvíce se týkala, byli nanejvýš raněni a nešťastni.

Neméně bolestně byla dojata tabáčnice.

Když Herodes po trapném rozehoda s mlynářem a jeho dcerou vrátil

se do domku staré panny, tato hned zpozorovala, že se s ním udála veliká změna. Ani okamžik neotálela s otázkami po příčině té zasmušilosti.

"Ach, matko," pravil — ani na mysl mu nenapadlo, aby ji už oslovoval jinak, — "ach, matko, kdybyste tušila, jak trpím! Po lásce s Viktorou je navždy veta."

"A proč?"

"Viktorka je mou sestrou."

"Viktorka tvou sestrou — a jak to, hochu, jak to? Bože, milosrdný!" zabědovala tabáčnice. —

"Jsem přece jen Herodesův! Ted' Burian mi to řekl, když mne spatřil s Viktorou. Ulekl se naší lásky, přiznal se mi, že mne obelstil!"

Stará panna byla ohromena jako bleskem, z úst vydral se jí výkřik.

"A ne, nesmíš, nepustím tě!" volala ustrašeně. "Chci mít své dítě, nemohla bych žít bez tebe. Sotva jsem tě našla, už bych tě měla zase ztratit?" Mladý muž nebyl v té chvíli schopen slova. Mlčel a hleděl na ni zakalenými zraky.

"Mé dítě, moje zlaté dítě," pokračovala stará panna, "jak brozný to osud! Mně běře jediného syna a tobě matku! Ale nechod' tam, nech mlýn mlýnem, bud' me si svoji jako včera, předevěřím a jako vždycky v té krátké době svého shledání! — Bud' mi dále synem!"

Herodes se vzpružil a objal tabáčnici. —

"O, ano, ano!" zvolal upřímně, — "koho bych měl na světě, kdybych se nesměl hlásit k vám? Vždyť živá duše mne nemiluje, jen vy a Viktorka, a k té nesmím! O, ano, prosím vás snažně, zachovejte mi i dále svoji mateřskou lásku, ať neztratím všechno! Nepůjdu do mlýna, budu vám opět vděčným Havlem Šabatou, matko, — matko!"

Teprve po dlouhé chvíli se utišili.

Mladíkovi bylo dopodrobna vypravováti o setkání svém s mlýnářem, a když domluvil, panna Eleonora Šabatová nesčíslněkrát mu opakovala, jak si přeje, aby se jí neodcizoval, neboť opuštěné, stísněné srd-

ce její má nevyhnutelně potřebi, aby někoho milovalo a aby cítilo, že také ona jest někým milována.

Když tak mluvila, hlas se jí třásl, oči se leskly, a spínala k mladíkovi ruce.

Než on byl rád, že ho nezapuzovala. Také poznával potřebu mít někoho, k němuž by vždycky s důvěrou a láskou v dobách utěšených i žalostných utíkat se mohl. Mlýn mezihořský, ač v něm žila Viktorka, nezdál se mu již býti domovem.

V prvních chvílích slíbil zůstatí synem tabáčnice, ačkoliv ve vířivé směsici svých myšlenek nemohl ještě se ustanoviti, co dále počne, jak k budoucnosti se zachová. Budoucnost neměla pro něho po rozchodu s Viktorou žádného určitého významu, představovala se mu jako daleká a široká prázdnota bez barvy a světla. — Upřímná láska staré panny nemohla však býti s to, aby mu svítila na cestu tak dlouhou, šerou pustinou.

Každý se domníval, že Jan Herodes hned se vrátí do mlýna, z kteréhož neúplný rok před tím zahanben odcházel, odnášeje si toliko jedinou příjemnou památku — vědomí něžné přízně Viktorčiny. Avšak mladý muž tam ani nepáchl. Vrátil se do Maršova ke své práci, a v neděli po polednách pospíchal do Mezihoří, aby navštívil svoji druhou matku.

Měl starou pannu upřímně rád. — Dětská láska, která v něm před nedávnem se probudila, neumkla už z jeho prsou, jenom že nyní upínal ji k nebožce paní Dorotě, které neznal, a tabáčnice zdála se mu vzornou macechou.

Ona však byla dosti odměněna, — říkal-li ji bez přetvářky "matko" a přišel-li každé neděle na ni se podívat

Tak bylo stále, dokud soud neukončil vyšetřování proti Pavlu Burianovi a Kačence Žvejkalové a dokud nevrátil Janu Herodesovi odcizeného dědictví. Mladý muž sprostěn byl už také poručnické nadvlády a mohl směle jako neobmezený pán vstoupit-

ti do mlýna. Očekávalo se, že tak bez meškání učiní, a pak že zajisté dosavadní mlynář s dcerkou svojí budou nuceni opustiti mlýn s větší hanbou než před nedávnem jeho skutečný majetník.

Ale on se vyhýbal všem hovorům o těch věcech, a byl-li přece nucen promluvit, pokrčil rameny a říkal, že ještě ani nepomýšlel, kdy by se měl do mezihořského mlýna podívat.

Podíval se tam přece, když ho došel rozsudek.

Bylo mu úzko, když jednou z rána opustil skrytým východem svůj útulek u panny tabáčnice, aby nastoupil stezkou přes lučinu a podle potoka krátkou pout do mlýna.

Byl slunný pondělek ke konci června; všechno zářilo a plálo lahodou. Příroda byla v nejkrásnějším rozvoji, plýtvajíc na všech stranách ptačím hlaholením, barvami a vůní. Svlažena velkými kapkami rosy, louka hořela ve slunečních paprscích oněmi skvostnými, čarovnými barvami, pro kteréž nemáme dosud napodobení ani určitého jména. Oči lidské bývají okouzleny a oslňeny takovou stkvělou hrou krůpějí rosy, podivujíc se, jaké šperky ztajeny jsou v nepatrné kapce vody, v průhledném šípě slunečního jasu!

Na horním kraji louky tři sekáči v bílých košilích a rezných spodkách začínali v Mezihoří prvou senoseč. — Jak vítaná to doba rolníkům, kdy za opojné vůně lip utahují ohromné řeběřáky se senem pavezou a kdy počítají na prstech dny do prvních žit!

Mladý muž jen jako ve snách vše to pozoroval. Jindy měl oči pro každý sebe menší kvítek, měl sluch pro každého cvrčka a pro bzukot včely, kdežto nyní nepozoroval ani zvědavého Povejšila, když na něho s blízké meze volal, zda-li již nadobro se vrací do mlýna.

Pak vkročil do olšin a pomalu přibližoval se jimi ke mlýnu. Viděl tiché, přívětivé místočko, kde loni si vyznali s Viktorou lásku a kde je našel Pavel Burian, jak se objímali, líbali a věrnost sobě slibovali na věky

věkův. Ted' tam kvetly modré zvonky, a z hustého podrostu olší vyskočil polekán malý zatoulaný zajíček.

Vstoupil do stavení a hned se obrátil k malému pokojíku za kuchyní. Chvěl se, srdce prudce mu bušilo.

Ulekla se, když k ní vkročil do pokojíku. Celičský bledý obličej její zaplanul horkým růměncem, a cit radosti, studu, obav a rozpaků zračil se v jeho sličných rysech.

Obrátila se, popošla mladému mužovi vstříc, vztáhla k němu obě ruce, ale opět je spustila, nevědouc ve svém zmatku, jak se má ted' k němu chovati.

Také on, ačkoliv připraven na setkání, ztratil náhle všechnu přítomnost ducha. Nemohl nikterak uvynouti myšlence, že Viktorka jest už zase jeho sestrou, — nadarmo v minulých dnech se pokoušel vypudit ze srdce svého lásku k milence a nahraditi ji láskou bratrskou. Byl též pln ostychu a zastavil se proti ní s hádankou, co nyní počíti, aby v něm bylo viděti přece jenom něžného, srdečného bratra a aby chování jeho nebylo zase hříchem?

Proto, ačkoliv se neviděli několik neděl, ani se nepolíbili. V prvním okamžiku sice vnitřní hlas oba pobádal, aby si padli do náručí a dosyta se vyplakali ze svého velkého hoře. Než neučinili toho, vzali se jen za ruce a minutu si hleděli do zamžených očí. Až po chvíli Jan vzdychl a zahlesl namáhavě:

"Tot' smutné shledání, Viktorko! Kdo by se byl toho ještě před nedávnem nadál!"

Na místo odpovědi dívka zaplakala.

"Ty se vracíš domů?" otázala se pak tichým hlasem nesměle.

"Přišel jsem jenom promluvit s otcem —"

"Ach, s otcem! Otec není doma!"

"Ano, slyšel jsem — ale tím se neznepokojuj, Viktorko! Proč pláčeš? Nepřišel jsem tě rozplakat, ale potěšit." —

"A jak, čím se mám potěšit. Jak se máš, Jene?"

"Těžko měl! Zvykám trpět, snášet bol!"

"Ty najdeš náhradu a zadostiučinění v návratu do mlýna a v pokoření mého otce."

"Nic mne nemohlo ranit víc než to, co ty nazýváš zadostiučiněním. Kdybys rozuměla mým citům, nebyla bys mi vzpomínala těch trpkých, trplivých náhrad!"

"Kdož může citům tvým rozumět lépe nežli já? Vím, že také trpíš —"

"Trpíme všichni! Také domnělá matka moje abatová nevychází z hmatka moje Šabatová nevychází z hoře." —

"I ta, ubohá! Den co den na ni vzpomínám. Co říká té události?"

"Zůstala mi věrna, jediným přáním jejím jest, abych se jí neodcizil. Neštěstí naše nás tím více sblížilo a také k tobě přilnula nejupřímnější náklonností."

"Domnívala jsem se, že není člověka, jenž by na mne nevzpomněl s hněvivým posměchem."

"A proč? Protože trpíš? Vždyť jsi nevinna."

"Ale jsem též nešťastna. Jenom vědomí, že ty mne neodsuzuješ, mně posilňuje!"

"Kéž jsi silná! Přichází doba, kdy nám oběma bude potřeby mnoho síly!" —

"Proč? K čemu?"

"K dalšímu životu."

"Můj život je už navždy ztracen."

"Nezoufej! Také já s počátku jsem podléhal malomyslnosti, ale dnes už vím, že mám žít dále a vytrvale svým povinnostem."

"Jaké jsou to povinnosti?"

"O, je jich mnoho! Cítím, že na tomto světě jsem proto, abych byl něčím prospěšen. Každý brouk, každý kámen, každá rostlinka má svůj účel vše má konati svou povinnost. Pak také jsem čítal v knihách, že každý člověk vždy a všude má sloužit svému národu, své vlasti. I ti naši předkové, ke kterým osud nejnežádostivěji se zachoval, nepozbývali myslí a zasvěcovali vlasteneckým službám všechen svůj život. Nevím sice, jak já

bych mohl prospět, ale jsem ochoten ke všemu. A dále, dívko moje, umínal jsem si potýkat se s nepříznivým životem pro tebe, pro tvoje dobro. Zapud' trudnomyslnost, vzmuž se a učíš také tak!"

"Jak to? Pro mne? Což zapomínáš?"

"Že jsme si bratrem a sestrou? Ba skoro zapomínám! Ale doufám v lepší budoucnost, že někdy, třebaš po dlouhých letech, až tento žár srdcí vychladne, budeme moci klidně přistoupit k sobě. Přemýšlel jsem o tom několik dní a nocí, ale nic mne nenapadlo, až pak jednou Šabatová, chtějíc mne také těšit, mi řekla: "Ustavičně jenom mne vyrazíš, a sám se trůdíš! Vždyť není ještě vše ztraceno! Štěstí, kterého nebylo tobě a Viktorce dopráno, můžete se dočkati někdy ve svých dětech!" Nevím, kde pojednou vzala tolik odvahy a naděje, ale slova její nechtěla mi už z hlavy."

Dívka stála před mladým mužem jako ve snách a na konec hovoru jeho se zapýřila.

"Jak to — co pravíš?" odtušila po chvíli.

"Přišel jsem k vám pevně odhodlán, že se budu přičiňovat všemožně o smír duší i srdcí. — K otci nevedlo mne nic jiného, než dětinská úcta. K tobě přicházím s radou, návrhem, s prosbou."

"Ke mně s prosbou?" Ach, Jene, bojím se té prosby!" odpovídala dívka a vzdychla.

"Proč?"

"Nevím, proč přicházíš. Ale chvěji se, neboť cítím, že tak, jak mezi námi naposledy bylo, nikdy už nesmí býti."

"Ano, toho jsem byl nejvíce pamětliv. Když pobouřená mysl zchladla, veliká obava se mne zmocnila. Ustavičně jsem vzpomínal, co dále bude. Nemohu se spráteliti s myšlenkou, že jsi mojí sestrou. Srdce mocně bije, bije! Láska v mých prsou rychle vznikla, ale nyní nedá se vypudit. — Ano, toho citu se bojím. Hled'me to zamezit, předejít."

Viktorka při slovech Herodesových tiše slzela. Vzhledla k němu a otázala se šeptem:

“A, Jene, co myslíš učinit?”

“Slibit jiné osobě svou věrnost, své myšlenky, své všechno. Ty muži, — já ženě —”

“Ach, ty číň, co číň, avšak mně tvá rada je příliš bolestná a trpká. — Nechci se vdát!”

“A musíš! Nechceš-li sobě a svému svědomí přinést tu oběť, přines ji aspoň mému klidu. Což mi nerozumíš? Nevím, jak lépe bych ti to řekl, abys pochopila. Myslím, že můj i tvůj sňatek bude nejpevnější hradbou mezi námi. To nás také zachrání před pomluvou lidí, to nám dá spíše zapomenout. Slibme si, že tak učiníme, že snahou jednoho bude mír a spokojenost druhého a že někdy snad — jak pravila moje druhá matka — naše tužby a naděje usku-teční se v našich dětech!”

Mluvil ještě chvíli k dívce hlasem přesvědčivým, nikoli jako dvacíťitřiletý mladík, nýbrž jako dospělý zkušený muž.

Viktorka nemohla jinak než uznati jeho návrh a přisvědčiti, že dobře mluví. Srdce ji sice bolelo, ale na konec podala Herodesovi odhodlaně ruku.

“Děj se vůle Boží!” pravila oddaně. “Myslíš-li, že tak pro nás lépe bude, ochotně se podrobuji. Kéž jen mám vždy dost vytrvalosti!”

Od té chvíle Jan Herodes hovořil už klidně, jako bratr k sestře. Vypravoval, jak dále se ustanovil o svém dědictví. Chtěl pokojně stárkovati v Maršově nebo jinde tak dlouho, než dívka se provdá, načež teprve hodlal ujmouti se mlýna a hledati si nevěstu. Při tom dosti šetrně poznamenal, že se rozhodl dědictví svoje rozdělit tak, aby zvětšené věno její umožnilo jí voliti si po přání ženicha.

Posléze se vzbudil k odchodu. — Vše bylo umluveno, mysl obou sjednocena. Ale nyní oba náhle pocítili truchlivý okamžik loučení. Měli navždy opustiti svoji lásku, svoje mí-

lostně. necht' i bolestně city, měli uzamknouti srdce svoje na zámek a nikdy, nikdy nepovoliti jeho stísněnému tlukotu —

Porozuměli, co se děje v jejich nitrech. Minutu stáli proti sobě se zakalenýma očima, nemohouce promluvíti pohnutím. Potom padli si do náručí, a rty jejich dotkly se posledním polibkem lásky.

Rozešli se beze slova.

VIII.

Za nepřítomnosti Burianovy stárek Janovský spravoval mlýn, a Viktorka pečovala o domácnost. Toho léta nebylo tolik mletí jako jindy. Burian zanechal na mezihořském mlýně temnou skvrnu — která lákala jenom zvědavost, kdežto melivo odstrašovala. —

Herodes docházel tam týdně na chvilku, aby se podíval, jak se daří. U Viktorky prodlél vždy jen minutu, obyčejně návštěvu u ní vykonal v květinové zahrádce nebo na dvoře.

Jinak pilně dbal toho, aby dívka nebyla přetížena pracemi a starostmi, a zvláště aby nebyla znepokojována. Neúnavný správce hradecký Luňáček ani po odchodu Burianové nehodlal se vzdáti svých výprav do mezihořského mlýna, a teprve, když Herodes i dívka všim důrazem tomu se opřeli, slíbil trpělivě čekatí, až Burian se vrátí.

Nepřízeň, kterou mu dívka už od loňska na jevo dávala, neodstrašovala tohoto padesátiletého milence.

Za to Bartoloměj Hrušovský od té doby, co propukl Burianův podvod, do mlýna ani nepáchl. Nesměl, ač byl vzdorně myslí. Otec jeho nedal a tak Bátra, jenž stále ještě měl Viktorku upřímně sád, byl nucen vzdáti se všech myšlenek a nadějí na sličnou, modrookou nevěstu z mezihořského mlýna.

Po celé léto bylo tedy v okolí Viktorčině ticho. Teprve když ke konci září Burian přišel domů, vše poněkud ožívlo. Stín, který lpěl na mlýně, v očích sousedů znenáhla vyble-

dal, i vraceli se opět s mletím. Kromě toho správcze Luňák přiklusal s úsměvem na ústech a s kyticí v ruce.

Náležel k oněm starým mužům, — kteří si schovávali něžné city až pro pozdní léta aby pak tím prudčeji zahořely a bouřily. Ale tentokráte naděje jeho nebyly vyplněny. Pan správce se domníval, že mlynář ho přijme nyní tím spíše s otevřenou náručí, a že v krátké době dočká se úplného, kýženého blaha po boku mladé ženy.

Než Burian uvítal ho sice uctivě, ale nesměle, nerozhodně, a správce neušlo, že tento pevný muž prodlením posledních tří měsíců velmi se změnil. Vrátil se domů přepadlý, ti chý, jako člověk, který konal právě dlouhé a přísné pokání.

Sotva přišel do mlýna, hned toužil mluvit s Herodesem, a když tento v neděli se dostavil, přemohl svoje rozpaky a stud a hlasem zkroušeným prosil ho za prominutí všech příkoří.

Mladý muž milerád ho potěšil, že už dříve všechno odpustil a že bude šťasten, bude-li moci od té chvíle žít s ním v dokonalé shodě a míru.

Návodem Herodesovým také se stalo, že hradecký správce ostrouhal kolečka. Odcházel jako nepřítel s pýchou na smrt uraženou, a dlouho nemohl zapomenouti na Viktorku.

Ani Burianovi ani Herodesovi nebylo starati se Viktorce o ženicha.

Jakmile se rozhlásilo, že mladý muž přispěl nevlastní sestře své značným podílem k věnu, objevilo se dosti uchazečů o její ruku; některým se líbila již dříve milá dívka, jiným zase věno bylo přitažlivým háčkem.

V tom čase Bárta zkusil opět štěstí. Jakmile se k němu doneslo, že Viktorka přece dostane věno, hned obnovil své tužby a hartusil na otce svého tak dlouho, dokud tento o jmění Viktorčině se nepřesvědčil a jemu nedovolil, aby se ucházel o její ruku. Bartoloměj si v duchu zavýskl a nejbližší neděle ujížděl do Mezihoří.

V mladé dívce Bárta nikdy nezpůsobil takového odporu jako hradecký

správce. Nebyl nikdy příliš dotěrný, ani nedovedl se tak úsilovně chovat k jejímu otci a když naposledy se vzdaloval, jeho tichý odchod bez rozhořčení a hněvu přesvědčoval ji o jeho upřímné lásce.

Zvala Herodesa na poradu a za souhlasu jeho i otcova rozhola se býti Bártovou ženou.

Ještě v témž roce v chladném podzimku, kdy na zoraná pole, na pustá strniště a na bezlisté stromy padal první sníh, mlýn mezihořský hlaholil svatebním veselím, a Bartoloměj Hrušovský odvážel si pak domů mladou, sličnou žinku.

Burian s pláčem opouštěl mlýn, — kdež neobmezeně vládl více než dvacet let, a tiše, skromně provázel dceru svoji do Hlubočínky.

Hned po té Herodes vrátil se na dobro do Mezihoří. Maršovský mlynář chtěl svému bývalému stárkovi prokázati čest a dáti ho ve hlučném průvodu dovézt do jeho mlýna, ale mladý muž nedal. Právil, že se vrátí domů právě tak, jak odešel, pěšky a s bílým rancem na rameně, jako každý krajánek.

Dostihl Mezihoří nepovšimnut, a bylo mu to vhod. Obešel zadní cíp městečka a nekráčel rovnou ke mlýnu, nýbrž zabočil kousek na levo a zmizel v oně spoustě kamení, trnů a křoví, která obklopovala výběžek starých hradeb.

Pospíchal nejdříve se Šabatovou se přivítat. Tabáčnice ho již očekávala a bez prodlení mu přichvátala otevřít. Měla radost, že přichází, byla svátečně přistrojena, obličej její byl usměvavější než jindy, a když mladý muž vkročil do pokoje, našel tam vše přichystáno k malé hostině.

"To mně na počest?" otázal se s úsměvem.

"Ovšem, komu jinému? Slávím svátek tobě na přivítanou do Mezihoří, synu," odpovídala stará panna a zářila pýchou, že je příjemně překvapen. —

"Měl jsem dobré tušení, že nejdříve k vám jsem zamířil. A kdy teď, mat-

ko, vás uvidím pod svou střechou? — Zavítáte-li brzo do mlýna?”

“Do mlýna? A co tam?”

“Co tam! Na syna se podívat!”

“Však můj syn najde cestu zase sem! Proč bych tam chodila? Darmo bych vzbouřila městečko.”

“At! Povím každému nepokrytě, jak jsem vám láskou i vděčností zavázán.” —

“Toho, hochu, nechme!”

“Proč? Jest přece mnohem lepší, mohu-li vás kdykoliv veřejně navštívit nebo mohu-li se těšit, že přijdete někdy take ke mně. Vždyť ani nevíte, jak vše ve mlýně vyhlíží, nikdy jste tam ještě nebyla. Proč ještě déle ty tajnosti? A pak, považte, vždyť přece nemohu k vám věčně lézt jenom tou skrytou chodbou!”

“A proč bys nelezl aspoň tak dlouho, dokud můžeš? Na veřejnost naše tajemství má stále ještě času dost. — Hled’, jak jsem dobře činila, nechťjíc, abychom to povídali sousedům když jsme se shledali jako syn a matka. Nyní, kdy vše byl podvod a omyl, byl by se nám každý nešetrně vysmál.”

“Nyní se již nevysměje”

“A to pomůže, když to rozhlásíš po světě?”

“Budeme se moci navštěvovati veřejně.”

“Máš stále jenom výmluvy. — Ale přemluvit se nedám! Dovedla jsem se tajit, když jsem tě pokládala za vlastního syna, tím spíše tedy budu mlčet nyní, když nikdo by neuvěřil, jak tě mám ráda. Je-li ti však cesta hradbami obtížná, přijď si občas něco koupit z mého kránu. A abych také tvému přání i své zvědavosti vyhověla, ještě tento týden si koupím míru pšenice a přijdu tě požádat, abys mi ji semlel. Až spotřebuji mouku, přijdu zas.”

Herodes přijal ochotně ten návrh, ale teprve po polednách vzal v kuchyni svůj dlouhý uzel a šel dále, do svého domu.

Od té doby oba často se scházeli. Mladý mlynář skorem denně zastavoval se na chvílku u tabáčnického

krámku, a sousedé se divili, co všechno si má s tou starou pannou povídat. Vrtěli hlavami, a tu i tam bylo slyšeti hlas:

“Nějak se sobě zalíbili! Herodes vyhledává snad panštější společnost, než je naše, prostých sedláků. Hle, jak se usmívá a do ní hovoří — jakoby byla osmnáctiletou mladicí!”

Podobalo se, že Herodes je šťasten, a že k dovršení jeho spokojenosti schází mu ještě toliko upřímná žena, která by domácnost ve mlýně obstarávala. Vyskytli se zase starištliví sousedé, kteří na mlynáře útočili ustavičným návrhem, aby se oženil. —

Také stará panna překvapila ho často otázkou, kdy již se ožení.

Mdyž muž už na to pomýšlel, ačkoli k ženitbě neměl chuti. Myšlenky jeho stále ještě mimovolně ulétaly za nevlastní sestrou do Hlubochinky, a při vzpomínce na Bartoloměje Hrušovského vkrádalo se mu do duše něco jako malá závist nebo žárlení.

Avšak vřdvo brzo se vzpamatoval a rychle zapuzoval všechna podobná pokušení. Jednou pak, bylo to v neděli večer, navštívil tabáčnici.

“Přicházím vás pozvat na svatbu, matko!”

“Na svatbu — tedy už?” tázala se rychle stará panna a překvapeně spráskla ruce.

“Zdá se mi, že jste se zprávy mé ulekla.”

“Skorem až ulekla, ačkoliv myslím, že máš už čas. A koho — kde jsi si vybral nevěstu?”

“Nedaleko odtud. Z Maršova —”

„Mlynářovou?”

“Ano. Odtamtud, co jsem stárkoval” —

Panna Eleonora se minutu zamyslela. Pak vzhledla zese k mladému muži.

“Hm, nevím! Ale zdá se mi, že dcery Maršovského nedostanou velkého věna.”

“Necht’ si Tonička nedostane. Nehledám věna, ale hledám hodné, dobrou ženu!”

“Nu máš pravdu —” odpovídala tabáčnice po chvíli také už s volbou Herodesovou usmířena — “spokojenost jest lepší nežli pytel tolarů. — Vždyť o živobytí nemusíte se obávat!” —

“Nu, matka — a půjdete na svatbu? Musíte! Bez vás do smrti se neožením.”

Staré panně zařily oči potěšením, že si jí mladý muž tak váží. — Byla chvíli v příjemných rozpacích a pak jakoby se hněvala:

“Co jsi si to zase vzpomněl, hochu! Vždyť víš, že kromě v kostele mezi lidmi ani se neomžím. Co tě to napadá! Abych na stará kolena chodila ještě na svatbu!”

Herodes dobře rozuměl, že to nemyslí doopravdy. Zasmál se jejím námitkám, přiskočil k tabáčnici, uchopil ji a otáčel se s ní tak dlouho po pokoji, až slíbila, že půjde.

A šla. Vyšnořila se na to svými nejlepšími, ale také nejstaromodnějšími šaty. Byly to ony hedvábné šaty, plné podivných květů, které oblékla po prvé před dvacítičtyřmi lety, když v průvodě své matky a svého milence se zúčastnila v Praze velikonočního vzkříšení.

Jela do Maršova na voze s Janem Herodesem. Po všecku cestu, konanou za časného mrazivého rána, zahrnovala mladého muže výčitkami, že přece jen neměla jeti, že až do poslední chvíle, pevně setrvala při svém úmyslu, zůstat doma, ale co si měla počít, když za sběhu mezihořské mládeže zastavil před jejím domkem a pravil, že bez ní dále nepojede?

Ale zatím panna tabáčnice prohlížela svoje šaty a skvosty už čtrnácte dní před svatbou den co den a vezla s sebou novomanželům krásný dar, — schválně z Prahy objednaný.

Při svatebním veselí ženich málem byl by prozradil příčinu důvěrného přátelství svého se starou pannou, avšak ona ještě včas výmluvným zrakoma ho varovala. Potom stranou snažila se ukázati mu rozduřenou

tvář a hrozila, že už nikdy pozvání jeho nevyhoví.

Avak když po roce Jan Herodes přišel k ní se žádostí, aby byla kmotrou jeho synkovi, hned kývala hlavou a slzíc radostí slibovala, že bude mileráda, jak by mohla odřící? A při tom se otázala:

“Nebude-li pak se tvé dítě za mne někdy stydět, a bude-li mne nazývat babičkou?”

IX.

Zdalo se, že s dcerou maršovského mlynáře přistěhoval se do mezihořského mlýna úplný klid a spokojenost. — Mlynář netajil před Toničkou své dřívější lásky, která byla vlastně osudným omylem, ale vzpomínal-li někdy Viktoru, zmiňoval se o ní takovým způsobem, že žínka jeho neměla ani nejmenší příčiny žárliti. Věděla, že žena Bartoloměje Hrušovského nezanechala žádné hlubší rány v srdci Herodesově, a že po vysvětlení klamu nebyla citům jeho ničím než opět sestrou.

Také se domníval, že tomu tak. Vzpomínky na Viktoru hned vždycky zaplašoval a později cítil, že při pomyšlení na muže jejího už známka žehravosti v něm se neozývá. Snažil se svědomitě žítí své ženě, svému dítěti a svému mlýnu.

Viktorku teprve po několika letech v Hlubočině dvakrát navštívil. Po prvé volala ho tam těžká choroba Pavla Buriana, jenž dlouhou dobu chřádl a churavěl, a po druhé když ho v těžké, černé rakvi nesli ke hrobu. —

Do té doby sestry své neviděl, a zatím uplynulo sedm let. Když ji pak spatřil a vedle ní tři děti, hošíka a dvě dcerky, nemohl zatajit hluboké pohnutí. Viktoru byla stále ještě sličnou ženou, ačkoliv tajný žal jenom málokdy dal tvářím jejím zbarvit se růměncem.

Bartoloměj Hrušovský ji sice miloval, ale nebyl s to, aby vzbudil také její lásku. Byl příliš prostý, příliš všední a příliš málo něžný a vroucí, aby

to dovedl. Nechával ji žítí jejím vzpomínkám, nepocítil potřeby, aby vnikl do jejího nitra a porozuměl, co tam se děje, a zda její srdce se srdcem jeho za jedno tluče a cítí. Velmi se změnil. Za svobodna měl svoji vůli a vzdor, než v několika letech stal se slabochem.

Nebylo divu, když mladá žena zejména z počátku velmi často v duchu se obírala Herodesem. Teprve později, když jí byla svěřena mateřská péče o děti, snažila se všemožně tlumiti vzpomínky své na mezihořský mlýn. Avšak živá jiskra její lásky k nevlastnímu bratrovi nepřestávala doutnati v jejích sklíčených nadrech.

Nyní, když po letech Jan Herodes se objevil, srdce Viktorčino mocně zabušilo. Vidouc ho vedle muže svého, pozpávala, jak veliký to rozdíl. Muž její hřmotný, lhostejný a hlubším dojmům nepřístupný, kdežto mezihořský mlynář stále obratný, bystrý a srdečný jako v mladických letech.

S povzdechem poznávala, že život její není ničím jiným, než nevlídnou povinností a odříkáním, a že něčím jiným už ani býti nemůže. Jediné blaho nalézala ve svých dětech; ty byly ustavičnou stráží, aby vzbouřeným citům svým nepodlehla a zůstala muží svému oddanou ženou.

Nepřátelský osud ještě jiným protiventstvím zkoušel jej síly.

Byl to opět správce Luňáček. — Po svatbě Viktorčiny zůstával některý čas v ustraní, ale za nedlouho jeho slídivá postava vynořila se zase z Hrádeckého zátiší a jako náhodou objevovala se až nápadně často v okolí Hlubočinky, jmenovitě v sousedství Bártových polností.

Lepá dcera Burianova nechtěla mu s mysli. Jakkoliv už více než padesátník, počínal si jako dvacetiletý mladík a odporem Viktorčiny nedával se odstrašiti.

Tehdy panský správce byl sedláckům obávanějším pánem než nyní. — Za onoho času copu a karabáče prostý lid při jméně správcově už bezděky se zasmušoval a ohýbal záda. Robota kvetla a vydávala ovoce na

panských lánech a začasť také v selských statech kde měli hezké dcery.

V té věci Bartoloměj Hrušovský byl také nadvládě správce Luňáčka podřízen. Tento nejednou pokoušel se obměkčiti nepřemožitelné srdce Viktorčino slibem, že muži její bude přát, a jindy zase utíkal se k rozmanitým hrozbám, avšak vždy bez úspěchu. Nebohá žena statečně ho odmítala, než vytrvalý správce rovněž statečně útočil na její nedobytnou přízeň. —

Několikrát stíhaná žena požalovala si muži svému, ale on nedovedl posouditi, jak pronásledování Luňáčkovo jest jí traplivé a urážející. Zamračil se jen a řekl:

„I jen ho nech, dědka, at' mluví! Co chceš, abych mu učinil? Nemám své roboty již až po krk?“

Žena zbledla, odvrátila se a šla si někam stranou poplakat. Několik nocí probděla, tonouc v hořkosti, a v těch okamžicích stále vzpomínala na Jana Herodesa. Myslíla si, jak on by se jí ujal, kdyby mu přišla s takovou zprávou. Barta se jí zprotivoval.

V tom přišel jej bratr. K tomu měla mnohem více důvěry, než-li k svému mužovi. A netoliko důvěry, nýbrž i naděje. Zнала ho dobře, že se nedával ničím zastrašiti ve svých předsevzetích a že nikdy neodpouštěl a nestrpěl příkoří.

Hned po pohřbu, když většina hostí se rozešla a rozjela, Viktorka, provázena svými dětmi, setkala se na zahradě s Herodesem. Teprve v té chvíli bylo jim možno pohovořiti si beze svědků, kteří by slovům jejich porozuměli. Ta mládež měla více porozumění pro strýcovy dárky než-li pro jeho slova. Poskakovala kolem matky a mlynáře, nepochopujíc ještě smutku, který ležel na statku úmrtím dědovým, měla spíše radost z četných hostů a ze šumu, který naplňoval všecek dům.

Chot' Bártova brzo se odhodlala pověděti bratrovi svůj stesk. Hlasem žalobným, rozechvělým, stěžovala si na správce Luňáčka, jak všude jí vy-

hledává a pronásleduje svou láskou.

Herodes byl velmi nemile překvapen. Bylo viděti, že v něm vře hněv.

"A což Bárta?" otázal se rozli-
tostněné sestry.

"Ach, Bárta. Je příliš lhostejný,
— snad sláb —"

"A já, radil ti k sňatku s ním, —
domníval jsem se, že bude vzorným
mužem!"

"Nechci Bártu vinit. Je to vlašná,
netečná povaha, nemůže pochopit, co
trpím —"

"Nestrachuj se, Viktoro! Sám se
správcem Luňáčkem promluvím, —
a nechci slout Herodesem, jest-li se
odváží ještě někdy chodit po tvé sto-
pě!" —

"Co máš, Jene, v úmyslu?" ulekla
se Viktorka. "Ty sám chceš zakazo-
vati Luňáčkovi?"

"Nu ovšem! Nedovede-li muž tě
obhájit, je to povinností bratrovou.
A nyní dost o tom, Viktoro! Luňá-
ček nestojí za to, abychom si jím
ztrpčovali chvíli svého shledání."

"Máš pravdu, Jene, nechme toho!
Ba právě, už dlouho jsme se neviděli;
sedm let!"

"Mnoho se změnilo za tu dobu. —
Přibýly jiné starosti, jiné tváře, jiné
myšlenky a city."

"Proč city?"

"O, sestro, za sedm dlouhých let
mnohý cit zanikne, ochabne, umře.
— Nevěříš?"

"Snad! Ale mně jest stále tak bol-
no, tak smutno a teskno jako tehdy,
před sňatkem."

"Svémi dětmi se nepotěšíš?"

"Jenom těmi a ničím jiným. Jsem
Bohu vděčna za ně. V lásce k nim
aspoň částečně se utápí můj stesk a
žel. Nebýti jich, byla bych si věru
už mnohokrát zoufala."

"Hled', těšil jsem se, že tě uvidím
tichou, oddanou, spokojenou, že bu-
deš aspoň tak odhodlána nésti vše,
co život dává, jako já. Odhodlanost
a odříkání jest mocným lékem proti
zoufalství. Proč se obíráš v duchu je-
nom minulostí a ne přítomností? Za-
puď to a mysl raději na budouc-
nost."

"Co mi může přinést budoucnost?"

"A co ti přinese minulost, která už
dávno je tam? Zapomeň také na
ní, doufej a věř, že zase vše dožije
bude. Vzpomínej na naše plány, na
slib, který jsme si dali naposledy."

"Jaký slib?"

"O našich dětech. Mnohokrát jsem
si pomyslel, že můj Jeroným někdy
si zajede pro nevěstu sem, pro tvoji
dceru. Na to jsi zapomněla?"

"Uskutečnění těch myšlenek je je-
ště daleko. Sto náhod může je zničit,
možná, že také vlastní srdce dětí ne-
budou chtít poslouchat naše hlavy.
Ale je to lákavé, bratře! Tuším, že
pak vidouc, jak tvoje a moje dítě
jsou spolu šťastny, nabyla bych také
konečné spokojenosti a štěstí, kte-
rého až dosud jsem nedosáhla."

Mlynář podal jí ruku a upřímně ji
stiskl.

"Tak, pravil měkce, "to rád sly-
ším! Věda, že aspoň trochu naděje
dříme v tvých řadrech, tím více bu-
du doufat v lepší budoucnost. Jen
tak zůstaň! A nyní je čas, abych
opět šel!"

"Tak brzo! Po sedmi letech krát-
ké to shledání!" prohodila Viktor-
ka smutně.

"Vždyť se neloučíme na věky."

"Kdy se zase uvidíme?"

"Slíbíš-li mi, že budeš trpěliva i
klidna a že i dále dovedeš doufat,
nebudu váhat opětovati v Hlubočince
brzo návštěvu. Ale musíš mi ručit za
svoje city," dodal žertovně a zasmál
se.

Usmála se tak trpce a přisvědčila.

"Ručím, mileráda," pravila a uká-
zala na svoje děti: "Hle, to ti bud'
nejlepší zárukou!"

Po cthvíli se vrátila do statku, a
brzo potom Herodes vsedl na čekající
vůz a doprovázen až ze vrat Vik-
torkou s dětmi, Bártou a zbylými
hosty, rychle vyjel z Hlubočinky.

Asi na poloviční cestě, když vůz
měl míjeti osadu s panským zám-
kem, mlynář zvolal k vozkovi:

"Zajed' na Hrádek!"

Bylo ještě dosti dlouho do veče-

ra, když hrčící povoz se zastavil před vchodem do zámku.

Herodes prvního člověka, kterého spatřil, otázal se po správci, a když mu tázaný naznačil jizbu, ve které Luňáček v té chvíli právě prodléval, vešel bez prodlení k němu.

Mlynáři značili přece mnohem více než prostí sedláci, a dle toho bylo také přivítání.

Stoje u okna, odkud bylo viděti kus zámeckého dvora s několika tam zaměstnanými děvčaty, Luňáček vzhledl ke dveřím a blahosklonně se usmál. —

“Vítáme vás, pane otče, z Mezihoří,” pravil s panskou přívětivostí. — “Co nám přinášíte?”

“Tentokrát nepřicházím jako mlynář z Mezihoří, pane správci.”

“Nu, a jako kdo?”

“Jako bratr Viktorky Hrušovské z Hlubočinky.”

“Viktorky Hrušovské z Hlubočinky? Kdo pak to je? Hm, aha, už vím. Ale je to tuším, vaše sestra nevlastní. Čeho si přejete?”

“Přicházím vás požádat, a není-li vám toho dost, tedy varovat, abyste ji nepronásledoval svou nepočetnou láskou!” odpovídal mlynář zvučným hlasem, se zjevným přízvukem rozhorlení. —

“Varovat, snad také napomínat? Hled'me! K tomu, přítelíčku, jste příliš malý pán!”

Každý bratr je velkým dost, aby mohl hájit svou sestru!”

“Zapomináte, s kým mluvíte!”

“Ano, měl jsem si na vás už dávno vzpomenout! Nebudu vás dlouho rozčilovat svou návštěvou, pane správci! Řeknu vám to krátce, ale odbyti se nedám! Poslyšte! Opovázíte-li se přiblížit mé sestře, promluvíte-li na ni jenom slovíčko, bude bída s vámi. Snad víte, že mezihořský mlynář Jan Herodes neumí žertovat! Slibuji vám tuto tak notný výprask, že ho ani za svědka proti mně neunesete! Buďte mi lhostejno, jest-li vás třeba ublížit!”

“Tot' smělost! A také hrozby!” — zvolal překvapený správce, a obličej

jeho stále se červenal a bledl. “Nu, počkejte drzý člověče, hnedle vám ukážu, jak se bojím vašich hrozeb a kdo s koho!”

Obrátil se ke dveřím s úmyslem, aby zavolał své poddané lidi.

Než Herodes zastoupil mu cestu.

“Ani krok!” vykřikl statečně. — “Svobodně jsem přišel, svobodně zase odejdu! Pokusíte-li se o odpor, Bůh mi svědkem, že vás okamžitě sklátím k zemi!”

Správce soptil vztekem, ale přece byl zastrašen a zastavil se u dveří.

“Násili, tot' násili. Zle člověče, budete pykat skutku toho!”

“Bez zasloužení ničeho si neodpykám, nebojím se!” odvětil mlynář rázně a pohodil pohrdavě hlavou. “Nejsem z těch, kteří se dávají na útěk před správcovým hněvem. — Bůh chraň! Váš karabáč až na nás nedosáhne, zkuste toho! Však mne znáte a víte, že se nedám, viděl jste to, když jste mi chtěli ubrat kus louky a lesa, a přišli na mně větší i chytřejší páni, než jste vy!”

“Jste zbujný, nebezpečný člověk! Přepadl jste mne samotného v jizbě jako —”

“Ticho! Nedám se vámi déle urážet. A to vám ještě pravím: Opovázíte-li se činit mé sestře nebo mně nějaké příkoří, hned si zjednáme zadosťučnění. Vím jak! S Bohem!”

Po těch slovech vyšel z jizby, sedl klidně na vůz a jel dále.

Luňáček chvíli stál ztrnulý malomocnou zlobou, a teprve když neo-hrožený mlynář byl už za Prádkem, ulevoval spíláním svému hněvu.

Od té doby mladá žena Bártova měla pokoj; pan správci Luňáček už o ni nezavadil ani pohledem, a také Herodes neměl příčiny stýskati si na jeho mstivost. Naopak robotníci z Hlubočinky a Mezihoří pojednou si libovali, že obávaný správce již skorem nikdy mezi ně nepřichází; vyhýbali se Viktorce a mlynářovi, jak jenom mohli, ale v nitru avém překypoval vztekem.

Jak byl slíbil, mezihořský mlynář pak sestru svoji občas navštěvoval. —

Pravidelně přijížděl vždy na pout, — která se slavila v Hlubočince ke konci jara, právě v době, kdy na polích i ve mlýně bývá nejméně práce. Při tom brával svého syna Jeronyma s sebou, a někdy vracel se, odvážel si děti Viktorčiny na nějakou dobu do Mezihoří. — Každá taková jízda působila v myslích dětí nesmírné nadšení, a jenom s těžkým povzdechem loučily se pak s pohostinným mlýnem. —

“Necht’ si zvykají a vedle sebe rostou,” říkával mlynář Viktorce, — když se s dětmi loučila. “Láska, která vznikla za dětinství, bývá brý nejbláženější a nejvěrnější. Nestarej se o ně! Až se ti po nich zasteskne, přijed’ si pro ně!”

Viktorka několikrát slíbila, že přijede — ale dlouho nemohla se vypraviti z domu. Starost o domácnost mnohem více ji poutala k rodinému krbu nežli Herodesa, a na místě ní obyčejně přijížděl si pro trojici svých dětí Bárta. Byl ustavičně málomluvný — nevšímavý a lhostejný jako dříve, a jenom v Mezihoří mlčky se usmíval, říkáje, jak se mu tam líbí, a že má švakříčka tuze rád.

Posléze přece Viktorka nemohla Herodesovi odříci návštěvy. Volala ji tam povinnost — pohřeb. Obdařujíc chotě svého po deseti letech druhým dítětem, mlynářka odebrala se na věčnost. — Malé robě, sotva že se narodilo, následovalo matky.

Ta rána přišla na Jana Herodesa příliš neočekávaně a způsobila v duši jeho veliké pohnutí. Pochovávaje svoji ženu, nemohl zapřít, jak dobrou mu byla družkou; uznával, že její sdílná, tichá a oddaná povaha velmi mnoho přispěla k tomu, že život svůj neviděl přece tak úplně prázdný a pustý, jak původně se domníval.

Když Viktorka po řadě let se ocitla zase v rodném ovzduší mezihořského mlýna, nemohla v prsou svých utlumiti velký dojem. Vidouc bílé zdi a šindelovou střechu mlýnského stavení, dvůr s vydlážděným chodníkem z umletých žernovů a dlouhou

zahradu s velkými starými štěpy, na nichž poznávala každou větev, jako kus své vlastní bytosti, vidouc všehna ta místa, plničká blažených vzpomínek, pocítila také náhle vše to, co zachvívalo jejm panenským nitrem v slastnější době utěšenějšího mládí. Prošlých deset nebo jedenáct let zdálo se býti pojednou bezvýznamným, tížícím snem, ale tady vůkol ní objevila se všude živá, svůdná skutečnost.

Po skončeném pohřbu, když zůstali hosté byli shromážděni ve velkém pokoji v prvním patře mlýna, kdež ovdo- vělý mlynář všemožně se snažil je počastovati, Viktorka vytratila se nepozorovaně ze společnosti. Hlučný hovor přítomných ji umdléval, toužila po trošce samoty a odpočinku.

Jan Herodes záhy ji pohřešil. Bez dlouhého rozmyšlení se vzchopil a šel jí vyhledat.

Nevěděl, kam odešla, ale tušení vedlo je přes dvůr na stezku, vinoucí se zahradou, podle mlýnského potoka k povědomým olšinám. Domníval se, že také ona tamtudy před chvílí kráčela, a hned ta místa zdála se mu mnohem krásnější a půvabnější než jindy. Nyní zase s účastenstvím si všimal motýlů, obletujících peň dvou starých osyk, vysokých lodyh divizny a hadince, které rostly na polorozbořeném zdi vedle jalového potoka, slyšel hudbu cvrčků a pění ptáků v olšovém stínu. I vzduch mu vonněji páchl než jindy, jako tenkrát —

Když se blížil k místu, kde kdysi s Viktorkou si vyznávali lásku a přísahali věrnost, srdce užilo se mu v prsou, dech zatajoval se mu v hrdle. — Kráčel zvolna a co možná utlumoval kroky.

Nemýlil se. Náhle spatřil Viktorku pod onou památnou skupinou olší, — jak si tiskne ruce k očím a jak vzlyká. Všecko tělo její škubalo sebou a ukazovalo tak její bolest.

Vše bylo tak, jako tehdy, před jedenácti lety. Potok bublal, kovolesklé vážky poletovaly nad vrbovým proutím, chomáček pomněnek kvetl při samé vodě, a u nohou Viktorčinyh

útlé zvonky skláněly jako opojeny řadu hlaviček. Skřivan zpíval nad blízkým polem, někde na cestě ozýval se rachot vozu.

Mlynář několik minut pohlížel mlčky na svoji sestru a už se zdálo, že chce k ní přikročit. Rozpačitost nebo nerozhodnost, snad také hlubší city táhly mu v těch okamžicích mdlou hlavou.

Ale pojednou se obrátil. Tiše, jak byl přišel, vzdaloval se od své sestry ke mlýnu.

Teprve po dlouhé chvíli Viktorka se vrátila do společnosti. Byla klidná, ke každému pozorná i usměvavá, niklo nebyl by uvěřil, jak hořce před hodinou plakala. Herodes až se podívil. —

Když později odjížděla, obrátila se k bratrovi a otázala se ho upřímně: "A jak to bude s domácností, Jene? Promiň, že jsem tak nešetrná a že se ptám. Což, bratříčku, hodláš už zůstatí vdovcem?"

Herodes usmál se s přidechem trpkosti a mávl před sebou rukou:

"Už zůstanu," pravil. "Své srdce rozdělil jsem dříve na dvě, pro druhou manželku mi již pranic nezbylo."

X.

Byl to mladý vdovec, nebylo mu tehdy více než třicet pět let. Avšak dostál slovu svému a po druhé se neoženil. Měl pravdu, v srdci jeho nebylo už místa pro lásku k jiné ženě, a ženiti se bez upřímné náklonosti, Herodesa ani ve snách nenapadlo.

Umínal si, že bude dále vychovávat dítě svoje sám a nepochyboval, že to dovede. Vroucí láska otcovská, která se v něm rýžovala k jedinému dítěti, byla mu dostatečným rukojmím, že péče jeho povede syna jenom po dobrých, zdárných cestách a že z něho vychová řádného muže.

Všecek ostatní zbývajících čas svůj věnoval mlýnu, hospodářství a dobru mezihořské obce. Za rok potom, — když doprovodil chot' svoji na tichý hřbitov k poslednímu odpočinku, důvěra sousedů učinila ho hlavou mě-

stečka, a od té chvíle počalo se nové období života Herodesova. I v tom bylo plno starostí, plno práce a namáhání, plno cituplného snažení.

Jenom že tehdy milostné vzněty vyměnili se za plápol vlastenecké lásky. Vědomí české bytosti rozbřeskovalo se od stověžaté Prahy po širých krajích českých a všude téměř v každém městečku, v každé dědině zanechávalo odlesk své záře a trochu oživujícího světla. Pojednou zkrusení, potlačení sedláci zvedali ponížené hlavy a narovnávali ohnutá záda, rozhlíželi se směleji, sebevědoměji, hlahol po českých láněch zněl veseleji, ze selských lebek ponenáhlu vytrácela se ustavičná, jako vrozená poníženost a nedůstojná bázeň.

Mnoho lidí tušilo, že něco se chystá, ale nedovedlo pochopiti dosah toho, co mělo přijíti. Tušení něčeho oblažujícího a povznášejícího, ale zároveň také tušení plné obav, zaměstnávalo mnohou mysl. Když to tušení označeno určitějším pojmem svoboda, když po krajích poletovalo heslo o zrušení roboty, hned tisícové oči se zaleskly radostí a ne jedno hrdlo si zavýsklo.

Pak také ty nadějně červánky zalkovaly se mračnem předzvěsti bouře, osmělené hlavy tu a tam opět se krčily, hřbety nanovo se ohýbaly, ale při tom vůčihledě se rozednívalo.

Rok čtyřicátý osmý jest zapsán zlatým písmem v dějinách selského lidu. Mnohé slovo v nich rdí se síce také na místě zlatem krví, ale v celku ten rok značí více vítězství než obětí aspoň přinesl velikou úlevu každému, jehož údělem je pluh a těžká hrouda země.

Nejpohnutějším časem byly svatodušní svátky, překrásné dny pučícího jara, doba obecných tužeb a nadějí, doba vůně, bujného květu a ptáčího šveholení.

Janu Herodesovi bylo v těch dnech nésti velkou tíhu povinností o obec mezihořskou. Z Prahy dolehlo tam zvolání na poplach:

"Na pomoc Praze!"

A již národní garda, ozdobená fá-

bory a kyticemi, nedočkává nadšením a s planoucíma očima stavěla se do řad, zkoušela své rozmanité zbraně a s žerty, s odvážlivou udatností a s písňemi na rtech chystala se ku Praze.

Starý Kaliba, mezihořský sedlák, který vždy nejpokorněji se ohýbal před velitelským hlasem Luňáckovým — náhle stal se největším hrdinou. Beze zření na svých šedesáte let a na chromé nohy, opásán prastarou šavlí a ozbrojen na rychlo urobenou pikou, nejvíce hartusil na gardu, aby již honem táhla ku Praze, a sám sliboval na padrt' všechno rozsekat, co se mu postaví do cesty. Když pak gardisté neposlechli hned jeho vybídnutí, rozlobil se na ně a pak klátivými, namáhavými kroky táhl sám, pospíchaje, aby dohonil gardy habrovanské. —

Kam až došel a jak se mu dařilo, nikdo se nedověděl. Ti, kdož se vrátili za nedlouho z habrovanské gardy, — tvrdili, že jich Kaliba nedostihl, nemohli říci, kam se poděl. Mysl jejich byla příliš pobouřena a zaujata nezdarem a vzpomínkou na ty nešťastné druhy, kteří byli vstříc příkvapivším vojskem rezeznáni a utraceni dříve než došli ku Praze.

Také Kaliba se už nevrátil. Zapadl jako raněná křepelka někde v poli, opuštěn, dalek domova, a patrně někde nepovšimnut zhynul jako sto jiných.

Bylo největším příčiněním Herodesovým, že mezihořští nenásledovali příkladu habrovanských a nechvátali vstříc zklamání a smrtícím ranám neúprosných vojáků. Stálo ho sice dosti práce, než gardu zdržel aspoň tak dlouho, dokud sám k hlavnímu městu se nepodívá a jak tam se daří, se nepřesvědčí, i bylo mu k tomu obrnití se nemalým sebezapřením.

Přede dnem vsedl na kůň a ve společnosti božkovského starosty Maška ujížděl ku Praze, napomínaje netrpělivé sousedy, aby se ničeho nedovažovali, dokud se nevrátí.

Přihnal se po polednách a obličej

jeho nezvěštoval jim potěšitelné zprávy. —

"Nechte všeho," pravil ještě než sestoupil s uhnaného koně, "v Praze špatně se vede! Brány jsou zavřeny, jeť slyšeti odtamtud třelbu děl a pušek vojenských, zle je, braši! Co táhlo Praze na pomoc, všechno je na útěku. Škoda by bylo naší síly, páni zase zvítězili!"

"Páni zase zvítězili," ozval se zlostně šenkýř Nedvěd a zahrozil velikou rukou nikoli proti Praze, nýbrž proti Hrádku. "Jací páni? My, sedláci, my jsme páni!"

"Ano, my jsme páni, nedáme se!" přizvukovaly šenkýřovi někomukeré hlasy.

"Pochováme robotu!" vzkřikl někdo v zástupu lidí, a slovo to hned se ujalo.

"Pochováme robotu — vzhůru na pány!" zaznívalo na všech stranách, a mohutný hlas Herodesův už nestačil, aby překřičel rozbouřený hlahol.

Marně snažil se zastavití příval. Ani hrozby, ani prosby nepomohly. — Z lidí, kteří včera byli ještě nejkrotšími beránky, stali se vášniví dravci, rozumnému slovu nepřipustní.

V té vřavě, která stále rostla a v níž se zúčastnilo bezmála celé městečko, ani žen a dětí nevyjímajíc, za ustavičného odporu Herodesova a několika rozšafných lidí, z cista jasna padlo zvolání:

"Pojďme na pánské."

"Pojďme na pánské!" zaburácelo množstvím, jako mocné heslo a chvíli nebylo slyšet nic jiného, než-li ta osudná slova: "Pojďme na pánské! Pojďme na pánské!"

A šli. Rozeběhli se rychle po svých domech, ale za čtvrt hodiny už zase se scházeli, a rozbujněné hloučky rozptýlovaly se z Mezihoří na tři strany. Někteří šli kosit panských luk, jiní opět ozbrojeni pilami a sekerami se zpěvem táhli kácet dříví do panského lesa.

Za dvě, tři hodiny podobné vzbouření zalomcovalo také několika okolními osadami. Sedlák Vorel a mladý Kaliba nemeškali a pospíšili povědět

habrovanským, božkovským, pak do Bukové a do Dvořiště, co se děje, aby tamnější sedláci také šli na panské. A aby dodali svým slovům větší víry a váhy, všude rozhlašovali:

"Náš Jan Herodes to vede! Právě přijel od Prahy a přinesl dobré zprávy! Na pány!"

Věděli, co jméno Herodesovo platí! Chytali na ně lehkověrné sousedy, ale sami mu nevěřili. Ano, věděli, že Herodes nikdy neukázal nějaké nerozhodnosti nebo slabosti, dobře věděli, že vždycky jenom moudře jim radil, však v té chvíli podlehlí své vášni.

Jan Herodes nevěděl, kam dříve. Jedinou jeho snahou bylo zachovati městečku pokoj, nahlížel, že výbojná činnost občanů nepovede k prospěšnému cíli, a zejména, když se přesvědčil, co se děje v Praze, umínil si postaviti se jim na odpor stůj co stůj.

Kvapil do panského lesa a po delším úsilí podařilo se mu přiměti sedláky, že zanechali neúčelného puštošení a vraceli se domů. Bylo mu při tom spolknouti nejednu hořkou pilulku jmenovitě od oněch malých sedláků, kteří bývali v robotě nejvíce utiskováni, ale nepovolil a neochabl, dokud svého nedosáhl.

Potom neprodleně kvapil na panská luka. Tam čekala ho těžší práce, setkal se tam s mnohem větším odporem nežli v lese. Na lukách shromáždili se mladší hlavy mezihořské obce, a ty byly už méně přístupny Herodesovým vývodům než starší. Byly tam také některé nejsmělejší ženy, a s těmi mlynář měl největší potíž.

Avšak konečně i tam rozumné úsilí jeho se potkávalo se zdarem. Sousedé nechávali trávy, sebrali svoje kosy a hrábě a trousili se zticha domů. Málokterý měl tolik odvahy, že posečenou travu ještě sebral a odnesl, většina nechala všeho a odcházela.

Mlynář byl rád, že největší odpor jest odstraněn, chtěl ještě podívati se do městečka, je-li také tam úplný klid, a pak odebrati se domů a odpocínouti si po namáhavé chvatné jízdě

ku Praze i zpět a po unavujícím zápolení se sedláky.

Byl už věru čas. Schylovalo se k večeru, zářivé slunce nížilo se pozvolně za cípaté vrcholky borového lesa na návrší za Mezihořím, ptáci schovávali se v korunách stromů, a svěží porost obilí a trávy svlažoval se již občerstvující rosou. Vzpoura mezihořanů, která tak náhle vzplanula, byla již docela udusena. S ubývajícím dnem ubývalo také prudkosti a odvahy sousedům, a soumrak v městečku byl tišší než jindy. Sedláci jakoby byli procitli z opojení a jakoby teď se styděli za to, co před chvílí činili. Jenom zřídka některý se objevil před vraty stavení, avšak hned zase zmizel jako zapuzen výčitkou svědomí. Kdo viděl sousedy přede dvěma, třemi hodinami, nikdo nebyl by uvěřil, že to byli ti krotcí, skromní, ano i bázlivi lidé, kteří teď byli skrčení v zatemnělých jizbách a mlčeli.

Avšak krom očekávání přilétla už před samým večerem do Mezihoří nová, pobuřující zpráva:

"Křemeničtí a božkovští táhnu na Hrádek!"

Tentokráte sedláci spíše se ulekli, než aby se zaradovali. Odbojná mysl jejich zchladla, a nyní počínání sousedních vesničanů ukazovalo jim zřejmě všechny trapné následky. Co hodlají činiti na panském sídle Hrádku? Pomyslení na to naplňovalo všechny vážnými obavami.

Nejnemilejší zpráva ta dotkla se Jana Herodesa. V duchu si liboval, že se mu přece podařilo zlomiti odpor občanů a teď byl zklamán. Věděl, že osnovatelé nepokoje v Křemenici i na Božkově byli mezihořští sedláci Vorel a mladý Kaliba, a ti že nyní zajisté vedou k Hrádku družinu nejodvážnějších sousedů. Nelenil a hned vydal se na cestu za nimi.

Ale tentokráte štěstí mu nepřálo. Sedláků již nedostihl, patrně také pospíchali, aby co nejdříve dorazili na Hrádek. Za to když se blížil k zámku, zaslechl zřetelně jejich hluč-

né hlasy. Ozýval se z nich posměch, vzdor, touha po pomstě, nenávisť k pánům i k jejich sluhům a vůbec ke všemu, co mělo úřední vzezření a co páchlo robotou. —

Pospíšil si a téměř letem doběhl k zámku. Byl všecek zpocen a udýchan, když tam dospěl.

Na nádvoří bylo jenom asi patnácte, nanejvýše dvacet venkovanů, — mnohem méně, než Jan Herodes očekával. Byl rád, že jich našel jen tak skrovný počet. Až do té chvíle bojoval více ústy, nežli rukama, podobalo se, že nevědí, jak do toho, a že čekají, až někdo začne.

Všechna jejich dosavadní činnost jevila se v několika rozbitých oknech a ve zpustošeném parku.

Janu Herodesovi valně se ulevilo, když vše to shlédl. Pomyslel si, že bude mít asi malou práci, aby vesničany přiměl k návratu, mnohem menší, než na lukách a v lese.

Již se vrhl k shromážděným, volaje nejprve Kalibu i Vorla, aby ustali. — Chtěl jim vysvětliti, jakou zprávu od Prahy přivezl a jak se mezihořští už umoudřili, aby tedy následovali také oni jejich příkladu, zvláště když kroky jejich mohou jim spíše škoditi než prospěti. —

“Co pomůže těch několik vytlučných oken? Nechte toho a pojd'te, znám na pány lepší zbraň!” pravil, aby se jim naklonil.

Avšak v témže okamžiku otevřely se v pravém výběžku stavení rázem veliké dvěře a s těch vyhrnulo se asi dvacet ozbrojených osob, mezi nimi čtyři nebo pět myslivců s puškami, panští úředníci a zámeční sluhové a rozmanitou zbraní v rukou, ale již prvý pohled na ně přesvědčoval, že jsou mnohem silnější i lépe ozbrojeni než sedláci, a strhne-li se v nádvoří snad dokonce i nějaká bitka, že snadno dobudou vítězství.

Bylo to velké překvapení pro sedláky. Sami vnikli do pastí a než se vspamatovali, byli úplně zaskočení a nevěděli s nádvoří kudy kam. Doráželo na ně množství rukou a bro-

zilo několik zbraní, proti nimž přestával žert.

A vzadu v otevřených dveřích, jimiž odpůrci se vyrojili, stál jako velitel Luňáček se starým kordem v ruce, a křičel, seč hrdlo jeho stačilo:

“Jen střílejte a bijte bez milosti každého, kdo se pokusí o odpor! A zvláště mi lapněte Herodesa, je-li také mezi tou čeládkou! Nejspíše tu bude, ten jest osovatelem všeho! Zhurta na něj a sem s ním živým nebo mrtvým!”

Tak volal správčí, a nebylo divu, že pokládal starostu mezihořského za největšího provinilce. — Hned po polednách doneseno na zámek, že Herodes odjel ku Praze, obhlédnout povstání, a že garda mezihořská čeká na jeho zprávu, aby také vytrhla do boje. Brzo potom došla jiná zvěst, že ve vesnicích vnucuje se vzpoura jménem Herodesovým, že mezihořští již pustoší lesy a luka, a že všude viděti jest jenom mlynáře.

Doslechl sice také, že Jan Herodes, kamkoli vkročí, přináší jenom rozumnou radu a mír, ale těm zprávám nechtěl věřit zůmyslně.

Po vyzvání Luňáčkově nastal na nádvoří hluk a šum. Čeled' zámecká tlačila nezvané hosty do kouta stavení, aby je zajala. Šlo to však jenom velmi zvolna, pro velikou tmu nebylo viděti určité sedláky ani útočníky, za chvíli byl ze všeho zmatek.

Správčí se zozhňoval a zlostně zaklel.

“Rychle, rychle!” pobízel své lidi. “Kde nestačí ruce, pomozte si zbraní. Máte Herodesa?”

“Nemáme! Snad tu není!” ozval se pronikavý hlas dlouhého poklasného.

“Tady jsem!” zvolal mlynář zvučně, aby to každý slyšel.

“Chyt'te ho!” rozkazoval vztekle správčí.

“Ani krok!” rozkřikl se Herodes na chasu, která hnala se k němu, aby ho uchvátila. “Nepřišel jsem bouřit, ale smířit, nikdo se mne nedotýkej!”

"Zardžte ho, nevěřte mu!" poroučel Luňáček a zamával vyzývavě kordem. "Sem s ním, rychle, odměnu tomu, kdo ho lapne a přivede!"

"Necht' tuto sedláci dosvědčí, s jakým úmyslem jsem přišel za nimi!" bránil se mlynář

"Haha! Lidem, kteří loupí a pálí, hrozí, nevěříme! Ticho! Chyt'te ho!"

V koutě nádvoří strhla se vřava, která trvala pouze asi minutu, nic děle. Nikdo se nebránil, toliko Jan Herodes chvítku odporoval, aby nebyl přepadán a do zámku vlečen tak potupným způsobem. Sliboval jíti tam dobrovolně a ochotně, avšak nedbali toho. Chasa vrhla se na něj, několik pěstí stlačilo ho k zemi a svázalo mu rychle ruce. Pak opět ho zvedli a nešetrně kázali, aby šel s nimi do zámku. —

"Sem, sem!" volal správčí, a ustupoval se dveří, aby chasa s mlynářem mohla projíti. — "Zavřete ho do té prázdné zamřížované světnice, a poklasný s panem Antonínem zůstanou u něho na stráži, než přijdou vojáci! Každé chvíle je očekávám."

Pan Antonín byl mladý hřmotný myslivec, který se také zúčastnil selkové porážky.

"A ty ostatní vstrčte do konírny — ale dříve koně ven! Postavte se u dveří a nestrpte žádného odporu!" dodával správčí.

Za čtvrt hodiny bylo na zámku ticho. Sedláci násilím do kamenné konírny zatlačeni, ztratili zmužilost a měli dosti času zabývat se domněnkami, co dále dítí se bude. Zaslechli také něco o vojácích, kteří byli správcem na Hrádek nakvap z města povoláni, a pomyšlení to nepovzbuzovalo jich k růžovým nadějím.

Jan Herodes byl odváděn do chladné jizby se dvěma okny, v nichž místo skla byla bujná houšť divokého vína, která mřížemi se tlačila až do světnice a v několika řasách splyvala po stěně na černou, nerovnou podlahu. V tomto vězení nebylo ani kusu nábytku nebo nářadí; čtyři ho-

lé, špinavé stěny, temný strop a podlaha byly vším.

Když tam uvedli mlynáře, pan Antonín zdál se býti několik okamžiků na rozpacích. Ale pak pohodil hlavou, podíval se na svého druhá poklasného a pravil

"Eh co, nač tem řemem! Však nám odtud neuteče!"

Po té přistoupil k zajatému Herodesovi a uvolnil mu ruce. Počínal si v nepřítomnosti správce dosti zdvořile a šetrně, bylo viděti, že má před mezihořským starostou úctu.

Jan Herodes obhlédl v matné záři rozpraskané svítilny svoje vězení, — zastavil se nedaleko oken, založil ruce a upřel oči do prázdna. Obličej jeho byl úplně kliden, beze známky vzdoru nebo zloby. Bylo v něm zřejmo jasné vědomí nevinny, a to mu dodávalo rázu vážné mužné důstojnosti, kterou nelze přemoci a zatlačit ani sebe nepřátelštějším a potupnějším odporem.

Za chvítku ozvaly se na chodbě hlučné kroky, dvěře hřmotně se otevřely, a správčí vešel. Právě se přesvědčil, jak jsou sedláci ostříhání v konírně, a teď rovnou cestou spěchal se podívat na nejvzácnějšího zajatce svého, Jana Herodesa. Měl velikou radost, že ho má nyní ve své moci. Již dlouho, hned od té doby, když mlynář přišel mu zapovědět, aby nepronásledoval sestry jeho Viktorky, Luňáček tajil v sobě hněv a nepřátelství. Několikráte pomýšlel na odvetu, sprádal si již také plány o pomstě, ale nikdy nenalezl vhodné příležitosti až teď.

Ode dveří hned se rozběhl k mlynářovi, ale když ho spatřil klidného a povznešeného nad všecku drsnost a všední hrubost, zarazil se. Než přece zakýval hlavou a promluvil:

"Aha, už jsme chytli přemoudřelého mezihořského ptáčka! Jak se líbí v této kleci?"

"Pane správčí," odpověděl mlynář mírně, "nemáte příčiny, abyste mne zavíral jako zločince, tím méně abyste si tropil ze mne posměch. Spat-

ná to odměna ze služby, které jsem vám v Meziboří už prokázal a které jsem se snažil také zde prokázat!"

"Mlčte," odbýval ho Luňáček zlostně, "vím dobře, jaké služby jste chtěl panstvu mému prokázat! Slyšel jsem já i všichni naši lidé na vlastní uši, jak jste pobouřené sedláky ponoukal podniknouti horší věci, než jest pustošiti park a rozbíjeti okna. O, Herodes, třeste se, teď já mám právo vám hrozit: — Těžce budete pykatí skutku svého! Co nevidět tu budou vajáci, odvezou si vás hezky daleko, a pak rozlučte se s hrdlem nebo se svou zlatou svobodou!"

Mlynář, jenž s počátku se zadíval správci do očí, při pozdějších slovech jeho odvrátil hlavu a hleděl jinam, — jakoby ho neposlouchal.

"Nu, co tomu říkáte?" otázal se po chvílce správce s jízlivým přízvukem.

"Nevím, co bych řekl. Na takovou řeč neznám lepší odpovědi, než mlčet."

"Jste pyšný a drzý i v této chvíli, kdy byste měl býti pokorný. To by vám více prospělo!"

"Spravedlivá hrdost jest mi milejší než nedůstojná pokora. — Nechte mne, pane správčí! Dal jste mne uchvátit a zavřít, mějte na tom dosti a starejte se o sebe, jak dále bude s vámi. O sebe a o svoji zlatou svobodu už sám se postarám. Ale také vám pravím: Dbejte pilně toho, abyste nemusel pykat činu svého! A teď mi dejte pokoj!"

Správce Luňáček po té řeči mlynářově byl tuze zhorka nakvašen. Poskočil a rozehnal se k němu, jakoby ho chtěl udeřit, ale hned zase couvl jako malomocný hrdina. Jako cihla rudý obličej jeho naběhl a po chvílce zmodral rozčilením. Správce hrozil, zlořečil, nazval Herodesa největším zločincem světa, ale více než ke slovům přece jen se neodvážil. —

Několikrátě dorážel ještě na vězně rozličnými otázkami, avšak Herodes ani již na něj se nepodíval a

mlčel, jakoby správce v jizbě nebylo.

Luňáčkovi nezbyvalo než vzdáliti se. Učinil to zlosti se třesa, a ještě chvíli po tichých zámeckých chodbách, kterými se ubíral k svému obydlí, bylo slyšeti jeho klnutí a hrozbu.

Nevinný zajatec zatím osaměl. — Myslivec i poklasný po odchodu Luňáckové také vyšli z jizby a zůstali na chodbě na stráži. Svítlnu vzali s sebou, a vězením mlynářovým rozeštrěla se téměř úplná tma. Pouze velikými listy divokého vína v oknech prodíral se svit vlahé jarní noci.

Všude bylo ticho, jenom nějaký noční pták ozýval se zádumčivě v blízkém lesnatém lese. Na zámecké vížce odbíjelo jedenáct hodin.

Teprve jedenáct. Jan Herodes počítal a nechtěl tomu uvěřit. Vše to, čeho od soumraku zažil, působilo na něj mocnými dojmy, vše zdálo se mu delší, i domníval se, že jest už jistě dlouho po půlnoci a že za hodinu nebo za dvě bude se rozednívati.

Nyní shledával, jak v zajetí a ve vězení čas zvolna se vleče. Tma, která jej obklíčovala, naplňovala nitro jeho nevysvětlitelným steskem a sklíčeností. Neměl sice obav před tím, co dále bude se dít, nicméně nemohl se ubrániti, aby na to nepomýšlel. Také jemu drala se do mysli ustavičná vzpomínka na vojáky, o kterých správce Luňáček se zmiňoval. To mlynáře nejvíce znepokojovalo. — Může se zajisté státi, že vojáci bez okolků se ho chopí a odvedou, kdož ví, jak daleko do vězení, kdež bude rychle souzen snad jenom dle svědectví správce Luňáčka a jeho věrné, poddané čeledi, a možná také, že odsouzen.

A už se mu pojednou zdálo, že slyší z dálky blížící se rachot vojenského bubnu, jindy opět jakoby k němu doléhal vzdálený dusot koní. Napínal sluch a naslouchal, je-li tomu tak.

Po chvílce vždycky seznal, že byl na omyl. Nic kromě nočního ptáka

se neozývalo, toliko chvílemi zazněl ještě nějaký nesrozumitelný úryvek hovoru oněch lidí, kteří byli na strážích před konírnou, a jizbou blízko nad hlavou mlynářovou bzučelo vytrvale několik komárů.

Konečně postřehl na pěšině v parku chvatné, takměř utíkající kroky. Hned potom někdo zatloukl na zámecká vrata, která po chvílce se otevřela, a zazněl nějaký hovor. Mlynářovi se zdálo, že slyší zvukný, ale skorem úpěnlivý ženský hlas, jenž prosil:

“Prosím vás, odved'te mne honem k panu správci Luňáčkovi, musím s ním mluvit!”

XI.

Zpráva o nepokojích mezihořských i okolních sedláků roznesla se mžikem všude po kraji, kam sáhala působnost hrádeckého panstva, zvláště zvěst o tom, že sedláci táhnou na Hrádek, pronikla velmi záhy všemi dědinami, ale nevzbudila už valného ohlasu. Málokdo důvěřoval zdaru svých sousedů, pouze myšlenka, že Herodes všeho činně se zúčastňuje, — přemáhala tu a tam pochybnosti a obavy.

V Hlubočině dověděli se také brzo o bojechtivosti mezihořských občanů, a Viktorka Hrušovská ustavičně myslila jenom na bratra svého, — mlynáře, kolik asi má starostí, aby v úřadu svém jako představený obce bezúhonně se zachoval.

Právě vycházela ze dvora statku na náves, aby se za hrčícím vozem ve společnosti děvečky odebrala na odlehlé pole pro zásobu čerstvé píce kravkám a telátkům, když soused Koula se živými posuňky vypravoval — jak potkal božkovské a křemenické, ozbrojené puškami, rezovitými šavlemi, pikami a kosami, táhnoucí se zpěvem a výskotem k nenáviděnému zámku.

Se srdcem mnohem lehčím pospíchala za svým vozem a v duchu děkovala vroucně Bohu, že v tom, co jí naplňovalo obavami, nezaznělo jména bratřova.

Ale brzo dočkala se zklamání.

Byl už tmavý večer, když s čeledínem a děvečkou nakládala poslední kupku posečeného jetele na veliký žebříňák. Vůz se hnul a po kyprém poli bylo slyšet toliko praskot suchých náprav. Za několik minut sjížděl na polní cestu a setkal se náhle s pocesným.

Byl to Čížek, hajný z hlubočinského hájemství. Vracel se právě z Hrádku, kamž na večer narychlo byl povolán, aby pomáhal hájiti zámek před útokem sedláků. Nyní bylo tam už vše skončeno, nebylo ani potřebí, aby se tam zdržoval jako stráž zatýkých, i kvapil domů.

Poznav koně Hrušovského a uslyšev Viktorčin hlas, připojil se k vozu a hned začal:

“To byla řežba, panímámo! Stěží jsme zabránili, aby ti rebelové nevypokoupili zámek naší vchností. — Jdu právě odtamtud a ještě se třesu.”

“Ubozí lidé,” litovala selka, “co je napadlo, a co nyní s nimi se stane?”

“Ba jistě mnoho se stane! Za chvíli přichvátají vojáci a pak si je vezmou do parády, a to víte, co voják chytí, to hned lehce nepustí.”

Nešťastné ženy a děti! Co nyní si doma počnou? Umírala bych úzkostí, kdyby se to mne týkalo. K těmto zlým časům ještě to scházelo.”

“Milá panímámo, nevím jestli také vás nemile se to nedotkne!”

“Pro Boha — a proč?”

“Nu, pan otec mezihořský je také v tom!”

“Herodes?”

“Ano, on jediný z Mezihoří!”

“Není možná! Známa Jana příliš dobře, aby se odvážil takových činů, není možná!”

“Inu, v Praze prý se bouřili i študivanští lidé a větší pání, v takových věcech nechodí se na poradu a rozumem! Už to je! Teď jsou na Hrádku všichni schytáni a zavřeni!”

“Ale Herodes tam není!”

“Ba je! Kdybych to nebyl na vlastní oči viděl, sám bych neuvěřil.

Ale vedl tu vzpouru a nejvíce ze všech vyhrožoval panstvu."

"Pro Boha živého, — pro Boha živého!" zabědovala žena a zalomila rukama.

"A co dělal, co říkal? Co učinil?" obrátila se po chvilce zase k hajnému. —

"Bránil se nám zle. Osm, deset rukou sotva stačilo, než jsme ho přemohli. — Je toho dost, panímámo, aby ho pan správčí vydal vojákům."

"Pan správčí?"

"Ano, pan správčí Luňáček!"

"Což on má Herodesa v moci?"

"Ano, kdo jiný? Nebýti jeho ostrovtipu, byl by se dal rebely překvapiti a ze zámku nezůstal by snad kámen na kameni. Vždyť už tak dost škody nadělali! Ale včas nás svolal na Hrádek a velel nám jako vojenský důstojník! Dobře to udělal, jen co je pravda!"

Viktorka už neposlouchala. Mysl její byla zaujata osudem bratrovým, cítila s ním, litovala jeho neštěstí a byla přesvědčena, že je nevinný, a necht' si počínal na zámku jak počínal, že počínání jeho bylo rozumné a oprávněné. Než také jí zalomcovala obava, že všechna, třebaš i nejzřejmější nevinnost Herodesova rozplyne se v nívec před podezřívajícím úsilím správcovým a že těžko bude bratrovi dostati se z nemilosrdných železných rukou vojáků.

"A kdy přijdou na Hrádek vojáci?" otázala se po chvíli náhle hajného. —

"Snad tam už jsou. Ale možná, že přitrhnou teprve z rána, zvláště jestli je něco jinde zdrželo."

Sestra Herodesova se zamyslela a pohnula hlavou teprve, když Čížek na rozcestí přál dobré noci a uhnul na pravo k blízké hájovně.

Jeli dále, avšak pojednou Viktorka vzchopila se ve voze a zavolala na čeledína, aby zastavil. Z hlasu jejího vyznívalo velké pohnutí, — zároveň však také odhodlanost. Hbitě seskočila s vozu, urovnala na sobě šaty a nařizovala svým lidem:

"Jed'te jen sami domů. přijdu za vámi. Je-li hospodář ještě vzhůru, — řekněte mu, co se stalo s Herodesem a že jsem šla na Hrádek."

Po těch slovech se obrátila a pospíchala zpět, směrem k Hrádku.

Kvapila, aby do zámku dospěla dříve nežli vojáci. Na mysl měla toliko bratra svého, aby ho chránila dříve než přijdou a jeho se zmocní. Byla odhodlána domáhati se svobody Herodesovy třebaš i svým životem. Kdyby mezi ní a zámkem byla široká, — rozvodněná řeka, a kdyby tam nebylo jiného přístupu, nerozpakovala by se ani minutu, skočiti do dravého proudu, jen aby bratrovi přispěla. V té osudné chvíli zapomněla úplně na Bartoloměje i na svoje děti, které dřímaly spokojeně ve statku, netušíc, jaký boj matka jejich právě podniká a jaká vašeň bouří v jejích nadrech.

Rozhodla se, že půjde rovnou cestou k správci Luňáčkovi, a bude u něho orodovati za Herodesa. Před léty, kdy ještě za ní se plížival po polích, sliboval bez odmluvy vyplniti každé její přání, avšak ona tehdy nepřála si ničeho jiného, než aby jí nepronásledoval. Ted' utíkala se k němu s prosbou a byla pevně odhodlána, obětovati za spásu Herodesovu všechno, všechno. Jenom jestli ten tvrdý, mstivý muž jí dopřeje sluchu a jestli se obměkčí?

Tak, všechna jsouc zemdlena a udýchána, obuv a lem sukní majíc smáčený hojnou rosou, přeběhla v půl hodině spoustu polí a kus lesa, proběhla zámeckým parkem a ocitla se před vraty.

Když po netrpělivém bušení otevřeli, potkala se s překážkou. Služební duchové hrádečtí nechtěli rušiti klid svého přísného pána a odkazovali Viktorku, aby sečkala do rána. Než ona nedala se odbýti a tak dlouho na ně hartusila, až ji dovedli do předsíně správceva obydlí a až jeden ze sluhů se odvážil vkročit do ložnice Luňáckovy a oznámil pozdní návštěvu. — Viktorce tlouklo srdce skorem hlasitě, když tak chvíli če-

kala. Chtěla srovnat poněkud pobouřené myšlenky a připravit několik slov, jak správce nejúčinněji oslovit, ale nebyla toho schopna. Myšlenky její tékaly kolem uvězněné osoby Herodesovy a když zaslechla ve vedlejší místnosti mrzutý hlas Luňáčkův, hned také ztratila všechnu odvahu a výmluvnost. —

Po chvíli správce vstoupil k ní se zakaboněným čelem. Svíčku, kterou držel v ruce, postavil na stůl, poslal sluhu ze síně, usedl na vysokou stoličku a s pyšným obličejem vzhledl k Viktorce.

Ona až se otřásla. Neviděla ho tvář v tvář už několik let, avšak nyní se jí zdál mnohem odpornější než jindy. Byl velmi sešlý, vyžilý šedesátipětiletý muž, trochu nerovné, vyhublé postavy, s podivně červeným, ale stále jako opářeným nebo odřeným obličejem, plný nepřívětivých hran, kolozubý stařec s obarvenými vlasy a s hustým, našedlým obočím, pod nimž ještě hrála a svítila malá, vášnivá očka. —

“Čeho pak si přejeme?” otázal se čekající žínky, když tato ho neoslovovala. —

Viktorka, stojící až do té chvíle pokorně nedaleko dveří, přikročila k němu a sepjala ruce. Už také chtěla se vrhnouti na kolena před tím mocným člověkem, ale přece ještě se opanovala a neučinila toho. Doufala, že snad ani tak velikého ponížení nebude potřebl.

“Milostivý pane —” promluvila třesoucím se hlasem — “jsem sestra Herodesova.”

“Aha, vůdce lupičů, rebelů — — vím! A co chcete?”

“Přicházím za něho prosit.”

“To je marná řeč!”

“Smilujte se, pro Boha vás prosím!” —

“Pro takové lidi není smilování! Za nic na světě! Kdyby to byl jiný, některý nepatrný, méně vzdorný a pyšný člověk, no, snad bych si dal říci. Ale Herodesa nikdy, jak pravím!” —

“Všechno za něho obětuji, jestli se

obměkčíte. Všechno učiním, čeho si budete přát, jen když mu prominete a pustíte ho na svobodu. Vždyť není ani možno, aby se provinil!”

“Vím sám nejlépe, jak je vinen. A co vy pro bratra svého chcete učiniti?” —

“Přinést jakoukoliv obět”, — jak jsem řekla —” odpovídala Viktorka takměř šepem a zajíkala se.

Luňáček zbystřil pozornost. Na okamžik se zaměřel a podíval se upřeně na selku. Pak pravil:

“Co jste pravila? Nerozumím vám dobře, vyslovte se určitěji, co myslíte tou obětí?”

Žínka zakryla si oběma rukama zoufale obličej a zahořekovala:

“Bože můj, což já vím? Co mohu říci? Kažte vy, co učiniti, abych vykoupila Herodesovi svobodu. Udejte cenu, zač ho pustíte, nedáte-li se naklonit touto snažnou prosbou.”

“Milujete bratra svého příliš vroucně, že se ho tak upřímně a obětavě ujímáte?”

“Oh, miluji Jana nadevšecko, život bych dala za něho, dejte se uprosit.”

Chtěla skorem už prozraditi, že zajatý mlynář je srdci jejímu více než nevlastním bratrem. Toho večera, — když se dověděla o jeho pokolení a utrpení, náhle se vzňala tajená jiskra dlouholeté lásky v jejím srdci a zahořela velikým plamenem. To bylo také příčinou, že nebyla chopna klidné myšlenky a že takořka střemhav se vrhala nelítostnému osudu v náručí jenom pro mlynářovo zachránění. Ale záhy se vzpamatovala a nevyjevila toho tajemství.

Luňáček zase asi minutu si ji prohlížel, jakoby zpytoval její srdce a myšlenky.

“Hm, jaká to láska!” prohodil pak jako pro sebe. “Milujete Herodesa více než své děti?”

Selka pozvedla hlavu, jakoby otázky té úplně nepochopila. Po malém mlčení odvětila:

“Ach, ano, snad! Nedovedu změ-

Fit tu lásku. Snad v této chvíli více než svoje děti!"

"Pak vám věřím, že jste rozhodnuta přinést za něj jakoukoliv obět. — Ale je to těžké, tuze těžké. Pokoření mlynářova cením si víc než sebe většího bohatství. Chcete-li mluvit o penězích, nikdy se neshodneme. Jaké chcete dáti výkupné?"

"Sama sebe — chcete-li!" zašeptala Viktorka, a při těch slovech v hlavě jí zahučelo.

"Sama sebe," opakoval si správce tiše a nespouštěl se selky zraku. "Sama sebe, sama sebe," usmál se hrdě, než zároveň už také spokojeně a pak prohodil jako s výčitkou:

"Před lety, když já jsem k vám přicházel s prosbami, odmítala jste mne, až trudno vzpomínat. Také bratr váš přišel si na mne zhurta až sem, aby mne pohaněl, tehdy jste měla zatvrzelé srdce. Nyní jsem vám dobrý, vidíte, Pán Bůh peče oplátky —"

Žena se zhrozila.

"To není od Boha, to je dílo d'áblovo!" zvolala s odporem, ale hned zase ztichla.

"Dílo d'áblovo — a proč se k němu utikáte?" zasmál se drsně správčí a pohodil zpět hlavou.

"Co mi zbývá? Umínala jsem si třeba i d'ábla zaprodat svou duši, jenom když bratr můj nebude déle skomírat ve vězení. Ani tím se nespokojíte?"

Správčí chvíli se houpal lhostejně na stoličce, načež vykládal:

"Hm, hm, těžké věci! Mýlíte se, domníváte-li se, že jsem ještě žádostiv vaší lásky. Ty časy již dávno minuly — zrovna tak jako minulo zatím i vaše mládí a vaše krása."

A při tom prohlížel si ji od paty k hlavě drsným, urážlivým pohledem. Na rtech jeho pohrával posměch. Mlčel pak a pásl se spokojeně na jejích trapných rozpacích a na jejím hoři.

"Smilujte se, milostivý pane!" zaúpěla po chvíli Viktorka a sepjala zase ruce. Byla nanejvýše zahanbe-

na a pokořena, ale přece ještě se nespouštěla naděje a prosila.

"Jak jsem pravil — marná řeč!"

"Co tedy chcete, co chcete? Jmenujte sám, jaké chcete výkupné! — Ustrňte se!"

"Nu — ano! Vím jenom jednu cenu, která by mne mohla usmířit. — Vlastně není na tom nic, trochu ochoty, maličkost, ano, nic jiného než trochu dobré vůle a mlčení. Jest sice malicherné, že se tím zabývám, avšak pro vás bych se dal přece obměkčit. Jenom jestli zase se nepotkám s vaší dávmou, hněvivou, nerozumnou tvrdostí."

"Oh, mluvte jen, a všechno učiním!" —

"Můžete mi to slíbit?"

"Všechno slibuji."

Luňáček se zamlčel. Vstal se stoličky, protáhl se a asi třikrát přešel po pokoji, přemýšleje, s hlavou k zemi sklopenou, s rukama v kapsách, ale byl rozčilen, netrpěliv. Jeho červený obličej se rozpaloval: Náhle se zastavil před Viktorkou:

"Běží tu o velkou věc, abyste mi dobře rozuměla. Myslím nyní totiž na vašeho bratra. Provinil se tuze, osnoval vzpouru, a to se tresce — nu, darmo mluvit!" Ale při tom, ač nedořekl, ukázal příliš výmluvným posuňkem na krk.

Viktorka se zachvěla a div nezavrávorala. A už zase volala:

"O, ano, všechno učiním, všechno vám slibuji, jenom když Herodesa propustíte."

Luňáček se naklonil a pravil potichu, takřka jedním dechem:

"Přived'te nebo pošlete mi sem svoji dcerku Boženku —"

A oči se mu zasnily.

"Boženku!" vzkřikla žena a couvla několik kroků. "Mé malé, nevinné dítě?"

"Vždyť už není malým dítětem! — Je velkou patnáctiletou dívčíí."

"Nikdy! Raději smrt, než bych obětovala své dítě! Jak jste hrozný!"

"Jak jste bláhová! Rozmyslete se,

uvažte nebezpečí, ve kterém Herodes se nalézal."

"Už jsem se rozmyslela! Jste bídňý člověk, stokrát bídnější než lidé, — které vězníte!"

"Nu dobře, také dobře! Vždyť jsem věděl, že se opět zatvrdíte. Jak chcete!"

A obracel se pomalu z jizby, jakoby chtěl už odejít. Než domníval se, že nešťastná Viktorka přichvátá k němu s opětnými prosbami.

Ale ona už také se obrátila, sebrala všechnu svou zbylou hrdost, — vztýčila hlavu a beze slova vyšla ze zámku šerou chodbou k východu, a správcí, jenž za ní pohlížel, tento tupý, otrlý a necitlivý člověk, pocítil pojednou porážku a zahanbení ve svém nitře. — —

XII.

Selka zatím vyběhla ze zámku pod chladnou, hvězdnatou oblohu, avšak v parku se zastavila. Noční chlad působil na ní, že aspoň poněkud zase nabyla rozvážné myslí. Nevěděla, — kudy kam. Zase zabušila jí do hlavy nevýslovná obava o bratra.

V té trapné chvíli vzpomněla si na mezihořskou tabáčnici.

"Ano, nebude-li ta si vědět rady, pak už nikdo nepomůže!" pomyslila si Viktorka, a již pádila nejbližší cestou k Mezihoří. Vzpomněla si, jak jí Herodes nejednou vypravoval, že stará tabáčnice jest dcerou důstojníkovou a že má mezi důstojníky a úředníky mnoho známých a přátel, kteří mohli mítí na osud bratrův nemalý vliv.

"Jenom ona může pomoci, nikdo jiný!" opakovala si selka cestou a jen letěla k městečku.

Cesta byla pustá, úplně prázdná, nikde neozval se žádný hlásek, jenž by zoufalou poutnici aspoň trochu zbavoval nevýslovné sklíčenosti, která tmou a tichem nočním jenom se zvyšovala. Jindy vždy pevná a nebojácná Viktorka nyní se lekala každého zvučnějšího kroku svého. Síly

ji opouštěly, několikrát již se domnívala, že padne na polní stezce a že pak nevstane. —

Bylo již po půl noci a jakoby ještě více se setmělo. Snad zrak pospíchající ženy byl už tak kalný a mdlý, že posléze nepoznávala ani stezky před sebou a neustále vrávorala a klopýtalala. Celé nebe bylo tmavé, jenom na jedné straně obzoru směrem ku Praze rděla se roztáhlá záplava, nejspíše po nějakém požáru. Ale i ta rudá záře pojednou valinou bledla a ztrácela se. —

Mysliv na Jana Herodesa, Viktorka nemohla se při tom ubrániti trpkým myšlenkám na správce Luňáčka, než při tom vzpomínala vždy také své dcery.

Boženka byla nejstarším Viktorčiným dítětem. Jsouc na vlas podobná své matce, zalíbila se velmi Luňáčkovi a oživila jeho uvadlé milostné vzněty. Byla to vyrostlá, ale slabá dívčice, podobná krásné křehké květině, které jest stále ukrýváti se před ostřejším udeřením mrazu, nebo před silnějším zavanutím větru, aby nebyla zlomena.

Matka hlídala ji jako oko v hlavě. Jistě té šetrné, starostlivé péči mateřské měla děkovati, že vyrostla. Podobalo se, že láska Viktorčina sdílí se s dívkou o zdraví, že matka vlévá do života dceřina svůj dech, svoje teplo a krev, a skutečně žila také nejvíce jenom pro ni.

Proto nyní, po hovoru s Luňáčkem a po jeho bezohledném návrhu trpěla velkou bolestí. Chvillemi, myslíc na to, tak byla rozhněvána, že až se divila, proč hned se nevrhla na správce za jeho smělá slova a proč se nepokusila zničiti jeho hanebný, hříšný život. —

Takové myšlenky nedávaly jí na cestě pořáde vzpomínati pustého prázdná, které na ni zelo a strašilo, aby byly přece horší a více unavující nežli strach. Byla ráda, když v temnotě poznala bělavé zdi mezihořských stavení a oddychla si, když už na blízku stál domek staré tabáčnice.

Rychle se rozmýšlela, má-li spěchatí oklikou po náměstí a zabušiti na její krámk, anebo má-li vyhledati vchod ve starých městských hradbách k tajné chodbě a zavolati starou pannu zvonkem?

Rozhodla se pro toto. Uznávala, že bude lépe, vykonná-li návštěvu svoji pokud možno beze svědků a pak byla přesvědčena, že Šabatová ihned přikvapí, jakmile zvonek zazní, mnohem dříve, než kdyby byla vyburcována ze spáku tlučením na okno nebo na dveře.

Byla právě v oněch místech městských hradeb, kde se černala polorozpadlá věž. Bez váhání vnikla do zmokřelého houští a prodírala se jím k hradbě ustavičně vzpomínajíc, jak jí kdysi Herodes tuto cestu vyličoval. Našla i vysoký kámen, který bylo třeba překročiti, narazila i do tlusté lískové větve, podobné vidlicím, kterou bylo podlézt.

Potom přišla po spoustě zarostlého kamení ke staré zdi a našla i otvor věže. Tam si minutku odpočinula, — byla všeka mokrá rosou i palčivým potem.

Vzpomněla si, jak kdysi vyslovila Herodesovi potěšení z toho, že zná jeho skrytou cestu k staré panně, a jak pravila, že aspoň bude vědět, kudy uchýliti se na přátelská prsa jeho druhé matky, kdyby byla přinucena prehati z domu. Nyní neprechala, ale nevyzpytatelný los osudu byl příčinou, že musila vážiti tu tajemnou, — dobrodružnou cestu k staré, téměř ještě neznámé přítelkyni.

Když se ocitla ve věžním sklepení, vlhký chlad, z něhož takměř páchlo veliké stáří těch trosek, ji ovanul, a mrtvé, hrobové ticho i neproniknutelná tma působila na ni, že až se otrásla. Avšak už se nerozmýšlela, vzmužila se a hledala oběma rukama po nerovné, hydrolené zdi nízké dvěře, o nichž od bratra svého nejednou byla slýchala.

Konečně i ty našla. Mohla až nad ně dosáhnouti snadně rukou. Několikrát přejela pravicí po jejich drs-

ně, rozpraskané ploše, až při levém okraji nahmatala tlustý drát s malou, jenom ledabyle svinutou klíčkou. — Všecek drát byl pokryt křehkým povlakem, který v ruce Viktorčimě se ropadával, patrně hojnou rzí, z čehož soudila, že Herodes snad už dávno těmito dveřmi k tabáčníci cesty nevážil.

Ted' tedy sestra jeho stála před oněmi dveřmi, kterými opouštěl domek Šabatové nejčastěji v době, kdy tabáčníci pokládal za svoji skutečnou matku, a když tamtudy pospíchal s jásajícím srdcem k olšovému houští, podél mlýnského potoka, aby ji, — svou milenkou, přitiskl na svoje srdce. Něco velmi známého a povědomého, co zapuzovalo chmurný dojem ticha, tmy i chladu a co rychle přeskakovalo mezeru šestnácti let, jakoby ten čas byl krátkou chvílí, zachvívalo Viktorčimým nitrem. Dávala se tím vášnivým citem ovládati a málem byla by zapomínala, proč přišla a jak spěchá. Zamýšlujíc se do minulosti, opojena neuvěřitelnými příhodami toho dne, skorem až usínala.

Pojednou se vzpamatovala a prudce trhla drátem. Slyšela jenom jeho nepatrně zaskřípnutí, kdežto znění zvonku nedolehlo již dvojím sklepem a chodbou k jejímu sluchu.

Za to stará tabáčnice, mající zvonek téměř nad hlavou, vyskočila jako hodnuta a už se oblékala.

"Bohudíky, že již se vrátil!" pravila sama k sobě. "Copak asi se stalo, že přichází tak pozdě?"

Rozžehla svíčku a držíc ji v levé ruce, v pravici pak svazek velikých klíčů, sestoupila padacími dveřmi do sklepa a chvátala přichozímu otevřít.

"Ustavičně na tebe myslím! Dobře, že už jdeš!" pravila na konci chodby, strkajíc klíč do posledních dveří.

Viktorka chtěla se jí dříve ozvat, ale nevěděla, co a jak. Mlčela tedy a čekala.

Stařena otevřela rychle dvěře, zve-

dla hlavu do sklepení a už zavrávala uleknutím.

"Kriste Pane!" vykřikla zděšeně a již zase přiskočila a chtěla přiraziti dvěře.

"Nelekejte se mne, panno Eleonoro," promluvila přichozi, "jsem sestra mlynářova —"

"Kdo jste, čí?" vyhrkla na ni tabáčnice zhurta všecka se třesouc a dívala se přivřenými dveřmi.

"Sestra Jana Herodesa — Viktorka z Hluhočinky —"

"A co chcete!?"

"Hledám u vás rady, pomoci pro bratna! Chytili ho na Hrádku, že prý se bouřil, a zavřeli. Chtějí ho vydat vojákům, aby ho odvedli. snad ho zavrou navždy, snad ho usmrtí. — Bože můj!"

"Koho že chytili? Herodesa? Není pravda, vždyť on chlácholil a mírnil ty rebely!"

"Nevíme, jak se to stalo. Snad také se rozohnil nebo se zapomněl, — ale na Hrádku prý velmi vyhrožoval pánům, sedláci tam plenili a snad loupili, lapili všechny, i Jana. — Pomozte!"

Tabáčnice byla bledší a zsinalejší než s počátku, když se zděsila zjevu Viktorčina. Ruce se jí třásly, div jí svíčka neupadla na zem. Dlouhá, vysedlá brada a bezzubé dásně škubaly sebou jako v největší lítosti, ale přece panně Eleonore Šabatové ani slza neukápla.

"Nešťastné dítě!" zabědovala a vzdychla bolestně. Náhle živě se pohнула a rychle dodala:

"A kdo ho dal zavřít?"

"Správcí Luňáček."

"Správcí Luňáček? Ten —? Nu, počkejte, nebojte se, dcero! Ano, — pranic se nebojte! Podívám se, zda-li mi ho nepustí, hned mi ho musí pustit, hned! Byla bych pěkná matka, abych ho zpět nedobyla!"

Hovořila to rychle, rozčileně, a smrtelná bledost už se ztrácela s jejích tvářích. Pojednou byla nadmíru čilá, veselejší, spěšně otvírala zase dokořán dvěře a zvala Viktorku, aby vstoupila:

"Pojd'te honem, pojd'te! Jak jste hodná, že jste mi to přišla povědět, jak jsem vám za to vděčná! Pojd'te jen za mnou, neobávejte se! V minutě se ustrojím na cestu a už tam poletím!"

"Vy sama chcete na Hrádek?" otázala se Viktorka s překvapením.

"Ovšem, ovšem; snad nechcete, abych někoho poslala za sebe? Musím tam sama, tot' se rozumí, že sama! — Tak, jen dejte pozor po těchto schodech; tak, už jsme v kuchyni, ještě jednou vás vítám!"

"O, obávám se, že návštěva vaše na Hrádku nepomůže. — Pospíchám právě odtamtud —"

"A mluvila jste s tím — se správcem?" —

"Mluvila."

"A co říkal?"

"Odbyl mne —"

"Řekl, že není možno, aby Herodesa propustil z vězení? Tvrdil to opravdově?"

"Nikoli. Chtěl ho pustit, ale žádal za to — oh, panno Eleonoro, to byla těžká rána!"

"A co žádal?"

"Moje dítě, mou dcerku, patnáctiletou Boženku — bídák, dravec! — Když jsem zamítla, už zase o milosti pro Jana nechtěl ani slyšet!"

Stařena byla velmi pohnuta, ale zakrývala to, jakoby přeslechla. Oblékala se rychle a namítala:

"Proč jste k němu chodila? Což jste si nemohla hned vzpomenout a přijít pro mne?"

"Doufala jsem, že ho sama uprosím. Ale obávám se, že ani vás nevyslyší, jest tvrdý jako kámen, nelítoštný, nemilostivý. Myslila jsem, že máte mnoho známých pánů v úřadech a ve vojstě a že snad jejich přímluva mohla by bratra vysvoboditi. — Se správcem Luňáčkem není žádná řeč."

"Uvidíme, bude-li se mnou mluvit! Počkej, správčí, počkej! Ještě rád mi propustíš Herodesa, mého syna, ano, mé dítě! S takovou na něj půjdu! Mé dítě!"

Rozkřikla se, jakoby se zlobila. — Oči ji zazářily, a na svadlých tvářích vyskočil malý růměnec. Pobíhala hbitě po kuchyni, pak si přinesla z pokoje veliký šátek, přehodila ho přes sebe a stanula před Viktorou připravena k odchodu. V tom teprve všimla si pozorněji svého hostě.

“Má zlatá dcero!” divila se a spráskla ruce, když spatřila její mokré, zabláčené šaty. “To jste tak letěla, ubožačko, a jak vypadáte? Jako smrt, učiněná smrt! Nu, arci, vy již jste se naběhala, celou noc na nohou po horách, po lesích, jak jste zkusila! A já nevšimavá ženština za tu zprávu a za tu lásku k Herodesovi vám nepodám ani kapky občerstvení. Počkejte!”

Už odběhla do komory a do sklepa a za okamžik přinesla nějaký pokrm a láhev vína.

“To je ještě od křtin Jeronýmových,” pravila dávajíc ji na stůl a usmála se. Potom pobízela selku, aby jenom hodně jedla i pila, a prohlížejíc se ji, neustávala jí litovati.

“A víte co?” prohodila pak, když viděla, jak Viktorka na pobídky její jenom hlavou vrtí a jak jí zemdlená hlava ustavičně klesá. “Víte co? — Už máte dnes těch cest až po krk! Zůstaňte si hezky tady, lehněte si a odpočiňte si zatím, než se vrátím. Na Hrádek trefím sama.”

Viktorka jen zavrtěla hlavou.

“Musím domů! Když jsem se o bratrovi dověděla, běžela jsem rovnou s pole, bez vědomí mužova. Nemohu tu zůstat, musím už zase k dětem. A pak bych už také ráda věděla, jak pořídíte.”

“Dobře pořídím, o to nemějte žádnou starost. A aspoň pijte, ať se posilníte, když už se nechcete zdržet. — Ale neměla bych vás ani pustit, — vždyť div že neklesáte slabostí!”

Přinutila Viktoru, že aspoň se napila trochu vína, načež se vydaly na cestu.

Šlo to těžce a pomalu. Ačkoliv se nutila, Viktorka nemohla už kráčet tak rychle jako stará tabáčnice. Nebýti obavy, že zatím přijdou vojáci,

byla by Šabaová sháněla někde v městečku povoz, ale trvalo by jistě do rána, než by vše obstarala a než by mohly vyjetí.

Stará panna ještě bystře si vykračovala a stále předbíhala svou společnici. Byla také samý hovor a ubírala se k osudnému zámku dosti veselě, téměř jako s nadšením, až selka tomu se podívovala vzpomínajíc, že ona na pouti k Hrádku umírala úzkostí. —

Tabáčnice vypravovala o mládí Janově, jak se s ním jako s malým hochem setkala a jak pevně jí přirostl k srdci. Žertem nazvala ho zrádcem, že Viktorce pověděl o tajné chodbě k obydlí jejímu, ale hned zase velebila důvěru jeho, že toho nezamlčel. Také už zachtělo se jí otázení se žínky, — zda-li na lásku mlynářovu zapomněla, nebo zda-li přece ještě vzpomíná, než když spatřila, jak průvodkyně její jest znavená a sklíčená, zapudila ten úmysl a těšila ji, že za hodinu Herodes bude již dozajista na svobodě a dalek všeho nebezpečí.

“Jen co jej budeme mítí ze zámku,” slibovala, “pak nám ho již nikdo neuboupí. Kdyby ho snad ještě i potom pronásledovali, nebude mu potřeby daleko utíkat, aby se ukryl — V mém domě a v mé tajné choůbě najde vždycky bezpečné útočiště, tam ho nikdo nenajde, kromě mne a vás. Doufám, že jinému o té staré skrýši můj synek nepověděl, vždyť jsem ho vždycky varovala.”

Potom se zase kasala, že se vzdoru Luňáčkova pranic neobává. Všechny námitky Viktorčiny nezvnikaly její pevné naděje v dobrý zdar ani o vlas. Ubezpečovala ji, že dobře pořídí, z hovoru jejího vyznívalo, jakoby znala správce a jakoby dobře věděla, jak na něj udeřit, aby povolil. Tak jednou pravila:

“Skorem se těším na správce. — Počkej podvodný človče! Za tvoji lest oplatím ti také lstí!”

“Ba arci jinak Herodes jistě nebyl lapen než nějakou mstou nebo lstí”, přisvědčovala selka.

Cesta byla již snažší, než když ji

prve konala Viktorka. Krátká jarní noc míjela, a na východním obzoru hlásila se zora dlouhým, vyjasňujícím pruhem nebes. Bylo vidět mnohem lépe na bělavou stezku než v noci a později i dále bylo lze snadno rozeznati jednotlivé obdélníky rolí, které rozmanitou zelení a tmavými čarami mezi zřetelně od sebe se oddělovaly. Ve svěží stráni, táhnoucí se úzkým údolím po jedné straně horského potoka až k vysokému jehličnatému lesu, ozýval se daleko po kraji vytrvalý tlukot tří nebo čtyř slaviců. Na opačné straně v polích zvučně vyvolávala křepelka. Odkvetlé žito, podle něhož obě ženy kráčely, ukazovalo při samé pěšině roztroušené chrpy, jakoby po spánku otvíralo půvabná modrá očka. Vonělo tím zvláštním, zdravým zápachem, který jest tak význačnou známkou požehnaného jara a který se sladkou vůní rozkvetlých lip provází nejkrásnější dobu roku.

Než tabáčnice s Viktorkou dospěly na Hrádek, byl už jasný den, ale všude kromě ptáků bylo ještě úplné ticho. Také zámek až do té chvíle byl tich jako pěna. Obě poutnice prošly bez překážky parkem, aniž někoho spatřily a aniž také jich někdo zpozoroval. Nyní za denního světla mohly nejlépe obhlédnout škodu, včera v parku způsobenou, a opravdu nemohly se ubrániti nemilému dojmu. — Spousta, kterou měly před sebou, byla nejpatrnějším důkazem provinění sedláků, a měl-li v tom též účastenství Jan Herodes, pak věru správce Luňáček mohl si naň rázně dupnouti.

“Počkejte zde,” pravila panna Eleonora Šabatová selce, když přicházely k zámeckým vratům, “sedněte si tady zatím na lávku a čekejte, až se vrátím. Snad to bude brzo. Dost možná, že vám přiveda už Herodesa, bude-li se mu chtít vstávat v tomto pyšném hraběčím zámku.”

Pravila to s rozmarným přízvukem, avšak to jen tak, na oko, aby společníci svoji potěšila. — Když pak sama se obrátila a zatloukla u

vchodu, aby jí otevřeli, zdálo se, že pojednou ztrácí dosavadní odvahu a zmužilost. Obličej její zase více zbledl, nos i brada se zašpícatěly, vousky pod nosem více se černaly než jindy. Také bylo zřejmo, jak se chvěje.

“Chci mluvit se správcem,” řekla služovi, který jí přišel otevřít, a několikráte rozechvěním zamrkala.

“S milostným panem správcem se říká!” opravoval ji sluha a změřil ji opovržlivým pohledem.

“Mlčte, opovážlivý člověče,” zakřikla ho tabáčnice, “jsem z důstojnického rodu, můj otec byl větším pánem než správce, i vím dobře, jak se mám chovat; vám se nesluší, abyste mne poučoval. Nezrůžte mne a doved'te mne bez prodlení k správci! Kde pak je nyní? Kde bydlí?”

“Spí,” odvětil sluha již mnohem krotčeji a byl na rozpacích, jak se má k velitelské a neodbytné návštěvě zachovati. Mluvit s ní uctivě zdálo se mu býti pod jeho služebnou důstojnost, a pokračovati ve své drsnosti si netroufal.

“Tedy ho zbud'te!” vybízela ho stařena.

“Třebas by mu to nebylo vhod. — Vždyť je ještě příliš časně, snad to může počkat.”

“Nic nemůže počkat! Musím se správcem mluvit co nejdříve, ještě této chvíle!”

Sluha mlčel a zamyslíl se, jakoby vyhledával alespoň kámen mudrců. Nevěděl si rady.

“Nu tak, kdy to bude?” obořila se na něj stará panna. “Nemám kdy čekat, až se vám zráčí! Povězte mi, kde správce najdu, a o více se nestarejte, ať vás naposledy vaše oholky nemrzí” —

“Musím přece dříve milostivého pána zbudit a říci mu, kdo na něj čeká,” na to sluha.

“Aha, jako u velkých pánů! Dobře, řekněte mu, že tu čeká Eleonora Šabatová z Mezihoří a že s ním chce v tu minutu mluvit! Týká se to těch zajatých sedláků. Ale pospěšte si.”

Sluha odešel loudavým krokem a nanejdříve mrzutým vzezřením do zámku, aby učinil po přání přísné stařeny. Cestou mumlal si něco o protivných, škaredých babách a o knírech, nejspíše ulevoval si nějakou nešetrou poznámkou o mezihořské tabáčnici, která stále jsouc bledá, opět se chvěla jako před neodvratnou bouří, jež už se jí vznášela nad hlavou. — Jenom s napětím poslední síly dovedla se ještě přemoci a zachovati svoji povznesenou panskou důstojnost.

Za malou chvíli sluha už přicházel zpět, a tentokráte zrychlenými kroky.

"Milostivý pan správčí už čeká," řekl stařeně zdvořile, ba až uctivě, a trochu jakoby se také uklonil. Nalezl pána svého už přistrojeného a byl velmi překvapen, když oznamuje mu tabáčníčin příchod, spatřil, jak se správce ulekl a jak známka strachu nebo zlosti se objevila v jeho obličejí.

Panna Eleonora Šabatová už ani si nevšímla sluhy a rychle kráčela k naznačeným dveřím. Nalezla správce Luňáčka, sedícího u stolu a obírajícího se nějakými listinami. — Když vstoupila, ani nepozvedl hlavy, jen horlivě obracel papíry a otázel se krátce, jako mimochodem:

"Čeho si přejete?"

Stařena se vztýčila a upřela na správce pohrdavé oči. Zračila se v ní uražená hrdost. Pak zvolala jako jedním dechem:

"Slyšte, Telátko, přicházím si pro svého syna!"

Rudé tváře správcovy náhle zbledly. Pohnul sebou, jako by chtěl vyskočiti se sedadla, avšak zdržel se a nutil se všemožně do líčené lhostejnosti. Pohlédl mžouravýma očima na stařenu a pravil:

"Snad jste se zmýlila, přála jste si nejspíše mluvit s někým jiným. — Já jsem správce Luňáček."

"Což ještě nyní mne chcete klatmat? Vždyť vás znám! U mne nejste žádným Luňáčkem, v mých očích jste pořád nepoctivý studiosus

Alois Telátko, týž lstivý, podlý Alois Telátko, který mne obelstil a opustil před čtyřiceti léty, týž zpuštělý Alois Telátko, který mne oloupil i o peníze brzo potom, když jsem se usadila v Mezihoří. Nemyslete, že jsem zapoměla nebo že jsem vás nepoznala. Jakmile jste se dostal na Hrádek, už jsem věděla, kdo skrývá se za jménem Luňáčkovým. Nechtěla jsem o vás už slyšet, ani vás vidět, ale teď mateřská láska mne k vám dohání. Pust'te mi syna!"

"Neznám vašeho syna," zakoktal odzbrojený správce a klopil k zemi nepokojné oči.

"Arci, vy ho neznáte, jakž byste ho znal! Vy jste ho zavrhl už dříve, než se narodil, v životě svém ani jednou jste se netázal, co se s ním stalo, je-li mrtev nebo živ, jak se mu daří."

"Vaše dítě zemřelo."

"Nikoli, byl to omyl, klam, podvod! Oplakávala jsem je také více než dvacet let, avšak potom jsem je našla. Moje dítě žije, jest to dokázáno, není pochybností, vy je vězníte!"

"Ach — a kdo to jest?" — zvolal správce překvapen.

"Jan Herodes."

"Mezihořský mlynář?"

"Tak jest. Má jméno Herodesovo, ale ve skutečnosti sluje Šabatou. Osud smíloval se nad ním a dal mu bohatství a dal mu také před světem poctivé jméno!"

"Není možná! Co pravíte? Jan Herodes vaším synem?" volal správce, všecek jsa zmaten.

"A vaším synem, řekněte!" na to tabáčnice. "A ještě se toho nehrožíte? Ještě se nechvějete, že otec uchvátil nevinného syna, aby ho vydal vojákům a trestu? Ještě nevidíte, že to jest soud Boží, aby vás pokoril a trestal za to, čím jste se dosud provinil?"

"Nevěděl jsem o tom — neznal jsem ho," vymlouval se správce, pořád ještě spleten, a dosavadní jeho panská nadutost a přísná smělost by-

la úplně ta tam. Trásl se, neměl už ani za mák síly.

"Ale teď ho znáte a teď ho pustíte."

"Pustím, — ovšem že pustím," — odpovídal správce a mnul si nerozhodně čelo, "ale nerad bych, aby někdo zvěděl, proč se tak stalo. Zachovejte to se synem svým v tajnosti."

"Je to dosud mým tajemstvím. — Nikdy jsem ani dítěti svému neřekla, že vy jste jeho otcem, a nikomu nepovím. Modlí se za otce svého v domněnce, že snad se polepší nebo že již je na věčnosti. Byl by nanejvýš nešťasten, kdyby se dověděl, že muž, který pronásledoval jeho domnělou sestru a který ještě dnes chce býti svědkem nevinných patnáctiletých děvčat, je jeho otcem!"

"Jak to víte?" zvolal správce, nemile překvapen a zarděl se až po krk.

"Něco znám už dávno, — něčeho jsem se dověděla cestou. Již ta hanba vás chrání, abychom se k vám nikdy nehlásili, buďte o tom přesvědčen. Jste rád, vždyť o to nestojíte!"

"Nechme těch řečí," pravil rozechvělý správce, pohlédl na ni těkavým zrakem a dodal: "Pojďme!"

Šel s ní k jizbě, kde mlynář byl uvězněn, a rozkázal tam myslivci a poklasnému:

"Pust'te ho — Herodesa — na svobodu! Právě jsem se přesvědčil, že není vinen!"

Obrátil se a chtěl se vzdáliti, ale stará tabáčnice ho zadržela určitou otázkou:

"Což se na něj ani nepodíváte?"

Kývl jen mlčky hlavou a zastavil se před vězením jako zlomen a se zachmuřeným čelem.

Za minutu vystoupil Jan Herodes, a když spatřil starou pannu, hned k ní přiskočil:

"Matko!" zvolal nadšeně. — "Vy zde? Snad vy jste mi přinesla svobodu? — Matko, matko!"

Panna Eleonořa Šabatová významně pohlédla na správce a usmála se

vítězoslavně. Oslovením mlynářovým správce už nadobro byl utvrzen, že má před sebou své a Eleonořino dítě. Trásl se.

"Jen jděte klidně domů," pravil mlynářovi, "těší mne, že nejste takovým vinníkem, jako ostatní."

Jan Herodes nyní pustil tabáčnicki a přistoupil zdvořile ke spráci. Pravil:

"Byl jsem sice nevinně uvězněn, ale přece vám děkuji srdečně, že mne propustíte."

Správce jen zase zakýval hlavou a nevěděl, co mluvit. Ta chvíle byla mu nesmírně krušná.

"A teď už pojď!" pobízela tabáčnice Herodesa a obracela se již ke vratům.

"A kde jsou ostatní?" zeptal se náhle mlynář.

"Kdo?"

"Sedláci?"

"Ti zde zůstanou," zněla odpověď. "Jsou zavření a ještě dnes je odevzdám vojákům."

Mlynář pojednou zvažněl a vztýčil se, jakoby v tom okamžiku vyrostl o hlavu.

"Nepůjdu bez nich!" řekl rozhodně. "Společně jsem s nimi trpěl, — společně s nimi odtud odejdu."

"Tot' rozdíl!" volal správce polekán. "Vy jste nevinný, a oni jsou nebezpečnými rebelly."

"Nech jich a pojď! Proč se staráš o ty divoké lidi?" horlivě namítala tabáčnice.

"Byli snad rebelly včera, ale dnes už jimi nejsou. Této chvíle jsou už tiši jako beránci a uznávají nehodnost svého počínání. Jejich provinění není tak veliké, jak se domníváte. I nejtíší voda ohněm vykypí, a vy, pane správčí, jste pálil naše sedláky již tolik let!"

Správce neodpovídal. Stál před mlynářem bez pohnutí se sevřenýma rtoma, jako kajeník.

Jan Herodes myslil, že se na něj rozkřikne, i byl nyní velmi překvapen. —

"Nikoli, nepůjdu bez ostatních!"

opakoval určitě s podivuhodnou odvahou a pohodil hlavou.

Stará panna uchopila ho za rámě a chtěla ho přinutiti, aby přece šel. Ale nepořídila. Jan Herodes si již umínil, že sám nepůjde, i bylo by marno vyvracetí jeho úmysl.

"Pusťte je tedy všechny!" zvolala tabáčnice na správce s netrpělivou úzkostlivostí.

Oslovený chvílku váhal. Byl ve velkých, těžkých rozpacích, dvě zla mu hrozila, jak si představoval, a nemohl se rychle rozhodnouti, které je menší. Zrak jeho se setkal se zrakem mlynářovým.

To dostačilo, aby se déle nerozmýšlel. Změněným, pohnutým hlasem pravil k mlynářovi:

"Necht' si tedy odejdou všichni!"

Zavolal na myslivce, aby dal propustiti zajaté sedláky, a pak beze slova zmizel v zámeckých chodbách.

XIII.

Za pět minut propuštění sedláci už se ubírali rychle, ale bez povyku zpustošeným parkem k domovu. Zvěděvše, že Jan Herodes a panna Eleonora Šabatová jím vydobyli propuštění, oběma srdečně děkovali, ale pak už se neomeškávali a kvapili z Hrádku.

Mlynář s tabáčnicí a s Viktorou byli poslední. Hlubočinská selka, vidouc Herodesa na svobodě, zaplakala radostí a několikráte ho vřele políbila. Též tváře i ruce stařeniny pokrývala vděčnými poliky. Ale v chování jejím byla zvláštní, zimničná rozčilenost, oči se jí nepřírozeně leskly; bledé tváře zardívaly se chvílemi horkým růměncem a na čele jí vystávaly veliké krůpěje potu.

Bylo vidět, že sotva nohy vleče. — Když vyšli ze zámeckého parku, chtěla se s bratrem a se starou pannou rozloučiti a jíti nejbližší cestou sama k domovu, než v tom přihnal se vůz a na něm Bárta.

"No, že tě přece vidím! Už pro tebe jedu!", rozmrzele zvolal na ženu.

Viktorka ani nehlesla. Vzhlédla něžně k muži, jakoby ho chtěla odprostiti, a pak pravila:

"Hled', Bárto, už nám propustili Jana!"

"Vítám vás, švakříčku! — Slyšel jsem, že vám chtěli na zámku zatopit!" obrátil se Viktorčin muž k mlynářovi již mnohem mírněji a pokusil se také o úsměv. "Pojd' si sednout!" dodal k ženě.

Viktorka byla velmi vysílena a teprve přispěním bratrovým dostala se na vůz.

"Tys se mi nějak spadla, holka!" prohodil Bárta, povšimnuv si pozorněji své ženy. "Ale je to rozum, běhat v tmavé noci po polích a po lesích! Že jsi se nebála! Děti div se nezblázní po tobě!"

Chtěl už jeti zpět, ale náhle se zarazil a volal k mlynářovi

"Že jsem nemotora, švakříčku! — Sedněte si také s tou paní, svezu vás domů!"

Herodes s tabáčnicí přisedl, a ujížděli k Mezihoří.

Bylo již úplné ráno, slunce zářilo. "Po včerejším bouřném dnu nikde ani památky. Koušek na levo, po cestě. táhnoucí se v malých oklíkách do návrší, rozcházeli se právě propuštění sedláci. Hlouček šel dále k Božkovu a jiný menší hlouček pospíchal úzkou polní pěšinkou ještě více v levo, ke Křemenici. Ve svěžím, vlhkém, jitrním vzduchu bylo slyšet zcela zřetelně jejich obživlý, vzdalující se hovor.

Před samým Mezihořím u rozcestí vůz setkal se náhle s úhánějící četou jezdců. Byli to huláni.

"Která z těch dvou cest vede na Hrádek?" otázal se po německu důstojník, velitel hulánů, a zarazil koně.

"Ta zde na levo!" odpovídala ochotně po německu tabáčnice.

"Máme tam ještě daleko?"

"Půldruhé hodiny, jedeme odtamtud." —

"Jest tam zle, paničko? Prý se tam bouří sedláci? Je jich mnoho a co tropí?"

“Už tam není ani jednoho, jest nadobro po všem! Včera trochu si zapovykovali před zámkem, správčí dal jich několik schytati, ale když nevěděl, co s nimi, zase je všechny pustil.” —

Důstojník zlostně zaklel, nejspíše na správce, že zbytečně volal vojenské posily. Potom vzkřikl na hulány, aby zastavili, a nařídil dvěma mužům, aby sami dojeli na Hrádek a přijali od správce zprávy. Všecku četě mužů a zvláště unavené koně nechtěl další cestou již trmáceti a dal rozkaz k volné zpáteční jízdě k Mezihoří, kdež ustanovil na několik hodin odpočinek.

Bartoloměj Hrušovský zavezl Herodesa a tabáčníci až na dvůr mlýna, a měl tisíc chutí sléztí také s vozu a býti nějakou chvíli mlynářovým hostem. Ale Viktorka nedala. Slovy i posunky žádala ho, aby hned obrátil a jel domů, k dětem. Tentokáte už nezapírala, že jest nemocna, a když ji všichni politovali, dívající se s útrpností na její mdlobu, málem byla by se dala do pláče.

Teprve potom v domácím klidu Jan Herodes mohl poděkovati staré tabáčníci za její pomoc. Divil se, že správce Luňáček přimluvou její se obměkčil, kdežto proseb Viktorčiny naprosto zamítl. Nazýval ji dobrou obětavou kouzelnicí, která potěšuje nešťastné a uvězněným otvírá brány žalární.

Panna Eleonora Šabatová nechtěla dlouho s barvou ven, stále jenom se usmívala. Avšak když mlynář pojednou vyslovil nepochybnou domněnku, že na zachránění jeho obětavala nejspíše zase svoje úspory, uznala za nutné zavrtěti rozhodně hlavou a povědět, kým správčí Luňáček vlastně je a jak při útoku svém na jeho zatvrzelou zlobu vzala si lest o nalezeném synovi na pomoc.

Mezihoří nastaly zase klidné časy, nepokoje sedláků neměly dále ani nejmenšího následku. Správce hrádecký musil z vlastního zájmu utajovati malé ono vzbouření, a kde nebylo žalobce, nebylo ani soudců. Je-

ště téhož roku na podzim pak neoblíbený ctitel roboty odešel s touto na odpočinek a navždy zmizel z onoho kraje a z dosahu Eleonořiných pronikavých očí, neznámo, kam.

Mezihořský mlynář po svém návratu z hrádeckého zajetí byl zahrnován poctou se všech stran. Mluvílo se o něm jako o člověku, kterému štěstí přeje a který stane se nepochybně velikým bohatčem. Věru, mohl míti z hospodářství i ze mlýna svéko nemalou radost, ale štěstí jeho bylo přece ustavičně kaleno vzpomínkou na věrnou Viktorku, jak se jí vede a zda-li si v neblahé noci jeho uvěznění povážlivě neublížila na zdraví.

A skutečně, za nedlouho potom, jednoho krásného rána na počátku července na dvoře mezihořského mlýna zastavil se Bártův vůz a s něho seskočila bledá, uplakaná Boženka.

“Strýčku,” začala hned, jak Herodesa spatřila, “jedu pro vás, — maminka — nám — umírá!”

Dala se do usedavého pláče, — a mlynář nemohl se přemoci, aby také nezaslzel. Neprodleně se oblékl do svátečních šatů, zavolal synka Jeronyma, aby se přistrojil a za chvíli už jeli.

Bárta přivítal je na prahu svého statku se schýlenou hlavou. Nebyl slova schopen a jenom tiskl švakřičkovi ruku. Vedl ho k nemocné ženě, a když k ní vstoupili, postavil se skromně opodál, jakoby tam byl posledním, cizím člověkem. Byl úplně skleslý, nevěda, co počíti bez pomocné ruky věrné příčinlivé ženy. Byl slabochem od počátku a zůstal jím až do té smutné, osudné chvíle. Nepochopil Viktorky, neměl opravdového porozumění pro její city, a přece poznával, že bez ní bude míti dále už jenom planý, beznadějný život. Podobal se více nedospělému dítěti, kterému umírá starostlivá matka.

Viktorka přivítala bratra i Jeronyma s úsměvem, byla přítomností jejich potěšena. Když jí mlynář podal pravici, vzala ji do obou rukou,

držela ji chvíli a dívala se lesknoucímá se očima do jeho zraku.

"Pozdrav tě Bůh, sestro," pravil Jan Herodes, a hlas nápadně mu selhal. —

"Prála jsem si ještě mluvit s tebou o tom — o našem slibu — o našich dětech, víš-li dosud."

Mlynář se ohlédl a viděl, že Bárta, tuše obsah ženina hovoru, vytratil se ze světnice. Za ním také vyšel Jeronym, přivolán menšími Viktorčinými dětmi, dvanáctiletým Otakarem a devítiletou Miladou. —

"Mám o děti velikou starost," pravila po chvílce mlčení, "spočívá na tvé laskavosti, co z nich bude. Což Boženka, ubožka! Domnívám se, že jí nebude už potřeba dlouhé péče. Od minulého jara chřadne a vadne, půjde brzo za mnou, vím to dnes lépe než jindy, ano, půjde za mnou. Avšak ty dvě menší, Otakar a Miládka, ty mi nechťejí z hlavy. Bárta je nedovede vychovat, ani kdyby oplýval blahobytem, tím méně pak, když mu hrozí chudoba. Ujmí se jich ty, — Jene!" —

"Ano, milerád! Ujmu se jich a budu jim upřímným otcem. Učiním pro ně více, než doufáš!"

Stiskla mu zase ruku. Ta ruka byla horká jako oheň, krev jakoby v ní vřela. Promluvila šeptem:

"Učiň to, snažně tě prosím, ne-li pro sirobu těch dětí, tedy aspoň pro vzpomínku na naši blahou minulost: víš, Jene, na naši lásku! — Nyní, — když již odcházím s tohoto světa, nebudu ti již zatajovat, že jsem tě nepřestala nikdy milovat."

Bratr její, sedě proti ní u lůžka, zakryl si dlaní oči a chvíli mlčel. Pak vzdychl:

"Může-li ti to býti útěchou, věz, že po ta dlouhá léta také jenom pro tebe tlouklo moje srdce. Než já silný, méně citlivý muž, jsem to odhodlaněji nesl. Nikdo o tom nezvěděl než já, ty a Bůh. On, bez jehož vůle pranic se neděje, ba ani vlas na hlavě se nezkrví, nám to promine, vždyť láska naše byla bez poskvrny."

Po té oba se zamlčeli a po chvíli byli vyrušeni lékařem, který u nemocné dlouho se zdržel. Odcházejí pak, nevyslovil už ani nejmenší naděje na uzdravení a doporučoval nemocné ticho a klid.

Za dva dny Viktorka zemřela, a když po pohřbu Jan Herodes vracel se domů, vezl si malou Miládku s sebou. Chtěl si vzítí také Boženku, ale dívka s pláčem děkovala za jeho pozvání, chtěla zůstatí doma, aby měla na blízku rev své matky. Snad už také v její mladé duši ozývalo se zamušilé tušení, že za nedlouho i jí bude ustláno po boku něžné matky na vesnickém hřbitově k tvrdému, nekonečnému spánku.

A bylo tomu skutečně tak. Následujícího jara, v libé vůni kvetoucích zahrad, v době, kdy vzduch je plný skříváního zpěvu a luka plná blatouchů, vynesli Boženku z tichého statku a v dlouhém průvodu, za hláholu zvonů a za zpěvu vesničanů uložili ji navždy do hnědé, těžké hlíny.

Také po tomto pohřbu mezihořský mlynář odvažel si domů nového obyvatele. Tentokráte byl to zase Viktorčin synek Otakar, a za krátko, ještě přee žněmi, přistěhoval se též Bartoloměj Hrušovský, který od té chvíle byl odkázán toliko na milost a nemilost švakříčkovu, neboť jeho statek přišel na buben. Ve mlýně nastal jiný, hlučnější život. Všude ozývaly se čilé, obveselující hlasy dětí, které ve svorné trojici zahajovaly každou hru a probíhaly celičkový dům. Téměř denně docházely do městečka k staré tabáčnici, a všechny jí nazývaly babičkou.

Stará panna často při tom si zaplakala radostí a nalézala úplnou náhradu za štěstí, kterého se jí nedostalo v mladých letech. Tajná chodba v jejím domku zapadla kamením i zapomenutím. Děti se o ní sice dověděly a byly by nejraději jenom tamtudy překvapovaly babičku, ale tabáčnice byla už příliš stará, aby mohla jako před léty probíhatí těsným průchodem a zapřádati snad do-

Konce nová dobrodružství.

Žila ještě asi patnácte let a dočkala se velikého blaha, když Herodesův Jeronym převzal od otce mlýn a když zároveň Viktorčina Milada stala se tam švarnou mlýnářkou. Spokojila, skrbila až do posledního dechu, měla na starosti vnuka, jak říkala. Byl to Otakar, kterému odkázala svůj domek a slušnou hromádku svých úspor, aby se mohl státí nejlepším mezihořským kupcem.

Otec obou Viktorčinyh dětí, Bárta, ke všemu jen se usmíval. Nestaral se o nic, že děti jeho jsou dobře zapátrény, a žil v bázni Boží ve mlýně, jakoby na něm měl největší podíl. — Svědčilo mu, byl stále zdrav, spokojený, a lidé o něm říkali, že ani nedovede umřít.

Až jednou v zimě nechtělo se mu ráno vstávat. Donesli mu snídání na lůžko, ale nechutnalo mu. Bylo to špatné znamení. Bártovi nechutnalo ani v poledne, a večer docela ne, neboť už byl v Pánu.

Ve mlýně žilo se dále spokojeně, šťastně. Ve městečku prodlením let mnoho se změnilo, také časy se změnily, a za krátko mládež slýchala o robotě už jenom jako o ponuré pohádce. Jenom Jan Herodes se neměnil. Byl pořád statným, silným, neunavným mužem. Stal se sice ve mlýně výměnkářem, ovšem neodvislým, ale každý věděl, že řídí stále jenom sám rozsáhlé hospodářství i rozšířený mlýn.

A přece při tom mu zbývalo vždycky ještě dosti času, aby prospíval také národnímu celku, své obci, veřejnosti. Jeho přičiněním a největším přispěním Mezihoří si vystavělo krásnou školu, že jí nebylo daleko široko rovno. Brzo také celé městečko dostalo jiný, přívětivější vzhled. — Jeho návodem zakládány všude sady, zvelebována pole, jeho pomocná ruka byla vždy otevřena potřebám snazivých sousedů.

Ale nejhorlivější činnost čekala na Jana Herodesa v letech šedesátých. Bylo to v památné době národního kvasu, vlasteneckého nadšení. Luzná

vidina v podobě svobody obletovala české lány a netoliko ve městech —, nýbrž i v malých vesničkách rozehřivala srdce k čilejšímu tepotu, způsobovala veselý ruch, obrozovala naději v lepší budoucnost, rozněcovala vznešenou myšlenku sdružování a bratrství. —

V té době, zvláště po českém venkově, nebylo mnoho prozíravých lidí; i nejnadšenější druhdy jenom jásali, stržení jsouce všeobecným proudem doby, nepochopující dobře proč. Mezihořský mlýnář nezůstal za duchem času; porozuměl úplně, kázal, poučoval, vysvětloval a podněcoval. Nikdy se nenachodil a nenajezdil tak jako v těch letech.

Ano, tehdy byl nejčinnější. — Při volbách obecních i při volbách do okresního zastupitelstva byl poctěn vynikající důvěrou svých krajanů, — a když se přiblížila volba do sněmu, okres, k němuž náleželo Mezihoří, nechtěl tam míti jiného zástupce než Jana Herodesa.

Stálo ho mnoho práce, než přesvědčil své krajany, že nemá všech vlastností, jaké má míti řádný poslanec, avšak za to řídili se vesměs jeho radou a volili muže, kterého jim doporučil. Byla to krásná chvíle, plná nadšení a vzájemné důvěry, když v den volby všichni voličové čekali v okresním městě, až Jan Herodes přijede na svém vozíku, a když projížděl jejich řadami, odevšak volali: "Koho volíte, pane otče? Koho máme volit?"

Odpověděl dvěma, třemi srdečnými slovy, a odpověď jeho rozlétna se jako heslo po všech hlavách.

Jan Herodes dobýval si vážnosti daleko za dosah tamějšího okresu. — Doktoři, uvyklí sklízeti všude jenom přednost a poctu, pánové z úřadů pozdravovali ho uctivě a rádi s ním hovořili. On zůstal stále stejným poctivým, přímým, neoblomným ve svém přesvědčení a ve svých předsevzetích. K budoucnosti pohlížel s velikými nadějemi. Litoval, že je už stár a že se nedočká uskutečnění svých vla-

steneckých snah a snů, o kterých nikdy nepochyboval.

Svého mládí vzpomínal rád, a při tom vždy své druhé matky, Eleonory Šabatové. Často docházel na meza-hořský hřbitov a modlil se tam nad jejím hrobem. Každoročně docházel nebo dojížděl také do Hlubočinky, a- by navštívil rov Viktorčin. — Jediné těch několik dní bylo jeho slabou stránkou. Dva, tři dny, než tam od- jel, pokaždé se zasmušoval a vracel se z Hlubočinky jako velmi oslaben a rozlítostněn. —

Teprve poslední tři léta jeho živo- ta opouštěly ho síly. Stalo se to ná- hle, jakoby je někdo podt'al, ale by- la to zajisté jenom tíže jeho sedm- desáti tří snaživých, mozolných let. Byl jako strom, jenž kvete a po celé léto se stkvěje ovocem, avšak potom přijde hospodář nebo vichřice a rá- zem vyvrátí jeho kořen.

Byl si vědom toho, že již valinou dohořívá, uhasíná, a že zbytek jeho síly nestačí už ani hlavou ani rukama konati onu práci, která mu byla údě- lem déle než půl století. Ale přece chtěl býti ještě užitečným.

"Každý má vyplňovati místo své jak může, každý, i nejslabší, má bý- ti prospěšen," říkal vždycky a řídil

se přesně podle toho. Nemohl-li ji- nak, hlídal Jeronymovu úrodu a sa- dy, ano — chtěl i pásti kravky nebo aspoň hejno hus, než toho mu roz- hodně odepřeli. —

"Nač tedy ještě jsem na tom svě- tě?" žaloval si, vida, že nemůže ji- nak pomáhati.

"Abys si odpočinul po dlouholeté, těžké práci," vykládal mu upřímně Jeronym.

"Pást několik kravek nebo hlídat stromořadí je přece také odpočin- kem. Snaha po práci, necht' si práce jest jakákoliv, nezlehčuje člověka. Mám úctu i před ovčákem, koná-li poctivě svoji povinnost!"

V poslední době už ztrácel sluch a pamět. — Avšak na tu práci přece stále pamatoval, a nikdy také, ani ve chvíli, když umíral, nezapomínal na svoje časté napomenutí Jeronymovi:

"To ti říkám, hochu: Jméno Hero- desovo jest zachovalé a bezúhonné, hled', abys je tak i budoucnosti za- choval. Pamatuji, že Herodesové vy- nikali vždycky rozumem a poctivostí a že v jejich prsou byla vždycky je- nom upřímná česká srdce. Bohatství a ctižádost byla jim nejposlednějším úsilím."

Bětuška

Napsal A. V. Šmilovský

ROKU 1850 táhlo naše vojsko na pruské hranice; mysliło se všude, že bude s Prusem vojna. Když k tomu nedošlo, kdo byl radši nežli obyvatelé severních a východních Čech. Však už dost zkusili tím neustálým taháním vojska na podzim, a ještě více tím, že museli celou zimu přechovávat hromadu vojáků. V Lesní Lhotě, malé vsi a nebohaté, ležela celá setnina myslivců po celou tu boží zimu i s důstojníkem. Ten bydlel rozumí se u rychtáře Voděry. Arciť jiní sousedé na to hubovali, že má Voděra jen jednoho vojáka ve statku. Ale čtyři vojáky mít je skoro lepší než jednoho oficíra: vojáci také něco udělají v domácnosti, oficír ale celý den poroučí. To říkal sousedům Vaněk a ten býval kdysi také vojákem a znal je tedy. Vaněk měl chalupu, ale malou, a také jednoho vojáka od šarše k ubytování. Nereptal jako jiní, a když k němu voják s cedulkou přišel, podal mu ruku a řekl: "Vítám vás, kamaráde, býval jsem také vojákem a vím co to je přijít na kvartýr. Co máme, dáme, a co nemáme, nebude to na nás žádat. Odložte si své věci, tak, a ty, Bětuško, přines chléb a sýr!"

Voják, který se Antonín jmenoval, postavil pušku do rohu, pověsil bodák i vak na kolíky, dal čáku s hlavy, utřel si šátkem krůpěje potu na čele a sedl si ke stolu, aby odpočínul. Byl to hezký chlapík, asi dvacadvacet let mu mohlo býti. Měl tmavomodré oči a černé vlasy i kníry, velmi způsobné a uhlazené, že se Bětušce hned zalíbily. Vypadal trochu přepadlý a to mu také slušelo.

Bětuška se začervenala až po uši, když si ho dobře všimla a třásla se

jí ruka, když mu přinesla jídlo. Antonín se také divně za ní koukal, když odcházela, a přejel si rukou čelo a zamyslił se; chleba i sýra jedl málo a žádal Vaňka, aby mu ukázal, kam si má lehnout, že mu není dvakrát dobře po té cestě.

Vaněk ho zavedl do vedlejší komory, ustlal mu lůžko a řekl, tu že může zůstat. Pak odešel. Antonín si prohlídl čistou komoru podíval se do prasklého zrcátka na okénku, svlékl se a brzy usnul. Bylo asi deset hodin z rána.

V poledne, když Bětuška šla z chléva s mlékem, ptala se přes plot vedlejších Nána, jaké u Vaňků mají vojáky.

"Máme jednoho," řekla Bětuška.

"Hezký a mladý?" — "Je!" — "Náš je trubačem a je také chlapík; považ, dnes už mi chtěl živou mocí pomáhat mlátit."

"Náš spí pořád."

"To je divné! Je snad z panského rodu?"

"Tak ňák!"

Antonín nebyl z panského rodu, a lehl si jen proto, že se rozstonal. Večer už mu ženské vařily bezové thé, a Bětušce ho bylo velmi líto. Měl hroznou žízeň a nařikal si na bolení hlavy. Bětuška mu dávala studené obklady. Večer řekl Vaněk: "Víte co, když do rána nebude lépe, ohlásím to panu oficírovi a odvezu vás do špitálu; tam budete mít opatrování, u nás je to těžké!"

Antonín prosil, aby nechodil, že nechce do špitálu, že by úzkostí na cestě umřel, že je teď mnoho nemocných, že by ten boží svět vícekrát neviděl a kdesi cosi. Při tom hleděl prosebně na Bětušku jakoby si myslil na její přímluvu a tvrdil, že chce sám tu ležet, jen aby si šli po svých. Vaněk věděl, co je špitál, a smíloval

se nad Antonínem, až mu to nebylo milé mít nemocného vojáka u sebe. Bětuška nepromluvila ani slova, ale u srdce ji tak něco tlačilo, jakoby měla něco říci.

S Antonínem bylo pořád hůř; museli do města pro doktora, ten řekl oficirovi, že není možná ho odvézt, že by to byla Antonínova smrt. Oficiř proti tomu nic neměl. Jednou když doktor odjížděl, čekala na něj Bětuška u vrat.

“Co dobrého?” tázal se švitorný starý pán.

“Umře?” vynutilo ze sebe děvče celé bledé, upnouc na doktora modré oči v slzách.

“Musíte ho šetřit jako oko v hlavě a snad neumře.”

“Ó, budu!” zvolala Bětuška líbajíc doktorovi ruku, takovým hlasem, že to starouškem hnulo.

A co řekla, stalo se. Celé noci probděla u nemocného, který málo co o sobě věděl. Někdy vyvalil oči a házel rukama a chtěl i z postele utéci. Tu ho držela vši silou; jindy mluvil ze spaní podivné a hrozné věci, tu mu se zapoceného čela odhrnovala vlasy a tak se na něj koukala, že umlkl. Vaněk ho ponechal dceři na opatrování a mnoho jiné práce jí prominul; bylť mu mladého vojáka líto. Vzpomínal si sám na sebe. Vaňková kdy mohla odběhla a dělala pro něj co věděla. Museli poslat pro pana pátera. Bětuška se celá třásla. Když pan páter odešel, klekla si u postele Antonínovy a prosila pána Boha, aby jen tu jednu prosbu její vyslyšel a Antonína uzdravil, že už nebude víc chtít od něho. Pánbůh ji vyslyšel. Když přijel třetí den pan doktor, řekl, že se Antonín uzdraví. Bětuška radostí plakala. Netrvalo to dlouho. Antonín se sbíral a nabyl smyslů.

Jednou v neděli odpoledne, byla už zima, Vaněk byl v hospodě a Vaňková v městě na požehnání, seděla Bětuška v komoře u okna a četla v modlitěch knihách.

“Bětuško!” promluvil Antonín hlavu k ní obrátiv, —

“Co chcete?” — “Sedni si ke mne.”

— Sedla si k němu, a chvíli bylo tiicho. — “Podej mi ruku.” — Podala.

“To ti Pánbůh oplatí, cos mně dobrého učinila.” Bětušku polily slze. Antonín hladil její ruku a řekl: “Bětuško, ty jsi hodná, nikdy na tebe nezapomenu.” Bětušce se srdce radostí chvělo. “Až budu někde v bitě, vzpomeneš si na mne?” — “Ach arci.” — “Pánbůh ti to odplatí.” —

Vánoce zatím uběhly. Antonínovi přibývalo síly na těle i na duchu. Už mohl i vyjít. Když přišel masopust, bylo mu hej! Bětuška se ho teď více stranila.

“Proč se mne straníš?” řekl jí jednou, když byli sami. “Když jsem byl nemocný, více jsi o mne dbala.” — “Co pak tenkrát!” — “Víš co, rozstůňu se zas, pak zas budeš u mne” — “Nedopouštěj pánbůh!” — “Ty mi toho nepřeješ?” řekl Antonín a děvče k sobě přivinul. “Řekni mi, máš mě ráda?”

Bětuška neodpovídala, tváře jí jen jen hořely, a aby to Antonín nepozoroval, skryla se na jeho prsou. On jí hladil vlasy, a chvíli nic nemluvil. —

Když byla první muzika, vystrojila se Bětuška jako nikdy jindy; bylo se na ni radost podívat! Měla bílou sukni a bílý fěrtoch, červenou šněrovačku jako ulitou; přes prsa měla týlový bílý šátek, na krku zlatý tolar na dlouhé černé pentli a na rukávech hodně naškrobené bílé bauše. Antonín se také vytořil, že byla radost hledět na ty lidičky. Vaněk se pořád usmíval a povídal, že myslivec přece onačejší chlapík než infanteřista. A což teprv když si Antonín dal čáku s peřím na hlavu, hezky na stranu a dal si zahrát a Bětušku pak prováděl! Tu jí ho mnohá holka záviděla. I Nána uznala, že je hezčí než její trubač. Hoši mumlali něco o vojandách a jedna máma u kamen na lavici řekla k sousedce: “Vaněk by si měl na holku dobrý pozor dát!”

Dobře, že toho Vaněk neslyšel, byl by býval jistě rámus. Vaňková byla radostí celá pryč.

Druhý den byla Bětuška celá zamýšlena a Antonín nechtěl dlouho

vstávat. A když vstal, stranil se Bětušky. Vaněk a Vaňková si toho nevšimli a bylo by také už pozdě.

Večer když si Bětuška v hospodářství všechno odbyla, přišel k ní Antonín a řekl: "Proč jsi dnes tak smutná, Bětuško?" — Bětuška měla slzu v oku. — "Ty pláčeš!" — "Je mně do pláče!" — "Tys bláhová! jako bychom byli svoji, já tebe neopustím!" — "Jistě?" — "Ty nevěříš?" — "Věřím, ale je mně tak ouzko!" — "Tys blážínek!" chlácholil ji Antonín a líbal ji.

Nána je z vedlejší zahrady viděla a řekla to svému trubači, ten to řekl dále a vojáci si všelicos povídali. Záhy dověděl se toho Antonín a řekl, že tomu, kdo jen čekne, bodák vrazí do prsou. Tak to utichlo.

Čas ubíhal, a z města přišel raport, že vojáci z Lesní Lhoty přijdou zas domů. Celou vsí to hnulo, ale nejvíc Bětuškou. Celou noc nato plakala. Ráno se na to s úzkostí ptala Antonína. Antonín, že je tomu tak.

"Ty půjdeš tedy pryč?" ptala se Bětuška celá malomocná.

"Musím, ale přijdu, jak jen budu moci."

"Mám ti věřit?"

"A nemusíš?" odpověděl s jistotou Antonín.

Bětuška chvíli mlčela, pak odpověděla. "Kdybys mne tak nechal, Antoníne, hanbou bych zašla."

Antonín změnil barvu, vzal ji za ruku a pravil: "Co to mluvíš?" — "Antoníne, jsem tvou ženou," zaplakala Bětuška, "a ty mne jen tak necháš?"

"Nenechám," řekl voják pevně, "tys mi tuze drahá."

Pak ji všelijak těšil, ona s tím byla spokojena, ale ne docela. Neřekla však víc, nechtíc milence rozhněvati.

Čtvrtý den nato Antonín poděkoval Vaňkovům za všechno dobré, co mu prokázali, podal jim ruku a objímal je a přislíbil, že na ně nezapomene a že o sobě vědomost dá. Pak jakoby něco zapomněl, vrátil se do komory, kde Bětuška plakala, až ji srdce usedalo. "Antoníne!"

zvolala a přitiskla ho vášnivě k sobě. "Bětuško!" řekl on, plakal a udělal ji křížek.

Nato vojáci odešli; hospodáři a některé dívky je vyprovázeli; jiná děvčata pro samou bolest ani nevyšla.

Když vojáci z Lesní Lhoty od táhli, bylo tam jako po velké vodě. Kam by se dělo, voják jest všude vesele živ a nadělá hluku. Někteří občané viděli jim rádi paty, jiným se stýskalo a někteří jich litovali. Vaněk také, neboť znal ten mrzutý život v kasárnách.

"Povídám, kmotře," pravil k Bártovi, Nánině otcí, "povídám, teď je tu smutno po těch vojácích."

"Ba smutno, mnohý jich lituje," a podíval se ostře Vaňkovi do očí, "a mnozí mají proč."

"Jak to myslíte?" zeptal se Vaněk zhurta.

"Inu, to víte, co po sobě nechávají."

"A co mně to říkáte?" durdil se Vaněk.

"Inu jen tak," uštěpačně prohodil Bárta a práskl do volů. "S pámembohem!"

Vaňkovi to vrtalo v mozku. "Aby tak ta naše holka," mluvil k sobě a kroutil hlavou, "to by tak bylo nadělení. Ale třesky plesky, — na moutě, já bych ji ubil."

S Bětuškou to ale vypadalo blbě. Pořád byla zamyšlena, štítěla se hochů i kamarádek a mluvila málo, jen když musela. Vaňková to pozorovala a myslila si, že se děvčeti stýská po Antonínovi a že to přejde. Ale když děvče pořád chřádl a ve vsi už všelijaký klep se roznášel, dostala matka strach a to nejvíc před mužem. Holka vypadala jako mučence, matka byla celá pryč, nevěděla co počít. Holky ze vsi se jí stranily, a hoši, když ji viděli, kousali se do pysků. A Bětuška to vše snášela jako beránek; vždyť byla vina na ní, a kdo se proviní, musí snášeti trest, ať je to trapné.

Jednou nemohla matka starostí usnout, a Bětuška vedle v komoře zas žalem a hanbou. Matka ji slyšela, jak vzdychá a nahlas se modlí. I rozsvítila svíčku a šla k ní. "Bětuško," pravila, "ty si už nejsi ani podobná, co je ti, řekni mi to!" a sedla si k ní na lavici.

Bětušce místo odpovědi vyhrkly z očí slze. "Maminko, já to nemohu říci —" Matku to projelo jako studeným nožem; nabyla jistoty z těch nejasných slov.

"Je to pravda," promluvila, "co si ve vsi povídají?"

"Je." — "Ty nešťastné dítě, můj Bože, tys těhotná?"

Bětuška byla skoro bez sebe. — Matku to přemohlo, uložila ji na postel a seděla u ní až do rána. Co dělat, jak to Vaňkovi říci? Bála se, aby děvčeti neublížil. Kam s Bětuškou? Konečně si myslila, že muže uprosí, a odhodlala se všecko vytrpět pro své dítě.

Druhý den večer, když už leželi, řekla:

"Ty, muži!" — "Co chceš?" — "Ta holka je trochu nemocná."

"Co je jí?" osopil se Vaněk na ženu.

Vaňková se zajíkla a vzlykala.

"Ty to víš, řekni to!" usiloval Vaněk, "pověz to!"

"Každý může chybit."

"Co to říkáš? že by —"

"Ale muži, mírni se!" prosila Vaňková, muže chopíc za ruku, ten ale vyskočil a řekl: "Vid', Bětko se dopustila?"

Vaňková byla jako pěna.

"Aby do vás, do mámy i do dcery hrom! — Já to věděl, tos tak dávala na ni pozor?" a tloukl při tom na stůl, "oběma vám krk zakrouším."

"Pro všechny svaté tě prosím, muži!"

"Mlč mi, ta zatra... pánbůh mi odpust' hříchy, ta holka mně takovou hanbu udělá. Já byl císařský muž a nebudu to trpět, hned tu chvíli mně musí ze stavení, nechci ji víc vidět." Pak bylo chvíli ticho.

"Zavolej jí!" poroučel Vaněk.

"Ale muži, je noc, co ti napadá, ubohá holka."

"Co mi po tom?" a obracel se ke komoře. Matku projel mráz, skočila před něj a prosila ho, že jí sama zavolá, aby jí jen nic neudělal. Přivedla Bětušku bledou jako smrt a třesoucí se jako osyka. Vaněk byl i ve své zlosti trochu pohnut a mírněji, než si matka myslila, řekl: "Víš co, holka, ty ses dopustila s vojákem, já tě doma nemohu trpět, jdi si kam chceš."

"Ale kam má jít teď v noci," prosila Vaňková.

"At' jde zítra!" — "Ale v tom stavu?" — "At' si to někde odbude a pak at' jde sloužit."

Pak se k ženským obrátil zády a lehl si. Žádný tu noc spát nemohl. Ráno poslala Vaňková dceru k otci prosit, aby jí odpustil. Vaněk se chystal na pole, Bětuška nemohla k němu oči pozvednout, na to teprv mluvit! Vaněk byl tichý, dal jí zaobalený papírek a řekl: "Seber si svých pět švestek, tu máš dvojku stříbra a jdi, aby se z toho ve vsi nestal rámus. Večer at' tebe nevidím."

"Tatínku!" zalkala Bětuška.

Vaňkem to trhlo, musel se přemáhat. "Jdi, jdi!" řekl, "nejmenuj mne tak, pánbůh ti dej na cestu štěstí."

Pak šel na pole, Vaňková ještě za ním běžela prosit, ale vrátila se s nepořízenou. Za dvě hodiny šly obě humnami do polí. Matka Bětušku vyprovázela až ke kříži u lesa. Tam se rozloučily, a kdybych vám to měl vypravovat jak, musel bych sám se dát do pláče.

* * *

Bětuška sotva na nohou stála, ale přemáhala se a šla pořád. Často si musela odpočívat. Matka ji poslala k tetě. Teta měla panského kočího v Libicích a měla tam krámek a tím se živila. Libice byly město a bylo tam osm mil. Za den tam ne-

mohla dojít. Byla slabá, v poledne si sedla u silnice na kámen a chtěla jíst, ale nešlo jí to. Šla dál, ale nohy ji bolely. Na štěstí ji dohonil mladý hospodář s prázdným vozem.

"Kam pak, mlad'oučká?" ptal se jí.

"Do Libic."

"Tam jsou ještě čtyři míle, to tam dnes nedojdete."

"To já vím."

"Bolí vás nohy?"

"Ba, bolí!"

"Svezte se!"

Bětuška mu podala uzlík a sedla si vedle něho.

"Co tam budete dělat?"

"Jdu k tetě."

Hospodář se na ni po očku koukal a pravil k sobě: "Ta jistě táhne za vojákem." Bětuška to slyšela a sklopila hlavu. Hospodář jí bylo líto, měl snad doma mladou ženu. Švihnul do koní. Za hodnou chvíli vyndal ze šátku buchtu, rozpůlil ji a půl dal Bětušce. Musila ji vzít, ale jísti nemohla.

"Co pak vám nechutná?" ptal se jí.

"Nemohu nic jíst."

Hospodář ji v duchu politoval a poháněl koně. Aby ji obveselil, vypravoval jí, jak se oženil a o své ženě. Řekl jí, aby zůstala v jedné vsi na noc, že tam má známého hospodského, aby ho jen pozdravovala od Antonína z Lískova. Bětuška si při tom slově vzdychla. Když se jí pal, proč vzdychá, vypravovala mu svůj příběh, až zastavil. Cesta tu vedla k Lískovu od silnice. Pomohl jí dolů a musela vzít od něho rohlíky, které vezl své ženě z města. Chtěl jí dát i peníze, ale ona jich nevzala. Po cestě se jí chtělo spát, posilnila se a ráno šla k Libicům. Když tam přišla, zvonil právě na velkou. Myslí si, že bude lépe, když půjde dřív do kostela než k tetě, klekla si u vedlejšího oltáře boží rodičky. Bylo kázání a pan páter mluvil, jak je panenská nevinnost a čistota bohu milá. Bětuška musela nad sebou pla-

kat. Při mši se horoucně modlila k rodičce boží a prosila ji, aby se jí ujala. Lidí bylo v kostele mnoho, a na Bětušku přišly mráкотy a omdlela. Když ji k sobě přivedli, vzala ji svíčková bába k sobě domů. Když poznala její stav, neměla se k ní tuze vlídně. Bětušku to bolelo a byla ráda, když přišla od ní pryč. Však se jí beztoho ztratila z uzlíku košile, jak později zpozorovala. Pak se doptala na tetu a šla k ní. Teta byla už letitá a neměla dětí. Právě obědvala kávu. Muž nebyl doma. Když tetě řekla, kdo je, přivítala ji a řekla:

"Káva není pro posilnění po cestě. Ale uvařím ti polévku, to bude lepší. Sedni si."

Když se Bětuška posilnila, měla ji teta k tomu, aby pověděla, proč přichází. Ubohé děvče muselo říci pravdu. Když s pláčem ukončila, řekla paní teta:

"Já ti povím, tvá matka mně sice nic dobrého neudělala a má víc než já, ale myslím si, že mně může přece býti vděčna, a proto se s tebou chci o svůj výdělek rozdělit. Arci mnoho ti nemohu dát, ty také nesmíš mnoho chtít. Musíš se mnou pracovat. Do zahálky nic není, a pak si musíš dát říci: poslušnost je všude dobrá, a kdybys byla rodičů více poslouchala, mohlo se ti dobře vést. Neplač, já to myslím dobře. Ted' si už odpočata, pojď mi utírat nádobí a uklíď!"

Bětuška poslechla. Za chvíli teta zas hovořila.

"O práci se ti postarám. Umíš prát?"

"Umím."

Druhý den přinesla teta hromadu prádla, jistě asi od pěti tovaryšů. Když bylo po prádle, musela Bětuška s nůši na trh pro brambory. Bylo jí to už těžké, ale teta hubovala: "Nevidáno, aby ses nepolámala, však nejsi žádná slečinka. Jak povídám, nechceš-li dělat, nemohu tě živit."

Však jí ani tuze neživila! Bětuška

měla často hlad. Do krámku ji teta nepustila, nedůvěřovala jí. To Bětušku nejvíc trápilo. Její stav se pořád horšil, postonávala a neměla nikoho, kdo by ji potěšil. Trpěla tak, že si přála někdy i smrt.

Jednou v neděli seděla doma sama a šila. Přišel starý Šejnoha, mistr ševcovský se střevíci pro tetu. Byl dobrý člověk, vdovec a syna měl na vojně. Bětuška ho pozvala, aby si sedl, že teta brzy přijde, ale víc mluvit nemohla. Šejnohovi jí bylo líto, koukal na ni s velkou utrpností, neboť viděl, že je v jiném stavu.

"Vy jste, panenko, nemocna," pravil nemoha svou hovornost přemoci.

"Ba jsem."

"A teta vás tak nechá a jde pryč?"

"Ona o mne málo dbá, jen mne pořád souží."

"To je přece zpropadená holota, ty báby," huboval Šejnoha, "já nevím, že nemají kusa srdce."

"Když jsem jí obtížil," vzdychla Bětuška, "a nemohu si pomoci; nevím kam, jsem tak samojediná a nešťastná!"

"Hm, to je těžké, pravda. Nemáte rodičů?"

"Těm nesmím na oči."

"Tak, a váš milý?"

"Nevím, kde je."

"To je svědomí, můj bože! Taková hezká, mladá holka!"

Bětuška mlčela. Šejnoha mačka-je čepici, mumlal něco, pak postavil střevíce na lavici a šel k Bětušce.

"Podej mi panenko ruku," řekl měkkým hlasem, "já jsem chudý člověk, ale mám dobré srdce. Pojd' ke mně, budu se o tebe, dokud ti pánbůh nepomůže, starat jako o své dítě, ani vlas ti nesmí nikdo zkrivit, na mou duši ne! Půjdeš?"

Bětuška se mu podívala do dobráckých šedých očí a políbila mu usmolenou ruku, a Šejnoha ji přitulil k sobě, hladil jí vlasy a pro pláč sotva promluvil: "Půjdeš se mnou, vid', ó nebude nám nic chybět!" pak ji líbal jako svou dceru.

Bětuška ho vzala okolo krku a řekla: "Já bych šla tak ráda, ale teta?"

"Tu já si odbudu." — Za chvíli přišla teta.

"Tuhle jsem přinesl střevíce."

"Aha, co přijde od nich?"

"Pro vás na slovo tři zlaté."

Teta mu pár grošů strhla a platila, ale neměla dost.

"Bětuško, nemáš peněz?" ptala se jí.

"Mám dvanáct grošů."

"Ukaž, ty zrovna vystačí."

"Není potřeba," povídal Šejnoha. "Těch dvanáct grošů vám počkám."

"Nač to, když to může být?"

"Aby měla ubohá holka několik krejcarů!" řekl důrazně.

"Co jí chybí? Proč je ubohá?" rozzlobila se teta.

"Protože s ní zacházíte hůř než s kočkou!"

"Cože, vy pr...ku, kdo vám to řekl?"

"Já to vím a dost! Mohla byste se stydět!"

"Co, já stydět, že se jí z křesťanské lásky ujímám? Co z toho mám, práce hromadu a zlost, a čest také ne, když musím přechovávat takovou vojanskou poběhlíci."

"Mlčíte!" zahřměl Šejnoha, "at' to více neslyším!"

"Co, vy mně budete poroučet? Co se to opovažujete?"

"Protože si vezmu Bětušku k sobě a nenechám ji déle v drápech vašich."

"I vemte s pánembohem, ale až vás omrzí, to vám povídám, at' ke mně nechodí, sice vezmu na ní koště."

"Však už k vám nepříjde! Pojd', Bětuško, seber si své věci, pánbůh nás dva neopustí! Nechtěl bych si vzít na svědomí to, co má na něm tvá teta."

Pak jí vzal za ruku a vedl si ji domů. Teta zlostí plakala, ale pak si pomyslila, jak lehko se Bětušky zbyla. Šejnohovi nadala po tichu plešatých hlupců.

*

Tak měla Bětuška po tolika utrpeních zas trochu radosti. Stísněné srdce její si trochu ulehčilo, když vstoupila přes práh obydlí Šejnohova. Poctivý mistr zůstával v chatrném domku u silnice za mejtem a měl kuchyňku a světnici, kde také ševcoval. Jeho hospodyně Marjánka nebyla doma.

"Tak, mé dítě," pravil Šejnoha, "už jsme tu! Vid', bude toho pro nás dost." Hledal klíče a přinesl Bětušce vdolky. "Tu jez, at' mi nemáš hladu!" Potom přinesl z loubí postel. "Nesu ti postel Bětuško, co na ní nebožka matka líhala. Ted' na ní budu spávat já a ty na mé."

Když přišla Marjánka, pravil Šejnoha: "Máme hosta. Jak se vám líbí, Marjánko?" — "Co pak je o mě!" odsekla Marjánka uštěpačně.

"At' se mi jen snášíte. Marjánko! Bětuška je tichá jako pěna." — "Vždyť já také rámusu nenadělám."

Bětušce se ted' vedlo dobře, s málem se spokojila, až na Marjánku, která na ni nějak s kruchty hleděla. Šejnohovi neušlo, že je mezi ženskými tajná vojna. Marjánka nechtěla Bětušku nechat něco dělat a když se od tetý všeho dověděla, roztroubila to po sousedstvu a naříkala si na mistrovou nevďěčnost. Ale ne dost na tom, roztrousila sem tam, že si mistr chce Bětušku vzít, že prý se zdá na oko, jakoby nic, ale že je starý hříšník. Když se to Šejnoha od souseda dověděl, nastala bouřka. Pustil se do Marjánky, ta se dala zprvu do pláče, ale potom rozvázala: "Já vám věrně sloužila a vy se tak odměňujete? Však vás pánbůh najde za to, čím mně ubližujete. — Jsem poctivá žena a vy tu vezmete příběhlou k sobě. Hanka vám, stojíte už jednou nohou v hrobě a ještě máte hříšné myšlenky."

"Mlčíš, ještěrko, nebo půjdeš!"

"Bodejt' bych tu zůstala! To by tak bylo, na stará kolena na tohle se dívat!"

Šejnoha se rozvzteklil, chytil Marjánku a vystrčil ji ven. Pak mu bylo

dobře. Vzal Bětušku za ruku a řekl: "Není to pravda, Bětuško, jak je pánbůh nade mnou, jsem poctivý muž. Ted' budeme mít alespoň pokoj!"

Pak spolu hospodařili až do času. Za kmotru požádal paní mydlářku, a že se jmenovala Terezie, tedy dostala Bětuščina holčička jméno Terynka.

Když dítě plakalo, Šejnoha nebroukal; říkal Bětušce, nech ji křičet, my jsme to také jinak nedělali. Když nechtěla Terynka usnout, vzal ji, hejčkal ji a zpíval: Jede Kudrna okolo Brna — "To nechceš? Ty čtveračko, tedy jinou:

Matěj upad s basou,
krk jí urazil,
Františka s cymbálem
na zem porazil.

Ta se ti líbí, vid' kotátko! Jen se směj na dědečka! Jen počkej, až budeš říkat 'děde'. Až budeš běhat, udělám ti žluté střevíčky, budou dělat klap, klap! Bodejt'! Pak ti koupím abecedu. A pak budeš roznášet střevíce. Dostaneš od cesty, od kmotřinky krejcar. A což až budeš velká! No, no, to bude švindlice!"

Uplynulo několik neděl. Terynka rostla jako turek, a Bětuška hospodařila jako pravá hospodyně. "Holka, tys ted' desetkrát hezčí než dřív," říkal jí Šejnoha. Měla spokojenou mysl, měla hodně práce, ale na domov stále myslila a na Antonína. Jednou viděla Bártovic Matesa jeti okolo s uhlím. Běžela s Terynkou na ruce za ním až k mejtu, kde zastavil. "I kde jsi se tu vzala?" zvolal udiven ruku jí tiskna. — "Já jsem zde." — "Co škodí," odpověděl Mates a prohlížel si ji. — "Prosím tě, co dělají doma?" — "Jsou zdrávi chválá bohu." — "Vzpomínají na mě?" — "Ba že! chybíš jim v hospodářství. Maska často pláče a starý je, co jsi pryč, učiněný morous."

Bětuška se zamyslela. "Co, nevidíš mou holku?" ptala se Matesa.

"Pánbůh jí požehnej, děcko jako bytka." — "Ale jak se máš? Kde jsi?"

"U mistra Šejnohy, je dobrá duše a rozdělí se se mnou o poslední sousto. Je chudák starý, ale přece se živíme." — "Hm, potřebuješ-li peníze, Bětuško, já ti půjčím, mám"

"Můžeš-li, já ti oplatím."

"Tu máš tři zlaté šajnu. Co vzkážeš domů?"

"Že je nechám pozdravovat a líbat, zvláště matku."

"S pánembohem."

Bětuška nedala peníze Šejnovi, poněvadž by jich nevzal, ale když přišla z trhu, přidala je k tomu, co za stěvíce utržila. "Holka," zvolal Šejnoha, "ty to umíš líp než já, jak živ bych tolik nedostal!"

Bětuška sedávala každý trh se zbožím nahoře pod podloubím a prodávala. Šejnoha doma šil.

Jednou se přihnula do světnice cizí selská osoba s nůši na zádech. "Vítám vás, panímámo! Co byste ráda?"

"Jsem u mistra Šejnohy?"

"Jste."

"Pozdrav vás pánbůh!" řekla selka a podala mu ruku. "Jsem z Lesní Lhoty."

"Tak tak," mumlal Šejnoha zamračiv še, "odtamtud je také Bětuška."

"Jsem její matka!"

Šejnoha zpočátku koukal žádostivě na husu, které čouhala z nůše hlava; myslel si ji upečenou se zelem a dělaly se mu laskominy. Pak mu napadlo, že si Vaňková jde pro Bětušku a zasmušil se. "Sundejte nůši a sedněte si."

"Mne nebolí nohy," řekla Vaňková. Postavila nůši na stůl a vykládala, co přinesla. Husu, košík s máslem a vejci, pytlík mouky a dva pecny chleba.

"To budeme mít čtrnáct dní co jíst!" zaplesal Šejnoha.

"A tuhle kus plátna ještě!" řekla Vaňková.

"To bude Terynce na košílky."

"Ale kde je Bětuška?"

"Na trhu."

"Kdy přijde?"

"Počkejte tu, já pro ni doskočím."

Sebral se a šel, zpočátku čerstvě, pak pomalu; myslel si, což kdyby Bětuška s ní chtěla domů! To by tak ještě chybělo! Tak rozjímal, až našel Bětušku.

"Je tady někdo ze Lhoty."

Bětuška radostí vyskočila.

"Kdo?"

"Tvá matka."

"To musím domů, počkáte tu, vidíte?" a už běžela pryč. Šejnoha ji chytil za ruku a pravil třesoucím se hlasem: "Bětuško, ty tak pospícháš, vidíš, já nic nemám a vzal jsem tě k sobě a dal jsem ti všechno zdarma, tatík tě vyhnal, vid', kdyby matka chtěla, abys šla domů, že u mne zůstaneš."

Bětuška se zarazila. "To víte, že zůstanu."

Když přišla domů, padla matce do náručí a zaplakaly obě. Terynka také. Nemohly ani promluvit.

"Ukaž mi dítě," řekla matka a vzala Terynku na ruku. Ta se na ni chvíli koukala, pak ji ručičkou plácala do tváří, jakoby ji chtěla pokárat, že o svou dceru tak málo dbala. Vaňkové to také připadlo, bylo jí toho hrozně líto, div že jí to srdce neutrhlo. Bětuška však měla radost, viděla, že se Terynka matce líbí. Šejnoha neměl na trhu stání; sebral zboží do nůše, tyčky pod pažďí a běžel domů.

"Vaňková, jak se vám Terynka líbí?"

"Oh, tuze!"

"Já bych ji nedal za nevím co a Bětušku také ne."

"Pánbůh vám to zaplat'."

"To se ví, pro užitek toho nedělám. Však bych také Bětušku nepustil, vy jste s ní dobře nejednali."

"Ale tatínku!"

"Mlč, Bětuško, co je pravda, to je pravda! Nemějte mi za zlé, Vaňková."

Ten den ztrávil spolu a druhý den ráno šla Vaňková zas domů. Bětuška ji kus cesty vyprovázela, ale Terynku si Šejnoha nechal doma; ne-

věřil Bětušce a s netrpělivostí koukal na hodiny, dokud nepřišla.

Za týden tu byla nová návštěva, Šejnohův syn Josef, už docela z vojny domů. "Co to máte tu za ženškou, tatínku?"

Šejnoha mu, když odešla Bětuška do kuchyně, všecko vypravoval. Josef nad tím kroutil hlavou, ale neměl nic proti tomu. S Bětuškou se snášel, ale považoval ji za děvečku. Ona byla k němu přívětivá a úslušná, uchystala mu všecko pohodlí, jak mu to viděla na očích. Řemesla si Josef mnoho nehleděl, ale za to tím více bednářovic Rozy, své milenky. To Šejnohu nejvíce mrzelo, nevěděl však, jak začít. Josef začal sám.

"Tatínku," promluvil jednou k otci, když byli sami; "je mi už osmadvacet let a musím myslet na to, abych měl svou živnost. Myslím, že mi to popustíte, jste starý, a já vás budu živit."

"Víš, hochu, jsou všelijaké věci..."

"Vím, skrze Bětku; nemám nic proti ní, ale když se ožením, musí pryč, však už se užíví." —

"Tak ty se chceš ženit, máš nevěstu?"

"Rózu bednářovic a myslím, čím dřív, tím líp."

"Jen pomalu s tou flintou; abych ti pravdu řekl, měl jsem dávno jiný úmysl."

"Jáký?"

"Aby sis vzal Bětušku."

"Blázníte, tatínku, nebo myslíte, že já zachovalý člověk bych si mohl takovou..."

"Prosím tě, jen pomalu! Každý je chybný a teď najdeš málo poctivých holek. Na oko dost, to je pravda, ale ne skutkem. Bětuška se nepřetvaruje; chybila a vytrpěla si za to, ostatně je zachovalejší a lepší než..."

"Co myslíte?"

"Aspoň o tom víš, nečumíš. Pak je Bětuška mladá, hezká, pracovitá a poslušná. S tou bys dál došel, než s Rózou, za to ti ručím."

"To se neví."

"Vím to, všelicos jsem zkusil a ručím ti, že by se ti Bětuška lépe vyplatila, než taková světačka, jako je Róza i kdyby ti několik set přinesla. Znáš Bětušku, a je do živobytí, pár střeviců prodá o půl zlatého dráž, než já, považ!"

Josef nepovážil, zůstal na svém. Ale tolik otcova slova prospěla, že si dal na Rózu více pozor. A tu se dověděl, že má po straně milého, a sice kaprála. Přesvědčil se, že je to pravda. Přišel domů rozzloben, nebylo s ním řeči. Šejnoha šel z mrzutosti raději na pivo. Bětuška myslela, že se pro ni otec se synem pohádali. Bylo jí do pláče, ale přemáhala se a pracovala. Ale nedalo jí to pokoje, myslila si, že tedy půjde pryč, kamkoli, že starému mistrovi nebude dělat zármutek. Když byla připravena, přiblížila se nesměle k Josefovi a pravila s očima sklopenýma:

"Pepíčku, já vím, že se hněváte s tatínkem pro mne, nechci, aby byly zde pro mne mrzutosti za to, že se váš tatínek nade mnou smíloval. Nehněvejte se, prosím vás, půjdu zejtra pryč."

Těmi slovy se studené srdce Josefovo zrovna rozehrálo, zapomněl na všecko a s podivením hleděl Bětušce do očí, ona se také na něj koukla, a sice tak, že litoval, ublížil-li jí.

"Tys hodná holka, Bětuško," řekl přívětivě, "pro tebe se nehnevám, ani na tatínka ne, ale sám na sebe. Podej mi ruku, tak, a koukni se mi ještě do očí."

Tak stáli chvíli oba, pak pustil její ruku a šel ke kolébce, zas nastaly pochybnosti v něm, ale odolal jim. — "Udělej svou práci, Bětuško, já budu chvíli kolíbat."

Za chvíli přišel mistr domů a otvíral na to oči.

"Co děláš, Pepíku?"

"Kolíbám!"

Šli spat, Šejnohovi to nedalo, šeptal: "Pepíku!"

"Co chcete?"

"Tys celý jiný."

"Změnil jsem se; Rózu si nevezmu."

"A přeješ Bětušce?"

"Přeju."

Za chvíli se ptal Josef: "Vid'te, ona dostane také peníze z domova z chalupy?"

"Bez toho."

"Rozmyslím si to, dobrou noc!"

Když si to rozmyslil, řekl otci, že si Róze navzdory Bětušku vezme, bude-li ho chtít.

"To s ní sám promluv!"

Pepík stále váhal, nemohl nijak s barvou ven, až se konečně přece odhodlal. Jednou večer pořád ji obcházel, a konečně spustil: "Mám ti Bětuško něco říci."

"Co chcete?"

"Říkej mi ty!"

"Co chceš, Pepíčku?"

"Převezmu řemeslo, musím se oženit a potřebuju ženu."

"Vždyt máš milou."

"Už ji nechci, nic po ní není; a abych to řekl, Bětuško, nechtěla bys ty si mě vzít? Tatínek by byl náramně rád."

Bětuška se začervenala a sklopila oči.

"Viš, Pepíčku," řekla v rozpacích, "mám to dítě."

"Dítě bude také mé; o to se nestarej, nebudu ti nikdy vyčítat."

"Když chceš a slibu svému dostojíš a když to tatínek chce, nemám nic proti tomu." Podali si ruce. Starý Šejnoha pravil: "Vidiš, že jsi dobře udělal, žes mne poslechl. Budete spolu šťastní a ještě s Bětuškou zbohatneš."

Za několik dní šel Šejnoha s Josefem do Lesní Lhoty na námluvy. Vaňkově to bylo milé, ale Vaněk myslel, že musí dělat trochu drahoty a také dělal, ale nedbali ho, a při svatbě se přece přiznal, že má otcovský cit.

Když se nedostávalo svatebčanům piva, běžel Šejnoha do pivovaru. Na cestě u domu ho potkal mladý, cizí člověk.

"Prosím vás, kde tu bydlí mistr Šejnoha, co je u něho Alžběta Vaňková z Lesní Lhoty?"

"Bětuška, myslíte? Ta má dneska svatbu. Já běžím do pivovaru pro pivo!" řekl Šejnoha a odkvapil.

Mladý muž zůstal stát, jakoby do něho udeřil hrom. — Po chvílce se vzpamatoval a řekl: "Nu, také dobře, aspoň jsem chtěl vykonat svou povinnost!" sebral se a šel do hospody zapít neupokožené svědomí. Byl to Antonín.

S Bohem, Klokočine

Z utrpení znervovaného člověka. — Napsal Jan Klecanda

PAN NEZDOBA zlobně si obplívl, když uslyšel tu zdrcující zprávu. Celých šest měsíců těšil se, že tyto čtyři neděle ztráví v naprostém klidu, po všechn ten čas probíral se inserty novin, zejména onou rubrikou "Malého oznamovatele", jež doporučuje letní byty, až konečně jej našel, ten "útulný letní byt v tichém městečku mezi lesy".

Prohlížel všechny možné mapy, pročel všechny schematismy a české i německé Baedekry, aby zvěděl, není-li tam mnoho továren, jednou zasedl si schválně do Klubu českých turistů, po druhé vplížil se do shromáždění automobilistů a pátral, není-li Klokočín — tak totiž ono tiché, útulné městečko se nazývalo — příliš vyhledávan turisty, a zejména není-li tam "benzinová stanice". Neviděl totiž posud nikdy takové benzinové stanice, ale podle zápachu a kouře, který v pražských ulicích dovede způsobiti jediný automobil, představoval si ji jako cosi příšernějšího, než bývaly za starých časů rasovny za městem.

Výsledek všeho pátrání byl potěšitelný. Mezi automobilisty nikdo neměl ani tušení o existenci Klokočina, mezi turisty jediný člověk jej znal a řekl: "To je takové ztracené hnízdo, že ani ty lišky, co dávají dobrou noc, o něm nevědí. Jediná věc je na něm chvalitebná: jsou tam tři hostince a ve všech možno se dobře najísti!"

Toto doporučení ovšem rozhodlo. Ztracené městečko s dobrými kuchařkami, nota bene s kuchařkami, s nimiž člověk nepříjde vůbec do styku — při tom žádný průmysl, žádný benzin... což možno přát si víc?

A tak pan Nezdocha jednoho dne ocitl se na nádraží Klokočina, nejbližší a přece přes dvě hodiny cesty vzdálené stanici železné dráhy, vedoucí v tu končinu naší vlasti, kde dle všech zpráv — mezi lesy idyllicky dřímalo svrchu jmenované ztracené městečko.

Ach, jak zhluboka a blaženě oddechl si ubohý, znervovaný muž! Zde — totiž ne zde, ale tamhle někde za těmi lesy bude mítí svatý pokoj! Všem přátelům a kolegům, jež bylo by mohlo snad napadnouti překvapiti ho návštěvou nebo aspoň potýrati ho pohlednicí, pochlubil se, že jede tam, co pepř roste, kde — jak známo — je poštovní doprava velice nespolehlivá. Otázce svého šéfa, jemuž byl by ovšem musil povědět pravdu, opatrně se vyhnul a úřednímu sluho-vi Vomáčkovi dal svou adresu v třikrát zapečetěné obálce, s výslovným příkazem, že otevřítí ji smí pouze v neobyčejně důležitém případě, na př. kdyby se svět bořil, nebo kdyby v domě pana šéfa stala se radostná nebo smutná událost či něco podobného.

"A teď' at' si mne někde na severní točně hledají," zahučel radostně, když vlak odsupěl z nádraží. "Ó Klokočine, město neveliké, jak se na tebe těším! Ani nos, který za mnou pan ředitel v duchu pošle, všimne-li si restů na mém stole, nepřeletí k tobě přes tento čarokrásný věnec lesů!"

Pocítiv, že nadšení pro přírodní krásy kraje nikterak nebránilo jeho žaludku, aby se hlásil o svá práva, zaměřil do útulné zahrady při hostinci, stojícím proti nádraží.

Nebylo zde nikoho kromě starého pána, jenž na příchozího z dálky již vídně kýval, dávaje mu znáti, že u

jeho stolu bylo by dost místa. Pan Nezdoba zdrželivě, ale uctivě poděkoval a stavě se, jako by byl jeho pozvání přehlédl, sedl k vedlejšímu prázdnému stolu.

"Ty mne nenachytáš na diskursy o počasí," řekl si v duchu. "Já si chci odpočinouti od lidí!"

Starý pán hlučně zaklepal na sklenici.

"Hospodo! Máte zde hosty! Copak to je za pořádek?" volal kamsi dozadu.

Nezdoba, ač morous, nemohl ovšem nepoděkovati aspoň úklonem za pozornost. A již se také přihnál hostinský.

Jak se samo sebou rozumí, nebylo na jídelním lístku nic než řízky, nad nimiž se pan Nezdoba ušklíbl.

"Což takhle vajíčka na másle?" vyzvídal. "S mozečkem nebo s hříbky?"

"Oh, máme, máme a uděláme, když ráčíte."

"Tak prosím, ale důkladnou porci! Mám hlad jako dvě velryby.." zahovořil host rozmarně, potěšen, že přece jednou v nádražní restauraci bude jísti něco jiného než řízky.

"Výtečně, výtečně!" rozesmál se starý pán. "Ten pán je patrně humorista. To ho nesmíme nechat v opuštěnosti," švitořil a již nesl si sklenici k Nezdobovu stolu. "Ráčíte zajisté dovoliti..."

"Oh, prosím," kýval Nezdoba, tváře se, jako by byl polkl rybí kost. A v duchu posílal svůj vtip na skleněnou horu...

"Opravdu, výborný nápad," ujišťoval starý pán, "poněvadž dvě velryby dohromady mají jistě větší hlad, než jedna velryba.. To bude smíchu večer v Besedě! Ráčíte beztoho také přijít večer do Besedy? Že ne? Ale to je škoda! U nás v Besedě máme dobré pivo, také společnost dobrá, ale o dobrý vtip bývá nouze. Hlad jako dvě velryby.. to je výborné!.. A ráčíte tedy někam přes pole?"

Pan Nezdoba vida, že se už hovorného pána nesprostí, odevzdal se

do vůle osudu. Nu, snad to bude i dobré! Doví se něco o Klokočinu.. pomyslí si a hned se přiznal.

"Oh, Klokočín! To je výtečné.." rozhoroval se pán.. "Kdybych zde neměl vdanou dceru, trávil bych pensíčku jen v Klokočině. Hezounké, tiché městečko, vý—bor—né pivečko! A hezká děvčátka!.. Nu, prosím.. já vím, pro mne se to už nehodí, ale vašnosta ráčí být v tom věku.."

"Jdu tam na měsíční dovolenou," poznamenal Nezdoba odmítavě, a bych si odpočinul od lidí.." a v duchu si řekl: Ted' snad se dovtipíš?"

"Ach, od lidí!.. Tamější děvčátka to nejsou lidi.. vašnosto! To jsou andělé! To je známo v celém kraji."

"Věřím, věřím, ale můj zdravotní stav.."

"I zdravotní stav sem nebo tam," pokračoval starý pán. "Copak může být? Malinký dichtíček.. že ne? — Tedy aspoň tak drobátko regma! — Ahá, to je výtečné.. totiž ne to regma, ale že ho tam najisto vašnosta ztratí. Na—ji—sto! Tam se všechno vykurýruje! Nebýt tam dva doktoři, snad by tam lidé vůbec neumírali.." zasmál se, pohlížeje na Nezdobu, uzná-li i on, že má před sebou výtečného humoristu.

Nebýt toho, že dostával tak příjemné informace o Klokočinu, byl by pan Nezdoba již seděl jako na jehlách. Ale takto odvážil se sám k nové otázce, již ani nebylo třeba: "Ráčíte mi tedy Klokočín doporučiti?"

"Nu, ovšem že! Kdybych byl v Praze lékařem, posílal bych své pacienty jen tam. To místo mělo by být klimatickým láněmi."

Toho se náš nepřítel ulekl.

"Snad tam nebývá mnoho Pražáků na letním bytě?" vyjel ustrašeně.

"Ne, to ne! Praha o Klokočinu, bohužel, dosud neví.."

Pan Nezdoba si spokojeně oddychl.

"Ale z toho si neračte nic dělati," utěšoval ho starý pán, jenž patrně nepochopil. "Bude tam ted' náram-

ně živo, neboť asi za čtrnáct dnů pořádaří tam velkou národní slavnost, při níž obrátí celé městečko hlavou dolů...”

A starý pán ulekl se důsledků svého sdělení, neboť v tomto okamžiku to právě bylo, kdy seznámili jsme se s milým panem oficiálem Nezdobou, a kdy on si tak nehorázně odplivl, že se to až skoro přičilo i společenskému mravu a předpisům slušnosti, platícím pro nádražní restaurace třetí třídy....

* * *

Prozrazovalo by věru nedostatek šetrnosti se strany pisatele této historie, kdyby ani teď ještě laskavému čtenáři nepředstavil hlavního hrdinu, jímž, jak ze všeho patrné, jest nikoliv onen starý pán s dobrým humorem, jehož nacionale zůstalo nevypátráno, nýbrž pan oficiál Nezdo-
ba.

U kterého úřadu byl oficiálem, je konečně pro tuto historii i pro čtenáře lhostejno, důležitější je, zejména pro vdavek schopné čtenářky vědět, že to byl úřad zeměpanský a že tedy byl Nezdo-
ba c. k. oficiálem, a že v tom úřadě svěřena mu byla registratura, což je zase důležité vědět z té příčiny, že registrátoři, kteří jsou od svých kolegů nejtyranějšími úředníky, bývají nejčastěji napadáni nervosou a chorobnou touhou odpočinouti si od lidí.

Poněvadž nyní přišlo zase do módy hrdiny románů popisovati tak, aby je čtenář poznal mezi tisíci lidmi a aby i ten nejméně důvtipný detektiv nemohl se zmýlit v osobě, nechceme ani my činiti v tom výjimku. Popis osoby dle domovského listu nebo cestovního pasu ovšem uváděti nebudeme, poněvadž v tom nás už nejméně půl tuctu čipernějších, bohužel, humoristů předešlo. Stůjž zde tedy prostě toto: Vzorem mužné krásy pan oficiál Nezdo-
ba při svých třiceti a několika letech zrovna nebyl, ale přes to možno jej nazvat tím, čemu se říká velmi slušný člověk.

Postavy byl nadprostřední, skoro

bychom řekli elegantní, k čemu přispívala jeho vždy bezvadná výstroj, a čemuž nikterak nevadilo, že byl tak trochu málo štíhlý.

Pozoruhodno bylo při muži jeho věku, a dle toho věru že by ho mohl poznati mezi tisíci, kdy za našich dnů nestydí se již mladší lidé běhati s plešatými hlavami, kdežto on neměl posud ani stín toho, čemu se říká zdvořile vysoké čelo, nýbrž naopak honosil se bujným, hustým a černým vlasem, při čemž toliko ta čern, a to ještě jen na skráních, mohla by býti podezřelou v době, kdy — jak známo z inserátů — za 60 hal. “po jediném použití” možno si hlavu obarviti, jak komu libo.

Pod bohatou čuprynou a širokým čelem vlnilo se husté, černé a srostlé obočí, zastírající hluboké, na svět jaksi zlobně vyzírající oči. Důkladný nos, na němž seděl stejně důkladný kostěnný skřípec, měl tu ošklivou vlastnost, že poněkud výstřední barvou přiváděl svého majitele v podezření, že je nepřitelem antialkoholistického hnutí, a bylo by to podeřenění zcela neodůvodněné, neboť pan oficiál se o toto hnutí vůbec nestaral. Dlužno však podotknouti, že silným pijákem nebyl a že ta prožluklá barva, jak on sám, tedy svědek nejvěrohodnější, tvrdil, byla dědičným hříchem v jejich rodině.

Poznamenáme-li ještě, že pod mohutným knírem byla stejně mohutná ústa, jejichž ozdobou byly dvě řady zdravých, ale silně zažloutlých zubů, že dolejší ret o poznání více vyčníval, než u belvederského Apolona, a že široká brada, již nazývají sobeckou, jevila snahu dolení ret předstihnouti, máme pana Nezdobu před sebou jako na obrázku.

A obrázek, vzhledem k jeho slušnému postavení a pensí zajištěné i pro vdovu, ne zrovna odstrašující — až na ten nevraživý a urputný pohled, který však z jeho podelbí šlehal zpravidla jen v úředních hodinách, kdežto jindy se náš stárnoucí mládenec tvářil dosti snesitelně.

Ty neblahé úřední hodiny a ne-

šťastná registratura měly ostatně vůbec na svědomí, ač možno-li tu mluvit o svědomí, že pan Nezdoba stal se mrzoutem, stíhícím se lidí vůbec a žen zvláště. Dlužno především doznati, že páně Nezdobův odpor vůči druhému pohlaví nebyl nikterak důsledkem nějakých smutných zkušeností nebo zklamání, aniž filosofického hloubání. Nezdoba prostě, když si byl odbyl svých šest hodin v zaprášené, tmavé a dusné registratuře, byl vždy tak znaven, podrážděn a mrzut, že za živý svět byl by nedovedl naličiti usměvavou tvář, jak domníval se, že vyžaduje obcování s reprezentantkami druhého pohlaví — aspoň před svatbou. Jediní lidé, jež snesl, byli sklepníci v restauraci a kavárně, doma pak posluhovačka a domovnice, tedy vesměs služební duchové, kteří více stojí o slušné zpropitné, než o usměvavé pohledy a vlídné zacházení, jež bývá hledáno v jistého druhu insertech.

Ostatně dlužno podotknouti, že pan Nezdoba kromě zmíněných již domovnic a posluhovaček až doposud žen vůbec nepoznal, zejména ne žen mladých, jež by vlasně ještě nebyly ženami v užším toho slova smyslu.

Tak tedy pověděli jsme vše, co pověděti bylo třeba o panu Celestýnu Nezdobovi, c. k. oficiálu, aby čtenář pochopil ono zlostné odplivnutí.

Starý pán, jehož nemálo potěšilo, že osud svedl ho s cizím člověkem, v jehož společnosti mohl pěkně utlouci nějakou hodinu, ustrašeně se rozhlédl směrem, kterým se Nezdoba právě před oním odplivnutím díval. Zahlédl pavouka, jenž na svém přadýnku spouštěl se pomalu se stromu a houpal se volně pod libým větérkem, jenž v tu chvíli vanul.

"Ach, tu to máme," radostně vzkřikl starý pán a s mrštností mladíka vyskočil i hmal se po pavouku. "Já se až zděsil, co že vašnosta... A on tu ten pavouk..." Uchvátil pavoukovo vlákno a opatrně, aby drobnému tvorů neublížil, donesl ho na sousední keř. "Tak, tak — vašnosto! A mis

se neračte ženýrovat! Takových lidí, kteří nebojí se splašeného koně, a nelekli by se snad ani rozdrážděné — švigrmutr — che — che — che... ale zblednou při pohledu na pavouka, je mnoho. — Četl jsem o tom..."

Ach, ne, ne... bránil se Nezdoba. "Já se pavouků nebojím. Naopak, mám je skoro rád..."

"Tak? Rád? To je podivné... Já sám je zrovna rád nemám, ale nezaobil bych pavouka za nic na světě, poměvadž to je, jako by své štěstí zabil..."

"Ale vrat'me se zas k tomu Klokočinu," přerušil Nezdoba starého pána, jenž se chytal k důkladnému výkladu o pavoucích a jejich významu.

Ale starý pán, posud znepokojen zvědavostí, co asi prve cizince tak znepokojilo, pátral znovu směrem dříve naznačeným a spatřil za zahradním plotem v záři slunce třpytící se četnickou piklhaubnu. Není pochybnosti — ta — právě to byla, co cizinci padlo do očí a vyvolalo tak nepříjemný dojem.

Starý pán pohlédl znovu pátravě na Nezdobu a zase na piklhaubnu, jež posud tam byla a všelijak se natrášala, ukláněla a nahýbala, nejspíše dle toho, jak její majitel za hovoru sebou vrtěl. Bylo patrné, že i cizinec tomuto zjevu věnuje pozornost, ač znovu zapřádal hovor o Klokočinu.

"Hm, ano — ten Klokočín — Jak povídám — vašnosta ráčí tam užiti veselých dnu... Národní slavnost bude a bude dle všech příprav velkolepá, neboť v pořádání slavností jsme my kubíci, že se nám prý žádný jiný národ nevyrovná..."

"Ano, ale to mne právě málo těší," vykládal Nezdoba, jenž tušil, že svého mučitele asi tím odplivnutím poděsil. "Já hledám klid, hledám pokoj... Nechci nikoho a nic viděti, než lesy, lesy, lesy..."

"Ach, rozumím, rozumím... Nervičky, nervy! Oh, ty potvůrky, ty to znají," zaradoval se starý pán, že se doví něco více. "Ne že bych snad já sám... Já, milý pane, mám nervy ja-

ko ocelové provazy, ale slyšel jsem od jiných..”

V té chvíli vešel do zahrady četnický strážmistr, na jehož hlavě seděla ona přílbice, jež byla dříve zaměstnávala oba pozorovatele.

“Ach, náš pan strážmistr!” volal starý pán. “Jen račte sem k nám, at’ je nám veseleji!”

Nezdoba, jenž se byl ani neotočil k uvítání přichozího, zamračil se zle, což neušlo pozornosti starého pána. V tom přinášel hostinský očekávané jídlo, kteréžto příležitosti uchopil se Nezdoba.

“Tam, tam — k tomu stolu,” ukazoval hostinskému na stůl, s něhož on chtěl bráti slánku a pepřenku. — “Pánové zatím dovolí,” obrátil se zdvořile k starému pánu. “Přesednu si jen na okamžik, abych zatím pánům nepřekážel..”

“Ale, vašnosto!” smál se starý pán. “My nebudeme loudit..”

“No, tu už tak bývá,” chrčel zatím strážmistr. “Já sám, když mám jíst ve společnosti, kde ostatní se člověku dívají na zuby, jsem jaksi ženýrován. Pořád se mi zdá, že všichni mi počítají sousta, jež dám do..”

Strážmistr zadíval se na starého pána a umkl. Ten dával mu rukou jakési znamení, jemuž on však nerozuměl. Pohlédl na Nezdobu, ale ten seděl zády k němu, takže nemohl mu viděti do obličeje, jen pozoroval, že jaksi nápadně chvatně jí.

“Nějaký přítel pana rady?” navazoval četník rozhovor.

“Ach, ne, ne.. po prvé se s pánem vidím. “Z Prahy je pán — a do Klokočina. Do Klokočna na několik neděl na zotavenou..”

“Ah, Klokočn!” hlasitě zvolal pan strážmistr. “To věřím, to bych sám také rád! Rozkošné městečko, krásné lesy a což ta kuchyně v hostinci, U modrého králíka..”

“Modrý králík,” řekl si Nezdoba v duchu, “dobrá, to si budeme pamatovati!”

“A což ta národní slavnost za několik neděl?” nadhodil pan raa.

“Eh, národní slavnost sem, slavnost

tam,” pohrdavě řekl četník. “Na to mne, ráčejí odpustit, pane rado, na to mne nenachytají..”

“No, mne taky ne, mne taky ne,” horlivě ujist’oval starý pán, nechť je odporovati takové autoritě. “Já takové věci — no, víme, co to obnáší.. Už jsme z toho vyrostli.. Ale pro mladší lidi..”

“Hm, to jo, to jo.. Ale ten pán, s dovolením, také už není zrovna mladík..”

Nezdoba, jehož řezavý hlas strážmistrův a zejména to, že počínal si všímati jeho, strašně rozčillovalo, házel do sebe mozeček s vajíčky jako cestující na nádraží, když rychlík je už na odletu..

“Půjdu, musím jít,” říkal si v duchu. “Raději pivo nechám stát.. Vždyt’ ti chlapi podle toho, co mluví, jsou s to nabídnouti se mi, že mne doprovodí až do Klokočina..”

Na štěstí přinesl hostinský právě oběma po sklenici čerstvého a tak nebylo jim možno se trhnouti. Nezdoba, kynuv blahosklonně strážmistrovi, jenž stál na dietním žebříku hodně hluboko pod ním, obrátil se zdvořileji k starému pánu.

“Račte prominouti.. Musím již do toho Klokočina... Děkuji za laskavost, ač dle toho, co jsem slyšel, nevím, zůstanu-li tam..”

“Ale, ale — tot’ by bylo!” bránil se starý pán, jako by mu ten Klokočín patřil. “Ale kdyby se tam pánu opravdu nemělo líbit.. Zde u nás najdou se též hezké byty. A společnost v Besedě.. O já.. a veselí páni!”

Pan rada při těch slovech uchvátil ruku, již mu Nezdoba jen tak letmo podal.

“Tak, tak,” mluvil, ždímaje a potřásaje Nezdobovou pravici oběma rukama, “přál bych vašnostovi večer být v Besedě, až já tam přijdu a zavolám: Hospodo! Jidélní lístek a honem, protože mám hlad jako dvě velryby..”

Nezdoba zoufale, ale marně se pokoušel vyprostiti svou ruku z klepet páně radových.

"Ahá," rozřehtal se starý pán, "pan strážmistr už mrká.. Dvě velryby — to znamená větší hlad než jedna velryba! To je přece vtip, že ne? Ale to ne já — to tuhle ten pán. Ale povídám pánu, ten brajgl večer v Besedě, až já tenhle vtip tak z ničeho nic udám."

"Já, račte prominouti," namáhal se Nezdoba a v duchu znovu proklínal svůj neblahý vtip o dvou velrybách..

Konečně podařilo se mu vyrvati ruku panu radovi. Poklonil se četníku, jak se sluší na pána v jeho postavení, a již spěchal ze zahrady...

Jakmile Nezdoba zmizel, a i dupot jeho kroků ztichl, přestal se pan rada smát a tvář jeho zvažněla a uložila se v přísné záhyby a vrásky.

"Všimli si ho dobře?" řekl, pohlédnuv bystře na četníka. "Nezdá se jim nic?"

"Nic, pranic.." lhostejně odvětil četník. "Nějaký pán, patrně nějaký ouřada.. Ti mají ted' všichni nervy a hledají klid.. Jen našinec nesmí mít nervy.."

"Úředník, dobře řekli úředník," pokračoval starý pán, patrně sleduje jakousi tajnou myšlenku. "A kasír banky je přece také úředník.."

"Kasír banky?" opakoval četník, svraštěl čelo, okamžik přemýšlel a pak zcela rozhodně odmítl: "Co jich to napadá? Takhle žádný kasír banky nevypadá. Tohle je nějaký c. k. ouřada, od berní nebo tak něco. To našinec, který se vyzná v lidech, hned na první pohled vymamipulíruje.."

Ale pan rada, jehož se zatím tajná myšlenka nadobro zmocnila, nedal si již řci.

"Všechn respekt — pane strážmistr, ale což kdyby se přece jednou mylili?" Jeho pohled a zvuk jeho hlasu znepokojil četníka.

.. "Vědí snad oni něco?" zvolal a bezděky upjal na pana radu pohled vyšetřujícího soudce.

"No, abych věděl, to zrovna nevím," vytáčel se rozpočítě pan rada. "Ale řeknou mi, proč ten člověk

zbledl, když spatřil jejich piklhaubnu tamhle za plotem?"

"Cože, on zbledl?"

"Zbledl jako prostředalo.. A proč tak spěchal a jim do očí nepohlédl?"

"Hm, jsou takoví lidé i mezi pány úředníky.."

"A což, pane strážmistr," počal starý pán chytře. "Ten popis osoby stíhaného kasíra banky, co nám večera četli? Nehodil by se na něj?"

Četník udeřil se do čela.

"Kam jich to vede, pane rado! Což se nepamatujou? Nos malý.. A tenhle měl nos, že by se do něho čtyři malé nosy vešly.."

"Holt — tudy na to," zvolal pan rada vítězoslavně. "Když čtyři, tož se tam spíše vešel ten jeden. A což kdyby pod tím velkým červeným nosem byl ten hledaný malý?"

Rameno spravedlnosti jaksi ztuhlo. Tohle začínalo již býti na pováženou. "Ale tam ten pán, totiž ten zloděj, má dle popisu holou hlavu," bránil se zoufale.

"Jemíne, pane strážmistr! Což se neprodávají paruky? A jako bych chtěl přísahat, že ten nos byl kašírován, tak myslím, že ty vlasy.."

Strážmistr vyletěl se židle..

"Pane rado, oni by mohli mít pravdu! Nezdá se jim, že ten člověk trochu napadal na jednu nohu?"

"Ale — na obě, na obě!" horlivě se rozkřikl tázaný, ale vzpamatovav se hned, dodal. "Totiž — zdálo se mi, že jde tak nějak těžce, jako člověk, který — jak bych to řekl — který se i v chůzi přetvařuje.."

"A on že jde do Klokočina?"

"Ano, prý na několik neděl.. A vyptával se, co a jak.. Bůhví, co všecko chtěl vědět.."

"Hm, tohle začíná být podivné.. Ale co ted'?"

"Za ním a aby se legitimoval.."

"Tu už bych ho musil honit.. A je to vždycky choulostivé — chytat pány na silnici.. To není žádný vandrák, pane rado!"

"Tak do Klokočina za ním.."

"To už není můj rayon. Ale vědí co? Ještě ted' zatelegrafuji kolego-

vi. Strážmistr Chytal v Klokočině je řízný chlapík..”

“Hm, ano — tomu oni přenechají odměnu, kterou by sám — o kterou bychom se mohli podělit spolu..”

“To je také pravda — ale což!” mávl strážmistr rukou. “Je-li to on, pak nás odměna nemine a v nejhorším pádu budeme se dělit. Ale hlavní zásluha přece vždycky zůstane mně.”

Pan rada chtěl cosi namítnouti, ale v tom již zvedl se strážmistr a nezaplativ ani, ubíhal, jako by mu hlava hořela, rovnou k poštovnímu úřadu.

*

Asi o dvě hodiny později slavil Celestýn Nezdomba svůj vjezd do Klokočina. Totiž — nebylo v tom nic slavnostního a také Nezdomba nevjižděl, nýbrž přišel pěkně pěšky, aby v městečku nevzbudil velkou pozornost. Ale ač nebylo žádného uvítání a nic podobného, bylo mu uvnitř slavně, neboť bylo to opravdu městečko roztomilé, jak si je on byl v polosněti představoval.

Jen jedna věc našeho mrzutého mládence trochu překvapila — totiž celý život na ulicích, kudy se ubíral, a na náměstíčku, kamž přišel, aby se zde uvelebil u “Modrého králíka”. A tak se mu zdálo, že všichni lidé, již mu přicházeli vstříc, dívají se jen na něj, že si ho prohlíží, že se navzájem na něj upozorňují...

Nu, to by konečně na malém městě, kde sotvaže jednou za rok spatří cizince, nebylo nic divného. Ale divno bylo, že ho nikdo z těch zvědavců nepozdravil, ač to přece na malém městě je zvykem.

“Oh, oh,” říkal si Celestýn Nezdomba v duchu. “Kdybych měl denně chodití tímhle špalírem vyvalených zvědavých očí, to bych raději z Klokočina utekl.. Ale což,” potěšil se hned. “To je jen o počátek.. Později si zvyknou.”

Ale v tom již upoutalo jeho pozornost cosi nového. Přicházel mu vstříc četník — strážmistr četnický ještě a jedním závoděm a s městským stráž-

níkem. A ti všichni tři pohlíželi na něj tak pátravě, jako by mu chtěli proniknouti svými pohledy až pod kůži.

“To je o začátek.... Patrně sem málokdy cizinec zabloudí a oni nejsou zde zvyklí,” těšil se Celestýn. — “Nu zvyknou si, zvyknou..”

A zabočil k “Modrému králíku”, jehož štít vypínal se na ctihodně obstarožném domě.

Podivil se trochu, když obrátiv se bezděčně ve vratech t. zv. hotelu, zpozoroval, že nejen zmínění tři strážci pořádku a bezpečnosti, ale takřka všecken lid, jenž dosud procházel se po ulicích, směřuje za ním k “Modrému králíku”.

“Hrome!” pomyslí si. “Snad už by tu nebyly přípravy k těm národním slavnostem? A snad by zrovna u “Modrého králíka”?”

Nedomyslí, neboť v tom již vrazil do člověka, jenž dle zevnějšku mohl býti dobře hostinským.

“Jen račte, račte zatím sem,” odpověděl hostinský na jeho otázku, otvíraje dvěře do jídelny.

Nezdomba vešel do prázdné v tu dobu místnosti, hostinský za ním a postavil se u dveří, jako by chtěl svému hosti zabrániti uniknouti. Leč v tom zjevil se ve dveřích místní strážmistr, jehož byl dříve viděl na náměstí.

Celestýna Nezdomby, ač měl svědomí čisté jak dvouleté dítě, přece se to jaksi nemile dotklo, takže se bezděky zmačkal.

“Čerta,” myslil si. “Tot’ je nějakých četníků na tom venkově! Každý druhý člověk četník! Snad by tu nebyla taková zlodějská krajina, jako..”

Nedomyslí..

“Ten pán odpustí, že obtěžuji,” počal četník t. zv. služebně zdvořilým tónem, který už jen jen hraničí na nezdvornost. “Ale jsou tady některé věci, pro které musím prosit o řádnou legitimaci.”

“Legitimaci — legitimaci?” vyhrkl Nezdomba. “Dovolte, já jsem c. k. ofi-

ciál Celestýn Nezdoba, toho času na dovolené...”

“Má úcta, pane oficiále... raďte prominout... ale něco písemného... jistě že ráčíte...”

“Ano, ano... mívám... ovšem! — Ale tentokráte...”

“Nu, železniční legitimací příkladně...” pomáhal četník.

“Oh, já jel za plnou cenu! Nechtěl jsem, aby kdo věděl, kam jedu... chtěl jsem zmizet se světa... na čtyři neděle...”

V tu chvíli ozvalo se z náměstí, z davu lidí, jenž se tu nashromáždil: “No, už ho mají, toho vraha... Tady vevnitř sedí...”

Nezdoba to zaslechl, a ač bylo to vlastně k smíchu, zbledl rozčilením.

“Raďte odpustit,” již méně zdvořile pokračoval četník... “Zmizet se světa... Pán, jehož hledáme, má také v úmyslu zmizet se světa... a pokud neračíte mítí legitimaci... Jak je, prosím, ctěné jméno? Ahá, Nezdoba! Celestýn Nezdoba... Hezká jména, ale taková nezvyklá...” dodával píchlavě.

“No, já si je nevybíral,” stejně bodavě odpovídal už nahraný pan oficiál, “sice bych si byl vybral Matěj Novák nebo Martin Novotný, aby to nikomu nebylo nezvyklé.”

“Prosím, prosím,” zatvářil se přísně četník, uražený tím tonem. “Tady se nejedná o žádného Matěje nebo Martina, nýbrž o legitimaci pana Celestýna Nezdoby.”

“Ale prosím... jen co přijdou má zavazadla za mnou...”

“Do té doby, pane oficiále... ráčíte prominouti, že se zajistíme vaší vzácnou osobou.”

“Ale dovozte... to je přece...”

“Prosím, povinnost... leda byste ráčil dovolit...”

“Co, co? Mluvit!”

“Abych vašnost zatahal za nos.”

“Za nos? Mne tahat za nos? Člověče, blázníte?” vyhrkl Nezdoba rozkašeně.

“Raďte prominouti, ale já zde nejsem žádný člověk a všecky urážky

si vyprošuji. Já jsem zde c. k. ouřad... a proto mám právo...”

Oficiál Nezdoba, když slyšel slova “ouřad a nos” takto jedním dechem vyslovovati, nemyslí jinak, než že se jedná o t. zv. “ouřední nos”.

“A dovozte!” rozkřikl se zcela úřednický. “Copak vy myslíte, že jste nějaká vyšší instanc, abyste mohl dávat ouřední nosy? Já jsem také c. k. a vím, co je ouřední nos.”

Tohoto tónu se strážmistr přece trochu zalekl, ale hned si zas připomenul, že takovému utíkajícímu kasíru není ani “c. k.” svato, zvláště když ví, že drzost ho může spíš zachránit než zdvořilost.

“Vašnosti, pane oficiál,” počal o malé poznání zdvořileji, ale přece s úřední rozhodností. “Tady se nejedná o žádný ouřední nos, nýbrž o váš vlastní nos, totiž tento nos, který zde vidím...”

Oficiál rozčillovalo, že strážmistr ukazuje rukou na jeho nos, ale přemohl se.

“A tento nos, prosím, pane oficiál, já ho musím zjistit... já za něj musím s dovolením zatahat!”

“Za nic na světě!... Opovažte se!” rozkřikl se Nezdoba, jehož rozčílilo pomýšlení, že by cizí brutální ruce měly tahati ho za drahoucennou památku po otcích a dědech.

“Pak tedy raďte mne následovat,” řekl četník chladně, ukazav na dveře.

Ale Nezdobovi, jenž viděl oknem zástup lidí, nechťelo se ven. Již teď křičeli na něj a někteří nejhorlivější hrozili mu pěstmi.

“Zloděj — vrah — uprchlý kasír!” ozývalo se z davu.

Nezdobovi v tom vše se vyjasnilo.

“Pane strážmistře, snad mne nemáte za nějakého pronásledovaného zločince?”

“Nesmím si nic podobného dovolit, pane — pane oficiále — ale dostal jsem telegram, že ten člověk — ten uprchlý kasír — je na cestě k nám.”

"Ale ten člověk — já ho znal — je holohlavý a má malý nosíček..."

"Ano, ale dnes má paruku," řekl důrazně strážmistr, dívaje se významně na hlavu Nezdobovu, "a má krásný, velký, kaširovaný nos."

"Člověče!" zvolal Nezdoba. "Tomuhle říkáte krásný nos? To mi ještě nikdo na světě neřekl! Víte, že bych vás objal, kdybyste zde nehrál takovou hloupou a při tom krutou úlohu."

"Račte dovolit — vyprošuji si..."

"Nic si nevyjrošujte — ale víte co? Chcete si zatahat za mé vlasy? A za tuhle ten nos? No, jen jen si zatahejte pořádně, však vězí dobře kořenem..."

Strážmistr nedal si to dvakrát říkat a ochotně si zatahal, až se Nezdobovi v očích zajískřilo.

"Na mou duši!" vzdychl strážmistr, spustiv beznadějně ruce. — "Nos je pravý, vlasy pravé!"

"Prosím, zde jsou ty kufry," ozvalo se ode dveří.

"Tak — a teď uvidíte i mou pravou legitimaci, ač jsem zde chtěl prožít čtyři neděle inkognito," zvolal trpce, ale přece vítězoslavně Nezdoba.

"Ó prosím, pane oficiále... Ne-ní už ničeho třeba! A co se týče toho inkognita, račte býti zcela bez starosti..."

"Vrahaá — chceme vidět vrahaá," ozyvalo se z náměstí.

"Tak — a zde jsem hledal klid a odpočinutí svým nervům," vzdychl Nezdoba, vrhaje se do křesla, zatím co četníci venku rozháněli lid...

Oficiál Nezdoba se trochu uklidnil, když pozoroval, že bodrý lid klokočinský důvěruje ujišťování četníků, pomalu se rozchází.

"Zaplat' Pán Bůh, že to tak dopadlo a že jsem nemusil přespát v nějakém chlívků," potěšil se Nezdoba. "Teď budu mít svatý pokoj..."

Ale nedomyslel, když do světnice se vrátil strážmistr a hostinský.

"Nu, tady je má legitimace — tady je," s výčitkou řekl oficiál, strkaje četníkovi pod nos svůj průkaz, opatřený podobiznou a úřední pečeti. A nyní, kdy viděl, jak četník zkrochl, rostla jeho kuráž a do-stavoval se hněv nad utrpeným příkořím.

"Tak, pane strážmistr — tak! Teď bude zase někdo potahán za nos, ale já to nebudu, já ne..."

"Vašnosti — pane oficiál — ráčejí už odpustit," dal se četník do prosíka. "Je to taková nemilá věc, ale já — jak Bůh nade mnou — já tím vinen nejsem."

"Tak — a snad tedy já?"

"To neříkám — ale kamarád, strážmistr v Pochmatově... Ten — bůhví, co si zamlul — telegrafoval sem, že nebezpečný zločinec a vrah je na cestě sem. A tak popsal osobu — — bůhví, jak se to tak na vašnost — pana oficiála hodilo..."

"Inu, hodilo, poněvadž jsem s ním seděl v hospodě a měl dost času si mne prohlédnouti."

"Ale jak mu ten šílený nápad přišel, a proč neintervenoval sám? Proč na mne tu ostudu políkl?" naříkavě se ptal strážmistr.

"Proč? Proč? To se zeptejte jeho — já to nevím. Já vím jen tolik, že jsem sem přišel, abych utišil své nervy, a tady že mne čekalo takové uvítání. Mne, císařského, královského oficiála!"

"Ostuda to je — ostuda i pro můj hotel," vmísil se do řeči hostinský. "Ale teď už račte prominouti, co zavinila přílišná horlivost."

Ale pan Nezdoba čím více ho mírnili, tím více se rozčiloval a hrozil četnickým velitelstvím, místodržitelstvím i všemi ministerstvy. Konečně ho však přece uprosili tak, že slíbil upustiti od zjednání si další satisfakce.

Hostinský, jemuž patrně záleželo na tom, aby si udržel přízeň místního reprezentanta veřejného pořádku i trestající spravedlnosti, slíbil

panu oficiáloví za to, že se tu bude mít jako v ráji a že ho bude krmit a napájet pečlivěji, než matka první dítě.

Po odchodu strážmistra, jenž ujišťoval, že svého soudruha v Pochmatově zrychtuje jako rekruta, pustil se Nezdoba chutě do jídla. Jež mu přeochoťný hostinský vlastnoručně servíroval. Ale sotvaže dal do úst první sousto, otevřely se dveře a do jídelny vešel či vepal se jakýs občan, jenž podobal se více bečce než člověku.

"Ah, náš pan pulmistr," uvítal ho hostinský se směsicí úcty a sousedské srdečnosti.

"Měšť'anosta, měšť'anosta — tisíckrát jsem ti to už řekl," funěl přichozí. "A zde tedy je ten vašnost? Pan oficiál, jak jsem slyšel..." obrátil se přímo k Nezdobovi, jenž vida, že návštěva platí jemu, honem spolkl sousto a vstal.

"Prosím, oficiál Celestýn Nezdoba..."

"Prosím, prosím, pane oficiále... čest i potěšení, všechno na mé straně..."

"Oh, oh, prosím — a co mi přináší čest..."

"Přicházím vašnostu uvítat do našich starostlavných zdí," deklamoval starosta, jenž patrně už byl dokonale připraven na éru národní slavnosti. "Veliká čest pro nás a tím větší zármutek, že ta nemilá příhoda..."

"Ale prosím, prosím — to už je vyrovnáno a budu rád, když se o tom nebude mluvit..."

"A to by bylo pěkné!" rozhorlila se hlava obce. "O tom se bude mluvit — o tom se musí mluvit! Tady taková čest pro naše město a taková ostuda z toho. Z toho musí být intrapeláž — v Praze, ve Vídni nebo kde se taková introdukce musí dělat."

"Ne, ne, pane starosto! Rozhodně si nepřeji... Ostatně jsem to již panu strážmistru odpustil."

"To nic odpouštět! Taková urážka císařskému úředníku, to se jen

tak neodpustí. Celé naše město je tím uraženo. Všechno občanstvo... a já jako jeho hlava..."

"Ano, to občanstvo!" trpce řekl Nezdoba. "Hrozili mi, div že mne lynčovat nechtěli..."

"To, prosím, se neračte divit... My tu žijeme za větrem... Pořádného vraha jsme tu posud neviděli. A teď, chudáci, mají to zklamání."

Spojenými silami podařilo se konečně Nezdobovi a hostinskému starostlivou hlavu města vypravití ze dveří. Ale sotvaže oficiál sedl ke stolu, aby pokračoval v jídle, už tu byl host nový a v zápětí za ním druhý a třetí.

"Počkej — počkej — jaký je tohle pořádek?" volal druhý, všecek udýchaný na prvního, dříve ještě, než tento dostal se před oficiála Nezdobu.

"A vy kujoni," ozvalo se ode dveří, do nichž vrazil, spěchem se zajakaje, třetí. "Takhle vy beze mne? To je nějaká deputace?"

Nezdoba chápaje, že jde tu zase o nějaké uvítání, odložil vidličku a povstal, aby deputaci důstojně přijal.

"Prosím, vašnosti, pane císařský rado," počal první muž, postaviv se pořádně do haptáku. "Přicházíme jako deputace c. k. veteránů..."

"A hasičstva," rychle dodal třetí. "Já, prosím, velitel hasičů!"

"Tady jsi veterán," okřikl ho první. "Hasiči nejsou c. k. a my jdeme vítat pana c. k."

"Děkuji vám, pánové — velice potěšen, ale opravdu, zbytečně jste se namáhali," bránil se Nezdoba skromně.

"Oh, prosím, nic zbytečně! My víme přece, co se patří! My jsme c. k. a pan císařský rada je c. k..."

"Jsem, prosím, jen oficiál..." podotkl Nezdoba ještě skromněji.

"Prosím, tedy pan oficiál, ale c. k. — a jistě že také bývalý vlastibrance."

Oficiálu Nezdobovi nebylo pomoci, musil vyslechnouti holdovací projev výboru místních vlastibranců,

jenž se jen hemžil těmi c. k. a končil prosbou, aby pan c. k. oficiál zapomněl na příkoří, jež se mu zde stalo od jiného jinak zcela dobrého c. k. muže.

Konečně se deputace veteránů, vidouc, že ji pan oficiál živou mocí nemíní pozvati k nějaké kamarádské pitce, zdvořile poroučela.

"Ach, odnese to, odnese..." zasténal Nezdoba. "Prozatím je chuť k jídlu pryč — a já tak rozrušen, že bych nejraději trochu do lesů..."

Po krátké poradě usneseno, že půjde zadem, aby přes humna dostal se do širého pole a pak lesů... Přes město, kde posud pobouřené obecnstvo se procházelo, nebylo radno jíti, nechtěl-li se vydávati všanc zvědavým pohledům a snad novým projevům.

Za městem si Nezdoba volně oddechl. "No, teď bude už snad pokoj..." myslil si a plnými doušky šál do sebe svěží horský vzduch.

V tom přijížděl proti němu povoz, taková ubohá, politováníhodná maloměstská drožka. — Sedící v ní pán se skřípcem a dlouhatánskými vlasy, spatřiv Nezdobu, křikl na vozku, aby zastavil, a sám ihned seskočil s vozu.

Mladý muž, jak byl rozejet, vletěl polekanému Nezdobovi zrovna do náručí.

"Pardon, občane! Promiňte — redaktor Vratislav Bouřka z Pochmatova..."

"Prosím, pane redaktore — veliké potěšení..."

"Přijíždím do Klokočina — expres za tím vrahem! Potřebuji detaily pro zítřejší číslo..." chrll ze sebe redaktor. "Račte zajisté znát podrobnosti..."

"Za vrahem? Nemí zde žádného vraha..."

"Jak to? Nemí zde vraha! U nás je toho plné město a zde by ho nebylo?" divil se příchozí.

"Pak je snad ten vrah u vás," odvětil mrzutě Nezdoba.

Redaktor bystře se na něj podíval, na jeho nos a vlasy...

"Vy ráčíte být zdejší?"

"Ani mne nenapadne — a — a nevím nic! Odpusťte — mám naspěch," vytrhl se už nevrle Nezdoba.

V redaktoru se cosi ozvalo. Holá! — Ten nos, ty vlasy!... A ten spěch z města, kde čekají vraha. Vrhnuv pohled na ruce cizince a spatřiv, že v nich není nic podobného revolveru, pocítil v sobě náhle velikou kuráž. Pomysleni, že bude mít pro svůj list sensační zprávu, již mu bude redaktor konkurenčního listu závidět, probudilo v něm hrdinu.

"Pane, vy ke mně sednete na vůz a pojedete se mnou od Klokočina," rozkřikl se na Nezdobu.

Ted' došla Nezdobovi, jenž rázem vše pochopil, trpělivost a rozkřikl se i on: "Ted' ihned sednete na vůz a pojedete beze mne..."

A rozpráhnuv se svou sukovitou holí, dodával svému výkřiku tolik důrazu, že milý redaktor rychlostí blesku vyskočil na vůz, jenž rozletěl se po silnici...

Nezdoba se mrzutě usmál, zaklel a zamířil přes pole do lesa...

Teprve v samý večer vracel se do městečka.

"Nu, teď už snad přece bude pokoj," myslil si, uklidněn poněkud procházkou na svěžím vzduchu lesním.

Na ulici i na náměstí posud bylo živo a tak potkával dost domácích lidí, již ho provázeli zvědavými i posměšnými pohledy.

"No, ten věru na vraha nevypadá," ozvalo se za ním.

"I čerta starého," prohodil kdos jiný. "Podmračený je a ten nos! No, nechtěl bych se s ním potkat v lese."

Příznivá nálada páně Nezdobova byla zase ta tam. A když vešel do hostinské místnosti "Modrého králíka", jež byla tak nabita a kouřem naplněna, že by byla hůl vprostřed světnice zůstala stát, vyděsil se.

Rozčílilo ho i to, že hovor rázem ztlchl a zraky všech obrátily se k

němu. A aby bylo ještě hůř, hnál se k němu onen vlasatý muž se silnice.

"Pane oficiále, pane Nezdobo!" volal s emfází, podáváje mu pravici: "Počestný muž, jenž poznal, že vám křivdil, dává vám dobrovolně tuto veřejnou satisfakci."

Nezdoba byl by ho i se satisfakcí nejraději poslal někam, kde pepř roste, ale přemohl se.

"Nu, už věříte, že nejsem vrah?" řekl kousavě.

"Oh, jsem přesvědčen, že jste nejmírumilovnější občan na světě! A abyste věděl, že redaktor Vratislav Bouřka je ochoten napravit, co zavinił, vězte, že jsem již dnes telegrafoval do pražských novin, jaká křivda se vám zde stala. Oficiál Celestýn Nezdoba — jeho poctivé jméno bude zítra zas před celým světem očištěno."

"Cože? Vy jste telegrafoval?" zařičel Nezdoba — a před jeho duševním zrakem zjevili se všichni jeho kolegové z úřadu, všichni s posměchem ve tváři. A jeho přísný šéf, zakaboněný, že úředník jeho oddílu mohl na sebe, byť i na chvíli, uvaliti takovou potupu.

A jeho inkognito prozrazeno! — Jeho inkognito, na něž se tolik těžil...

Napjatá trpělivost Nezdobova v tu chvíli nadobro praskla...

"Nešťastníku, vy jste telegrafoval?" zařičel ještě jednou a tváře jeho tak zrudly, že by se byl o ně i jeho vlastní nos zapálil. "Tot' aby už do vás i celého Klokočina hrom udeřil!"

A otočiv se na patě, zmizel z jídelny — a spěchal nahoru, aby o hladu zabořil se do svých peřín.

* * *

Druhého dne ráno, když přišla deputace místního výboru pro pořádání národní slavnosti, aby Nezdobovi jako satisfakci města Klokočina nabídla čestné předsednictví, našla hnízdo prázdné.

Ubohý, znervovaný muž odjel povozem i s oběma kufry někam dále hloub do lesů, aby hledal klid a odpočinek pro své nervy. A když přijel na rozcestí, kde si myslel, že už neblahé městečko zmizí mu s očí, obrátil se k němu, odplivl si a řekl s hlubokým povzdechem: "S Bohem, s Bohem, ty malý Klokočine!"

A našel-li tam někde hlouběji v lesích poklid pro své nervy, o tom historie už nic nepovídá...

Němá Mařka

Napsal Bedřich Moravec

TONDA ŠTASTNÝ se dobře oženil. Tak se alespoň všeobecně o jeho ženitbě soudilo ve vsi Záblatí. Něco na tom konečně bylo pravdy. Tonda býval v Záblatí čeledínem, než se odebral na vojnu, ale když se po těch letech z vojny vrátil, byl docela jiným člověkem. Na vojně udělal "sarši" a vrátil se domů jako svobodník. Živil se potom sice jen nádeničinou, ale byl hrdý a pánovitý a často se chlubíval: "Všichni selští synkové zdejší vysloužili jako prostí, třeba byli ze statků, a já byl svobodníkem, ačkoliv jsem jen z baráku, jenom pan lesní Forejt byl na vojně desátníkem."

To bylo celkem všechno pravda a Tonda svojí vychloubačností dovedl si v Záblatí získati nehorázný respekt.

Vážnost Tondova ještě více se ve vsi zvýšila, když lesní Forejt dal Tondovi stálou práci v panském lese. Lesní skutečně sloužil jako desátník u téže setniny jako Št'astný a stav se po svém propuštění z vojny lesním a ožením se, pamatoval na bývalého svobodníka Št'astného jako na soudruha z těžké služby vojenské a postaral se mu o výdělek. Na jaře Št'astný dohlížel k babám a dětem, které sázely stroměčky, v letě už nějakou práci mu lesní opatřil, ať to bylo loupání kůry nebo nějaká výpomoc hajným, na podzim Št'astný vypomáhal při honech a v zimě pasečil, kácel stromy, rovnal dříví palivové do metrů a tak měl výdělek po celý rok.

A že měl každé soboty určitou částku hotových peněz, vyváděl u muziky vždy největší furiantství, jakého nemohl si dovoliti ani nejbohatší selský synek odkázaný jen na to,

co mu tatík dal. A k vůli tomu furiantství se Št'astný také oženil.

Právě pro to jeho hrdé si počínání oblíbila si ho Mařka, která byla jedinou dcerou chalupníkovou; přes domluvy rodičů nechtěla od něho upustiti a tak se Tonda přiženil do chalupy, ačkoliv byl chudý jako kostelní myš.

Když si Mařka Tonda vzala, říkali Záblatští: "No, ta si dala. Tonda hnedle chalupu rozfofruje."

Ale Tonda z chalupy nepromarnil ani šindele.

Chopil se živnosti zuby nehty, pracoval doma i na poli a v zimě chodil na práci do lesa. Hned prvním rokem přestavěl chatrné chlévy a řemeslníkům zaplatil na krejcar z výtěžku úrody i ze své práce. A tu Záblatští změnili svůj úsudek říkajíce: "Ten Tonda se nejmenuje nadarmo Št'astný. Oženil se št'astně a štěstí se mu hrne do chalupy."

U Št'astných opravdu nebylo nedostatku. A když se někdo jemu samému o tom zmínil, jak dobře dove-de hospodařit na neveliké usedlosti, Tonda hrdě mu odsekl: "No, vždyt' nejsem hloupý a na vojně jsem byl svobodníkem. Tam páni dobře poznali, že něčemu rozumím."

Ve vsi Tonda nikdo neměl rád nejen pro jeho hrdost, ale také proto, že skutečně. Tonda lépe hospodařil než ostatní sousedé.

Po roce narodilo se mu dítě. Bylo to děvčátko a Tonda dal mu říkati po matce Marie. Ženu svou miloval Št'astný upřímně a ted' polovinu své lásky přenesl také na svoje dítě.

"Až ta holka doroste," říkával stoji nad kolébkou své dcerušky, "musí býti první mezi zdejšími děvčaty."

"I na to dítě jsi pyšný," vyčítala

mu žena, ačkoliv byla ráda, že muž má je tak rád.

"A nemám být pyšný?" vypjal se Šťastný. "Jen se na tu holku podívej! Kdo pak ve vsi má takové dítě jako my?"

A Šťastná popleskala muže po zadecích a byla o, ravdu šťastnou a blahorečila chvíli, kdy si Tonda vzala.

Mařka rostla Šťastným jako z vody. Brzy začala běhat a rodičové jen čekali, kdy děvče začne po způsobu malých dětí žvatlati. Ale toho se nedočkali. Mařka rostla, běhala, ale nemluvila.

A Tonda jednoho dne řekl konečně ženě: "Mařenko, poslouchej! Abych s tím dítětem došel k lékaři. Jiné děti už v tomhle věku mluví a naše Mařka vypraví ze sebe jen několik nesrozumitelných hlasů. Myslí, že má podrostlý jazyk."

"Dělej, jak rozumíš," řekla Šťastná. "Bolí mne to také, že to dítě ještě nemluví. Ale snad rozváže později."

"Nebude však škoditi, zeptáme-li se lékaře," soudil Tonda. "Těch několik desetníků oželíme, abychom, si snad později nedávali vinu."

"Ty jsi moudrý člověk," řekla žena.

A Tonda tedy odvezl Mařku k lékaři do města.

Lékař dítě prohlédl důkladně a řekl potom Šťastnému: "Vaše dítě je hluchoněmé. Ale neberte si to k srdci, tatíku! Jinak je zdravé a velmi pěkně vyvinuté."

S tou smutnou zvěstí vrátil se Tonda domů. Měli hezké, zdravé dítě, ale hluchoněmé.

Šťastná mučila se teď svými myšlenkami. Bude muž to dítě mít rád, když ví, že je němé? Zda-li nepřilne s větší láskou k dětem, které ještě přijdou a ubohá Mařenka bude pak v chalupě jen odstrkovaným oukropečkem? A co nejhoršího. Což jestli muž někdy jí vyčte, že porodila hluchoněmé dítě? Ale ze všeho toho nestalo se nic. Tonda zůstal, jak mu ve vsi říkali, furiantem, ale srdce měl na pravém místě. U Šťastných

zůstalo už při tom jednom dítěti a Tonda k němu přilnul tím větší láskou, když věděl, že je takové "nemožné". Ženě nevyčítal ničeho a také na sousedy se nezlobil, když se mu k usím doneslo, co se ve vsi povídá. Zablátští totiž náhle své předsvědčení o Tondově štěstí změnili a říkali: "Má němou holku a to je na něho trest za to jeho furiantství. Co je mu platno, že se dovedl přiženiti na chalupu?"

A když tohle plačíc Šťastná mužovi povídala, řekl jí klidně: "Že bys pro to necedila! Nech hloupé lidi mluvit! Naše Mařka, třeba nemá, bude přece jen první holka ve vsi. — Tak se pro takovou hloupost netrap!"

Šťastné po mužových slovech spadl těžký kámen se srdce. Stále na to dítě hleděla úzkostlivě domnívaje se, že bude hrobem jejího manželského blaha, stále se domnívala, že to dítě je jakýmsi jejím proviněním, a teď viděla pojednou, že tomu tak není, že to dítě nepřipravilo jí o lásku mužovu, ba že muž ani nežadá náhrady za to dítě nedostatečné, že je miluje, protože je jeho, za to vážila si svého muže ještě více a k Mařence přilnula nezměrnou láskou. Představovala si, jak by si počínal jiný muž, nedovedla ve své prostosti pochopiti celý dosah krásného jednání svého muže, ale to věděla, že její Toník je mnohem lepší než ostatní muži ve vsi a že učinila dobře vzavši si ho i přes nechut svých rodičů. Co by teď pro to němé dítě byla zkusila od jiného! A Tonda ani slovem se nikdy o nemotě Mařenčině nezmínil.

Jemu úplně dostačilo, že má dítě, které mimo svou ženu může milovati.

A Mařenka rostla jako z vody. Bylo to skutečně zvláštní dítě. Bylo zdravé a silné a neobyčejně krásné. Šťastná si děvčátko šatila, až se tomu Zablátští divili. "No, mají jen to," říkali. "Jim je snadno."

Brzy Mařenka začala dorozumívati se s rodiči pomocí posuňků, rodiče zvykli na tu její zvláštní mlu-

vu a potom už je ani nenapadlo, že mají dítě jiné než ostatní manželé ve vsi.

Tak dospěla Mařka šestého roku, kdy měla jít do školy. Šťastný vedl svou dcerku k zápisu sám a tázal se řídícího učitele: "Patří naše Mařenka také do školy?"

"Ovšem, že patří," řekl mu řídící učitel. "Ale něco bych vám poradil. V naší venkovské škole by vaše dítě vysedělo osm let bez účele. Kdybyste je však dal do ústavu do Prahy, tam by se naučilo mnohým učitelským věcem. Ale bylo by to spojeno s obětmi na penězích."

"Myslíte-li, že by se v Praze Mařka učila lépe než doma, peněz bych nelitoval," řekl Šťastný.

"Pak vám radím upřímně, dejte ji do Prahy," řekl řídící.

A některého dne potom vezl Tonda svou dcerku do Prahy a vrátil se odtud sám.

"Dal tu holku v Praze do školy, co se v ní učí němí," říkali Záblatští. — "Je to furiant, chce z ní něco mít, ale darmo vyhazuje peníze. Co by mohlo býti z němé holky?"

Ale Tonda na řeči nedbal, jen se jim usmíval a Mařka zůstala v Praze. Ani na svátky domů nejezdila. Někdy jel do Prahy Šťastný, někdy neho žena.

Znenáhla Záblatští zapomněli, že mají Šťastných dítě v Praze.

Ale Šťastní na to pamatovali stále. Stálo to mnoho peněz. Šťastný proto na dítě sháněl jako straka. Když si pořídil práci na svých polích, šel zase do lesa na práci a lesní Forejt rád mu jí poskytl. Zase se Tonda stal tím starým lesákem. V zimě kácel dříví a na podzim vypo-máhal při honech.

"Nemusel bys se tak namáhat," domlouvala mu žena. "Mohl bys se na chalupu vypůjčiti."

"Toho za žádný svět neudělám," řekl Šťastný. "Dostal jsem chalupu s tebou a dost se mi toho lidé navy-čítali, že jsem se do živnosti přiznal. To by teď tak bylo něco pro jedno-vaté jazyky klepen, že chalupu pro-

dlužím. Dokud jsem zdrav, vydělám, čeho pro své dítě potřebuji."

Šťastná ovšem byla ráda, slyšíc ho takto mluvit, vždyť každé jeho slovo svědčilo jen o jeho lásce k Mařence.

Tonda tedy chodil do lesa dál.

V zimě, když v lese leželo sněhu vysoko, Tonda vracel se večer z práce, spatřil na sněhu vyběhané pěšinky od zajíců a řekl sám k sobě: "Vida, kolik těch ušáků ještě zbylo v lese a přece jsme jim na podzim důkladně prašili do kožichů! A teď by měl zajíc cenu. Zlatka by za něj jistě byla."

A Tonda kráčeje stichlým lesem rozprádal dále tu myšlenku. Musí pracovat od tmy do tmy a vydělá padesát krejcarů, kdyby chytil zajíce, dá mu za něho hokynář zlatku. A konečně zajíců je v lese dost a lesní je spočítané nemá. Kdyby někdy takového zajíce dostal, nastrádá několik zlatníků za měsíc na plat za Mařenku.

Té noci Tonda málo spal. Ráno jda lesem za prací, zase ty zaječí pěšinky důkladně prohlížel.

"Tuhle chodí jeden," povídal si v duchu. "A tuhle šel druhý. A byl to řádný "matěj", hňápy má jako slon. Za takového by dal hokynář víc než zlatku."

Při práci v lese stále Tonda myslel jen na zajíce, a když se večer domů vrátil, přinesl z komory bednu, v které měl různé železné nástroje, vyňal několik drátů a stočil z nich oka.

Druhého dne šel do práce trochu časněji a drátěná oka naličil na zaječí pěšinky, připevnil je na smrčky. Vracel se večer z práce, bedlivě oka prohlížel, ale nebylo v nich nic.

"Zajáci ve dne neběhají, rozumoval. "Ale ráno by některý mohl v oku viset. Vybíhají asi z lesa v noci do polí a hledí se dohrabat k osení."

Tonda soudil správně. Když šel ráno do práce, našel skutečně v jednom oku zajíce. Vězel v něm za krk, byl ještě živý a Tonda ho dotloukl holí. Schoval si ho do křoví a večer

si ho odnesl domů. Pověsil ho v komoře a ženě řekl, aby lo v pátek prodala hokynáři, až bude obcházeti po vsi.

Šťastné ani nenapadlo, že by to byl zajíc vypytlačený, myslela, že ho muž našel v lese zmrzlého, věděla, že se ani taková zvěřina nesmí z lesa odnáseti, proto zajíce prodala hokynáři po tají, dostala skutečně zlatku a dala ji muži.

Potom nosil Tonda zajíce častěji a Šťastná zmínila se muži o svém podezření, že snad ty zajíce chytá. Přiznal se jí se smíchem, ale hned obavy její rozmluvil, že to vlastně nic není, a zajíců že je v lese dost. Kdo pak může vědět, že se nějaký ztratí.

A Šťastná uznala, že muž má pravdu. Vrečnost pro zajíce neschudne a jim přibude mimořádného výdělku pro Mařku.

Do jara chytil Tonda několik zajíců a jeho žena je všechny dobře prodala. Hokynář už docházel každého pátku pravidelně do chalupy Šťastných poptat se po zvěřině, opatrně vždy koupené vstřelil do nůše, zaplatil a řekl, že za týden přijde zas.

Šťastné se tenhle mimořádný výdělek mužův začal jak náleží líbiti. Později tomu zvykla tak, že se na muže sama mrzela, když nic z lesa nepřinesl.

Potom roztál sníh v lesích a Tonda měl po chytání. Dnes obeznal Tonda zajíce, kudy z lesa vychází, dal tam oko, ale zajíc šel druhého dne jinudy, když teď cesta do polí byla všude volná. Konečně musel se Tonda s lesem rozloučiti a chopiti se zase práce při své živnosti, neboť nastala doba jarní orby a síje. Ale pytláčení se Tonda už nevzdal. Uznal, že s okařením je v létě konec, a zajíce že je teď možno dostati jen s ručnicí. Ale do toho bylo třeba vložit něco peněz. Tonda jich nelitoval. Však se mu výlohy hnedle zaplatí. Za dvě zlatky si opatřil starou ručnici a opatřil si k ní také náboje. U lesa měl loňský jetel a přesvědčil se,

že na něj zající vycházejí. Šel k jeteli na čekání a skutečně tu zajíce zastřelil. Vstřelil ho pod kabát a odnesl domů. Tak to potom dělal stále. Jednou šel k tomu výběžku lesa, podruhé k onomu, několik večerů zas seděl doma, až věc utichne, ale kdykoliv na čekání vyšel, vždycky něco přinesl. Někdy zajíce, někdy 1 srnce nebo alespoň koroptvičku, za kterou dal hokynář přece alespoň třicet krejcarů.

Že byl Tonda chytrý a opatrný, napřed zvěř obeznal, kudy vychází a také se přesvědčil, že je hajný v hospodě a lesní doma, šel vždycky na jisto a nikdo neměl podezření, že pytláčí právě on, kterému lesní Forejt tolik byl nakloněn.

A na zimu, když přišel zas do lesa na práci, lesní si mu stěžoval, že tu má pytláka, což nikdy v zdejší krajině nebývalo a Tonda ochotně mu sliboval, že vypátrá z které vesnice ten chlap je. A zatím zas v zimě líčil v lese oka, pověsiv ručnici na trám na půdě.

A tak pytláčil několik roků bez závary a nehody.

Mařka Šťastná vrátila se z ústavu pražského domů. Kde kdo v Záblatí divil se, jaká se z ní udělala hezká dívčina. Opravdu Mařka byla rozkošné stvoření. Šla-li po ulici, pozdravovala lidi úsměvem, protože mluvit neuměla, a ten její úsměv byl takový přívětivý a milý, že na něj každý ochotně zase úsměvem poděkoval, i takový Záblat'ák, který na Tonda měl vrchu. Doma byla Mařky hned plná chalupa. Pomáhala matce v domácnosti, otcí při hospodářství a jakmile měla chvíli pokdy, sedla k šití. Hnedle se po vsi rozneslo, že ta nemá Mařka Tondova se v Praze naučila velmi pěkně šiti a děvčata přinášela v Šťastným práci, aby jí Mařka ušila buď halenku nebo sukni a Mařka šila pěkně a levně, vydělala hezký peníz, takže hnedle Tonda řekl ženě: "Vidíš, matko, ty peníze, co jsem na Mařenku obětoval, nejsou vyhozené. Holka tím šitím vydělá tolik, že mi hnedle zapla-

ti, co jsem dal do Prahy. Neříkal jsem ti, že moje dítě musí být ve vsi nejlepší?"

Šťastná se jen blaženě usmála. — Její Mařenka byla nejlepším dítětem. Pěkně šila, uměla čísti a psát, uměla všechny práce konati, měla mnoho vědomostí, jenom mluvit neuměla. Mimo obyčejné pozdravy: "Dobrýto" a "Máústa", které vyslovovala zvláštním dutým hlasem, nemohla promluvit nic. S rodiči dohodávala se posuňky, jako to činivala, dokud byla malé dítě, přišel-li však někdo k vůli šití, předložila mu list papíru a tužku, aby jí napsal co chce a jak to chce a písemně zas dávala odpovědi.

Rodiče své milovala náruživě, chápajíc dobře, jakými obětmi jí v Praze vydržovali. Byla vzdělaná, ráda by se o své vzdělání byla se svými rodiči sdělila, aby i oni měli užitek z něho, že to však možno nebylo, odměňovala se jim alespoň vroucí láskou. A rodiče dobře jí rozuměli.

Jednoho dne odešel Šťastný zase s ručnicí k lesu. Mařka podívala se na něho udiveně, jakoby žádala za vysvětlení. Několika posuňky jí vysvětlil, že zastřelí a přinese zajíce. Kývla přisvědčivě hlavou a čekala toho dne dlouho do noci na otce, až se vrátí z čekání. Šťastný skutečně v noci zajíce přinesl a Mařka z něho měla nesmírnou radost. Prohlížela si ho se všech stran, brala ho do ruky, hladila ho a potěškávala, vůbec počínala si jako dítě, které poprvé vidí novou věc. Ovšem Mařka znala dosud zajíce jen z obrázku a popisu v přírodopise. Dobře si potom všimla, že matka zajíce prodala hokynářce a otec že brzy potom přinesl druhého.

Že tato otcova živnost jest nedovolená, pochopila Mařka dobře z toho, jak matka tajuplně zajíce hokynářce prodávala a otec vracel se z čekání pušku opatrně skrýval do sena na půdě nebo do řezanky v chlévě. Ale věc byla jí novou a zajímala ji.

Jednou Mařka projevila přání, že by chtěla viděti, jak otec zajíce za-

střelí. Šťastný vzal ji ochotně s sebou na čekání. Věc byla vlastně bez nebezpečí. Hajný už od poledne pil v hospodě, byl do večera jistě už na mol a lesní Forejt byl v okresním městě, vrátí se nočním vlakem v jedenáct hodin a od nejbližší železniční stanice byla do Záblatí dobrá hodina cesty.

Šťastný s Mařkou zasedli za křoví na mezi u starostova jetele nedaleko za vsí. Mařka zaobalená ve vlnáku seděla za otcem hledíc přes jeho rameno upřeně k lesu, který cípem vybíhal až k samému jeteli. Po osmé vyšel měsíc a ozářil jeteliště. Chvilí potom vyhopkoval z lesa zajíc a pustil se do jetele. Mařka ani nedýchala čekajíc, co otec bude dělati. Zaměřil a smáčk. Výstřel houkl nočním tichem a mrak dýmu rozlil se po jetelišti.

Když se dým vznesl, bylo viděti zajíce, jak ubíhá k lesu. Ale motal se, vlekl zadek, chvílemi padl na bok, zase se zvedl a vrávorál k lesu.

Mařka odhodivši vlnák, pustila se klusem přes jetel za zajícem. Nedo- honila ho, neboť zajíc přešel příkop ohraničující les, dostihl lesa a zmizel pod nejbližším smrčkem. Ale Mařka přeskočila příkop a hnedle zajíce spatřila. Dodělával už, házel sebou a jeho břicho bělalo se v měsíčním svitu v lesní houštině. Uchopila ho za zadní běhy a dala mu ránu za slechy, jak to vidávala u otce, když doma zabíjel králíka. Potom zajíce přinesla otcí. Pochválil ji, pohladil ji po tváři a doma vypravoval tu příhodu ženě, dodav, že Mařka má více odvahy a lepší nápady než kterýkoliv kluk.

Šťastná byla ráda, že se dcera mužovi i v téhle věci zachovala a ani jí nenapadlo pomyslíti, v jakém nebezpečí Mařka byla, odváživši se pro zajíce do panského lesa. Od toho dne chodila Mařka vždycky s otcem na čekání. Ta divoká zábava ji nesmírně těšila, protože byla jedinou zábavou, které děvče znalo a mělo.

Pytláčení Šťastného konečně vyvolalo nové poměry v Záblatí. Sprá-

va velkostatku přišla k přesvědčení, že v okolních vesnicích musí býti tlupa vyškolených pytláků, jimž není možno přijíti na stopu. Pustila z nájmu obecní polní honitby a v Záblatí si najal obecní honitbu Šťastný. A najednou každý hádal, že nejspíše Tonda byl tím prohnáným pytlákem. Ale teď už to bylo jedno. Mohl honiti svobodně po Záblatských polích, večer sedával s Mařkou za křovím proti panskému lesu, a co odtud vylezlo nebo vyšlo, bylo jeho. S lesním Forejtem se ovšem nadobro rozešel a v zimě už do lesa na práci nechodil.

Konečně toho teď už neměl zapotřebí. Nájemné za obecní honitbu bylo nepatrné, sedláci byli rádi, že Tonda vystřelí všecku zvěř velkostatku, která jim na polích škodila a Tonda byl také rád, že může stříleti svobodně a ještě na té věci vydělá.

Ale správa velkostatku nebyla ráda. V revíru Záblatském ubývalo zvěře úžasné a lesmistr proto přidal lesnímu Forejtovi adjunkta, aby mu ve správě revíru vypomáhal.

Nového adjunkta nikdo v Záblatí neznal. Ted', když Záblatští svoji honitbu pronajali Tondovi, nikdo ze Záblatských do lesa nesměl ani na hony, tím méně na práci. Lesní Forejt bral lidi ze sousední vesnice. Ale Záblatští se nad tím nemrzeli. — Dříví museli jindy zaplatiti dobře, koupili si je teď na druhém sousedním velkostatku; bylo to sice trochu dále, ale za to bylo dříví levnější. Těch několik bab, které jindy chodily do revíru Forejtova s dovolením na chrastí, chodilo teď na ně bez dovolení. Hlavní věcí bylo, že Záblatští nemuseli panskou zvěř živiti plodinami svých polí. O to se Tonda staral svědomitě.

"Má na to kdy, když má malou živnost," říkali sousedé a byli konečně rádi, že se Tonda té věci ujal. Co by si jinak byli se svojí honitbou počali? Pronajmouti ji některému pražskému pánovi? To tak. Nasadil by jim do polí zvěře, o odškodné by se s ním stále museli souditi. Tonda tu

palčivou tázkou řešil radikálně. — Každého večera zasedl s Mařkou na jiném místě, a co z lesa vylezlo, zkrátka zastřelil.

Pro tyto napjaté poměry lesní Forejt ani jeho adjunkt do Záblatí ani nepáchli. Proto nového lesního adjunkta nikdo v Záblatí neznal. Jenom lidé, kteří ho náhodou v lese potkali, povídali, že je to mladý a tuze hezký pán, vůbec švarný myslivec.

No, at' byl jaký chtěl, Záblatským byl nepřitelem, a to jim dostačilo, aby se o jeho osobu už nestarali.

* * *

Jednoho večera zastřelil Šťastný na čekání srnce a ráno ho vezl na trakaři do města, aby ho prodal zvěřináři. Ted' když byl sám majitelem honitby, neprodával už zvěř hokynáři, nýbrž vozil ji do města veřejně a utržil víc. Mařka šla s otcem, aby si ve městě nakoupila nějakých potřeb k šití. Obchodníci ve městě už Mařku znali a při nákupu domlouvali se s ní písemně.

Srnce Šťastný prodal hned ráno, dostal za něj sedm zlatých, dal Mařce, kolik potřebovala na svůj nákup, potom v hostinci posvačili a Šťastný Mařce naznačil, aby jela domů po dráze, on že s trakařem půjde pěšky, protože by se cestou divně vyjímala vedle jeho trakaře. Vypadala Mařka jako městská slečinka a Tondovi se srdce smálo, když se na svou dceru podíval. Pěkně jí slušel klobouček k tvářince a šatečky měla sice jednoduché, ale moderní a ušila si je vždy, jak nejlépe uměla. Okolo jedenácté se otec s dcerou rozešli.

Šťastný táhl se svým trakařem po silnici veza balíček drobotin, jež Mařka nakoupila a ona odebrala se na nádraží. Vystoupivši po polední na stanici Záblatí nejbližší, brala se polním úvozem k domovu. Bylo lahodné letní odpoledne. Mařka nesouc slunečník přes rameno šla volným krokem mezi zrajícím obilím rozhlížeje se široce rozevřenými zor-

ničkami po vsi té krásné letní přírodě.

Nedaleko za stanicí dohonil ji v polích mladý muž. Byl oděn v myslivecký stejnokroj a chvátal, aby dívku dohonil.

“Má úcta, slečno,” pozdravil, sňav opeřený zelený klobouk.

“Úcta,” odvětila Mařka a usmála se přvčtivě na myslivce.

“Kam račte?” zase otázal se myslivec.

Mařka pohlédla mu usmívajíc se do obličej, ale neodpověděla. Nerozuměla mu.

Přidružil se k ní a hned hovor navazoval: “Jedeme stejným směrem a nechcete mi povědět, kam jdete?”

Mařka pohlédla na něho s úsměvem, vyňala pojednou svůj zápisník a napsavši na čistý list několik slov, podala zápisník mladíkovi.

Vzal jej od ní udiven, ale když přečetl těch několik slov, klesla mu ruka, v níž zápisník držel, a mladík pohlédl na Mařku překvapen.

Napsala mu Mařka: “Marně se, mladý pane, nanáháte hovorem, jsem němá a neslyším.”

Chvilí zíral mladík strnulým pohledem na zjev spanilé dívky. Pojednou připsal do zápisníku:

“Slečno, nedostatek řeči vám krásy neujímá. Jsem adjunkt Zíma z lesovny v Záblatí.”

Když zápisník Mařce podal, přečetla si jeho písmo, usmála se a napsala pod jeho slova: “Marie Šťastná ze Záblatí. Jdeme touž cestou.”

Ale potom, když si Zíma přečetl, co napsala, zastrčila zápisník do kapsy u sukně a vykročila v před. Hodinu šli vedle sebe bez hovoru. Zíma někdy něco Mařce ukázal, mluvil při tom nahlas, ale naznačoval posuňky, co chce říci, a Mařka mu rozuměla. Nemluvili, ale přece se bavili a mladý myslivec očima zrovna hlital ladný zjev dívčin. A když se naň podívala téma svýma velkýma očima, vždycky se usmál a bylo mu zrovna tak, jako když v zimě konal obchůzku ztemnělým lesem a slunečko pojednou vykouklo z

mraků a ozářilo zasněženou paseku. Každý pohled Mařčin vnikal mu hluboko do duše, ale beze všeho hovoru rád šel třeba až na konec světa, ale než se nadál, byli na rozcestí před vsí. Jeden úvoz vedl přímo do vsi a druhý odbočoval k lesu, k lesovně. Tu se loučili.

“Těšilo mne, slečno,” řekl Zíma, podávaje Mařce ruku. “Doufám, že se ještě shledáme, když jsme sousedé.” —

Podala mu ruku a kývla hlavou usmávši se. Patrně nevěděla, co pan adjunkt povídá, ale tušila, že je to nějaká zdvořilost.

Rozešli se, ale mnohokrát se za sebou ještě ohlídl, než ona zašla do vsi. Adjunkt dlouho postál u lesa, dokud Mařku mohl vidět.

O posvícení stala se v Záblatí neslýchaná věc. Pan adjunkt Zíma přišel k posvícenské muzice. Usedl mezi sousedy, seznámil se s nimi a rozhlížel se po děvčatech. Ale té, které hledal, tu nebylo. Ptal se potom nenápadně na rodinu Šťastných. Řekli mu sousedé, že Šťastný jest chalupník, ale takový člověk furiantský, který ani do hospody nechodí, že má holku němou, ta že byla v Praze ve školách, že šije, ale k muzice nejde, protože snad ani tančit neumí.

Zíma se potom brzy zdvihl a odešel. Věděl, že na téhle cestě se s Mařkou nesetká. Stával potom často před lesem, věděl dobře, kde Šťastný má pole, ale zase Mařky nespatriil. O žních na poli nepracovala, majíc mnoho práce se šitím, krávy pásala u lesa Šťastná, a tak nadešla zima, aniž Mařku byl jen okem spatřil. Ale v zimě se sešli. Mařka byla pilnou čtenářskou a chodila si do školy pro knihy a tu se při tom vypůjčování knih jednou sešli. A to jim dostačilo. Potom už to dovedl Zíma zaříditi tak, aby pan řídící učitel půjčil Mařce knihu, kterou on byl odevzdal, a do které byl vložil drobné psaníčko, ve kterém nehledanými slovy psal, že na ní stále myslí, ve dne i v noci, že ji zkrátka miluje a nemůže bez ní býti živ. A zas to do-

vedl tak zaonačiti, že dostal do ruky knihu, kterou Mařka byla přečetla a našel v ní lístek: "Zdáte se býti hodný člověk, proto vás mám ráda."

A potom už se oba divní milenci našli. Zíma po některém hochovi poslal Mařce lístek a ona mu poslala odpověď poštou. A pak přišlo jaro. Bylo líbezné a docela přiléhalo k tě jejich mladé lásce. Mařka šla procházkou k lesu a našla tu jistě pana adjunkta Zímu, a šel-li on obchůzkou po kraji lesa, spatřila ho Mařka jistě, vyšla za ves do polí a tu se sešli.

Protože se upřímně milovali, nebylo jim třeba mnoho slov a došlo k tomu, že Zíma Mařku objal a políbil. Po tom prvním polibku byla by Mařka málem omdlela. Ale nestalo se tak, jen těsněji přimknula se v náruč mladého myslivečka a on sevřel ji pevně, aby neklesla a znovu jí líbal, aby se vzpamatovala. Scházeli se potom častěji, milovali se a prožili v nastávším jaru také krásné jaro své mladé lásky.

Potom přišel máj, lásky čas, ale jejich mladé lásce hnedle byl by býval hrotem.

Od prvního května směli se střileti srnci a Št'astný zase začal vycházeti na čekání a Mařka chodila s ním.

Jednoho večera naznačil otec dceři že ví, kde z panského lesa vychází srnec a že ho dnes jistě odstřelí a Mařka radostně se usmála. Ted' když měla milence myslivce, teprve ji lov těšil. Večer tedy šla s otcem. Měsíc dnes nevyšel, bylo tedy jisto, že srnec se šerem vyjde z lesa a čekání nebude dlouhé. Mařka potom ještě chtěla nějakou hodinu šiti. Ale čekání nechtěla si dáti ujíti. Bylo pro ni tak zajímavé.

Št'astný usedl za křovím proti lesu a naznačil Mařce, aby se nasadila k druhému křoví o něco výše, kdyby tam srnec vyšel, aby z ní chytil vítr a šel z lesa proti Št'astnému. Těhle věci lovecké už Mařka dobře rozuměla, a zasedla tedy na místo, které jí otec vykázal. Věděla už, že zdar

čekání závisí na ní, že by srnec mohl vyjít daleko, kam by otec nedostřelil.

Za chvíli začalo se šerití a Mařka napínala zrak do šera, aby viděla, až srnec vyjde a jak půjde. Klidně sedět dovedla Mařka kolik hodin, proto se ted' ani nehýbala. Byla již skoro úplná tma, už se Mařka domnívala, že otec nebude viděti na zaměření a dá jí znamení k návratu, když v tom srnec přehoupl se přes zákop a doběhl na nedaleké jeteloviště. — Chvíli se tu pastvil, potom zvolna ubíral se k Št'astnému. Tmou šlehl blesk, zahoukl výstřel, Št'astný po srnci střelil. Několik okamžiků vlékl se dým po polích, ale brzy se rozptýlil a Mařka viděla otce, jak běží za srncem, který vrávoraje ubíhal k lesu.

Tohle Mařka také znala. Přeběhne-li srnec zákop a padne v lese, je ztracen. Věděla však, že otec se srnce nevzdá, že za ním půjde přes hranice svého honbiště, aby ho vyhledal v lese. Věděla, že musí otci pomoci vyhledat dodělávající zvíře v lesní houštině a vyvléci ho do polí, proto klusem se pustila přes osení, aby do lesa doběhla současně s otcem.

Než k lesu doběhla, Št'astný odhodiv ručnici, zmizel již v houštině. Mařka těžce oddychujíc doběhla k lesu, přeskočila zákop a stanula pojednou překvapena. Otec stál u skupiny smrčků, u níž zmítal se raněný srnec v posledním zápase smrtelném, ale proti otci stál druhý muž, který s otcem prudce hovořil. Co si povídali, Mařka ovšem neslyšela, ale pochopila hned, oč se jedná. Patrně hajný spatřil, že otec srnce poranil a chce ho odnésti z cizího honbiště, a hajný mu v tom brání. Dobře Mařka chápala, že otec dopouští se skutku nezákonného a proto nevěděla, co ted' počít.

Muži se hádali, to Mařka dobře pozorovala dle jejich divokých posuňků. Vtom druhý muž strhl pušku s ramene a namířil na otce. Št'astný chopil se pušky odpůrcovy při ústí

a oddáliv ji od sebe, hleděl ji odpůrci svému vytrhnouti. Rozpoutal se zápas obou mužů o pušku. Až dosud byla Mařka nesúčastným divákem. Ale pojednou svalili se oba zápasící na zem a puška poletovala vzduchem, držena jsou dvěma silnými pažemi, z nichž každá hleděla se pušky zmocniti. Mařka přiskočila a chopila pušku za pažbu, škubla, aby pušku vyrvala zápasníkům, zablesklo se, potom hned jeden ze zápasníků vyskočil se země a přiskočil k Mařce. Byl to její otec.

Vida, že není raněna, skoro zavýskl. Vytrhl jí pušku z ruky a odhodil ji do křoví, chopil dceru za ruku a chtěl ji odvésti z lesa.

Ale Mařka nešla. Druhý muž přehazoval se na zemi. Nahnula se k tomu na zemi a vykřikla zděšeně. Na zemi svíjel se adjunkt Zíma.

A teď bylo se Šťastnému diviti. Mařka celým tělem padla na raněného, objímala ho kvílíc skučivými skřeky, zdvihala ho a naznačovala otcí, aby jí pomohl. Teď teprve Šťastný poznal, že raněný není starý hajný, za kterého ho byl také považoval, nýbrž nový lesní adjunkt.

Čtvrt hodiny potom budil Šťastný souseda Bacíka ve vsi, volaje: "Půjč mi koně! Jedu pro doktora do města, někdo u nás těžce stůně."

Půjčili mu koně hned a Šťastný jel jezdecky do města. K ránu přivezl lékaře do své chalupy. Ležel tu na Marččině lůžku adjunkt Zíma, máje prostřelený bok. Kule z jeho kulovnice projela mu bokem, ale rána nebyla hrozná, střela protrhla jen kus svalstva a letěla někam do dálky.

Lékař zastíhl u lůžka raněného Mařku a Šťastnou, které snažily se krvácení zastaviti mokrými obklady.

"A kde jste k té ošklivé ráně přišel?" tázal se lékař, ošetriv a ovázav ránu Zímovu. "Poležte si s tím."

"No, kde bych k ráně přišel než v lese," odvětil Zíma s úsměvem. — "Pytlák mne postřelil."

Když lékař odejel, Šťastný řekl Zímovi: "Pane adjunkte, prosím vás,

neříkejte pravdu! Pověte-li, jak se věc udála, budeme s Mařkou zavřeni."

"Budu mlčet, slíbíte-li mi, že mi dáte Mařku," řekl adjunkt Zíma.

"Ale, pane adjunkte, vždyť holka je němá. Budete s ní později nešťasten," namítal Šťastný.

"Nikdy nebudu nešťastnější než teď, když vidím, že je bolestí celá zrůzněná proto, že mne poranila," řekl Zíma vře. "Tedy dáte mi Mařku, až budu lesním? Míhujeme se a to dnešní neštěstí ještě víc nás sblížilo."

"Když ji mermomocí chcete, já se vám v cestu stavět nebudu," řekl Šťastný a podal Zímovi ruku.

Lékař učinil skutečně trestní oznámení a několik dní po té příhodě dostavila se do chalupy Šťastného soudní komise.—

Zíma vypověděl, že byl při večerní obchůze postřelen na pokraji lesa nejspíše pytlákem, že pan Šťastný, meškaje právě na čekání u lesa, odnesl ho do svého příbytku a více, že neví. Komise tedy sepsala o případu protokol a soud zavedl pátrání po neznámém pachateli, ovšem bez výsledku. Čtrnáct dní poležel si Zíma u Šťastných, ale byly to blažené chvíle. Mařka ho ošetřovala a lékař dojížděl k němu denně. Uprostřed léta sedával Zíma v zahrádce za chalupou a Mařka byla mu milou společnicí.

Potom ho Šťastný odvezl do lesovny Zábalské.

"Je štěstí, že jste zrovna vy honitbu Zábalskou najal," oslovil Šťastného lesní Forejt. "Měl jsem vám to za zlé, a hle, jak dobře se to hodilo! Bez vás byl by snad pan adjunkt bez pomoci zahynul."

Zíma se Šťastným vyměnili jen významný pohled.

Lesní Forejt vylíčil případ Zímův majiteli velkostatku tak, jak se domníval, že se v pravdě udál. Adjunkt byl postřelen pytlákem, po němž Forejt už po léta marně pátral. Majitel

velkostatku byl uznalým, lesní Forejt byl v hodnosti nadlesního přeložen do jiného revíru a Zíma stal se lesním v Záblatí. O masopustě odvážel si Mařku do své lesovny jako svoji ženu.

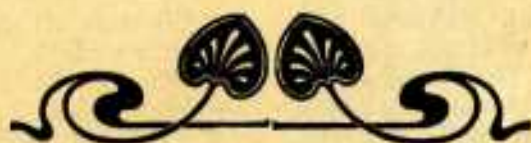
“Těžce jsem si ji zasloužil,” řekl Šťastnému, drže ženu svoji kolem boku a pomáhaje jí do kočáru. “Ale vy, tatínku, držte stále polní honitbu Záblatskou, abych s tím neměl běhání. Ted’ budeme spolu lépe vycházeti.”

“To si myslm, pane zeti,” smál se Šťastný. Ted’ jistě nebudu chodit pro zvěř do panského a řeknu vám poc-

tivě, když něco z mého do panského zaběhne.”

Zíma svou němou ženu mluje jako světici. Co jí schází na řeči, nahraňuje muži něžností. Mají dvě děti, hošíka a děvčátko, ale žádné dítě není hluchoněmé. Napovídají toho, až to někdy i otce jejich mrzí, ale dědeček a babička v Záblatí nikdy se nemrzí, když děti pana fořta k nim přiběhnou a švitořením naplní celou chalupu.

“A neřekl jsem ti, že naše holka musí býti první ve vsi?” říkává Tonda Šťastný, který ted’ zeti zase vypomáhá v lese. —

Skromná studie

Obrázek ze Slovácka — Psáno roku 1897

Napsala Gabriela Preissová

MILÝ OSKARE!
Divte se tomu v našinském kroužku, jak chcete, ale já se už nejspíše do Vidně nevrátím. — Vysmějte se mi třeba všichni, že už jsem dočista zapadnul do 'fúry s mandely' — jak jsi mi to vtipně vyčetl, ale to již věřte, že jsem tu začal nějaký nový oddíl života, který se mi líbí.

Už se krade ovšem podziměk do veškeré té krásy zapadlého venkovského hnízda, listí žloutne a vraští se jako tváře naší bývalé přítelkyně Lórinky, neblahé paměti, babí léto straší zrak neméně než Tebe nějaký ten stříbrný vlásek na skrání, ale nic na plat, já se vám odtud nehnu. Kdykoli si jen vzpomenu, že bych se měl vrátit zase k tomu žlutému stolku v naší kanceláři, na který se tak rád podpírá tajemník, kdykoliv ho napadne 'mladým pánům' otloukat růžky, zachvěji se nechutí — ne, ne, já se vám nejspíše nevrátím. Dočkám se ještě jen těch sedmi týdnů, kdy má půlletní dovolená vyprší, a pak načmárneme slavnému ministerstvu obchodu své klidné adieu.

Prozatím ovšem to svěřuji jen Tobě, starý brachu. Ostatně jsem nějaký měsíc před Tebou, a tak můžeš být rád, že Ti dobrovolně odstraním jednu kládu s cesty ku postoupení, neboť protekce jsme jakživi neměli stejně oba žádná. Nač bych tedy čekal a překázel jiným, jistě nadanějším, kteří také náhodou po poctivém strýčkovi nedělili zapadlého zemanského statečku v Uhrách, který na konec vždycky uživí skromného člověka a šafáře se šafářkou.

Ještě kdyby mi alespoň zamklý hlas nebožky matky byl zůstal k povzbuzování, těm tenkým matčiným rukám k vůli už bych se byl musel snažit došplhati se k nějaké té kariéře, ale jsa samotný, jako kůl v poli, nemám ani kouska důvěry v nějakou lesklejší budoucnost.

Nechte mne tu jen s Pánem Bohem sesedlačit. Z částky mé selské slovenské krve počíná ve mně pučeti nějaká tichoučká vůle k takovému prostému životnímu úkolu, a zdá se mi, že mne zavede také ke kousku štěstí. Vždyť kdyby se mi jednou zastesklo, mohu se dokonce výhodně oženit, nějaká rádná kišasoňka v okolí by se vždycky našla, ačkoliv Ty znáš mou nešťastnou planetu, že mu jako kletbou padají do očí i do srdce jen ženy, kterým už vězí pod rukavičkou osudný zlatý kroužek. Už jen proto se mi jaksi ten snubní kroužek protiví...

Ale mám Ti raději vypravovat, jak ten můj skromný svět vypadá.

Což jsem Ti ještě to svoje zděděné hnízdo nenakreslil? Představ si dlouhatánské jednopatrové stavení se šindelovou, do zelena omášenou střechou, k východní straně je něco přilepeného, co se podobá více kamenné houšce než vížce, do dvora mám dřevěnou, prostince vyřezávanou pavlač, s které, ačkoli je tu a tam chatrná, hledívám dolů jako král. Hospodářské přístavky jsou zánovní, ale za to zahrada hodně spustlá; nebožtik strýc prý do ní nikdy nechodil. Míval na pavlači svůj svačinový stůlek, a šafářčino korýtko s resedkou a macoškami, postavené rok co rok na trámku zábradlí, dostačilo mu prý k potěše. Ostatně

Ti stavení i s okolím nakreslím, jestli odfoukneš moje věrné pozvání, abys se raději přijel na moji milou samotu podívat.

Se známostmi jsem to dosud daleko nepřivedl. Byl jsem jen u Dukvického faráře a služného, jež jsem musel v úředních záležitostech navštívit. K nim se mi připlétl, ani nevím jak, učitel, konečně jsem zde jednou k vůli šafáře měl lékaře.

Z dam jsem poznal jenom dvě dcerky hospodského, které, tuším, nestojí za vzpomínku, a dosti hezkou ženu kupcovu, židovku. Domácnost mi k úplné spokojenosti vede šafářka, která jest znamenitou kuchařkou a jen košil žehlit nedovede.

Od šafáře a kočiše se učím rozumět hospodářství, a já je zase učím poznávat lepší koně. Měli jsme tu dva páry z gruntu šeredných herek, těch jsem se hned zbavil a objednal jsem z dolní krajiny pět slušných koní; jednoho užívám k jízdě.

Krom této zábavy pěstuji nerušeně své zneuznávané umění malířské; jen kdybych mohl aspoň jediný obraz dokončit. Nejprve jsem se pokusil zobrazit houslistu cikána, který nám sem chodí ještě s dvěma druhy vyhrávat čardaše, ale předmět je náramně nesnadný, poněvadž ten můj věčně napilý cikán zdá se mít po každé jiné tahy; pak jsem si rozvrhl roztomilý dětský genre, jehož hlavní postavička, husopaska, unikla mi z nenadání na celou zimu k daleké tetce, kde prý bude chodit do školy; a nyní počínám kreslit zajímavou ženku, drátenici, která mi zde napadla v hloučku našich dělníků, příšedších sem z Trenčanské stolice na tovarych.

Škoda té půvabné ženy, že jí osud nepostavil na vyšší společenský podstavec: takhle se v dřině ustará, uvadne a zajde nejvšednějším způsobem. Teď již, majíc sotva dvacetdvě léta, vypadá o pět let starší. Nemí divu. Po celou dobu od jara až do podzimu pracují tito dělní lidé ode čtyř hodin ráno až do osmi, devíti večer na poli, sotva že si dopřejí

chvilky oddechu k snídani, k obědu a k svačině. Ženské mi připadají ještě pilnější a otvrdlejší než muži. Jako na vzdory slunečnímu úpalu vážou si svoje bílé loktušky vysoko nad čelo, že obličej jejich nejsou nikdy zastíněny a chráněny tak, jako mužské tváře pod širůchy, ruce až k nadloktí a nohy po kolena nahé, nedbají statečně jarních mrazů, vičřic, dešťů a štiplavého žáru. Po úmorné práci se pak ještě se zpěvem vracejí s pole, při měsíčku perou konopné oděvy, a v neděli odpoledne, kdy všichni muži pohoví si spánkem, ženské trpělivě vyšívají. Hled', starý hochu, k jakým skromným ženským studiím jsem se to uzdráhnul."

Tu Adamčíka vyrušily pádné, volné kroky na chodbě; známá netroufalá ruka svezla se na kliku dveří, ale bála se ji jako obyčejně stisknout. Adamčík vsunul rozepsaný list do stolku a pokročiv k dveřím otevřel je s pozdravem: "Vítaj, Judo! To je pěkné, že jsi přišla včas, a dnes je tak jasno."

"Ba, je jasno — aj boty jsem si koupila — však vidíš," nazdvíhala vysokorostlá, přísnědlá ženka hned u dveří pravou nohu. "Dala jsem za ně půl šesta rýnského."

"Tak málo?" podivil se Adamčík. "Vždyť jsou to vysoké shrnovačky!"

"Však je to dost peněz za botička," odpovídala Juda Belušina již s klidem i s důvěrou, kterých vždy brzy nabývala z Adamčíkova přátelského pohledu. "Kdyby to věděly pajmáma, ohubovaly by tu útratu... Ty staré, které jsem předloni koupila v Miškovci na jarmarce, stály jen pět rýnských bez šestky, a mohla jsem se v nich ještě mimout."

"Posad' se zatím, Judo," ozval se Adamčík po té úvodní rozprávce, přehlížeje na přistánném stolku v bedničce i mimo ni vzorně seřazené malířské pomůcky. "Máš-li mi ještě co vyprávět, jen povídej; poslouchám tě tak rád, al' žvatláš cokoli, jen když se ti oči usmívají. Ó, ty tvoje oči kdybych jen potrefil, Judo, ty oči

dítěte i ženy, ale to by dokázal jen pravý umělec."

Belušina se zapýřila a v rozpacích otřela si fěrtouškem nos i bradu. "Pěkné, ty nejhezčí oči má jen Panna Maria," řekla pak, jen aby zapřela radostně pyšný dojem panského uznání. Však nebyla tak nevšímavá, aby to již dávno nepoznala, že je v zrcátku pohlednější než ty druhé, a lidé jí to vědomí již také mnohokrát potvrdili.

"Mělas už nějaké děti, Judo?" vzpomněl si ještě velkomožný pám.

"Kde by se vzaly, jsem teprve na druhý rok vdaná," zněla jasná odpověď. "A vy, velkomožný pane, nemáte tam ve Vídni nikoho?"

"Jak to myslíš?" sůžil Adamčík zraky.

"No tak, nějakou rodinu. Paničku nemáte a děti také ne?"

"Kde by se vzaly," opačil Adamčík po drátenici.

"Tož věděly to přece dobře o vás naše ženské, že jste jen sám! A frajerku také ještě nemáte?"

"Aj, to vaše ženské nevěděly? — divná věc," zasmál se srdečně Adamčík. "Ne, nemám ani jediné frajerky. To je škoda, vid'?" doložil vážněji.

"Což je vám o frajerku," mínila Juda; "na takový statek dostanete, kterou jen budete chtít."

"Ty máš divné ponětí o lásce, vdávalas ty se také jen pro statek?"

"A mně bylo všechno jedno, jak to rodiče spravili, tak jsem byla spokojena."

"Je tvůj muž hodný člověk?"

"Ba, je spořádaný, jako málo který. Náš tatíček s ním chodili světem a říkali o něm, že si ani pálené nekoupí; každý stržený nebo vydrátovaný krejcar uloží si pěkně do kabely, a co mu zbude po výplatě mistra, který mu to plechové zboží svěruje, všechno mi pošle k uschování. Co si já sama vyrobím na tovarychu, to si smím nechat na ústroj."

"Tvůj muž je tedy také obchodníkem?" povážil Adamčík.

"No, rozumný a chytrý je na všechno."

"Že se vám po sobě nestýská, v té stálé odloučenosti?"

"To už tak člověk navykne. On se rozebere ve světě, a mně je také dost veselo ná tovarychu. V zimě zase chodím za jinými ženskými příst, drápat peří, a všelicos se nahodí ku práci."

"Máte vlastní chatku?"

"Stavení patří ještě jeho mamičce. Má jen ty dvě děti, mého muže a pak ještě děvčici školačku. Ta jeho mamička sú ale někdy mrzutá jak čert; má zlost, že Ondruch posílá peníze mně a ne jí."

Naši říkají, že teď už musím všechno strpět, když jsem přísahala u oltaře snášet dobré i zlé, ale kolikrát si myslím, že by mi bylo stokrát lépe, kdybych šla zatím ještě do vánoc někam do služby, jako Katra Uhlíková. Jenže gazdové i paní vdanou neradi berou. Kolikrát ten muž dojde domů se opije a přijde ženu v tu chvíli odvádět ze služby, ale ten můj takový není, ba ani do Vánoc domů nepříjde."

"Nebál by se o tebe? Vždyť by se mohl do tebe, nestřežené, někdo zamilovat," protáhl Adamčík novou svou otázku se zvláštní zpytavostí.

"Hm, to přece nemůže být," děla Belušina s klidným přesvědčením. — "Za svobody, když jsem ještě sloužila na Myjavě u kupců, mívala jsem galánů dost, to jich má každá, kolik chce. Ale jak se jednou vydá, je konec, to by ten muž, kdyby se něco nepravého dověděl, mohl ji zabít v tu chvíli a toho jistého taky."

"Museli by býti právě tak chytří, aby se neprozradili," uščířil Adamčík rty, sbíraje už do ruky paletu.

"Vak Pán Bůh všechno vidí," děla Juda bez pomatení svých jasných názorů, "a jen cikánům je všechno jedno."

Poslední slova naučila se Juda od svého muže, který tak soudil každý nepořádek.

Byla škoda Ondrucha Beluše, že byl jen dráteníkem, rozumu i pováž-

livosti by byl měl na velkého gazdu. Pro tu svoji moudrou hlavu ani do vysoka vyrůst nemohl; když si ho Juda brala, mohli o něm lidé říkat, že mu žena nabije, ale neříkali to.

Měl drobný obličej s konopnými vlasy a zeleně šedými zraky, které se v rozmluvě rády každému dívaly do očí; a nebýt jeho milého pokojného úsměvu, kterým okazoval ve svěžích rtech běloučké ženské zuby, byl by mu každý z jeho osmáhlé, oprýskané pleti místo jeho třiceti let hádal čtyřicet. Dost dlouho nepomýšlel na ženění, až se mu zalíbila Juda, když z Myjavy přišla na hody.

"Na koho bych čekala?" pomyslí si Juda k spokojenosti svých rodičů, a ještě před adventem byla svatba. Potom přes Vánoce až do postu zůstal Beluš doma, zrobil ženě pro radost nový kurník, vědérka na vodu, dvojce krbce i košík ("On všechno dokáže, jak henšpígl," chválila ho vlastní matka), a potom rozhodl, že bude ještě po dvě léta ve světě obcházet, aby si doplnil základ k novému hospodářství.

Dvě stě třicet rýnských měl už v Trenčinské spořitelně uschováno, vypočítal na vlas, mnoho-li mu ještě schází, aby si mohl připachtovat chlebovou roli, koupit dvě krávy, šest ovec, vozík a ještě tak všelicos k radosti života...

Tak pevně všechno rozhodujícího, vracejícího se zase na Vánoce s vlasy potem mokřými, i s jasnou šipkou věrné touhy v rozumných, jakoby ptačích očích, vídala ho Juda k své útěše, když jí někdy tchyně trochu ubližovala, a nedošla zastání u vlastních rodičů připomínajících, že musí snášet dobré i zlé.

"Tak ještě sedm měsíců, už zbývá jenom sedm měsíců," počítali si k útěše oba...

Adamčík odhodil s nedokončené malby plátno a pokývl na Judu, aby se posadila do světla. Byl také amatérem fotografem a prvotně si nakreslil dráteničinu postavu dle fotografie; nyní mu záleželo na tom, aby svým pochybným uměním dostihl vý-

razu dětsky vážné Judiny tváře... A mladá žena už tu stála v naučené póse, ruce poslušně svislé, ztišená a pokorná, s takovou posvátnou vírou v očích, jako by tušila před sebou štětec Raffaelův...

"Ty ruce mi vždycky překáží," pomyslí si Adamčík v tísní pojmů (najednou mu připadlo, že koná marnou práci, pobavit se s tou skromnou ženskou studií bylo by skoro rozumnější); jak může mít tak venkoncem ladná, souměrná ženská postava takové kloubovitě, jakoby ubroušené, šeredné ruce? Už na fotografii křiklavě hatily krásu celého zjevu. Odloživ paletu i štětec, pokročil k drátenici a založil jí obě ruce za bočné záhybky konopné sukně a žluté krajky fěrtošku. Při tom, načechrávaje v nadloktí Juditiny rukávce, povytáhl zadrhnutou tkanicí výš a div se neusmál, jaký to byl rozdíl v růžově bílém proužku pleti proti opálenému a ovětřenému podloktí. Škoda bylo té ženky, že si od nejtvrďší práce tak kazila nejnádhernější dary přírody, krásu i svěžest mládí. Pohlídl i stiskl ji za to laskavým soucitem v ramenou.

Judina postava se mu zachvěla pod dlaněmi, jako kdyby se jí byl dotknul elektrikou, a než se toho mohl nadíti, buchly jej tvrdé, hrubé její ruce do prsou a odstrčily ho tak prudce, že až zavrával. Po tom nepochopitelném okamžiku se drátenice zpola odvrátila k oknu, utírajíc si fěrtoškem jak šípek zrudlou tvář a třesoucí vysoké rtíky... Adamčík byl rád, že ho aspoň vysměvavě zrako- ma nesledovala, odhozeného jak míč, pak naplnil mu přívál hněvu uleknutě překvapenou hlavu, ale to všechno se náhle rozplynulo v myšlence: Je tohle divná ženská! Taková ubohá drátenice, kterou vyplácí pětadvacetí krejcarů denně, ať mu již okopává v počasí, nepočasí řípu, anebo stojí pokorně za modelem! S počátku ruce jí musejí utrhovati, aby mu jich nelíbala, a teď! najednou si troufá odstrčiti ho jako pastuchu, to je zajímavé — roztomilá studie — při-

Kladná ženská! Je to nedotknutelnost! rozvíjel se mu ještě v myslí polo ironický, polo opravdový obdiv.

I zadíval se na oslněnou postavu skromné své studie, jako by jí teď po prve uviděl. A jak byla přece jen půvabná! Pod tenoučkou krajkou čepce zdvíhaly se jí rudohnědé kučerky vlasů ve slunci třpytnou čelenkou, na sklopených víčkách a jemně ohnutém nosíku svážel se lístivý stud s jistou divokostí. Rozkošný obrázek! Stál vlastně za ten její originální nápad; za svobody měřila asi tak s každým frajerem svou sílu...

Adamčíkovi zaplály uši, po nich skráně a pak celý jeho dosti hezký obličej, v těžkých, přeložených víčkách a sivě růžových rtech jen trochu vyžilý. Už dávno nepocítil takové touhy, vybojovati si celou ženskou přízeň i oddanost na pochybném, ba zdánlivě i nebezpečném místě. Jak jen s takovou divoškou začít, aby jí zase nepoplašil? Což, kdyby ji přivábil soucitem?

"Proč pak jsi mne tak divně odstrčila, Judo?" přerušil konečně dlouhé, trapné ticho. "Vždyť se nepamatuji, že bych ti byl něčím ublížil... Jestli jsem tě nějak nevědomě urazil, proč jsi mi to klidně neřekla? Rád bych tě byl odprosil."

Hlas Adamčíkův se rozlehl chvějnou něžností, zapomínal v tu chvíli ve svém výpočtu, že před ním stojí jen drátenice Belušina, které musel ještě před čtrnácti dny ruku utrhnout, aby mu jí ponížene nelíbala.

Žádná odpověď, ale za několik vteřin podložila si Judo pravý loket pod čelo a zavzlykala...

V Adamčíkových prsou to zaševelilo radostnou tuchou. "Ty pláčeš?" ozval se měkce, "a proč?"

Ledy povolily — Judo se obrátila jako dítě, když se vyplakala ze vzdoru. Oči její už se podívaly přímo do koule na starou sádrovou sošku italského chlapce s opičkou v náručí, a pod nimi zůstala šmouha setřených slz nad plnými růžemi tváří.

"Byla jsem hloupá," povzdychla si pak už jen zkrátka, "ani nevím, co se mi to obrátilo v hlavě... Jiná by

si toho vážila, dostávat plat bez práce, a šaty v čistotě také ušetřím."

Byla miloučká, jako když z mračné přeháňky vypluje sluníčko.

"Tak vidíš," zabroukl Adamčík, stále ještě jako by jednal s dítětem, "a máš mě zase ráda jako dříve?"

Drátenice pokynula upřímně hlavou.

"Počkej, musím ti otřít líčka," osměloval se malíř k modelu opět se přiblížit svým batistovým kapesníkem, "umounila jsi se trošičku."

Přejel jí tak opatrně tváře, jako by byly z dragantu. "Jak jsi horká," zašeptl při tom trochu pomateně, couvaje zase na dva kroky zpět. Ale neposadil se ještě na svoji šroubovou židli k malování. Přehodil si ruku na růžek podstavce, a přikláníje k ní zádušně hlavu, ozval se tak skromně, jako by byla Judo velkomožnou paní a on jen dráteníkem:

"Ty ani nevíš, Judo, jak jsem si na tebe zvykl, okrášlila jsi mi tady celý můj život, tak že jsem před chvílí psal svému příteli do Vídně, že se tam již ani nechci vrátit... Ale kdybys ty mi odtud odešla, věř, to poznávám teprve v této chvíli, když mezi námi šťastně proklouzlo chvilkové neporozumění, tu by se mi celé okolí zastínilo... Já jsem takový zvláštní, divný člověk, mne vlastně nebaví vznešené salony a ty jejich dámy — taková půvabná žena z lidu, jako ty jsi, Judo, je mi stokrát milejší, a proto se na mne už nesmíš horšit, že jsi se mi zalíbila, však pochopíš, že člověk takový osamocený jak já, za to nemůže..."

Slova jeho, v této chvíli i zkroušenou upřímností zvučící, neminula se s účinkem. Judo se po něm ohledla tak soucitně, jako po sirotku, a pak se ozvala ztichoučka:

"To je škoda, že jsem už vydatá, mohla jsem udělat velké štěstí."

"A já s tebou, Judo, vid'?" snížil Adamčík svůj hlas, "ale teď mi porad', co mám dělat, abych došel pokoj a klidu?"

"Musíte si někde najít jinou frajerku, která je ještě svobodná," poradila prostě Judo a div tou jedno-

duchou radou světa znalého muže nepomátla.

Počal znova stavěti: "Ty si myslíš, že mohu tak snadno najít brzke náhrady, ale já jsem takový zvláštní člověk, mohu jít kolem sta krásků, a žádné si nepovšímnu."

"Ba, to už je takový osud člověka, co je jeho osud, to ho nemine," zafilosofovala Belušina. Bylo jí chudáka pána dost líto...

"Víš, co se mi prve k útěše kmitlo, ale jen tak jako sen," zachvěl se Adamčíkovi znova hlas nadějí i tesklivostí, a díval se při tom přes Judinu hlavu oknem ven do daleka, "z vlastních tvých slov čerpám tu tichou naději. Povídala jsi, že bys ráda šla někam do služby zatím, než se vrátí tvůj muž. Co myslíš, nemohla bys k vůli mně zůstat u nás v domácnosti, a někdo by ti tady slovem ublížit nesměl, o to bych se již postaral sám. Co myslíš?" osmělil se Adamčík Judě zadívat do očí. Vždyť se jí zatřpytly tak zřejmou radostí...

Ale přece zadávavši se znova na sošku italského chlapce s opičkou, váhala s odpovědí; rozvažovala, dlouho rozvažovala...

"Nuže, jak se rozhodneš? Jenom nezapomeň, že rozhodneš mé štěstí," ponoukal ji Adamčík.

"Když je to u vás takové divné," promluvila konečně Juda.

"Proč divné? Neboj se, šafářka by s tebou musela nakládat co nejlépe, žádný by se nesměl opovážit slovem ti ublížit."

"Ó, já se nebojím postavit jakoukoli práci, to by se šafářka se mnou nemohla vadit. Prát a žehlít umím dobře, na kastlíku ničeho nerozbiju, a vařit, když se mi napoví, také potrefím," troufala si Belušina.

"Tak vidíš," ujal se Adamčík slova, "ale já bych od tebe ani mnoho práce nežádal; byl bych radši, kdybys se šetřila."

"To já vím, že jste hodný pán," pravila vděčně Juda, "takového dobrého pána jsem ani jakživa nepoznala. Ale víte, velkomožný pane, když je to přece v takovém velkém

stavení, bez paničky, takové divné... Je mi to hanba povědět, abyste mě nevyhnal z dobrodiní, ale když se bojím, že by se mi naši chlapi i ženské smáli. Ted', co se dávám malovat, už se mi naši mužští pošklebovali, že kdo ví co tady robím, ve svátečních šatech, až se mne Halešina zastala, však že mám rozum, a nadala jím. Jářku jen: Hloupí, však se můžete dívat oknem!..." A Belušina se obrátila po okně a rukama jen zkroušeně sbalenýma ve fěrtochu, ale tak klidně jistá, jako dobré hodiny.

"Proto si to jinak smýšlím, jen kdybyste vy s tím byl svolný, velkomožný pane," pokračovala pak bez snivosti, jen se svitem naděje v mladé tváři, "když už se vám tak líbím, kdybyste jen počkal do Vánoc a vzal si nás pak oba, mě i Ondrucha. U vás bychom ještě radši hospodařili než na vlastním, však jsme ještě mladí, dobře by se nám hodila dobrá služba u hodného pána. A věřte mi, Ondruch je takový rozumný a šikovný na všecko, na rolich, po domě, i s posílkou, on všecko dokáže. Jen když by to mohlo počkat do těch Vánoc, od Nového roku, jak se patří, dojít do služby, a pak už bychom vám spravedlivě sloužili, a lidé u nás by říkali: Ti udělali štěstí!"

Juda se po té dlouhé řeči zamlčela a přitahujíc si na své nízké oblé a čisté čelo krajku čepce, jenom za tuchou nějakého pohybu, vzpomněla si ještě na něco.

"Tha, psaní bych vám mohla od něho ukázat," ozvala se znova jaksi zjemněným hlasem, vytahujíc z pod kordulky a oplécka sežmolený papír, "kterak on je pěkně dovede sestavit. Podívejte se!"

Adamčík vzal psaní jako ve snách z dráteničiny otvrdlé, jako ubroušené ruky, a dosti nechápavě přehlížel následující, čitelnou rukou psané řádky:

"Pochválen buď Pán Ježíš Kristus až na věky věkův.

Moje ze všech nejmilejší Judo.

Tak už jsem přece zas ten nejhorší čas od Vánoc do Velikonoc pře-trpěl, každý den si říkal, že už je to poslední rok, až jsem uviděl u Staré Boleslavě blízko toho zázračného kostela Panny Marie rozkvétati jivu. Věděl jsem, že už je to konec psoty zimy, a byl jsem rád. Však bych si ti mohl, dušinko, stýskat, jako jsem si ještě jakživ nestýskal. Z té loňské špatné úrody byli i lidé tvrdí a žádný nechtěl nic kupovat. Pak koncem masopustu se ještě zima vrátila jako bés, jednou jsem myslel, že na cestě k Brodu zahynu, a volal jsem tě, Judiško — dobře, žeš to neslyšela, byla bys plakala nade mnou. A tak se mi často divně stýskalo, jak před smrtí. Ale teď už se jen těším, když je svět zelený, utíká spíš čas a lidé více potřebují zboží. Zatím ti posílám sedm rynských, však dá Pán Bůh, že donesu na Vánoce víc, a potom budeme s Jurou Gombíkem utíkat k Trenčanskému kraji za žemičkami, jak hladoví za chlebem, a já už se nikam bez tebe nevydám, budeme spolu šťastní až do tmavého hrobu. Pozdravuj mamičku, sestru i tvoji rodinu, já už se jen těším na naše gazdování.

Zůstávám až do smrti tvůj věrný
Ondruch Beluš."

"Pišete si často?" prohodil Adamčík, jen aby něco řekl.

"Dost často," pokývla Juda, "to už je druhé psaní, co letos po třech králích odešel."

Nastala dlouhá pomlčka. Adamčík dívaje se na ruce obíral si svoje dosti čisté nehty, a Juda, zastrčivši psaní na dřívější místo, nevěděla už co povídat. Bylo jí divné, že velkomožný pán Ondrucha nepochválil, jak pěkně dovede psát. V jejím sousedství se tomu divili všichni.

"Rozbolela mě nějak hlava," promluvil konečně velkomožný pán, pře-

tíraje si levičkou čelo, "a proto se, Belušino, dnes prozatím rozloučíme. Musím si tvůj návrh rozmyslit, neboť nevím ještě, jak se to s mým hospodářstvím rozhodne; možná, že je pronajmu nebo prodám..."

"No, tak já už se odsud poberu, zatím se mívajte dobře," napráhla Juda ruku ne bez tichého podivu. Jak se jí to před očima ten pán proměnil, tak jaksi sestárnul proti dřívějšíku. "Znavil se chudera, má moc starostí v hlavě," pomyslíla si, a s klidem své střízlivé, ale dobromyslné duše přála mu, ať už ho ta hlava nebolí.

Když dozněly volné, těžké kroky jejích okovaných bot na dřevěné chodbě, hodil sebou Adamčík do staré, temně modré pohovky, v které nebožtík strýc provážil tesknou vdovského života i vzpomínky na věrnou, nezapomenutelnou ženu. Takový chladný, čistý vzduch ovíjel světem znavenou hlavu v té pohovce, ale Adamčík se pod jeho dotknutím div neotrásl zimou. Povstal, zapálil si svůj oblíbený doutník, lublaňskou viržinku, a když mu několik nikotinem prodechlých obláčků zakroužilo před očima, vzpomněl si na dopis, jež byl po odpolednách počal psát příteli Oskarovi. Vyňal ho ze stolku a přehlížeje ho znova s jakýmsi zasmušilým úsměvem, počal škrtati některé věty a najednou přeškrtnl křížem celou první stránku. Bylo třeba psátí zcela něco jiného, mohl by také začítí: "Dívejte se tomu v našinském kroužku, jak chcete, ale já už vydržel v kraji těch nejvěrnějších žen čtyři měsíce..." ale neměl chuti do žertovných, silnou černou kávou vzrušených začátků, vždyť ty nápady, zkušenosti a plány se tak snadno tvořily i rozplývaly, jako kroužky dýmu z doutníku, a jen zkušenosti dělily se do dvou stránek životního pohledu, jako noc a den...

Svoji k svému

Psáno roku 1881

Ž tě, ty milá, drahá Moravěnko, víc krát neuvidím."

Vojín, jemuž se tento poslední pozdrav k daleké otčině prodral až tak z útrob mladé duše, opřel si hlavu pravici o mez, jež vystupovala poněkud výše nade zdupané pole, a polo přimhouřené oči jeho zaletěly mdlým svitem k východu, kde za horami v kraji požehnaném tu chvíli snad klečí matička a k Rodičce boží modlitbou nejvroucnější, jaké jest jem schopno srdce mateřské, modlí se za synáčka — za miláčka. A tak se zdá, že zraky vojínovy vlnou poslední vláhou.

Bylo po bitvě. Císařští se Švédy srazili se odtud asi dvě hodiny.

Rachotem děl vypadalo z oken v blizounké vesničce poslední sklo. Pokud děla hřměla a muskety praskaly, lidé klečeli na holé zemi s rukama sepjatýma a se rtoma těsně sevřenýma jako ztrnulci.

Na štěstí se přítel i nepřítel jinou stranou obrátil. Jen několik jezdců tudy orlím letem proletělo. K večeru tu se objevil vojín, tam zavlál na širáku chochol; ale sotva že se objevili, chvilenkou se ztratili. A byl-li by se byl kdo vydal ze zdejší vesničky směrem k bojišti, byl by nezabloudil, protože až k samé dědině leželi nebožtíci, již položiví odvěkli se z bojiště a cestou vypustili duši.

Těžko pověděti, kdo zůstal vítězem. Ale v dědině tušili, kdo as to.

Mladý vojín sebou pohnul, hlavu si pohodlněji do hebounké trávy ukládaje. Oči jeho pořád se k východu upíraly, tak jako by tu matičku před obrazem Bohorodičky viděly. Zrak shasínající prý prozírává na

sta mil. Kolem rtů kmitá se mu dsměv, opět se pootvírají a levice stírá s bílého čela krůpěje potu — Slyšíte-liž poznovu ston? Zní již však slaběji —

"Moravěnko drahá —!"

"Nevěstu voláš? — Už ji, brachu milý, nepovedeš k oltáři!"

Před vojínem octla se z nenadání postava obstarlého muže, v jehož obličejí táhlé rýhy svědčily o životě, jemuž když se narodil, sudičky hned na kolébku napsaly: "co chvíle pokojná, nepoznáš."

"Pražádné nikdy jsem neměl!"

"Však jsi přece Moravěnku volal, slyšel-li jsem dobře?"

"To má rodná země! — Už ji neuvidím?"

"Podivno! — Voják a nemítí nevěsty! Tot' jsi sám jediný mezi tisíci a tisíci."

"Přetěžké v cizí zemi umírání!"

"Cítíš v sobě ještě trochu síly? Vstaň, pomohu ti, dovedu tě pod střechu... Zdá se mi, žeš z duše dobrý hoch! — Pokus se přece!"

Mladý vojín se pokoušel vstát a všechny své síly sbíral; bylo jich už arcit' pomalounko. Ale pevná vůle zmůže mnoho, zvláště když na tváře nedýchá smrtivým dechem svým Morana.

"Jen se o mne opři — tak!"

Obstarlý muž zraněnce takřka nesl.

"Budeš jako mezi svými. Já také mám syna na vojně. Jak rád bych byl a jak z plného srdce bych si toho přál, aby mu někde takhle posloužili!"

Ze vrat rozlehlého statku vyběhla žena již při letech a několika prudkými kroky octla se u muže i zraněnce, jemuž se v očích umdlením kola tvořila a ke hlavě závrat' vstoupala.

"Jak se mi vracíš, drahé dítě mé? Na prsou krev, na rukou krev, na hlavě krev — Jaroušku můj!"

Mladý muž pootevřel oči, utkvěl jimi na ženě, jež ho tak ze srdce vítala, kolem rtů zakmítl se mu zase ten úsměv, jehož jsme již prvé byli v obličejí jeho postřehli, a polootevřenými jeho ústy prodrál se hluboký vzdech.

"Kde má matička! — Daleko — daleko — Moravěnkou milá!"

"Je mu, matko, podoběn, jako by si z oka byli vypadli! — Třeba našemu dítěti také někde takovou službu prokáží!"

Panímáma si nyní zraky zástěrou utírala, protože ji napadlo, takhle že může býti i její syn na smrt' posekán.

Na návsí octla se již i hezounká děvůška, a také s náručí otevřenou chtěla přivítati bratříčka, na něhož, kde chodila, pořád myslila. Ach ta láska sestřina! Jen jedna prý ji nahradí; a což když se nezdarí? Blýská se zprvu, blýská, směje se počátkem a laškuje, a než rok s rokem se sejde, rezaví, zachází i mrakem černým se zatahuje.

"Dobrých rodičů syn! — Nemá nevěsty — a vojáci přece jich na kopy počítají. Však jsi je sama na vlastní uši slyšela; v každém městě, kudy táhli, i v každé vesničce, kde nějaký čas ležeti zůstali," pravil muž, tak polozeman a polosedlák, ku své ženě, když vojínovi v komoře postel bílými peřinami vystlala, rány vymyla a čistými šátky obvázala.

"Celý náš Jaroušek! — Co těm ranám říkáš?"

"U nás se mu zacelí. — V polí by tak byl den sotva vydržel!"

A mladému vojínovi se rány opravdu ku podivu celily a zvláště tenkrát necítil ničeho, když mu je bělounká ručka Vojtěščina ještě bělejší obvazkem obtáčela.

"A tak daleko že domů máš? — Dobrý týden cesty! Matičko Boží!"

"Ale je to kraj, Vojtěško — ta naše země! Dukáty plodí, křišťálo-

vá srdce rodí, a těch srdcí věrnost', Vojtěško, na věčnou až věčnost!"

Mladému vojínovi se mimoděk takhle poslední věta na jazyk namanolá. Také se mu bledýma lícema rozlil ruměnec — snad první v jaře života takovéhle barvy, jakouž vábívají oko k obzoru ranní červánky.

"Tak z plných plic si zazpívám, poskočím a ke — stu ptáček zpěváků mi odpoví! Nezná tě, Moravěnkou milá, kdo tě neviděl! A nechce se mu od tebe, kdo spatřil jednou pole tvá i luhy tvé. A což vůní tvých kvítků ode mlada ssál do své duše?"

Vojín, jemuž Cyrill říkal, vypravoval o milé zemi své, co kdy slyšel kde a co kdy viděl kde — A Cyrill uměl nějak povídati. Starý hlavou příkyvoval, panímáma si chvilkami oči zástěrou utírala a Vojtěšce leckdy přišlo k hezounké hlavě, že by tu Moravěnkou nejraději sama viděla.

Zdejší usedlík byl čtenářem i nad starou kronikou, v níž znal každíčkou řádku, celé hodiny proseděl a promyslel. Z knihy, kterouž si člověk zamiluje, byť ji četl nevim kolikrát, vždy nověch a nových věcí se dovídá; mluvit' k němu i ta čárka, i ta tečka.

Cyrill toho věděl jen o bohatýrské postavě Svatoplukově, že se z toho posluchači až hlava točila. A což když přišel na Hostýn a Tatary. Tu se mu oči leskly, líce rudly, rty chvěly a starému i ženě s Vojtěškou slzy proudem se tvářemi řinuly.

"Což ta Matička boží do dneška divy tvoří! — Podívejte se, vy dobří lidé: tuhle její obrázek. Dali mi jej z domova na cestu."

"My také máme své Hostýny: Boleslav, Horu nad Příbramí —"

"Náš ta naše ochránila na časy věčné a Moravička všecka jí věnce vije z kvítků, na nichž lísky nikdy jeseň neuvadnou; ale jsou svěžími, i když poň nohama skřípe sníh a na Švarcavě led."

A scházeli se u Radobyli z celé Květnice, aby poslouchali pohádky

o Moravské zemi, jež synu jejímu se rtů jen se řinuly. Jak mu i ta řeč slušela, jak by zvonky zvonily! — Když tak na zapraží seděli, toho hochu mladého slyšeli a dále v zahradách rozepěli se večerem staří známí, i toho, že hrozná vojna všude zuří a maří drahé životy, na chvíli zapomínali. —

* * *

“Ty zde, Cyrille? — A na Moravě i děti u prsou matek svých bědují! — I ženiti se snad chceš!”

Mladý voják, jenž stál za humny ve štěpové zahradě zamyšlen se zrakem upřeným do dálky, jako by byl chtěl tu nezměrnou rovinu sokolím letem přeletěti, se ohlédl a zalekl.

“Já myslil, že v černé zemi hniješ; ty zatím živ a zahálíš. — Slyšíš, Cyrille? — Na Moravě i děti u prsou matek svých o pomstu do nebe volají!”

“Zrovna myslím, jak bych se domů dostal nejsnáze. — Jsem arcit’ trochu sláb —”

“U naší škadrony dva koně bez pánů — Máme namířeno k Olomouci! — V naší zemi tuze zle. — Švéda drancuje kostely, pálí dědiny, vraždí nám rodiče, bratry a sestry.”

“Tu chvíli s tebou pojedu!”

“A kde jsi se tady vzal?”

“Ještě dobří lidé na světě! — Bez jejich pomoci byl bych zahynul! — Jak se jím za všechno odplatím!”

Mladému muži bylo náhle tak nevýslovně divno kolem srdce, jako by mu po něm kleštěmi sáhli, protože se před jeho očima zakmitla Vojtěščina tvář, kteréž přivykl jako rodné sestřičce v milém domově.

Na návsi již stály dvě rejtharské škadrony, samá Moravěňčina krev, i důstojníci. A těmhle lidé snesli, co kde měli; i koňům nápoje podávali. Jezdci se tu jen tak stavěli, jako když pták letem si kdes na větvi na několik okamžikův odpočine.

A neuběhlo ani půl hodiny, když se škadronou císařských dragonův

odjížděl z Květnice mladý voják, ještě poněkud na koni nachýlen, a přibledlou tvář, zamklý a občas zpět pohlédaje k Radobylovu statku, kde tři dobré duše pro něho jako pro syna a bratra plakaly.

Když jím všem voják děkoval, že prý jím Matička Hostýnská vším nejlepším požehná, nemohl starý prořící více slov než: “Svoji k svému,” a Vojtěška si opakovala už po kolikáte: “Moravěnka křišťálová srdce rodí a v těch srdcích věrnost na věčnou až věčnost.” Našeptal jí tato slova Cyrill na rozloučenou.

* * *

Na Moravě nebylo tak zle od tatarských časů jako za dnův, o nichž vypravují. Popelém lehlo třiašedesáte hradů, dvadvacet měst a vesnic na půlčtvrta sta.

Měl pravdu ten voják, řekl-li, že na Moravě i děti u prsou matek svých o pomstu do nebe volají.

Jezdci jeli jako by křídla měli. Jen se dědinami a kmety kmitali, a pod koňskými kopyty země jen duměla. Kotouče prachu valily se před nimi, nad nimi a za nimi. A tak se jim zdálo, že všechny zvony na poplach vyzvánějí a že nebe k východu i za dne rudne záplavou.

Už byli na domácí půdě, ale rozkaz zněl dál a dál.

A čím blíže přijížděli ke kraji pod perutěma pestré orlice nejpočetnějším, tím úžeji svíralo se srdce mladému vojínovi, jemuž tváře prachem a větrem i sluncem osmáhly, jako by pod střechou nebyl Bůh sám ví kdy. Zdali rodná vesnička ještě stojí s bělavým kostelíkem uprostřed? — Zdali tam pod jedním krovem otec s matičkou a sesřičkou? I připadalo mu, že jedou krokem volným jako k přehlídce.

Náhle si z plna hrdla zavýskl, až koně větřiti začali; ale týmže okamžikem zaletěl k uším jeho praskot ručnic, třesk ocele — a nad dědinou, nad níž vyčnívala bílá kostelní věž, vyrazil šedavý sloup zlověstného dýmu.

Důstojníci veleli: "plným cvałem," jezdecké trubky zatřepetaly a dvě dragónské kornety v několika minutách octly se v dědině, kde hlouček asi deseti císařských mušketýrův, opírajících se o hřbitovní zed', čelil celé setnině modrokabátníků.

Důstojníci veleli poznovu a jezdecké trubky zavřestěly modrokabátníkům do uší, jako hlas trouby andělovy o soudném dni.

Švédské ručnice obrátily se proti jezdcům; ale pěšákům nezbylo už času, aby vystřelili. Rejtharská ocel ryla ve švédském mase brázdy až do kostí. Šrůtka netrvala dlouho a utvrdlá půda modrala se ubítky jako by se všech vůkolních polí chrpu někdo vytrhal a na zdejší návsi rozházel.

Lidé ve vesnici, také jako v Čechách, na kolenou klečeli, s rukama sepjatýma i rtoma těsně sevřenýma jako ztrnulci, i do sklepův ukrýti se zapomněli. Ostatně před Švédy-vítězi nikde by se byli nemohli schovati. — V úhledném statečku zrovna proti kostelu se dosud ještě nevzpamatovali.

Sedlák, jemůž dlouhé vlasy až na ramena splývaly, pohyboval ústy, jako by se chtěl modlit; ale nemohl jediného slova vyřknouti. Před obrazem Hostýnské Bohorodičky dlela dosud jako socha žena jeho, svírajíc oběma rukama mladistvou dívku, aby ji z jejího objetí nikdo nemohl vyrvat.

"Tatičku — Matičko! — Haničko!"

Sedlák se dosud nehýbe a matka s dcerou ještě jako by beze smyslů.

"Já jsem to — já! — Cyrill váš!"

Teprv nyní sedlák vstal, protřel si oči a hlavou zakývav záporně, prohodil hlasem smutným: "Náš syn už dávno odpočívá; sám Pánbůh ví, ve které zemi."

"Jen se na mne přece dobře podívejte!"

"Nemožno!"

Sedlák zase tak záporně hlavou zakýval.

"Což ho nepoznáváš? Dítě milé! Už jsme tě oplakali!"

A první v objetí synově octla se matka jeho. Oko matčino přece jen vždycky nejbytřejší. Z daleka syna nebo dceru i po chůzi pozná; natot' potom z tak blízounka, očima do očí, tváří v tvář.

"Vždyť jsme tu ještě před chvílí linkou všickni smrt' jistou viděli! Nemůže býti! Já zcela zřejmě slyšel švédské výkřiky! — Ó, já je znám! — Milá ženo, ku smrti podřimujeme, a tu prý člověk vidí, co mu v životě bylo nejdražšího."

Sedlák zavřel nyní oči.

"Pro Boha věčného, tatičku! — Ze Švédův ani jediný už nedýchá! Jen pojď a podívej se oknem na náves, co se jich tu modrá!"

Sedlák vstal a šel; znovu si protřel oči a utkvěl jimi na štihlé věži kostelní.

"Byl to hrozný, děsný sen!"

"Poznáváš mne, otče můj?"

Teprv nyní vrhl se sedlák po mladém vojínu a objal jej pevně oběma rukama, jako by se chtěl přesvědčiti, zdali tohle opravdu přece jeho krev.

"Nediv se, synáčku; o rozum by mohl z toho všeho člověk přijíti. — Bud'tež Bohu díky neskonale za jeho dobrotu!"

Náhle se otevřely dvěře a na prahu objevil se vojín kleče na jednom kolenu, dle oděvu císařský mušketýr. Nemohl už dále; stěží se sem takhle dovlekl.

"Smilujte se nade mnou! — Mám také otce i matku, také sestřičku... Poskytněte mi přístřeší!"

"Jako domů, milý brachu. — Rodiče dovolí! — Vždyť mne lidé dobří v Čechách, tatičku, také tak přijali! — Pomož mi, Haničko, přines vody, čisté plátno. A ty, matičko, postel ubohému uchystej!"

Nebylo třeba ani vyzvání synova, aby zraněnce přijali pod střechu. Od prahu zdejšího nikoho nikdy ani s prázdným nepustili, tím méně, aby ho byli odpudili.

"Ty z Čech? — Já odtamtud přicházím! — Odkud?"

"Z Radnického kraje!"

"Z Radnického kraje? — Tam jsem byl i já!"

"Z Květnice!"

"I Květnici znám."

"Radobylův..."

Císařský mušketýr chtěl ještě co povědět, ale nemohl, protože na ústech jeho spočnuly rty Cyrillovy —

"Jeho sestra Vojtěška, tatíčku — matičko, mou nevěstou na věčnou až věčnost!" — Jen co se ta vojna dokoná! — Tvoji rodiče zdraví; co chvíle na tebe vzpomínají — Že jim nemohu po větru tohle vzkázat!"

"Nevěstu že sis vyhledal a tak daleko?" zvolala matka poloradostným a poloudíveným hlasem.

"Uvidíte, jak se vám zalíbí; jen co ji přivedu! — Až se ta vojna dokoná!"

"Divné, přepodivné věci, synu můj! — Ani jich nepochopuji; ani tomu nerozumím!" hovořil sedlák pořád hlavou nezvykle pokyvuje.

"Když jsem tvým rodičům za všechno dobré, co mi prokázali, děkoval, řekl mi tvůj otec na rozchodné: "Svoji k svému," a více nemohl. Měli mne tam rádi jako vlastního! Jak neradi mne pouštěli!"

"Říkává tak otec často; je čtenář, přečetl mnoho knih... A já nesčíslněkrát od něho slýchal: "Čech k Morávanu a Slezáku jako ku bratřím jedné matky at' vždycky stojí, kdyby svazky jejich sekerami chtěli roztínati." — Ach ta rána! Pálí, bodá! — Vody, vody, lidé dobří!"

Již tu byla děvůška jako jiříčka podávající vojínu cist'ounek vody studničné.

"Zaplat' ti Pánbůh každý krok!"

Vojín zase dále mluvit nemohl; přišly na něho mdloby. Otec se synem jej musili na lůžko odnésti.

Na věži rozvučely se zvony k poplachu. Na druhé straně ve vesnici se oheň povážlivě rozšířil. Jezdecké trubky zavřeštěly opět, jezdcí seskákali s koní a čím i jak mohli, ha-

sili. Shořely pouze tři doškově střechy. I ten maječek si mohli lidé uchrániti.

K večeru rejthaři odjeli k Olomouci. Zůstalo jich tu jen k deseti a mezi nimi Cyrill.

Z mušketýrů, kteříž sebe nepatrnější známky života dali o sobě, vzali každého pod střechu, do peřin uložili, rány jim pečlivě obvázáli a co chvíle stáli u postele, zdali oči otevřeli a dýchají.

Ještě ten den z celé vsi se sešli, kdo jen mohl v ruce unést rýč, aby pochovali nebožtíky. Ale dalo jim práce, než tolika vojákům hroby vykopali. Na pastvinách za Pěňčicí prý dlouho ještě potom ukazovali pahrbek, pod nímž setlela celá švédská setnina modré brigády.

* * *

Ten rok na podzim švédské vojny vzaly své skončení. Lidé se však po nich vzpomínali až tak v druhém koleně. I potom o spokojeném a radostném životě málokde co viděli. A uhostili-li se přece pod některou střechou, bylo to, jako když by v tuhém ledovém mrazu skřivánek nad hlavou poutníkoví zazpíval nebo kdyby s hejnem vlaštovic ze zámoří v dubnu přiletěla družka jako sněženka bělounká.

V Pěňčicích ještě císařský mušketýr, rodem z Květnice, Rakovnického kraje. Na zimu se rány zdlouha a nerady hojívají. Mladý Radobyl i horkou nemoc tu přetrpěl; a byl tak slabounký, jako učiněné pírkó. Jedva že se udržel na nohou.

Přišly mrazy, s mrazy sněhy, se sněhy chumelice a krby v jizbicích tak milounkým teplem sálaly. Při plamencích na krbu se odjakživa rádo vypravovalo a ještě raději poslouchalo.

Jaroš Radobyl vypravoval o české zemi věci, že prostodušným Valachům i ve snách tanula na mysli jeho řeč. —

"Jsou vám to stěny, drahými kameny ode dlažby až ke stropu vy-

ložené, zlatou maltou obkládané, na klenutí nebe modré jako u cest čekanky, na něm hvězda na hvězdě, slunce i měsíc, všecko ze zlata i i stříbra rysího... Ostatek svatého kříže..."

"Toho, na němž byl Kristus Pán umučen?"

"Zrovna toho! — Císař Karel jej až z Říma přinesl!"

"Svaté Ludmily lůžko — Arnošta z Pardubic všecken ornát arcibiskupský! — A což ty truhdy kolem stěn. Na každé panský neb rytířský erb, v těch truhlách..."

Mladý muž hlavu svěsil a zamyslil se.

"A co v těch truhlách?"

"Bývala v nich České koruny práva na silných pergaménech... Tomu hradu říkají Karlštejn... A jaký vůkol rozkošný kraj. Když česká králová na nedalekém Karlíku v koutě ležela, sletělo se všecko ptactvo z tamějších lesů, aby mladému králevici zpívalo: hajej, nynej..."

A scházely se do zdejšího statku celé Pěňčice, aby poslouchali, jak mušketýr vypravuje o české zemi nejpravdivější pohádky. Nejvíce se jim líbila ta o sedmi zlatých klíích k české koruně, o panu Plichtovi z Žerotína, o pannách Tejneckých, o Pětipejskovi... Všecko až v báječnost přecházelo, a přece v každém skoro slově zlaté zrnko, pravý český drahokam...

"Jen až bude jaro, však si tě, Haničko, na rodičích vyprosím a všude tě provedu a všecko ukážu!" pravil ten den po štědrém večeru mladý mušketýr, protože když vyšla včera Hanuška za humna, aby poslouchala, odkud vítr věje, táhl od Žďárských hor a odtamtud bude míti i ženicha. A mladému muži, když olovo líl, utvořilo se samo sebou tak hezounké "H", jako by je neujměleji perořízkem vydlabal ve dřevě lípovém.

Jak ta zima utíkala! Masopust jako by se byl jen ve zdejší dědině zakmítl a už středa popeleční. — I postní doba větrem nad střechami

letěla; již skřivánci zpívali a sedláci role orali.

Mušketýr byl zase jako ryba zdrav; trochu té bledé barvy mu sice ještě zbylo, jen co přijde na čerstvý vzduch, však ona se ztratí a ustoupí bujaré červeni.

A když se měl za krásného, jarního dne k odchodu, celé Pěňčice mu ruku tiskly, všeho dobrého přály na příští čas a aby prý na ně nezapomněl a tam těm svým krajanům od nich pěkné pozdravení vyřídil. —

"Tuhle prosbu jsem si, tatíčku s matičkou, nechal až na dnešek."

Hanička se zapýřila a Jaroš rozpačitě k zemi se zadíval. Cyrill zastával úřad starosvata.

"Já slíbil sestřičce Jarošově věrnost' na věčnou až věčnost', jen co se ta vojna dokoná. Vy jste ničeho proti tomu neříkali. Dejte tedy prozatím i svého požehnání Haničce s Jaroslavem. Svatbu chceme stejně slaviti a o všem se ještě umluvíme!"

Sedlák se poškrábal za uchem, panímáma se potutelně usmála, jako by o tomhle byla již napřed věděla, a svého muže, jenž dosud neodpovídal, za kazajku popotáhla. Však se nesluší, požádá-li kdo o ruku dceřinu, hned říci bez rozmýšlení: slovo sto. Panímáma starému však pokoje nedala, neustále ho potahující.

"Tak tedy s Pánembohem, milé děti! Říká-li tak tatík tvůj, proč já bych neměl říci: Svoji k svému. — Jen i vy si buďte věrni na věčnou až věčnost', jak dí ta jedna naše hezká pěvanka!"

* * *

Nazval jsem tyto lístečky ze smutných těžkých časů pohádkou. A přece skorem každá pohádka končí důkladně epickým popisem svatby, v němž si libuje i pohádkář i posluchači s posluchačkami; jaké měla nevěsta šaty, jak jedli, pili, veselili byli a žili, dokud neumřeli. — Že neřídím se způsobem obvyklým, čtenářové laskaví zajisté mi promi-

nou. Je v téhle pohádce až příliš mnoho pravdy, byť i jen několika rysy načrtnuté.

Zdali obě vesničky, pod jejichž střechami čtyři duše slíbily si věrnost', do dneška stojí, nevím, zdali se vnukové jejich vnuků dočkali našich dob, také nevím; ale to vím, že od Šumavy až v Kriváňské stíny je-

den jediný rod, jedna krev, jeden jazyk a tím velikým rodem ode vsi ke vsi, od města k městu, od řeky k řece, od lesů k lesům, od hor k horám kéž letěla by slavičím zpěvem píseň tak ze vrělých duší a vroucích srdcí se řinoucí: "Příslibmež si věrnost' na věčnou až věčnost'!"

Kuřata strýce Jana

Napsala Gabriela Preissová

PŘIVĚTIVÉM modře okvětovaném pokoji zůstal si zase nemocný dědeček s babičkou sám. Ležel již několik dní s klidně trpělivým vědomím, že

se mu kvapem připozdívá a chápal jasně, proč včera se k němu sjely už v úzkosti všechny děti. Když ta nejmladší dcera, nedovedouc se předním přemoci, naříkavě se při shledání rozplakala, sám ji těšil starým svým pořekadlem: "Vždyť jsme tu na světě jen všichni jako na zastávku; a jen když si člověk s sebou odnáší svou jistou lampičku."

Tak si vždy dědeček myslíval, že se on také s tou jistou lampičkou dotáhne věčného schůdku a nezanikne ve tmě... Nebyl z těch nevěřících, ani z těch lehkomyšlných; sám zůstáváje vždy krutě příčinnivým poctivým člověkem, snažil se býti také svědomitým vychovatelem svých šesti dětí, chtěje, aby svému jménu dělaly ve světě čest a vyšvihly se zase o nějaký stupínek výše k štěstí, jak on se vyšvihl nad svého tatíka, prostého zmozolovaného chalupníka. Jeho zásady a naděje zdály se tak jednoduché a každému rozumně soudnému člověku přístupné, že v ně věřil jako v prostý zákon; děti se všem jeho dobrým úmyslům musily důvěřivě podrobiti, tak jako on sám pokorně se poddával všem svým shánlivým starostem — a jsa dobrým rolníkem i zároveň poctivým obchodníkem s obilím — i úmorné práci...

Po pětáctyřicetiletém lopocení mohl konečně věrně družce své, babičce, utěšlivě povědít: "Ted' jsme už došli spokojeného cíle — a je zde hezky, babičko, vid'?" Octlí se tak před čtyřmi lety ruku v ruce v

novém příbytku, pohodlně, téměř panský vystavěném přístavku, na výminku a dívali se ze svého modře malovaného pokoje, jak mile odsud vyhlíží jejich stará zahrada.

Nový hospodář, muž nejmladší dcery, v letošku celou zahradu zvelebil... Postavil stinnou besídku k jasmínovému houští a dal v ní umístiti měkké žíněné lehátko — "to že bude pro dědečka", k růžovým keřům připíal vysoké tyče s postříbřenými a barevnými skleněnými koulemi, pohrávaly v očích rovna trpytnou nádherou — na nejistých prvéjších travnatých cestách značily se ted' rovně vykleštěné, pískem posypané stezky, včelník v pozadí dostal přístřeškem a vyřezávanou obrubou s Mariánským obrazem v čele vzhled jako kaplička — to všechno se dědečkovi až dojemně líbilo, když si pak tu novou správu přehlíželi s babičkou z okna a jelikož mladší hospodáři byli bezdětní, přicházelo to starouškům všechno jako schystané jen k vůli nim pro ten jejich hezký večer života. "Díky Bohu, dočkali se v nejmladší dceři spolehlivé vděčnosti..."

Tato slova vyklouzla dědečkovi jen tak maně, ale sotva je dořekl, už pocítil, že se v jeho ztvrdlé dlaní babiččina žilovatá ruka zachvěla a už si ani netroufal podívatí se jí do očí, co se to s ní děje; věděl už beztoho jistě, že se jí oči zaplavily... Napadla ji zase stará neumlkající tesknota, že jedno její dítě, to nejstarší, prvorozené, vděčnosti neznalo... Ten Jan — ten Jan...

Dědeček musil být otvrdejší, chladným rozumem se přemáhající — ani si nepovzdychl... Šest dětí, to je již hezká řádka, dovede to před Bohem zodpovědít, že jeden jediný

článek ze šesti se nevydařil... Měl k útěše příklady mnohých rodin i z celé boží přírody, že všechny ratolesti se i tomu nejpečlivějšímu zahradníkovi neodvděčily. On sám dokázal dosti na ostatních pěti dětech, co zmůže moudrá otecká vláda a kázeň v domě.

Jeho druhorozený syn, Albín, byl od malička tak pečlivě a čistě dbalý všeho pořádku, že si každou hrací fazolku a knoflík zabalil do papírku a poschoval do škatulek, a sám na svém zevnějšku zůstával vždycky takový upravený jako holoubek. Matce z toho pozorování synkových vlastností napadlo: "Ten by se nejspíše hodil na kněžství..."

"Proč by měl se svým jménem naší rodině odumřít?" usoudil dědeček. "Ke kněžskému povolání má být člověk od Boha vyvolený; náš Albín takové poslání ničím nedokazuje, nemá ani znamenitou výřečnost ke kázání. Hoch se stane lékařníkem, po tom zrovna ten jeho ofukovaný pořádek touží..."

Dědeček se nezmýlil. Albín prošel s dostatečným prospěchem veškeré potřebné učení, sám zůstával pořád jako ze skřínky vyloupenutý a těchto časů byl už dávno váženým i zbohatlým lékařníkem...

Nejstarší dcera, Tonička, zamílovala se v devatenácti letech do takového sběhlého studenta, který vyjma dobrovolné obživy u svých úřednických rodičů a hezké tvářnosti nemohl se ničím proukázat, co by jej bylo opravňovalo ucházeti se o ruku majetné a spořádané dívky. Ukazoval sice pořád nějaké čmáranice, že dovede pěkně kreslit, pilkou vyřezával hlouposti, učil prý se také trochu malířství a sochařství a že prý mu jen scházel kapitál pro jeho umění — dědeček si celou tu pochybnou cenu člověka klidně uvážil a při nejbližší návštěvě zadržel si milého Toniččina nápadníka v zahradě jen za rukáv, jako chlapce, který mu nerozvážně chodí na třesně.

"Tak, pane — tento —" (to ně-

mecké jméno mladého muže, končící na "auer", nestálo dědečkovi ani za pamatování), "mohl byste mi snad jednou, jako hlavě rodiny, svěřit, proč k nám docházíte?"

"Moje úmysly jsou vážné —" vypíal statečně mladý muž prsa; "rád bych si od vás, velevážený pane, vyžádal ruku slečny Toničky. Jet' slečna Tonička mým nejkrásnějším snem —"

"Ale, ale —" potřásl jen mírně dědeček hlavou, nutě se do trochy přívětivosti, "vaše přání, pane — tento — nemá řádného smyslu. Vy byste měl rád pro potěšení ptáčka, ale dovolte rozumnou otázku: Kde pak máte klec pro toho jistého ptáčka, pořádnou, spolehlivou, čistou klíčku, ptám se — kde?"

Mladý muž se jen zapálil a že nevěděl odpovědi, pochopili on i Tonička marnost svých planů tak zcela po dobrém; Tonička se za půl léta na to provdala za Brodského stavitele, jehož majetek i ledví dědeček ze všech stran opatrně prozkoumal — a že je jak se patří šťastná, má jen co děkovat otcí...

Třetí dědečkův syn, Karel, byl povahy od jakživa rozlitané — zrovna jako pták; za chlapeckých let vlezl na každý strom a jednou tluč špičkou kamene do měděné kapsle, poranil si trochu bradu. Babička se zhržila nad tou pohromou, div že se nezapotáčela, ale dědeček sotva že nad příhodou svrátil čelo a řekl: "Všichni čerti kluka honí —" už zase zasvitl očima dobrým nápadem.

"Je to vlastně šťastné boží řízení —" potěšil naříkající ženu; "zrovna mi tou nehodou přišlo do hlavy vnuknutí, že Karlík bude mysliveckým. (Karlík sám říkával, že by nejraději byl obilním obchodníkem jako tatínek, neboť se mu to velice líbilo nasypávat obilí do vrcholku míry a pak je tak rázem pravítkem shladit na rovno, potom tatínek jezdil pořádku na veselé trhy; ale dědeček se už dávno rozhodl, že celou živnost předá muži nejmladší

dcery Bětušky, neboť dle starých důkazů bylo to jistější pro babičku otočit se někdy u plotny vlastní dcery než u snašiny.)

"To dnešní škrábnutí bude mu nejlepším napomenutím, aby střelných ran opatrně šetřil na pravé cíle, potom takový pan fořt nebo lesník přece už něco ve světě znamená!"

Bylo rozhodnuto... Karel byl dnes hraběcím lesmistrem, jezdil v kočáře a dědeček byl přesvědčen, že požíval skoro tolik úcty a vážnosti jako hrabě sám.

Prostřední dcery, Nanynce, dal dědeček kupce za manžela. Ta jediná si časem naříkala na mnoho starostí, ale přičiňovala se jen proto, že chtěla, a svým hojným dětem k vůli. Dědeček se také nad jejím osudem nikdy nezarmoutil; měla již dobře ustláno.

Domácí bezdětná dcera Bětuška měla zlaté srdce a vážila si starých rodičů, jak to jen sám Pánbůh poroučí...

Všechno se tak dědečkovi po jeho rozumu a vůli krásně v životě povedlo, i ta jeho žena v počátku manželství jen taková skromná, zalizavá putička, nabrala za dědečkova vedení nadnášlivého, důstojného a důsledného "charakteru". Stala se na vlas takovou, jakou ji dědeček mluvit chtěl — a jenom ten jeden syn, ten nejstarší, Jan, kdyby se byl neodlomil z rodinného kmene... Ted' mohl být korunou rodiny, jistě by byl již okresním hejtnanem, nebo nějakým vysokým radou...

— — — Tak lehounce se snad neučil ještě žádné dítě na světě jako prvorozený dědečkův syn Jan, nikdo z domácích jej ani nad knihou skloněného nevidával (sedával si nejraději nečinně na zápraží nebo pod kůlnou a díval se na kuřata nebo holuby, s nimiž rozdělával každou svou housku nebo koláč) a přece byl v každé třídě premiantem. Ředitel letišských škol sám řekl dědečkovi, že tak nadaného a zároveň

vzorně tichého žáka jeho školy nepamatují...

Janovo nadání obdivoval každý, blýštělo se v očích otcových pýchou a jakmile prošel syn latinské školy a tři roky university, dostal jej dědeček bez veškeré cizí přímluvy za adjunkta do nejvyššího úřadu v městě.

"Už je pro všechny časy zaopatřený —" usmíval se spokojeně dědeček; "bude si jen pěkně na panském žebříčku postupovat."

Pro pána od úřadu musilo se v rodičovském jednopatrovém stavení upravit zvláštní obydlí. Dědeček se hned rozhodl, že udělá Janovi nejhezčí pokoj, který byl prve určen jen pro hosty a měl zvláštní vchod na postranní chodbě a zánovní vysoké dveře, kdežto v ostatních dveřích musila se šíje shýbat. Rohový, prostranný tento pokoj měl tři okna do ulice, vlysovaný strop a cennou starodávnou malbu s věncovým lemováním. Starý, žlutě leštěný, dubový nábytek dal dědeček vynést a nakoupil pro Jana nové zařízení, všechno panské a moderní, jak se mu to jen v radostné vůli zdálo... Jan dostal vyhloublý divan a šest roztomilých sedátek, všechno na drátech, vycpané čerstvými žíněmi a povlečené modrým hedvábným rypsem. — ("Modrá nebeská barva je vždycky ta nejkrásnější," poradila babička.) K tomu se přistavil ořechový stůl s uměle sklenutým trnožem a důstojný psací stolek, máje po obou bocích sloupkové knihovničky, veliké zrcadlo se zlatým rámcem a podstavcem, dvě almary, ty nejdražší, jež si dovedl truhlář vymyslet, postel s vysokým lenochem a umyvadlo s mramorovou deskou. — Na stěny se ještě zavěsily tři nádherné barvotiky: "Jaro", "Léto" a "Jeseň", samé zámecké scény s rytířem a krásnou šlechticnou. Konečně se prostřely květnaté peluchové koberce na zem, a matka s nejstarší dcerou, Toníčkou, doplnily ještě překrásné zařízení záclonami a vyšívanými či háčkovanými dárky lás-

ky. Dědeček vodil každého slušného člověka, kdož mu přišel do domu, na veškerou tu krásu se podívat, a když lidé obdivovali, dodával jen ještě malou úvahu: "Všechno, co k čemu patří; takový pán od úřadu musí být také po svém stavu zařízen."

"Pán od úřadu" sám však se k veškerému tomu považování nikterak nepřítácel, ba očividně o ně nedbal a nikoho do svého pokoje nevodil. Ach, zde tkvěl ten háček dědečkova štěstí s jeho nejstarším, ta tichost a skromnost, kterou učitelé na Janovi vychvalovali a která je v dětství synově samotné těšila, vyrůstala dědečkovi i babičce v útrapu...

Představovali si Janovu důstojnost tak nadnášlivě, že si bude šlapat po kobercích a na polštářcích otevřených oken odfukovat si kouř z dobrých doutníků, že bude v chodbě vypínat hlavu a dívat se na každého s vysoka — vždyť už i příroda mu dopřála vynikajícího zevnějšku, byl vysoko urostlý a čisté ruměné pleti jako dívka. Ale Jan se ani ne naučil kouřit a z oken svého skvostného příbytku se nikdy hrdě nerozhlédl. Klonil na osamělých procházkách nejraději hlavu k zemi, choulil se v ramenou a chůze jeho byla taková nedbalá, že sotva od země paty odtrhoval. Darmo mu rodičové dokazovali a ukazovali, jak by si měl vykračovat; poslouchal ta napominání tak nechápavě, jen teplemodré jeho oči zdály se při tom úzkostlivě a přeslechl vše mlčky; ba on dovedl rodičům srdce sklíčovat tou svou nemluvností, báli se již, že se proto může stát svému panskému okolí i nižším lidem směšným. Vždyť už i Karlík troufal si bratrovy tiché, zalízavé způsoby nabírat posměchem; přezval jej proto, že příkláněl hlavu. Nepomukem, ačkoliv byl Janem Křtitelem...

Ba zůstával si Jan už pořáde takovým divným svatým. Když přijel do města jednou člen císařského domu, pořádali důstojníci hostinu a ples a Jan byl také vyznamenán

pozváním. Dědeček honem zavolal krejčího a dal Janovi schválně ušít nákladné šaty, aby se jen v té velké počtě objevil tak pěkně z brusu nový. Jan se k té nadšené pobídce jen svým obvyklým mírným způsobem ozval: "Nač si děláte výlohy, vždyť já nikam nepůjdu a oděvu mám až nazbyt. Dejte si to pro sebe ušít, tatínku."

"To jsou nápady!" pravil na to dědeček k babičce a potěšil ji i sebe. "Však on neodolá a na konec bude rád, že se pěkným ústrojem mezi pány neztrácí."

Ale když se před slavným polednem vrátil Jan v obyčejnou chvíli ze své kanceláře, sedl si do chládku na své oblíbené místo pod přístřešek kůlny na klády a lákal k sobě kuřata, drobě jim v prstech žemličku, kterou si zastrčil po snídání do kapsy. Jako by ani pro nic jiného neměl pamět.

Došla za ním babička a povídá s chvatem: "Co pak to děláš, Johánku — vždyť už je nejvyšší čas, aby si se strojil! Máš už nachystanou vlažnou vodu v umyvadle a k zakousnutí ti Tonička upravila holoubátko, abys se celým obědem nezasytil. To víš, že tam také musíš něco pojest, když bude tabule."

"Nechte, prosím vás, ty holuby být," chystal se Jan povšimnutím jen poslední poznámky; "nerad je jím, těší mne to více, když je vidím lítat."

"Ale kdyby toho bylo přespříliš, porouchali by nám celou střechu," mínila matka; "klove to vápno z tašek a krytba pak lítá dolů."

V tom okamžiku pochytily matčiny zraky na Janovi řídký, nevidaný úkaz. Rozesmál se jako dítě, všechny vlnky obličeje se mu rozehrály, potřásl se i jeho poddajně shlazené, bleděhnědé vlasy... A co mu tak rozvlnilo a rozesmálo celou duši?

Kropenatá kvočna vyvedla z jara dva na vlas stejné kohoutky, byli blíženci a zůstávali proto drobní.

S tímto jedním kropenatým blí-

žencem se rval před Janovými zrak-
ky trochu vzrostlejší žlutý kohout a
svou vášní celý rozohněný a rozče-
pejřený už nad slabším vítězil, když
se k dvojčeti přihnál na pomoc od-
někud bratr bliženeček. Nestaraje se,
kde by mohl co pochytit k zobnutí,
honem se postavil do bojovné police
těsně k bratrovi. Vítězící kohout se
zarazil; jako v mámné vidině podí-
val se v pravo, v levo, do očí roz-
množeného odpůrce a zase v pra-
vo, v levo, tak několikrát, až ho na-
jednou popadla nějaká strašidelná
hrůza, obrátil se a honem utekl...
"Inu, dva slabší ve spojení mohou
vždycky překonat jednoho silného,"
pousmála se matka té nepatrné pří-
hodě ještě s celou trpělivostí, hned
dodávajíc:

"Ale teď už si, Johánku, pospěš,
abys se nedostavil k tabuli pozdě;
člověk tvého stavu musí dokázat, že
zná manýry."

"Prosím vás, maminko, nechte
mne," rozprchlo se Janovi náhle ce-
lé potěšení z tváří; "vždyť už jsem
to zřetelně tatínkovi řekl, že nikam
nepůjdu. Co jste si to jen smyslili?"

Babička usedlo srdce, musila už
přivolat na pomoc dědečka a sama
se v pozorování jen v povzdálce u-
kryla za veřeje dveří, stísněně na-
slouchajíc, kterak se otec s Janem
domluví. Měla nějakou nedobrou
předtuchu...

Dědeček přistoupil k Janovi, po-
sud na kládách seskromnělému a
snícímu, tak ráznými kroky, jako
by je byl nabral ze vzpomínek své
dávné krátké vojačiny.

"Nedělej, Jene, žádných hloupostí
a běž se strojít," zkusil to nejprve
po dobrém.

"Nevím, co bych tam dělal," při-
chouli syn ještě více ramena.

"Co pak jsi nějaký pastucha?"
už se dědeček rozkřikl. "Obětovali
jsme proto na tebe tolik škol, abys
nevěděl, co máš mezi panstvem dě-
lat? Dovedeš se snad jen válet v
drahých šatech po kládách a krmit
slepice?" Dědeček popadl kamínek,
nejblíže mu po ruce ležící a hodil

jím tak zprudka po kuřatech, že se
poděšeně rozprchla...

Jan povstal zvolna a těžce s klad,
tvář jeho byla přeshlehuta žeravou
záplavou.

"Proč mne pronásledujete?" pro-
mluvil s očividně třesoucím se rto-
ma a odešel s takovou neobvyklou
poplašeností, skoro jako ta kuřata,
před ním — otci s oči.

Dědeček rozkázal ihned veškerou
drůbež až do posledního pérečka
odpravit z domu, darmo se Tonička
i Nanyňka dojemně přimlouvaly...

Od té chvíle byla mezi otcem a
synem rozestá trochu hořkosti, i
babička si povzdychla někdy skry-
tou nespokojeností nad Janem. Za
nedlouho přišla jedna příbuzná sel-
ská tetka k Janovi na poradu v ja-
kési spletené právní záležitosti, a
Jan jí napsal ochotně nějakou žá-
dost, která si ihned vymohla dobrý
výsledek. Z vděčnosti napadlo milé
tetce přinést Janovi velkou, bí-
lou kvočnu se dvanácti vesměs bě-
loučkými kuřaty, neboť naslechla
prý od někoho, že pan Jan měl s
kuřaty svoji největší radost, a v tom
zcela bílém hloučku bylo přece ně-
co zvláštního...

Jan nebyl v tu chvíli, kdy tetka
přišla se svým dárkem, ještě doma;
za to však tetčina pěkná vůle nara-
zila na nepředvídané dědečkově roz-
hořčení. Vymluvil tetce, že co si
myslí, zdali je jeho studovaný a již
v úřadě usazený syn nějaký krosnář
nebo drůbežník, který si má opatro-
vat pětidenní kuřata? Že takový
prezent připadá jen jako na blázny
— a vůbec, že jeho syn žádných
darů nepotřebuje, ať se s tou po-
sadou jen tetka honem klidí...

Dědeček měl již na kuřata celé-
ho světa spadenou, a tetka se jeho
nevídanou, neznámou prudkostí ce-
lá polekala, ušla již hezký kousek
cesty od dědečkova stavení a ještě
jí pořád slzy zaplavovaly zrak...

Taková rozlítostněná potkala strýč-
ka Jana a musila se mu již v slzách
omluvit, že se svým ubohým odstr-
čeným dárkem nemyslíla nic zlého,

vždyť byla ta bílá kuřátka i s tou bílou kvočnou přece jen jakoby zvláštností; člověku se srdce potěšilo, když se na to zahleděl, necht' je panu Janovi líbo jen se na tu čeládku podívat...

A tetka vyklopila u travnatého okraje farní zahradní zdi celé své provinění z koše, rozpípalo a zabělelo se to po trávníku jako liliové květy.

Strýčkovi Janovi se rozjasnila dětinsky celá tvář, sám se po dvou kuřatech shýbl a ukládaje je zlehounce znovu do koše, pobídl již tetku s úsměvem: "Prosim, doneste mi tu roztomilou drobotinu jen ještě znovu ke stavení, já si ji pak již před našimi uchráním..."

Tetka pochytila kuřata s kvočnou zas do koše a radostí celá nadšená ubírala se s Janem zase nazpět. Strýc Jan ji zavedl do svého pokoje, tam si blaženě sám vybral dárek z koše a tetce vtiskl do dlaně tolar, aby za něj něco nakoupila dětem, však že ta jeho radost stojí za mnohem více...

Tetka se vítězně jen z domu odhoupala, dříve se dole panímámě pochlubivši, že její nápad přišel na konec přece jenom ke cti...

Babičce se zatajil dech hádankou, co si teď Jan s kuřaty počne? Pantáta je na dvoře pozná a vyžene to ze vrat.

Jan si už dávno vyprosil, aby se mu jídlo posílalo nahoru do samoty, tentokráte donesla mu matka oběd místo Toničky sama. Zastala Jana, stavícího zvláštní přihrádku ve svém panském bytě. Vyházel knihy z obou knihovniček na neładnou hromadu k oknu a položil etažěrky po délce v úhel do rohu pokoje ke kamnům. Kuřata s kvočnou se procházela po pěkných kobercích, na misce z umyvadla měla již předloženou voďu k napojení...

"Co to máš tady za pořádek, Johánku?" žasla matka, shánějíc zástěrou kuřata s koberce. "A ta kuřata, radím ti, dej hned pryč, neдрáždí s tím otce..."

"Vždyť já dám rád pokoj každému, proč nemůže být dopřán pokoj mně?" odušil mírně syn.

"Ale otcí se musíš vždycky jako syn podložit," namítla matka s jasným přesvědčením; "proč se mu, dítě, protiviš, když ti ukazuje, jaký máš být — vždyť on to s tebou myslí dobře, chce jen tvé štěstí!"

"Každý tomu štěstí jinak rozumíme, maminko," pousmál se Jan tentokráte beze vši dětinskosti, "a proto se má každému přát a nechat to, co je jeho. Ta kuřata nedám pryč, maminko, ani je nikomu nevydám, jsou moje."

"A co s nimi budeš dělat, když na dvoře je tatínek nestrpí?"

"Srovnáme se, maminko, nemějte starosti, tak zcela mile se srovnáme."

Matka si vzdychla nad tou záhadou a šla vařit Janovi obvyklý koflíček černé kávy.

Po chvíli viděla otevřeným oknem kuchyně, že Jan si odnáší ze stáje hrst sena a v papírové krabičce nesl si navršený písek.

"Rány boží, snad nechce na konec tu drůbež uhnízdít ve svém pokoji?" napadlo ulekuté babičce a už honem pospíchala za Janem a kávou.

Opravdu, kvočna už byla v přihrádce u kamen na senném hnízdě i s kuřaty a na svátečním Johánkově talíři měly tam rozdrobený jablkový závin. Všechny koberce z pokoje byly zmuchlány v protějším koutě; na volné oparketované podlaze už snad schystal Jan drůbeží procházky...

"Johánku, já ti tu kvočnu uschovám do špižírny, tatínek se o ní hned tak nedozví..." počala matka se svým podivínem prosebným hlasem se smlouvat.

"K čemu by mi pak byla, maminko? Budeme mít beztoho teď dva dny prázdnin, kanceláře se budou u nás malovat. Proto si podržím raději kuřata poblížku, abych se na ně mohl dívat."

"Snad si nemyslíš, že ti to dovolíme v takovém pokoji, za který by se žádný hrabě stydět nemusil?"

"Přáli jste si sami, abych si pokoj s celým zařízením přivlastnil, sami jste mne zaradili, jak se to jen vám líbilo, já pro sebe bych si to byl smyslel všechno jednodušší, ba to starodávné, dřívější zařízení se mi stokrát lépe zamlouvalo než to nynější... Ale když už se stalo, budu vám již pořád odevzdávat celé své služné v náhradu — tak, jak jsem počal..."

"Budeš si upírat každou zlatku a sta bys na své panské výbavě chtěl zničit hloupostmi? Pro Krista pána, dítě, slyšel jsi to jakživ, aby nějaký chytrý pán dělal si ze svého draze zařízeného příbytku kurník?"

"Ale když já nejsem z těch chytřích, mamínko... Potom víte dobře, že jste mi pro mou zábavu nepopřáli ani kousek místečka tam pod kůlnou u klad; kde bych se jiného místa k volnému používání doprosil? Když je tento pokoj jednou můj, tak je můj!"

Matce marné námitky už rozplamenily celou tvář — nevěděla si již jiné pomoci, než utíknout se o zastání k pravému vládci domu; musí pomoci tatínek, ale poprosí jej snažně, aby tak učinil šetrně a dovolil Janovi kuřata ubytovat jinde.

S touto prosbou byla babička klidně a rozhodně odmrštěna.

"Jen mu jedenkráté povolit a ta myš v jeho hlavě by se vrtošila ještě více," uhodil dědeček všemi klouby své zmozolované pravice o stůl. "Já mu okážu, jestli smí své jméno a veškeré naděje, jež jsme v něj skládali, dělat směšnými! Kuřata mu vyhodím z domu a on nesmí ani muknout!"

Když odešel Jan do kanceláře, ubíral se dědeček s babičkou nahoru, nevítané hosty vystrnadit, ale Janův pokoj byl zavřený a klíč netrčel jako obyčejně v zámku.

"Tak to vidíš, on už bude před vlastní rodinou zavírat na klíč," zabíral se dědeček víc a více do hněvu. "Už jsme to tak daleko dotáhli v synové vážnosti! Jako by ten po-

koj, který jsem mu propůjčil, také nepatřil nám!"

Pro tu chvíli bylo štěstí, že musil dědeček neodkladně odjet k zítřejšku na daleký trh, kde jej čekaly zaručené smlouvy.

"To ti povídám," prikazoval babičce ještě na voze; "až se pozitíí vrátím domů, at' už není v domě po těch bílých kuřatech ani prášku!"

Matka zkusila ještě všelicos, poslala také vyjednávat Toníčku, ale ta se vrátila také s nepořízenou, přinesla si jen od Jana knížечku Máchova "Máje", kterou jí daroval za marnou naději, že si odnese bílou kvočnu s kuřátky. A v panském pokoji, kde si nyní Jan usmyslel poklízet sám, zočily zraký mladé hospodyňky plno nepořádku, sotva že tak nepozorovaně trochu pouklízela, koberce vytáhla ven za záminkou, že je vyklepá, a když prý počala pokrývat plátěnými chránitky hedvábnou garnituru, vynosil prý Jan divan i veškerá sedátka sám ze dveří, že je tam nepotřebuje, že se mu od nich odlehčí, a zanesl si do svého pokoje jedinou starou dubovou židličku ze síně...

Pak stopovala matka s dcerami, jak si Jan poslal k hokynáři pro jáhly, pšenici a tvaroh, to všechno potřeboval pro svoje kuřata — a povzdychla si, co si ten posel i hokynář jen o rodině pomyslí; vždyť veškeré tyto věci byly v domě a nemusily se po hrstech kupovati...

Když se dědeček k večeru vrátil z daleké výpravy, vítala ho babička jen skrytým steskem, ale on jí všechno poznal na očích. Musila se jen chvějně vyzpovídati dle pravdy.

Pochodil dnes dědeček znamenitě na trhu, štěstí mu přálo ze všech stran, připadal si v každém podniku takový troufalý a neomylný. Dozvěděl se, že si Jan zrovna vyšel na procházku a zase si uzavřel svůj pokoj na klíč, rozkázal klidně čeledínovi, aby přivedl zámečníka, který mu musí násilně otevřít zámek. Ve čtvrt hodině zde řemeslník byl a sotva otevřel dvěře Janova poko-

je, poručil dědeček, aby čeledín sebral bílou kvočnu i s kuřaty (pochytili jich náhodou jen jedenáct, jedno se v úzkosti schovalo a zachránilo si tak živůtek), a čeledín musil usekat veškeré té havěti hlavy a srovnat všechny ty bezhlavé oběti hezky řádkou na práh Janova pokoje, aby vracející se syn ihned pochopil zasloužený trest nejvyššího vládce v domě...

Dědečkovi bylo při tom komandování a provádění ukrutného činu náhle dosti nechutno a smutno, ale myslil si to tak dobře a neomylně, té vrtošivé myši v synově hlavě na věčnou výstrahu...

Když se Jan asi po půl hodině vrátil, dotřel se za ním po špičkách jediné z celé rodiny všetečný Karlík, aby vyzvěděl, co se bude dít, neboť jemu dělala celá ta příhoda švandu. Vrátil se ale brzy tak pobledlý, jako by jej byl někdo mrazivou vodou polil. Viděl, ztišen jsa v přítomí schodiště, kterak Jan chvíli ztrnule pohlížel na řadu bílých trupků s porudlými stopkami a pak vrazil do pokoje, odkudž zastenal oštkání. Karlík se ještě zvědavě dotáhl až k vypáčeným dveřím a celý zaražen již divnou věcí, že velký Jan pláče, postřehl na podlaze chvějně se batolící a stýskavě pípající bílou značku kuřete, rozžalostněný Jan po zapomenutém bloudícím sirotku natáhl ruku a schoval si je pod náprsenku za ňadra — a ta vidina tak zachvátila Karlíka za srdce, že jej omrazila lítost a po celý život na tu chvíli nezapomněl...

To byla poslední povídka o nejstarším dědečkově synu. Viděli jej mladší děti pak ještě v převlečnicku ze stavení vycházet, všichni domácí myslili, že si vyšel na procházku a matka nemohla do půlnoci usnouti strachem, že tichý Jan si dnes po prvé zašel někam do hospody, zdržuje se tam příliš dlouho a může tam ze vzdoru vyvést něco nerozvážného — co by se pro pána neslušelo.

Zatím se později dozvěděli, že

Jan došel pěšky až do Brodu a tam pod poštovskou lipou na lavičce proseděl zbytek noci, než se dočkal odjezdu dostavníku. Z rakouských hranic poslal svému představenému stručné poděkování z úřadu a tam už jeho stopa zanikala, jako by padl kamínek do moře... Marně babička po celý svůj věkem požehnaný život doufala, že se někdy vrátí, marně se jí o něm zdávalo jako dobrým znamením...

"Kdybych věděla alespoň příčinu, proč tak na nás všechny zanevřel?" stýskávala si babička po něm v slzách, "bylo by mi lehčeji... Vždyť to ani hlava nechápe, že by to byl učinil jen pro ta kuřata..."

"Bylo to zatvrzelé, nevděčné dítě — odpadlo s rodinného stromu jako nahnílý kmínek," soudil dědeček bez stesku. "Pánubohu budiž poručeno, on však při celém svém velkém nadání nenajde nikde štěstí ve světě."

Babiččino srdce hledalo však ztraceného syna tím nepokojněji. Šeptávala ještě veškerým svým dorůstajícím, na různé cesty se rozcházejícím vnoučatům chvějnou prosbu, aby se všude po světě ohlíželi a poptávali po takovém pánovi od úřadu správného jména, kterému by bylo nyní tolik a tolik let a mohl mítí tou dobrou už i vlasy prošeďivé... Každý svůj uspořený groš obětovala různým lidem vyzvědavého rozhledu a poptávnám. Kdykoli na to dědeček přišel, byla mrzutost.

"Budeš si ještě pořád na odpadlíka vzpomínat," vyčítal, "a on si na nás nikdy nevzpomněl... Ta vrtošivá myš v jeho hlavě mu jistě již dávno celý rozum roznesla — měla's ho hledat jenom v blázincích a přidržet se útěchou na ostatních vděčných a vydařených dětech..."

Tenkrát před čtyřmi roky se podařilo dědečkovi babiččinu starou bolest zamluvit...

A teď, když se připozdívalo a zůstali si tak dědeček s babičkou v pokoji sami, chtěla zase babička nemocnému druhovi všecku bolest za-

mlouvat samým potěšlivým vypravováním:

"Ty děti nám toho zase snesly," potřásla hlavou, "už ani nevím, kam bych co postavila. Tonička přivezla šest sklenic zavařeniny a pomorance, z 'apatiky' nabalily čaje, koňaku a karlovarského likéru, že si udělaly nanejmeně desítku škody, Nanynka plný sáček kávy, že bych ji mohla z přebytku prodávat, Karel ti tamhle na okno naložil jako Mikuláš celý vrchol tabáku, že ho budeš mít na několik neděl dost a prý to samý ten drahý tříkrálový a knastr — ten se ti bude bafčit, dědečku, to zase se budu celá kuckat od dýmu..."

Dědeček tiše poslouchal a poslouchal, ale oči jeho pořád tak úzkostlivě tékaly ve vyhlídce k zahradě obráceného okna, jako by tam někde ve větvích hledaly nějaké, uprchlé ptáče — a přece domácí kanárek zrovna hlasitě v kleci u okna cvrlikal.

Bětuška tam včera klec přenesla a zavěsila z vlastní jídelny, aby prý tatínkovi bylo veseleji.

"Neměla bych ti snad to okno zavřít, dědečku?" napadlo babičce, oddaně zraky nemocného stopující: "na nemocného člověka všechno pořád táhne."

Dědeček se na ni zadíval věrným, posmutnělým pohledem a teprve po chvíli se šeptavě ozval: "Blahoslavení tiší — blahoslavení tiší — neboť jejich je království..." Dědeček nedopověděl.

"Co to povídáš, dědečku? Mám snad zavolat Bětušku, aby ti něco předčítala z bible nebo ze 'Života svatých'? Šeptáš si přece něco z písma svatého."

Dědeček nadnesl hlavu, jako by chtěl být babičce blíže, mimovolně se k němu nahnula, a její vrásčitá, ohvějně nejistá ruka počala dědeč-

ka jemně hladit po žlutých skráních a prořídých sněžných vlasech. Už ani nebylo k poznání, že ty vlasy byly jednou kudrnaté, a to zvadnutí všeho krásného přišlo babičce najednou tak líto, že se celou silou musila přemáhat, aby dědečkovi nepřitížila svojí slabostí...

A pod tou její blahodárnou, lehoučkou rukou se dědečkovi odepnula těžká slova z prsou:

"Ta kuřata — ta kuřata jsme mu přece jen měli nechat," vydralo se mu žalostně ze rtů. "Víš, babičko, on jako by k nim patřil, tak málo si žádal na světě — a tak každému člověku má se nechat to, co je jeho..."

Dědečkovi se zatřásla brada, pochytil několikrát ztencenými prsty svrchní peřinu, jako by se něčeho chtěl zadržet, aby i on ještě v poslední chvíli zůstal si tím pevným a důsledným v tom, co bylo jeho — ale tentokrát se to nezdařilo, oči se mu zaplavily a tak si žalně zahlesl, jak postesknuté dítě...

"Snad zažil tak schovaný, někam do úkrytu zalezený štěstí," odpověděla babička konejšivým hlasem, "a až se nad námi všemi Pánbůh slituje a tam nahoře nás v záři své lásky svede, o ničem zlém nebude žádný z nás vědět..."

Dědeček se k její ruce ještě více přitulil tvář, jako by se k té její víře tiskl, a tak ztišený zasnul poslední boj...

"O kom pakl mluvil tatínek naposledy?" ptala se z rána ta nejlítoštivější dcera, Nanynka, matky.

"Mluvil o vás všech —" odsunula babička pravdu, neboť se v srdci bála, že se v poslední chvíli zrovna tak prohřeší na ostatních oddaných dětech a bude si myslet jen na Jana.

Přešly hněvy

Napsal Bedřich Moravec

NÁŠELO SE letní odpoledne na sočskou frontu. Slunce klonilo se již silně na obloze ku konci své odpolední dráhy, ale žehlo dosud nemilosrdně, protože paprsky jeho se odrážely od vybělených a lysých vápencových skal. Rakouská fronta nacházela se vysoko ve skalách, sledující tok řeky Soči. Italská fronta byla mnohem níže. Na místě, kde řeka činila okliku k západu, byl značně předsunutý úsek. Nahoře ve skále byla vytesaná jeskyně s vchodem na opačné straně od fronty — kaverna, tak ji zvali vojíní podle italského pojmenování.

Po pravé straně kaverny týčila se skála, spadající srážnou, téměř kolmou stěnou do hlubokého úžlabí, jímž vinul se s hukotem potok, přítok řeky Soči. — Skalní stěna byla vyšší než skála, v níž byla kaverna, nebylo tedy možno úsek tento z italské strany ostřelovati, a protože Italové nevěděli, jak je tento úsek obsazen, házeli sem občas granáty, jen za tím účelem, aby Rakušané věděli, že i tomuto koutku fronty věnuje se náležitá pozornost.

Od kaverny vedla pěšina dolů k potoku a dále za ním ztrácela se v spojovacím příkopu, pracně vyhloubeném v tvrdé skále. Spojovací příkop vedl k okopům, jež bylo viděti z kaverny, jak se táhnou za ostnatými dráty po svahu hory, tvořící protější břeh potoka. Útok na tomto úseku nebyl pravděpodobný. Úžlabí, — jímž potok tekl, bylo širší jen pod kavernou, ale v délce několika kroků od pěšiny užilo se tak, že potok valil svou vodu mezi dvěma skalami, prorvou, kterou by byli pro-

šli sotva dva muži vedle sebe.

Kdyby Italové byli chtěli v tomto místě útočiti, byli by musili jíti potokem a strojní puška, umístěná za balvanem, před kavernou, byla by útočníky smetla do potoka.

Proto měla kaverna také jen malou posádku: byl tu šikovatel, četař, desátník a deset pěšáků. Za balvanem u strojní pušky krčil se voják, který tu konal hlídku a hleděl nepřetržitě dolů k potoku. Jevil se jeho oku stále týž obraz, ale na tom potoce bylo přece jen něco, co dovedlo upoutati oko, kdežto okolní nehybné skály ztrnulostí svou oči unavovaly, ba přímo od sebe odpuzovaly.

V potoce voda běžela, tvořila ručeje, rozrážela se o balvany, avalené do koryta potoka, bublala a šuměla, hučela, kde musela proběhnouti mezi dvěma většími balvany a někde tvořila menší vodopády.

Tu dole byl tedy pohyb a hlas — čilý život, kdežto všude nahoře mrtvé ticho a ztrnulost. Voják na hlídce bavit se pohledem na živý potok a byl rád, že je na hlídce venku; byl přece jen ve výhodě proti svým soudruhům, kteří v kaverně viděli jen začouzené její stěny.

Pojednou voják škubl sebou leknutím. Do protější skály udeřil granát, o několik metrů dále druhý, potom třetí. Voják na hlídce, veden pudem sebezachování, skrčil se jako zajíc do pelechu, ač se mu zde nic státi nemohlo. Zrakům jeho naskytlo se nové divadlo. Se skály odletovaly ustřelené kameny, za nimi hrnul se drobný štěrk, všecko to padalo do potoka, kde hned se tvořily nové ručeje. Voda syčela, kypěla a hučela, jako by se vzpírala proti takové invasi. Trvalo vždycky hod-

nou chvíli po každém výbuchu toto nové divadlo.

Pojednou vojín, jako by se byl vzpamatoval a připomenul si nějakou svou zanedbanou povinnost, obrátil hlavu ke vchodu kaverny a co síly měl houkl:

“Pozor! Nechod'te ven! Taliján pálí z čimbum kanonů!”

V kaverně leželi vojíni na zdrchlané slámě, šikovatel a desátník seděli na kamenech proti sobě a hovořili spolu. — Když se ozvalo volání hlídky, šikovatel vstal a pokročiv ke vchodu naslouchal chvíli. Výstřely následovaly rychle za sebou, vždy pět nebo šest po krátkých přestávkách a houknutí výstřelu podobalo se skutečně, jako by vyslovil slabiky “čim—bum”. Proto vojíni nazývali tento druh střelby “čimbumbum” kanony.

Šikovatel zakýval po chvíli hlavou a vrátil se do vnitřku kaverny. Byl asi třicetiletý, statné postavy, ale při tom poměrně štíhlý, jeho hlava byla krásná. Černý vlas nosil sčesaný nazpět, čímž vystupovaly ostřeji rysy jeho obličeje. — Čelo klenulo se trochu nazad a orlí nos dodával jeho tváři výrazu pevné vůle, kdežto temně modré oko zase jevílo dobrotu srdce. Právě tyto dvě protivy činily obličej šikovatelův zajímavým.

“Plýtvání střelivem,” řekl šikovatel desátníkovi. “Patrně nevědí, že střílí jen do skal.”

“Nejspíše myslí, že tu leží celý prapor,” usmál se desátník, zdvihnuv hlavu. Byl téhož věku jako šikovatel, postavy trochu menší, ale složitější. Byl blondýn s vlasy hladce sčesanými, příjemného obličeje, který teď však byl do poloviny zanostlý nepěstěným světlým plnovousem.

“Rád bych věděl, z čeho to ‘čimbumbum’ střílejí,” dodal desátník.

Šikovatel, přecházející s rukama na zádech zkříženými po kaverně, řekl:

“Revolverové dělo je to.”

“Vy poznáte hned všechno a máte vždycky pravdu,” řekl desátník, obbraceje se hlavou za přecházejícím

šikovatelem. Ten se pojednou před desátníkem zastavil a tápal se s jemným úsměvem:

“Měl jsem teďv tenkrát s tím dřívím také pravdu?”

Desátník sebou škubl, jako nepřijemně dotčen, ale odvětil pevným hlasem:

“Ano, měl jste pravdu. Ale nehněvate se pro tehdejší příhodu?”

Šikovatel mávl rukou do vzduchu:

“Přešly hněvy. Máme teď jiné starosti. Z kaverny se nesmíme vzdáliti a zásoba potravin stačí jen na zítřek. Zapomněli na náš “Vystrkov.”

Abychom porozuměli rozmluvě šikovatele a desátníka, musíme se vrátiti o pět roků zpět. Šikovatel Sazima a desátník Doubrava byli krajané a znali se dobře už řadu let. Sazima pocházel z městečka Brůdku, kde jeho otec býval krejčím. Jediného svého syna dal starý Sazima po vychození měšťanské školy v Brůdku na obchodní akademii do Prahy a Sazima pak dostal místo na velké parostrojní pile ve svém rodišti, kde se později stal účetním tohoto závodu.

Desátník Doubrava byl lesníkem. Tenkrát před pěti léty byl adjunktem u svého otce, který byl lesním kontrolorem na velkostatku nedaleko městečka Brůdku. Sazima s Doubravou znepřátelili se k vůli děvčeti. Brodecký řídící učitel měl dcerušku, Adličku, daleko široko známou krásku. Vědělo se, že Adlička peněz nedostane. Kde by je byl řídící vzal? Vydržoval dva syny na studiích a platy učitelů nebyly skvělé, aby z nich bylo možno něco nastrádati; to bylo známo. Přes to měla Adlička nápadníků dost; měla pověst nejen velmi hezkého, ale také pracovitého a šetrného děvčete.

V stejné době ucházeli se o její přízeň Sazima i Doubrava a stali se tak soky. Adlička oblíbila si více vážného Sazimu, ale Doubrava byl přesvědčen, že si spanilou dívku pře-

ce jen nakloní. Svarný mysliveček byl zvyklý na vítězství u děvčat a myslil si tedy, že Sazimu jistě vysadí ze sedla. Ale stalo se něco jiného.

Starý řídící vyzval dceru, aby volila mezi oběma nápadníky, aby nepovstaly v městečku zbytečné řeči.

“Doubrava by byl ovšem lepší partii,” řekl. “Místo lesního dostane jistě, jeho otec je ve službách velkostatku a také jeho děd byl tu lesním úředníkem. Ale Doubrava je ještě mlád, musela bys tedy ještě několik let čekat. Sazima by si tě vzal hned, ale je to na pováženou. Má teď ovšem pěkné postavení, ale je to služba soukromá, kdyby ho majitel pily propustil, bude dlouho trvat, než zas takové místo najde.”

“Ale, tatínku, když já mám ráda jen pana Sazimu,” přiznala se Adlička.

“No, já ti bránití nebudu,” řekl otec. “Vol, jak ti srdce káže!”

Tím bylo rozhodnuto a do čtvrt léta stala se Adlička manželkou Sazimovou. Bylo to manželství, vzešlé z čisté lásky, a proto bylo šťastné. Když se Sazimovým narodilo první dítě, zemřel starý řídící, který byl už několik roků vdovcem a Adlička měla teď jen svého muže.

K povinnostem Sazimovým náleželo také kupovat dříví od okolních velkostatků a přijímatí koupené v lesích. V této své povinnosti stýkal se dosti často s Doubravou. Doubrava, nemoha zapomenouti, že mu Sazima přebíral děvče, choval se k němu při stycích vždy arogantně, ale Sazima si toho nevšímal. Přijal dříví na pasece, odměřil a zaplatil správě velkostatku.

V tom případě v Doubravovi nikdy neviděl někdejšího soka, nýbrž jen lesního zřízence.

Ale rok před válkou došlo mezi nimi přece jen k srážce. Závod koupil celou paseku prostřednictvím Sazimovým a paseka byla právě v revíru, kde Doubrava adjungtoval. Když přišel účet od lesní správy, zdál se Sazimovi příliš vysoký. Do-

jel do paseky, znovu dříví přeměřil a přesvědčil se, že revírní správa špatně měřila a špatně počítala.

Tenkrát se s Doubravou srazili. Doubrava totiž paseku oceňoval sám a sestavoval účet. Stál na svém, že je správný a hrubě Sazimovi řekl, že takový dřevař nebude jeho, odborníka, učit měřit a počítat.

“Uvidíme!” řekl Sazima klidně; odejel z lesa a oznámil případ svému šéfovi. Majitel pily byl Němec odněkud z říše, průmyslník a obchodník každým coulem, do sporu obou zřízenců nebylo mu nic, záleželo mu jen na tom, aby lesní správu jako svou dodavatelku neodpudiv. Nějaký menší obnos byl by raději škodoval.

“Je difference značná?” zeptal se majitel závodu.

“Několik tisíc korun,” odpověděl Sazima.

“A jste si se svou věcí jist, pane účetní?”

“Ano, pane šéfe, úplně jist. Přeměřil jsem všecko dříví na pasece znovu a doma jsem to několikrát přepočítal. Chybila revírní správa.”

“Oznamte to tedy správě velkostatku!”

Potom nastalo vyšetřování. Vyjel na paseku lesmistr, otec Doubravův musil dříví znovu přeměřiti a lesmistr provedl výpočet sám. Ukázalo se, že Sazima má pravdu a starý lesmistr tenkrát k Doubravovi řekl mrzutě:

“Užte se počítati, pane adjunkte, takové difference s odběrateli jsou mi velmi nemilé.”

Na tuto příhodu narážel Sazima v kaverně na sočské frontě. Ovšem narážku učinil beze vší trpkosti. — Změnily se zatím poměry obou soků. Když vypukla válka, nastoupili oba k střeleckému pluku jako záložníci, Sazima jako šikovatel a Doubrava jako desátník. Náhodou byl Doubrava přidělen setnině Sazimově. —

Prodělali spolu tažení v Srbsku, potom v Haliči a dostali se konečně na jižní frontu. Z počátku pohlížel

Doubrava na Sazimu s nedůvěrou, domnívaje se, že se mu bude mstít za všechny ty jeho projevy nepřátelství, a že mu bude "dělati nohy", jak se v rakouském vojsku říkalo sekature. Ale záhy se přesvědčil, že Sazima je povaha naprosto poctivá. O podřízené mužstvo staral se jako o své bratry a těžkou službu válečnou hleděl jim usnadnit, jak jen mohl. Vojíní měli ho za to rádi a vážili si ho, a proto také Doubrava brzy zapomněl, co bývalo a ctil Sazimu jako člověka charakterního.

Dělo "čimbum" umklo, když se slunce naklonilo k západu. Patrně dlouhé stíny skalnatých hor vadily v míření. Sazima přecházel stále nepokojně po kaverně. Pojednou se zastavil a oslovil své lidi:

"Hoši, co budeme jísti pozítří? Na zítřek mám pro vás pro každého jen jednu konzervu bez chleba, večer už bude půst — a co bude dále?"

Vojíní mlčeli. Tušili, že to šikovatel neříká bez úmyslu a že jistě nějaký prostředek najde, jako vždycky.

"Někdo musí dojít k štábu. Potřebujeme ještě jedné strojní pušky, kterou musíme namířit na protější skálu. Kdyby tam Italové vyvlékli to čimbum dělo, byli bychom v kaverně jako v pasti. Nevím, jak ta skála vypadá z druhé strany. Rozhodně musíme mít možnost v případě potřeby ostřelovati vrchol skály, která nás dnes sice chrání před střelbou nepřítelovou, ale mohla by se státi osudnou, kdyby ji nepřítel obsadil. At' sem tedy pošlou od štábu šest mužů se strojní puškou a ti mašinkveráci at' přinesou nám potraviny a kdo půjde s nařízením, musí přinést také plný baťoch. A at' tam vyřídí, aby nás zásobovali pravidelně a nezapomínali na nás. Kdo půjde dobrovolně?"

Nepřihlásil se nikdo. Vojíní mlčeli, hledíce na sebe vzájemně rozpačitě.

"Nepůjde-li nikdo dobrovolně, musím někoho určit," řekl Sazima mrzutě. — "Jísti musíme. Či mám jít sám?"

"Já půjdu," ozval se Doubrava.

"Vy byste šel?" tázal se Sazima a čelo jeho se svraštilo starostlivě. "Je to dosti nebezpečné a vy jste se teprve před válkou oženil! Rozmyslete si to! Já vás neposílám! Je tu dosti hochů svobodných."

"Půjdu, pane šikovateli," řekl Doubrava pevným hlasem.

Sazima obrátil se k vojínům:

"Nestydíte se? Necháte jít desátníka, aby vám sháněl živobytí? Tedy žádný z vás nepůjde?"

Jeden z vojínů, patrně tlumoče mínění ostatních, řekl rozhodně: "Raději nebudu jísti, než bych se vystavil nebezpečí, že budu cestou odstřelen jako zajíc. Kdo nás sem poslal, at' se nám postará také o jídlo."

"Nechte je, pane šikovateli," řekl Doubrava, vída, že hovor dostává ráz vzdoru. "Půjdu sám!"

"Když jinak nedáte, tedy jděte!" svolil Sazima. "Ale buďte opatrný! Nevím jistě, ale myslím, že dolů k potoku mají Italové dobrou záměru. Jak přejdete potok, vklouzněte do spojovacího příkopu a jděte jím stále přikrčený. Hlavy vaší nesmí býti viděti nad příkopem. V našich okopech můžete už jít klidně, jsou dosti hluboké. Nebezpečným je ten kousek cesty, přes potok. Myslím však, že jednotlivec ujde pozornosti těch skrytých střelců. Pušku tu nechte! Překážela by vám při chůzi!"

Doubrava, připínaje si prázdný baťoch na záda, kývl přísvědčivě a vyšel z kaverny, jal se sestupovati po svahu dolů k potoku. Sazima vystoupil z kaverny, za ním u vchodu seskupili se vojíní. Všichni se dívali za Doubravou. Sbíhal rychle po srázné stezce — ještě padesát kroků, potom skok přes potok — a byl v bezpečí.

"Čim — bum" rozlehlo se skalami a granát udeřil několik kroků za Doubravou.

"Hrome!" zvolal Sazima a učinil několik kroků vpřed.

"Spatřili ho!" řekl jeden z vojinů.

Jiný uchopil Sazimu za blůzu a odtahnuv ho dva kroky zpět, řekl: "Pozor, pane šikovateli! Ne tak daleko! Mohl byste to dostat také."

Doubrava se zastavil, obrátil se obličejem ke kaverně, patrně se rozmýšlel, nemá-li se vrátiti, ale jistě nahlédl, že cesta vzhůru byla by mnohem nebezpečnější než dolů, neboť otočiv se náhle, sbíhal zase k potoku.

"Čím—bum" houklo po druhé a Doubrava padl na zem.

Všichni před kavernou vykřikli zděšením. Ale Doubrava vyskočil a uháněl k potoku.

"Zakopl nebo ho povalil tlak plynu," oddechl si Sazima.

Vytřeštěnýma očima sledovali všichni Doubravu.

"Už je u potoka!" zvolal jeden z vojinů a tleskl radostně do dlaní.

V tom udeřil granát do balvanu na samém břehu potoka a Doubrava spadl do vody. Diváci tentokrát nevykřikli, zděšení sevřelo jim hrdlo. Desátník byl jistě roztrhán granátem. Slunce bylo před chvílí zapadlo, na potok padl stín zhuštěný teď dýmem z granátu.

"Ztracen!" vzdychl Sazima a zakryl si obličej dlaněmi. Vojíní zkameněli.

"Obětoval se za vás!" řekl Sazima vyčítavě. Vojíní přijali výčitku se zamračenými tvářemi. Což nebyla tato válka jen řadou obětí?

"Kamarádi, pomozte mi!" ozvalo se z potoka.

Sazima vyskočil zase do předu a vykřikl:

"Je živ!"

Dým z granátu nesl se zvolna vzhůru, chladný vzduch u potoka držel ho dlouho pohromadě. Několik okamžiků trápne nejistoty.

"Jste raněn?" volal Sazima dolů.

"Nevím, ale nemohu povstati," volal Doubrava.

"Má to tedy v nohách," řekl někdo v zadu.

Konečně vznesl se dým nad úžlabí a bylo viděti Doubravu sedícího uprostřed potoka.

Granáty bily do skal v krátkých přestávkách, brzy výš, brzy níž.

"Jděte někdo pro něj!" nařizoval Sazima.

"Pane šikovateli," řekl četař, "je ztracen, kdo by se teď dolů odvážil."

Sazima zakýval mlčky hlavou. Chvilí přemýšlel. Pojednou nahnul se nad svah a přiložil sevřené dlaně k ústům, zavola dolů: "Bud'te chvíli trpěliv! Až se trochu setmí, přijdu pro vás!"

Sazima se vrátil do kaverny. Rozbalil svůj batoh a vyňal z něho lístek polní pošty. Přistoupiv k četařovi, oslovil jej klidným hlasem:

"Dopravím desátníka na obvažiště a vy převezmete po čas mé nepřítomnosti velení tohoto úseku! Kdyby se mi nepovedlo vynést desátníka z potoka, odešlete tento lístek podle adresy."

"Nechod'te, pane šikovateli!" varoval jeden z vojinů. "Máte ženu a děti!"

"Mlčte, baby!" zvolal Sazima vzrušeně. "Desátník má také ženu a snad už také dítě. Je ve vás málo obětavosti a málo soucitu s trpícím bratrem."

Sazima vyšel z kaverny. Granáty dosud dopadaly na skály, lemující stezku, ale večerní šero zhoustlo už mezi skalami, že na míření nebylo pomyslení. Ital střílel jen na zdařbůh. Sazima rozběhl se po stezce dolů. Vojíní hleděli za ním a pronášeli poznámky, že je to marné, a šikovatel že jistě ztratí život a desátníkoví nepomůžou. Ale po chvíli vykřikli radostí. Sazima dostal se šťastně k potoku, shýbl se k Doubravovi, raněný chopil ho kolem krku, Sazima vstal a maje Doubravu na zádech, zmizel s ním ve spojovacím příkopu.

"Čím—bum", udeřil granát zase do skály.

"Ted' můžeš střílet do rána!" zvolal četař a vypukl v divoký smích.

Také vojíní smáli se jako šílení. Radost jejich propukla divokým způsobem. Viděli, že šikovatel i desátník jsou zachráněni. — Válka učinila z lidí surové sobce, ale konečně člověk zůstane přece jen člověkem do té míry, že šlechetný čin hne mocně jeho duši.

Za zachránění Doubravy dostal Sazima velkou stříbrnou medaili, malou stříbrnou dostal už v Haliči, že svou četou vyvedl šťastně z palby strojních pušek a bronzové medaile měl už dvě. Za odvážný čin, kterým teď zachránil desátníka, byl jmenován velitelem zákopových hmoždířů. Byla to odměna velice pochýbná, neboť teď byl se svým oddílem stále v zákopech. Ale Sazima nereptal, jenom svůj osud hleděl zmírniti, jak to za stávajících poměrů šlo. Byl si dobře vědom, že významání, jako velitele zákopových hmoždířů, je vlastně stálým nebezpečím jeho života a proto snažil se zachrániti, co se ještě dalo. Na obě stříbrné medaile bral měsíční přídavek, a když se jednou objevilo v plukovním rozkaze, že se za takové přídavky může vzíti odbyté jednou pro vždy, zažádal o ně hned, dostal tři tisíce korun a poslal celý obnos své Adličce, aby měla nějaký kapitálek pro případ, že by on padl.

Zatím rakouská armáda postoupila na Piavu a zase tu dostal Sazima takový vystrčený úsek, který měl brániti se svými čtyřiceti muži a dvěma hmoždíři. Ve vojsku rozmáhala se rozmrzelost, způsobená dlouhým trváním války a Sazima dobře to vypožoroval z častých nárazek svého mužstva.

Jednoho dne odrazila Sazimova skupina útok Italů, ale potom předstoupili před Sazimu tři nejstarší jeho vojíní a jeden z nich jal se hovořiti:

"Pane šikovateli, už toho máme dost. Jsme už třetí rok stále v bitevní čáře a za námi povaluje se

všelijaké chasy, jež nedělá nic jiného, než jít. My se tedy smluvili, že dnes odejdeme ze zákopů, ať nás vystřídá jiný oddíl. Brániti nám v tom nemůžete, ale rádi bychom věděli, co chcete počítí, až odejdeme."

Sazima se nepatrně usmál: "Co bych tu dělal bez vás? Půjdu s vámi. Ale musíte poslechnouti ještě můj poslední rozkaz. Za námi leží Maďaři a hlídají nás, abychom nemohli ustoupiti ze zákopů. Vezměte sebou tedy oba hmoždíře a také obě strojní pušky, které tu máme a budete připraveni, že nás Maďaři požnou zpět do zákopů!"

"To by se jim nevyplatilo!" řekl mluvčí deputace. Sazima se zase usmál:

"Beze mne byste daleko nedošli. Připravte tedy všechno k odchodu! Snad to dopadne všechno dobře. Z letáků, jež italské aeroplány k nám shazují, poznávám, že je to na ostatní frontě také už hodně nahnuté."

"Sláva! Pan šikovatel jde s námi!" volal mluvčí deputace na ostatní vojíní, kteří opodál čekali, jak dopadne rozmluva se šikovatelem.

Za hodinu bylo všechno připraveno k odchodu. Hmoždíře a strojní pušky naloženy na mešky, Sazima seřadil své mužstvo a odváděl je z fronty, jsa pevně odhodlán podporovati jeho žádost za vystřídání. Ušli asi půl hodiny cesty, nenarazivše na žádný rakouský oddíl, když tu vyjela z nějakého průsmyku silná hlídka italské jízdy a snažila se nadejetí jim obloukem. Naši uprchlíci se zastavili, čekajíce, co Sazima nařídí.

"Kouká z toho zajetí," řekl Sazima; ale je to jedno, zachráníme alespoň životy."

Vzal nejbližšímu vojínu pušku, přivázal na bodák kapesník a šel jezdcům vstříc jako parlamentář. Domluvití se s nimi mohl, přiučiv se na jižní frontě dostatečně italštině.

"Jaké je to vojsko?" volal na něho z daleka důstojník, velitel hlídky.

“Oddíl zákopových hmoždířů,” odvětil Sazima.

“A kam jdete?” tázal se důstojník, který byl zatím se svými jezdci dojel až k Sazimovi.

“Odcházíme dobrovolně z fronty,” odvětil Sazima.

“Jaké národnosti je tento oddíl?”

“Jsme vesměs Češi,” odvětil Sazima.

Důstojník se usmál:

“Jděte tedy klidně domů! Rakousko kapitulovalo!”

Sazima škubl sebou překvapením, ale oko jeho zazářilo radostí. Je po vojně!

Důstojník pozdraviv Sazimu, zavelel svým lidem a jezdci klusali odtud.

“Hoši, je po vojně!” oznamoval Sazima svým lidem. “Hled’me se dostat domů! Nevíme, co se tam děje.”

“Sláva!” zvolali vojíní. A italští jezdci, klusající někam k severu a zaslechnuvši volání, zamávali z dálky čapkami.

*

Doma zastihl Sazima poměry úplně změněné. Děti mu vyrostly, že jich ani poznati nemohl, ale Adlička nenaříkala na bídu. Dostávala po všechna válečná léta výživné, a že byla šetrná, vystačila s tím a odbytné za Sazimovo válečné vyznamenání měla ještě nedotknuté. — Majitel pily hned po převratu prodal svůj závod nějakému židovi, sebral peníze a odejel do Německa. Když se Sazima na pile přihlásil o své místo, nový majitel jen pokrčil rameny a prohlásil, že ohledně personálu nepřevzal od dřívějšího majitele žádných závazků, místa úřednická že obsadil svými lidmi, a pro Sazimu že místa nemá. To byla bolestná rána. Sazima byl doma, ale byl bez zaměstnání.

“Jen hlavu nevěš!” těšila ho Adlička, když jí oznámil, jak na pile pochodil. “Máme peníze, a než je utratíme, najdeš si místo jiné. Vždyt’

nemusíme zůstat v Brůdku. Hlavní věcí je, že ses z války vrátil živ a zdrav.”

Útěcha tato skutečně Sazimu trochu vzpružila a pustil se tedy s chutí do hledání místa. Zadával sem a tam, posílal nabídky, ale stále bez výsledku. — Uvázlo po válce všechno, obchod i průmysl, na každé uprázdňené místo hrnula se spousta lidí a místo dostal jen ten, kdo měl známosti. A těch Sazima neměl. Toto stále se opakující zklamání mělo tísnivý účinek na jeho duši, stával se smutným a malomyslným a Adlička často ted’ pozorovala svého milovaného muže starostlivým pohledem. A úspor rychle ubývalo.

Odbývala se valná hromada Sokola v Brůdku. Před válkou byl Sazima ve výboru Sokola a ted’ se zeptal Adličky, měl-li by jít do schůze.

“Jen jdi! Trochu se povyrazíš, sejdeš se se starými známými a přijdeš na jiné myšlenky.”

Sazima tedy šel, ale ta schůze se starými známými přinesla mu jen novou hořkost. — Starosta Sokola, zahajující schůzi, zmínil se také o tom, že se ted’ po převratu musí provést očista v řadách sokolských a mezi jiným také řekl: “Leckterý bratr měl za války plná prsa vyznamenání za udatnost, kterou se proslavil ve službách našich nepřátel.”

Sazima se začervenal, věděl, že narážka týče se jeho, neboť nikdo z Brůdku vojenských vyznamenání neměl než on. —

“Děkuji ti, bratře,” ozval se Sazima bolestně dojatý. “Vim, koho jsi chtěl ranit svou poznámkou, ale mně se tvoje výčitka netýče. Nedostal jsem vyznamenání za zabíjení lidí, nýbrž za zachraňování svých rodáků a tím myslím, že jsem svému národu dobře posloužil.”

Starosta se sice potom omlouval, ale Sazima přece jen odešel ze schůze s novým ostnem v srdci.

“Musím se někam podívat osobně,” řekl jednoho dne Adliče. “Tím stálým dopisováním nedostanu ničeho.”

Adlíčka souhlasila a Sazima vydal se do okresního města, aby se tu poptal po nějakém zaměstnání. Byl by rád přijal cokoliv. Přijel sem ráno, prochodil celé dopoledne po známých, nikdo pro něho rady neměl. Zašel do obchodů, odbyli ho všude, že nikoho nepotřebují, vešel do kancelářů advokátů nabízejí se za písaře, ale všude mu řekli, že sami nemají co dělati a sil kancelářských tedy nepotřebují.

Domů chtěl se Sazima vrátit vlakem o třetí hodině odpolední. Ze šetrnosti nezašel v poledne do hostince na oběd a měl v úmyslu do odjezdu zbývajícím časem prochodit po městě. Krátce před polednem šel procházkou po náměstí, proti němu šel muž v lesnickém oděvu, napadáva je na nohu a opíraje se o hůl. — Když lesník přišel blíž, zastavil se pojednou, a přendav hůl z pravé do levé ruky, nastavil pravici Sazimovi a pravil: "Nazdar, pane Sazimo! To je št'astná náhoda! Vrátil jste se tedy také z toho pekla tam dole?"

Sazima vzhlednuv, poznal Doubravu.

"A, pan lesní Doubrava," řekl, tiskna podávanou pravici. "Vyvázli jste tedy životem? To mne těší!"

"Věřím," usmál se Doubrava. — "Máte o to největší zásluhu. Co děláte ve městě? A kam máte teď namířeno?"

Sazima se zarděl v rozpacích. Měl říci pravdu? Byl k tomu nucen, jsa nepřitelem výmluv.

"Hledal jsem tu místo a hodlám odpoledním vlakem domů," přiznal se tedy.

"A nenašel jste nic. Rozumím, ten váš bývalý šéf vám to vyvedl. Ale nedivte se! Každý se teď bojí hesel, která k nám zalétají z Ruska a snaží se zachránit kapitál, který do závodu vložil. Jenom někteří jsou chytří, vědí dobře, že z naší republiky nikdy nebude Rusko a skupují levně všechny závody. Příklad máte na brůdecké pile. Ale nestůjme na ulici. — Máme si mnoho co povídati, navrhuji tedy, abychom si zašli

na oběd, posedíme spolu do odjezdu vlaku; jedu odpoledne také domů!"

"Já bych ani —" chtěl Sazima namítati.

"Žádné vytáčky! Neviděli jsme se dost dlouho, musíme si pohovořit o svých osudech a při sklenici piva povídá se nejlépe. Jsem vaším velkým dlužníkem a prosím, abyste byl dnes mým hostem," hovořil Doubrava, pochopiv, proč se Sazima zdráhá jít do hostince. Za té řeči vsunul Doubrava ruku Sazimovi pod pažďi a vykročili k nejbližšímu hostelu.

Když zasedli a pustili se s chutí do přinešených jídel, Doubrava se rozhovořil: "Bude vás zajímat, jak to se mnou dopadlo. Když jste mne donesl na obvaziště, bylo mi zle a náš plukovní lékař vrtěl povážlivě hlavou. Měl jsem obě nohy prostřelené a dole v břiše dvě střepiny granátu, mimo to plný obličej vestřelených drobných kamínků, které granát urazil ze skály. Obvázali mne všelijak a poslali pak do lazaretu v Mariboru. Zde se ukázalo, že střepiny granátu měly už málo síly, uvázly pod kůží a nijak mi uvnitř neublížily. Vytáhli mi je a také kamínky z obličej. Hůře bylo s nohama. S levou nebylo to tak zlé, ale s pravou nevěděli lékaři dlouho, nemají-li mi ji odejmouti. Strkali mnou po čtvrt léta po různých nemocnicích a tak jsem se dostal až do Pešti, kde se mne ujal lékař Čech a tomu děkuji, že mohu opět chodit. Konečně mne pustili jako invalidu domů. Levá noha je v pořádku, ale pravá zůstala o něco kratší, protože mi chybí pata a pod kolenem zůstala skrčená. Služba v lese působila mi mnoho obtíží, ale loni šel můj otec do výslužby a já nastoupil jeho místo lesního kontrolora. Sedím tedy v kanceláři a za příčinou příjmu dříví jezdím do lesů v kočáře. A teď mi vypravujte vy své osudy, od těch dob, co jsme se tak náhle rozešli na Soči. Hlavně jak se vám teď vede a jaké máte úmysly do budoucnosti."

Sazima jal se stručně vypravova-

ti, co ho potkalo ještě na Soči a potom na Piavě, jak se po kapitulaci dostal domů s celým svým oddílem a jak přišel o místo. Na konec se přiznal, jak je mu trapno, že on, který tak rád pracoval, musí teď žít z podpory pěti korun, které vláda vyplácí nezaměstnaným.

"Jen se nepoddávejte trdnomyslnosti," řekl Doubrava, když Sazima umkl. "Musí se něco pro vás najít. Člověk vašeho druhu uplatní se v životě dobře. Zachránil jste mi život a já vám za to ještě ani nepoděkoval. Ale vezmu si teď vaši záležitost na starost a budu vám hledat místo. Buďte jen nějaký čas trpěliv a neztrácejte naděje!"

Poseděli spolu do odjezdu vlaku a jeli pak společně domů. Na nádraží v Brůdce Doubrava, louče se se Sazimou, řekl:

"Doufám, že vám co nejdříve budu moci podat potěšitelnou zprávu. Jen hlavu vzhůru! Býval jste vždy muž nezlomné vůle a teď vás ani nepoznávám!"

Stiskli si pravice a rozešli se. — Adlička už čekala netrpělivě. Mnoho naděje ovšem neměla, že by v malém okresním městě něco našla, ale chtěla mu navrhnouti, aby před vánočními svátky zajel do Prahy, že by v takovém velkém městě mohl snad býti šťastnější. Když jí řekl, co mu Doubrava slíbil, divila se tomu nemálo a pochopila teprve, když jí vypravoval, jakou službu Doubravovi prokázal na bojišti. O Praze se tedy už nezminila a byla ráda, že její dobrý muž nabyt nové naděje a osvěžil znovu mysl.

•

Na Štědrý večer bylo u Sazimů smutno. Bylo dopoledne, Sazima psal opět nějakou žádost o místo. Od jeho setkání s Doubravou uplynulo čtrnáct dní, ale Doubrava nedával o sobě slyšet. Zase se Sazima zmocňovala malomyslnost. — Představoval si, že se mu Doubrava chtěl odvděčit za to, že mu zachránil ži-

vot. Ale záhy se přesvědčil, jak těžko je dnes najít někomu zaměstnání a teď se stydí říci mu pravdu. Ovšem, ve zlé mu toho vykládati nemohl.

Adlička strojila ve vedlejším pokoji dětem stromek, zatím co se děti bavily před domem na klouzačce. Když vešla k mužovi do kuchyně, byla celá zkřehlá, neboť v pokoji se netopilo; palivo bylo drahé.

Pohlédla starostlivě na pišícího a řekla smutně:

"Děti budou mít letos chudý stromček. A co mám upravit k večeři?"

"Uvař bramborovou polévku a upec nějaký vdolek! To stačí! Jen když se děti najedí," řekl Sazima.

Adlička si vzdychla: "Vdolek z aprovisační mouky. Ten bude vypadat! Co jsme spolu, letos poprvé nebudeme mít štědrovečerní ryby!"

Sazima pokrčil rameny a řekl smutně: "Jakáž pomoc! Musíme šetřit. Kdo ví, jak dlouho budu ještě nucen facírovat!"

Ozvalo se zaklepání na dveře a když Adlička řekla "vstupte", celá se začervenala. Do kuchyně vstoupil Doubrava a za ním hajný, nesoucí v jedné ruce dva zajíce, svázané za zadní běhy a v druhé plátěný pytlík.

Rozpaky Adliččiny, že se po letech setkala tváří v tvář se svým bývalým nápadníkem, změnily se ihned v radostné vzrušení, když si pomyslíla, že Doubrava ty zajíce jistě přináší jim darem. Už jen byla dychtivá, co Doubrava řekne.

Pokročil rychle k Sazimovi a podáváje mu ruku, řekl s blaženým úsměvem:

"Přicházím vám přát šťastných a veselých svátků a přináším vám na svátky ty dva ušáky."

"Ale, pane kontrolore, já přece —" řekl Sazima a tváře jeho zahořely studem. Tak daleko to s ním došlo, že mu lidé udělují almužnu!

Doubrava uhodl, co se v duši mladého muže děje a proto, nenechav ho domluvit, řekl: "Nemyslete, že vám ty ušáky přináším darem! Jste jmenován manipulantom v náš les-

místrovske kanceláři a místo nastoupíte prvního ledna. Každému úředníku našeho velkostatku náleží jako akcidence o vánočních svátcích dva zajáci a štědrovečerní kapr. Poněvadž jsem vám chtěl ustanovující dekret doručiti osobně, vzal jsem s sebou hajného, aby vám tu akcidence přinesl a nemusil jste pro ni posílati."

Vyňal z kapsy listinu a podal ji Sazimovi. Hajný zatím položil oba zajíce na lavici a z pytlíku vyndal velikého kapra a položil ho vedle zajíců.

"Hajný, můžete jíti!" řekl mu Doubrava, nechťěje, aby hajný byl svědkem dalších výjevů.

"Přeji tedy veselých svátků vespolek," řekl hajný, a usmívaje se do šedivého kníru, vyšel.

"Jak vám poděkuji, pane kontrolore?" řekl Sazima, když byl ustanovovací dekret přečetl.

Doubrava se jen usmál.

"Byl bych rád, kdybych měl nárok na vaše díky, byla by to alespoň částečná splátka na můj veliký dluh. Ale tomu tak není. Celá moje zásluha záleží v tom, že jsem se panu lesmistrovi zmínil, že jste bez místa. — Sotva to zaslechl, řekl: "Ale, pan Sazima je znamenitým dřevařským odborníkem a my takového pracovníka potřebujeme pro nanipulaci obchodu dřívím. Tu sílu si nesmíme dáti ujíti. Řekl jsem, že byste přijal a bylo hotovo."

"Přece vám jen musím děkovati," řekl Sazima, teď už s výrazem radosti v obličeji. "Byl jste to přece jen vy, který mne zbavil soužení a starosti."

"Ale můj dluh touto nepatrnou službou nepovažuji za splacený!" usmál se Doubrava. "Vím, že ho do smrti splatiti nemohu."

"Už o tom nemluvmě," také Sazima se teď usmál.

Doubrava obrátil se pojednou k Adličce a polo žertem, polo vážně ji oslovil:

"Nelitujte, že jste mne před léty odmítla. Dostala jste muže, který je stokrát lepší mne. Já ho poznal v dobách hrozných a naučil jsem se ho ctíti. Za té strašné války přešly hněvy a naše rodiny budou teď spojeny nerozlučným přátelstvím. — Byt vám vykázal pan lesmistr v zámku vedle mého bytu a až poznáte moji ženu, přesvědčíte se, že je to dobrá duše, která vás bude mítí ráda tak, jako já mám vašeho manžela."

Adlička měla plné oči slzí, když podávajíc Doubravovi ruku, řekla: "Těším se opravdu a nemohu ani chápati toho velkého štěstí, o němž jste nám zprávu přinesl. Ale děkuji vám z celého srdce."

Když Doubrava odešel, vběhly do kuchyně děti, a zatím, co se obdivovaly zajícům a kapru, Adlička plačíc vrhla se manželovi do náruče a tulíc se k němu, hovořila:

"Toto nenadálé štěstí je odměnou za tvé šlechetné jednání, můj dobrý muži!"

Přivinuv ženu k sobě, usmál se Sazima blaženě a řekl:

"Následuje vždycky dobro, když přejdou hněvy. Jsem spokojen k vůli tobě a našim dětem. Mohu zas pro vás pracovati a to mne blaží!"

Teta Anna

Napsala Vlasta Pittnerová

I.

DO ZNAL PANÍ Brejškovou a pohovořil si s ní, byl zajisté vždy mile dojat svěžím humorem a veselým klidem, jenž vyhlížel z jejich šedých očí a ozýval se v jejím hlase.

Nebyl by nikdo řekl, že ta paní prošla takovou krutou, bolestnou školou života, jejichž několik roků rovnalo se utrpením celého žití jak je mnohý prodělá, ztrativ navždy životní sílu.

Té paní Brejšková nepozbyla nikdy. A dovedla si zachovati i životní svěžest i čistotu srdce nezkalenou pochybami o řádu světovém. A duše její prošlá ohněm utrpení byla jasná jako křišťál a dovedla vnímati krásu života lépe, než se mnohdy děje lidem šťastným.

Paní Berejšková žila své vdovství v rodině své sestry, kde ji děti nazývaly: teta Anna, po nich pak činilo tak veškeré přibuzenstvo i téměř celé malé městečko.

Paní Brejšková říkala, že když jí nezbylo z celého životního štěstí ničeho, než to, že může být pod rodinným svým krovem, i to že jest jí již milým. Že se jí zdá, jako by zde denně mohla hovořiti se zesnulými rodiči, pobývajíce v místnostech, kde oni meškali, kde prožila dětství i mládí.

Dětsví paní Brejškové nebylo veselé. —

Byla zde četná rodina, mnoho starostí a u Bráníkových, jak se rodiče tety Anny jmenovali, bylo vždy plno práce.

Byl zde dosti živý závod jirchářský, domek stál u vody, dvorek ohraňčený vysokou zdí byl cele věnován

řemeslu. Bráník zaměstnával více tovaryšů, pracoval sám s sebou a děti musily se přičiňovat v domácnosti, v zahradě a na poli.

Paní Bráníková byla statná paní, leč přemožena starostmi. Bylo stále co chovat, dítě dostavovalo se jedno za druhým, stále bylo co šítí, stále se v noci svítilo a děti opouštěly kolébku, čínice jedno po druhému místo.

Mnohdy plakávalo batolátko, lezouc v roztřížené košilce po podlaze, o tu kolébku a nechtělo bez ní usnouti; tu musila matka vzítí nemluvně z kolébky a batolátko v ní uspat, až usnuvši popustilo místo nejmladšímu sourozenci.

Nejstarší dcera Anna byla matce záhy vydatnou podporou.

Pomáhala při vaření, šití, nejvíce při chování a sotva šestnáctiletá, — brávala kolébku s tím kterým nemluvnětem do světnice, kde spala a ostatními dětmi, aby matce ulehčila.

Smávaly se jí kamarádky, že dělá cumly, vaří kašíčku, pere pleny, a leckdy si Anna stranou zaplakala, — zvláště byla-li matka mrzuta a otec nevrlý.

Již v dětství musívala nejstarší dcera odpovídati za všechny kousky a nezbednosti sourozenců a věru, že mnohdy i trest snesla za některé mladší dítě, jen aby nebylo více mrzutostí.

To bylo po celý den slyšeti: Anno, sem, Anno tam.

“Moje velká”, říkala o ní matka, “naše nejstarší”, otec. To bylo jakoby pochvalou, značilo, že lze se na tu dečku spolehnouti a věru, že Anna v šestnácti letech zastala více, než mnohá dvacetiletá dívka, která má mladost pro radost, jak se říká.

Po Anně byli u Bráníků samí hoši

a to zrovna do půl tuctu, šest kluků jako lvů, jak se matka chlubívala.

A pak dvojčata hoch a děvče, oba churaví, slabí, rozplakaní, a po těchto ještě tři děvčata.

"Tucet, celý tucet mí Pá Bůh světil, dvanáct stupínků do nebe," usmívala se paní Bráníková, jsouc tázána, kolik má kousků toho Božího požehnání rodinného.

"Dost a dost pro radost, víc než dost pro starost," nápevem známé písničky přidal se pan Bráník.

"I děti odrostou tak, jak když se sklínky potlukou, ani se člověk nenačaje," usmála se paní Bráníková.

Před lidmi se usmívala vždy, bývala hovornou, leč když jí nezřelo cizí oko, tu zatáhly vrásky její pěkné čelo, lemované hladce přihlazenými vlasy, a ústa se sevřela, jako by nechtěla propustiti slova. Tu neodpověděla někdy manželé k jeho žertům, odbývala děti a nevrlymi slovy si ulehčovala. Bývala to vždy Anna, již se dotkla matčina nevole, nejstarší dcera byla vyplísněna kolikráte pro malíčkost, třeba pro věc, pro kterou ji matka před chvílí před nějakou návštěvou pochválila.

Tu šla Anna vždy stranou a bývalo jí to líto, tím více, aby pak mladší děti si z jejího napominání mnoho nedělaly, šeptajíce si i hlasitě povídajíce, že byla Anna zase od maminky vaděna.

Vadil-li se otec, bylo to horší. — Ten nedbal slov, vyčetl, jak se říká, pravdu i lež a někdo, jehož se nevrlost otcova dotkla, nesměl se ani slovem hájiti. Nesměla Anna, jsouc plísněna, odejiti, pokorně musila vyslechnouti výčitky časem úplně nespravedlivé, od předmětu, o němž se jednalo, se odchyloující, a musila snésti výčitky i před tovaryši a před sousedenci.

Matka nepromluvila nikdy k otcevu plísnění, bylo by bývalo ještě hůře, byl by otec vyhuboval jí, že dcera nadržuje, že jest jejím nejstarším mazlíčkem, že jsou spolu proti němu spolčeny, že jest jako zaprodán.

Taková přísnost v rodině panova-

la za tehdejších časů téměř ve všech rodinách a jen tu a tam byla úchylka, kde bylo dětí méně, kde bylo více jmění, kde nebylo třeba tolikerého činění a šetření ve všem všudy.

Anna nepřišla mezi lidi, bylo stále doma co dělati, i myslila, že jinače býti nemůže.

Vycházela pouze na koupi, v neděli ráno a odpoledne do kostela, v létě s kamarádkami po odpoledních nešporech neb požehnání na procházku do lesa neb do polí, v zimě se šlo tu a tam na besedu, nejvíce k přibuzným. —

Všedního dne vycházelo se jen, — byl-li nějaký pohřeb, neb podívat se na nějakou svatbu.

Anna mnoho ani těch nedělních procházek a besed neužila. Chtívala matka, ať vezme s sebou některé menší děti, a to Annu mrzívalo, i trávívala raději nedělní odpoledne v zahrádce, hrajíc si s dětmi doma. — Při tom pracovala si nějakou věc, jakou by ve všední den pracovati nesměla. Někaký vyšíváný kapesník, limec či rukávky, jemnou pletenou krajku k takovým věcem, či něco s bůstky.

To matka ráda dovolila a nenamítala ani ničeho, hrála-li si (dle jejího soudu) Anna s takovými věcmi i večer při světle měsíčním, neb k vůli takovým "hloupostem" by nebyl otec dovolil páliti světlo.

Kamarádky, které měly doma podobný život, vyhledávaly rády Annu v neděli odpoledne na zahrádce. Mělit' u Bráníků zahradu vlastně velkou, ale pouze travou pod ovocnými stromy zarostlou; "na zahrádce" se říkalo dílu zahrady v rohu u stavení, kde bylo několik záhonků se zeleninou a něco květin. Ovšem květin, které nepotřebovaly mnoho péstění, rok od roku samy od kořene bujíce.

Byly tu narcisky, tulipány, srdcovky, pivoňky, vysoký slez, brotan, levandule, šalvěj, z kerů šefík a jasmín, stínící dvě lavičky a stolek, což nazýváno besídkou, ano se po plotě táhlo ještě vonné jericho.

U besídky bujela houšť nočních fial, kvetoucích po jaru a na podzim, houšť oranžových měsíčků s tou divnou, spíše silnou než příjemnou vůní.

V této besídce sedávala Anna nejraději za nedělních odpůldnů od jara do podzimu, v ní pracovala drobnůstky pro ozdobu i do výbavy. O té začala matka záhy mluvit; co bylo k šití, že se bude šít v zimě, kdy se nevychází a není práce v poli, drobnější věci měla pracovat Anna po nedělích.

Z domácí příze pletla si Anna vložky do cích, kroužkovala a vyšívala proužky ke košilím z domácího plátna, z jemnějších bílých látek si šila sukně, zdobíc je vyšíváním a pletenými i háčkovanými kraječkami.

Málo toho přibývalo za těch sporých nedělních chvílí, kdy musila Anna ještě dávat pozor na děti, hlavně na podzim, kdy děti, ve všední den do zahrady nesmějice, dbaly, aby v neděli co možno užily ovoce.

Nejmilejší kamarádky Anniny byly z nejbližšího sousedství, dcery řemesníků, jichž zaměstnání vyžadovalo rovněž blízkosti potoka.

Vlevo byl to barvíř Kučera, na pravo soukeník Leden.

Obě tyto rodiny byly vždy zadbře s Bráníkovými, otcové chodili společně na pivo, matky postály rády u plotů, dělicích dvorky i zahrádky. —

Dvorek u Bráníků byl ohrazen vysokou zdí, jak již pověděno, a zahrada byla za stavením, táhnouc se též k vodě. Byla ve dvoře oddělena plotem latovým od sousedící zahrady Kučerovy i nižším ode dvora; — na tomto plotě bývaly též pověšeny kůže vytažené z třísloviny.

Zed' se táhla až ke dvoru Lednovu, leč jenom kus, a dále byl plot tesový, za kterým byla Lednova zahada i dvonek.

Tento byl též věnován řemeslu a na zahradu zbylo jen kousek půdy, kde byla pod jediným stromem, starou hrušní, dřevěná lavička a tři záhonky zeleniny. Ostatně bylo vše zaházeno soukenickými koši na vlnu

— bylat' při vodě barevníčka, kterou Leden též jiným soukeníkům pronajímal, jak vyžadovala blízkost vody, a tak nebylo skoro k hnutí, ani mistři více pracující si koše, trdla k míchání obarvené vlny, škopky a kádě u Lednů ponechávali, ještě na málo místa toužíce.

U Kučerů byla zahrádka trochu větší, ač se také na ní sušila přadena a plátna, jak je Kučera barvil. Také se přes půl zahrady táhla krytá kolna, kde stál těžký mandl a dlouhé stoly, na kterých se potiskovala plátna. —

U Kučerů měli děti tři, dva syny a dceru. Nejstarší syn studoval, pak byla dcera Marie a mladší syn měl zůstat při řemesle.

U Lednů bylo dětí šest. Pět synů a dcera jedináčka. Všichni pracovali při řemesle. Nejmladší dcera Emilka byla v stejném věku s Kučerovic Márinkou a Bráníkovou Annou.

Anna arci nemusila pracovat při řemesle, ale za to se napracovala nejvíce v domácnosti a za nedělních odpůldnů si s těmito nejmilejšími družkami již požalovala, těmi drobnými stesky, jak je den za dnem přinášel.

Jest pěkné nedělní odpoledne v červnu. V zahrádce Bráníkově kvete jasmín, plno vůně se rozlévá kolem a dívky, sedící v besídce, mají každá kytice těch bílých květů za pasem i bílé hvězdice jasmínu ve vlasech.

Anna vyšívá široký okraj k tenké sukni. Márinka plete krajku ke kapesníku, teničkou a širokou a Emilka se piplá navlíkáním bůstků dle vzorníků. Bude pracovat pletený sáček na peníze a chce mít zvláště pěkný vzorek. —

Několik Anniných sourozenců hraje si opodál, u Kučerů pod dílnou honí se mladší Márinčin bratr Prokop s několika kamarády. Emilčini bratři si vynesli pod hrušeň stůl a hrají v karty.

Děvčata si povídají

“Emilko, to tě musí těšit taková práce”, praví Anna.

“No, těší. Panímáma říká, co si udělám, že budu mít. Výbavu mi dá

ušít, to víš, pro práci při řemesle k šití vůbec nepřijdu."

"Já jen večerama a to ještě to skoro kradu, jak naše panímáma říká. — Pantáta mne také při řemesle potřebuje". řekla Mária.

"Já musím stačit na šití i na všecku práci i na pole jít a ještě pantáta někdy vyčítá, že nedělám při řemesle a mohu se tedy více přičinit". povzdychla Anna.

"To my víme, chudáčku", řekla Mária.

"Já bych to nezastala, co ty", mínla Emilka. "Mně panímáma vylehčí. Při řemesle arci musím dělat již k vůli lidem, a pak, abych tomu rozuměla, kdyby přišel ženich soukeník — ale však já se nestřhám."

"To se ti směje. To já musím již natáhnout. Pantáta mi nepopustí, — musím si roztřást i stáčet přadena i pomáhat tisknout. To, panečku, bolí ruka od těch štočků a od přaden obě. Ale co platno, Vilémovy studie stojí mnoho," uvažovala Mária.

"Mně nepopustí ani pantáta ani panímáma. Ještě že —" Anna nedořekla pohlédnouc na děti.

"Aha!" vtipily se kamarádky.

"Že nás již nepřibývá," byla by chtěla říci Anna, ale raději potlačila ta slova.

A družky také nepromluvíly více, an v tom zazněl na lučinách, — na druhé straně potoka se táhnoucch, příjemný zpěv mužských hlasů.

II.

Šlo po lučinách několik mladíků, zpívali tehdy oblíbenou píseň o knížeti Oldřichovi a sličné Boženě:

"Pere děva u potoka,
krásná jako z růže květ,
sličnější snad nežli Lada,
pěknější nespátí svět.
A ona je blažena,
jmenuje se Božena."

"Děvčata, zpívejme také!" zvolala Emilka a již pozvedla hlásek ke zpěvu staré písně, hezčí nápevem a obsahem než formou.

"Aj, tu z lesa ven vyjíždí
sbor rytířů, vladyků,
a z těch jezdců nejvzácnější
jel na bílém koníku."

Hlasy dívek splynuly s hlasy mladíků a ti, přeseďše po lávce potok, stanuli u otevřených vrat ve zdi jirchářova dvoru.

Smáli se na dívky a ty na ně.

V smíchu zmlknul zpěv a mladíci pozdravili, smeknuvše klobouky.

"Což nás panny nepozvou ani dále?" zvolal nejstarší, sličný junák vysoké postavy, černých kudrnatých vlasů a lesklých, černých očí.

A vcházeje do dvora, postavil se u plotu zahrádky a zaspíval

"Nestůjте, mládenci, u plotu,
pojd'te radš do zahrádky — —"
a všichni se smáli.

Mária vyskočila a otvírala dvířka do zahrádky, ač toho vlastně nebylo zapotřebí, mohli je mladíci otevřít dobře sami.

Vešli, byli čtyři; krom zpěváka, syna z pivovaru, nejbohatšího ženicha ve městě, ještě syn lékárníkův, taktéž vzácný ženich, pak mladý mistr knihař, hospodařící s matoku, a syn bohatého soukeníka, s Lednovými příbuzného.

"Tohle by příslušelo domácí paně, aby nás uvítala", řekl mladý sládek. —

"Vždyt' já vás vítám všecky", ozvala se Anna.

Mladíci přikročili blíže, usadili se, jak se dalo a počali se s dívkami škádliti. —

Co a proč panny pracují, proč nejdou na procházku za město, jak se pomodlily v kostele a podobné řeči.

Anna byla mezi děvčaty nejtíší.

Emilka se škádlila nejvíce s Filipem Rovnerem, s kterým si jako se vzdáleným bratrancem tykala.

Márinku vyznamenával Bernard sládkův i Albert z lékárny. Anně pošeptával mladý knihař František Brejška vldná slůvka.

"Panno Aničko, vy jste nějak smutná", šeptal jí.

"Máme stále mnoho práce a panímáma je mrzutá", odvětila dívka.

"Panna Mária měla dnes zase nové šaty. Šaty tak hezké jako panna," lichotil Bernard dívce.

"Ale to hezké schází", odpovídala tato dle tehdejšího způsobu.

"Kdyby tu panna nebyla, scházela by," rozplýval se Bernard a Mária odpovídala smíchem.

"Emilko, to ti to dnes slušelo v kostele," šeptal sestřence.

"I jdi, vždyť jsi se na mne ani nedíval," odpírala usmívajíc se.

"Ba, díval, a nedíval-li, jak to panna ví? nadhodil Albert a Emilka se smála.

Škádli se, smáli, za chvíli si zazpívali. Albert se chlubil, že umí novou píseň; chtěli, at' zpívá. Odpíral, že to nesvede bez kytary. Mária přiskočila k plotu a zavolala na bratra Prokopa, at' dojde panu Albertovi do lékárny pro kytaru.

Hošík běžel rád a za chvíli se vrátil; tu nebylo zbylí a pan Albert, — pověsiv si kytaru na modré pentli na krk, počal se probírat ve strunách.

"Jaká to bude píseň?" tázala se Emilka.

"Hádají, panno," usmál se pan Albert. —

Synek lékárníkův jako všichni, — kdo chtěli toho času zdát se "nóbl", říkal lepším lidem "oni". Sprostím se vykal, v příbuzenstvu tu a tam též, také mladí lidé, děti řemeslníků, si vykali.

Ale to "oni" slyšel každý rád, — byt' se i k tomu nepřiznal.

"O lásce!" zvolala Mária, zapýřivší se. —

"O nešťastné lásce", soudila Emilka. —

"O falešné lásce," ušklíbl se Bernard.

"Nidko neuhodl", usmál se Albert sebevědomě.

"Což jsou také jiné písničky než o lásce?" tázala se Mária.

"Snad míň hezké, ale přece", řekl Albert. Smál se hlasitě.

"To bude nějaká legrace", usmál se mladý knihař.

Albert pokývnul a počal vesele zpívat:

"Honza veze tátu s koněm,
jedou pro dříví,
Honza praská do valacha,
švihá do hřivy.

Táta se co třtina třese,
křičí: Pomalu!"
Honza jede jako když hřmí,
směje se tomu.

Bodejž tě, ty podivětre,
krkavec sklofal,
kdybch tohle tátovi já
byl tak udělal."

"Vy jste asi míval tátu",
Honza odpoví, —
"Lepšího, ty darebáku,
lepšího než ty! — —

Mládenci se smáli této písni, děvčata pohlížela na sebe tnochu zaraženě. —

Márince bylo do smíchu, ona se vůbec smála všemu, vidouc však, že Emilka pohlíží upejpavě, krčíc jaksi nosíčkem, a Anna vážně, netroufala si jaksi se rozesmát.

"Pannám se snad písnička nelíbí?" ušklíbl se Albert.

"Myslím, že umí pan Albert hezčí," řekla Anna klidně.

"A že si mladý pán z avatyky myslí, že pro řemeslnické holky je každá písnička dobrá", pichlavě řekla Emilka.

"Ale jdi, neupejpej se a zasměj se také, však je to k smíchu, jak jsou ti sedláci, takový Honza se svým tátou, hloupí", řekl Filip.

"Selští lidé nejsou k smíchu, Filip, vždyť jsme od nich živi", řekl mladý knihař.

"Ale, jděte, Franc, a nepovídejte takové věci", ušklíbnul se Albert. A vida, že jaksi pokazil náladu, zabrnkal na struny a řekl, že chtěl panny jenom poškádlit, že umí opravdu novou píseň, sentimentální, jak se říká, kterou prý dostal od přítele z Prahy, že ji pražské panny nyní nejvíce ke kytaře k harfě zpívají. A zpíval:

"Samotinka sedí u okénka,
práci svou pilně vykonává,
aj, tu uvidí mládence jít kolem,
který kadeřavé vlasy má.

Když tě vidím, hochu kadeřavý,
po ulici jít každý čas,
tu mně srdce v těle tluč, pláče,
nevidím tě, aniž slyším hlas.

Šel můj milý po ulici,
měl klobouček na stranu,
lidé jemu povídali,
jestli vidí svou pannu?

Nemluvte mně lidé o ní,
hledět na ni nemohu,
jak ji spatřím jedním okem,
zajdu stranou do domu. —

Když jsi na mne hledět nemoh',
proč jsi za mnou chodíval,
já jsem tobě nevzkázala,
abys ty mne miloval.

Tygr jest přeukrutné zvíře,
nešanuje v světě žádného,
dej mi, Bože, abych s ním se sešla,
než ujde čas věku mladého.

První láska je nejlepší,
druhá jak oheň pálí,
nejšťastnější však jest panna,
jež o lásce nic neví."

Albert dozpíval a ohlížel se vítězně kolem.

"Ta je krásná!" zvolaly dívky.

"Ta je ale sentimentální", usmál se Bernard. "Tak, panny, kolik slziček které ukápló? Panno Emilko, ta se jim líbí, že ano?"

"O, líbí," zvolala tato. "Poníženě děkujeme, pane Albert, a kdybych se nebála, že jich budu molestýrovat, prosila bych, kdyby mi ji opsali." — Emilka pyšně pohlédla na kamarádky, co tomu říkají, jak umí "nóbi" mluvit. —

Bernard a Albert se na sebe podívali s úsměškem v pohledu.

"Já špatně píšu, u nás v apatyce odkoukáme to špatné písmo pánům doktorům z receptů. To raději přij-

deme zase sem, třeba někdy večer, zazpívat a panny se písničku naučejí."

"Tak ano!" zvolaly Mária a Emilka. Ale Anna řekla povážlivě — "Já navečer na zahrádku nesmím, — panímáma chtěvá sedět před domem a je co dělat, než se děti uloží."

"No, my bysme zde nic neukradli, panno Aninko, leda jejich srdečko bych chtěl ukrást; či by ani to nesměli darovat?" pronesl uštěpačně Albert. —

Anna se zapálila, kamarádky pohlížely na ni nevrle a št'ouchly se.

"No, my chodíváme někdy také večer po lukách až ke hřbitovu", — nadhodila Mária.

"Chodí tamtudy více lidí a zpívat se může všady," přisvědčila Emilka.

"To tam také přijdeme a snad se nás nebudou panny bát", řekl Bernard. —

"Po práci mohu přijít také," prohodil Filip.

Anna všecka zardělá ani nemukala a šla pilně.

"Nic si z toho nedělejte, panno Aničko", šeptal jí Brejška. "Já vím, jak to chodí, a vás to jenom šlechtí, jak posloucháte rodiče a doma pracujete." —

Anna vděčně na něho pohlédla.

Albert opět hrál a zpíval ještě dvakráte a Emilka s Máriinou si již ten a onen veršík pamatovaly.

Chýlilo se k večeru. Po lukách přecházeli měšťané, vracející se z procházky k polím, aneb ze hřbitova, kam mnozí po odpoledních službách Božích zašli a mezi hroby si pobesedovali. —

Ohlédli se všichni ke zdi Bráníkova dvorku, odkud vycházel zpěv.

"Tam je veselo," řekli někteří.

Některé měšťanky pátraly, kdo asi je tam u Bráníkovy Anny a jejich kamarádek ze sousedství na besedě, a slyšíce kytaru, uhodly, že to asi bude lékárníkův syn.

"Hm, pan Albert z apatiky nepůjde asi k Bráníkovům, ani k Lednovům, ani k Kučerovým na námluvy," pravila paní Losenická, bohatá měšťanka, k několika sousedkám, a

nimiž se v polích sešla a domů se vracela.

"No, mladí lidé se rádi povesejí a trochu zpěvu a muzky není nic zlého", řekla pan Veselská, příbuzná Bráníkových, které tito říkali: paní teta.

"Arci ne, ale matky mají dávat pozor na dcery. Já mou Klárinku nenechám mluvit s nikým, kdo by pro ni nebyl, aby holce darmo nepopletl hlavu a nepřivedl ji do řečí. Na pověst holky se musí dbát jako na zrcadlo, hned je skvrna", rozkládala paní Losenická.

"Ba právě", vzdychla paní Hájková, která u Losenických bydlila v nájmu a paní domácí ruku líbávala.

"No, pro trochu besedy odpoledne na zahrádce není ještě skvrna ani na zrcadle, ani na holkách. Která cnost se musí hlídat, za hlídání nestojí, říkával můj nebožtík muž. A Anička Bráníková je holka, za ktenou může každý ženich rodičům ruce a nohy políbit. Pracovitá, poslušná — no, — bylo by lehké napočíst ty její P, jak je má mít", zastala se paní Veselská. —

"Jen to největší bude scházet. Peníze tu nebudou. Kde je tučt dětí," pokrčila rameny paní Losenická a paní Hájková přisvědčila.

Měšťanky odcházely, když se právě za zdí dvorku rozlehl výkřik kolika dětských hlasů.

Mladší děti Bráníkovy, které sestra pustila ze zřetele, vyběhly ze zahrádky a pobíhaly po dvoře. Přiblížily se k vyzděné nádrži, kde se močily kůže a malá Fanyňka, dvojče s Františkem, padla do dosti hluboké nádrže a již se pohroužila.

Společnost v besídce se vyrušila. — Mladý knihař několika skoky octl se u nádrže a vytáhnul Fanyňku, — kterou všecku zmáčenou položil Anně do náručí.

Ta spěchala se sestřičkou do domu a ostatní se rozešli.

III.

Dítě se brzy vzpamatovalo a když je paní Bráníková, která si byla u

okna při modlitbách podřímovala, — převlékla a uložila, tu poslala jedno větší děcko pro manžela do pivovaru se vzkazem, co se stalo.

Pan Bráník si hověl ve velké pivovarské zahradě, kde byl sklep a výčep, při pivečku pod stinnými stromy a vyrušen vzkazem ženiným z milého pohovoru s přáteli, byl více mrzut než polekán.

Kolikrát jsem jako chlapec do té nádrže spadl, já i moje sestry, neznámenalo to nikdy co více, než výprask. Ty ženské hned nadělají," řekl platě podstaršímu pivo.

"Není o spadnutí, ale o to, že se mohlo dítě nalokat stojaté vody, ve které se kůže moří," pravil přítomný lékař a povstav, dodal: "Podívám se k vám na Fanyňku."

"Tož, pane doktore, aspoň panímámu nejlépe upokojejí, jdou, prosím, hned se mnou," svolil Bráník a pánové šli.

Paní Bráníková uspokojivší Fanyňku, že nebude bita a že dostane něco dobrého, nařídila Anně, at' rychle v kuchyni rozdělá oheň a svaří dítěti trochu bezu a zděšence, jaké thé všady bylo v domě, toto pak medem osladí; vzala do výslechu všecky děti, jak se stalo, že Fanyňka spadla do nádrže.

Tři větší po Anně sledující hoši byli v polích na procházce, jsouce rádi, že mají volné půldne; dva pracovali již doma při řemesle, třetí byl v učení u zámečníka.

Anna omlouvala již prve děti, že za Fanyňčinu nehodu nemohly, — a výslech matčin dokázal, že vina svalena na Annu, že v besídce zpívala a bavila se a nedala pozor na hry mladších sourozenců.

Právě Anna, uvařivší thé a done-souc je Fanynce v bílém porculánovém hrnečku s malovanou kytíčkou, počala také rozkňourané děvčátko chlácholit, ani přišli otec s doktorem.

"Jak ten náš pantáta na děti dbá", pošeptala paní Bráníková větším dětem, které výslechem matčiným ještě všechny ustrašeny se krčily u kamen.

Lékař prohlédl dítě, dovolil vy-
pítí thé a předepsal nějaký lék.

"Něco dobrého, slad'oučkého do-
stane malá Fanyňka, panímáma jí to
bude dávat na stříbrné lžice a bude
brzy dobře. Ale v postýlce Fanyňka
zůstane dnes i zítra a já se přijdu zi-
tra na ni zase podívat," pravil dok-
tor k děcku, které znajíc jej od ča-
stých návštěv, se zálibou pohlíželo na
jeho silný zlatý řetěz od hodinek, —
houpající se s karneolovým pečeti-
kem na zelené sametové vestě s gra-
nátovými knoflíky.

Pohládl děvčátko a obrátiv se k
rodičům řekl: "To vám Fanyňku za-
se na několik neděl strhne; žet' prá-
vě to nejslabší a nejchuravější dítě
musela stihnout ta nehoda."

"Nehoda! To je tak, nemá-li člo-
věk na nikoho spolehu", vybuchla
hněvivě paní Bráníková. "Po celý
týden jsme jako v kole a zajde-li si
v neděli pantáta na holbičku a já se
chci v klidu pomodlit, tak se to člo-
věku pokazí. O malé děti je starost,
s velkými zlost. To mám dospělou
dceru! Na špacír že prý ne, že si bu-
de šít. Jako upřímná matka koupím
jí kamrtuchu na sukni, at' si upraví
kousek té parády. A při tom snad
mohla dát trochu pozor na děti. —
Holka přece osmnáctiletá! Kdyby si
šla, opatrovala bych si děti sama, po-
myslím si, starám-li se po celý týden,
postarám se i v neděli. Ale to si hra-
je na takového domácíčka, pozve si
kamarádky a bez mého vědomí si dá
slovo s mládenci a pak se tropí a zpí-
vá a děti by se mohly všechny utopit!"

Tak se nesla bouře nad Aninou
hlavou.

Doktor se až smál, znal taková
kázáníčka z rodin, kam docházel, ale
zde mu bylo Anny, o které věděl,
jakou jest vlastně doma neuznáva-
nou Popelkou, upřímně líto.

A tu se přidal k matčinu plánně
i otec.

"Tak, tak, to je velká dcera. Mí-
sto aby hleděla matce ulehčit, přidá-
vá ještě starosti, matka aby neměla
oddechu, jen a jenom aby pásla děti
a ještě ke všemu, aby dávala pozor

na dceru, na velkou. Přišli sousedé do
pivovaru a povídali o tom, jaká prý
jest u nás na zahrádce nějaká slavná
beseda, že se lidé na lukách za po-
tokem zastavují a poslouchají kytaru
a zpěv. To se tak patří pro řemeslni-
cké dcerky, aby k nim chodili páni,
jako mladý z apatyky a mladý z pi-
vovaru, vyhrávat na kytaru. Takoví
mají takové děvče jenom pro blázny
a vysmějí se, když se panenka jantí.
At' se mi tohle víckrát nestane, aby
má dcera zpívala jako nějaká harfe-
nistka." Takhle divně plánil Annu
otec. —

Anna mohla odpovědět, že to ne-
ní po prvé, kdy byla u nich na za-
hrádce taková beseda, mohla říci, že
děti samy otevřely dvířka do dvora,
ale neosmělila se ani ceknout. Stále
se sklopenou hlavou, stiskajíc víčka
oční, aby jí nevyhrkly slzy.

Tu se doktor již nezdržel. Obrátiv
se k panu Bráníkovi řekl: "Myslím,
že by ohrádka okolo nádrže byla
prospěšnější než všechno hubování, —
pane Bráníku. Panna Anička za to
nemůže, že tam dítě spadlo. Však se
pamatují, že si paní Bráníková kdysi
stěžovala, že se jí utopila v nádrži
kuřata a kdysi i kočička."

"Ohrádka by překážela při práci",
namítnul pan Bráník.

"Dala by se udělat tak, aby se
vždy při práci vyzvedla, odstranila.
Tak se nachází nádrž v rohu a bylo
by ke zdi a plotu k Lednovým třeba
jenom dvou dílů latkového plotu",
rozkládal doktor.

"Ale prosím jich, pane doktore, o
to se nerácej mutýrovat", pronesla
paní Bráníková trochu ostře. — "Já
vím, kdy mám dceru pokárat a napo-
menout. Oni nerácejí mít děti a tak
nevědí, co jest s nimi za kříž."

Doktor se zasmušil: "Ale také ne,
jaká jest s nimi radost. Když se mi
za rok po svatbě moje Vilemínka na-
rodila a za půl léta mi umřela, — to
jsem poznal, co jest radost a pak co
jest žalost nad dítětem. A moje že-
nuška šla z té žalosti do hrobu. —
Měl bych svojí Vilemínku nyní ve
věku zde panny Aničky a přál bych

si, aby byla tak hodná a milá jako ona."

Anna vděčně pohlédla na doktora.

Zatím se vrátil chlapec z lékarny s lékem a Anna vyňavši ze zasklené skříně na prádelníku, tak zvaného "cinkostnu" stříbrnou lžičku, jakých se tam nacházelo šest, každá v malovaný šálek postavena, podala Fanynce lék.

"Podívej se, Fanynko, jakou pěknou medecínku ti pan doktor dal. — Taková růžová, jako vínečko a voní jako maliny. Ta bude dobrá, slad'ouká a z té stříbrné lžičky bude ještě lepší. A tuhle ten zlatý papírek, co byl na lahvičce, dostaneš. Podívej se, je do kulata zastřížen, jako klobouček. Takhle si ho dej na prstíček, — vidíš, to je nějaká paráda, laskala se Anna s děckem, ač jí potlačované slzy dusily hlas. —

"Tohle bude maminka", usmál se doktor. "Jenom brzy ženicha, paní Bráníková."

"I co bych si bez ní počala, vždyť je to má pravá ruka. Máme obě co dělat s těmi dětmi, hoši jenom trhají, aby se jen šilo a zašivalo. Než Fanynka trochu doroste, aby pomohla, než vyjde ze školy, vždyť je jí devět let. A o té menší drobotě ani nemluví, vždyť si to sotva umí hrát", namítala paní Bráníková.

"A potom, pane doktore, kde nejsou peníze, tam se ženiši netáhnou. A nemohu dát nejstarší věno, pokud nevím, mnoho-li bych mohl bez ublížení dát mladším dětem, a než ty dorostou, budou ještě stát dost peněz a ještě více starostí," důvěrně vykládal pan Bráník.

Nebylo to řečeno bez úmyslu, vědět, že lékař přijde do všech rodin ve městě a že se před ním všady mluví o domácích poměrech.

Nuže, kdyby se někdo tázal, at' doktor poví a on, pan Bráník, není darmo obtěžován.

"Tak vida, ani pantáta, ani panímáma by nechtěli být bez panny Anny. Tak to panna slyšela a nemusí pro trochu hubování všeset hezkou hlavičku", usmál se doktor, pohládl

ještě Fanynku, která počínala dřemati, a poroučel se.

Po jeho odchodu byly vaděny ještě ostatní děti. Pak přišli větší hoši domů, dána večeře, menší děti uloženy; Anna prohlédla sváteční šatíčky, kde byla nějaká dírkka nebo skvrna, odložila k zítřku ku opravě a potom měla zase chvíli pro sebe.

Paní Bráníková usedla u Fanynčiny postýlky, ač děcko klidně spalo, polahodivši si na housce s máslem a ocukrovanám mlékem, jak to děti u Bráníků dostávaly v nemoci za lahůdku. —

Paní teta Veselská, uslyševši o nehodě u Bráníků (povídalo se, že Fanynku doktor nemůže vzkřísit, že bylo dítě čtvrt hodiny pod vodou — jak ta pověst v lidských ústech roste) přišla se Fanynku podívat, přinesla jí perníkové dět'átko, z kterého, že bude mít radost, se matka těšila; a paničky usedly tedy k postýlce obě. Pan Bráník k vůli návštěvě zůstal také doma, ač jinak by si byl po večeři (měl z rodiny sám zbytek pečeně od oběda) ještě zašel na holbičku piva (tak se řeklo, ač byly ve skutečnosti holbičky dvě, tři i více.)

Aco Anna uplakaná, unavená, rozčilená si odskočila na zahrádku, kde byla nechala ležet šití, pověděla paní Veselská příbuzným, co a jak se zmínila prve paní Losenická o návštěvě synů z lékarny a z pivovaru v Bráníkově zahrádce.

A pan Bráník odvolával se tu na prvnější svoji řeč, i usnesli se s panímámou, že ty besedy na zahrádce musí přestat.

"At' si jde holka na špacír, nebo sedí ve světnici", rozhodl pan Bráník. —

"Ale, pane strejc, na špacíru s kamarádkami ji také mohou mladí páni dohonit", namítla paní Veselská.

"Mají pravdu, paní teto, tak at' je doma, anebo půjde se mnou a s dětmi." řekla paní Bráníková.

"Bude nyní po městě trochu řeči; aspoň než přestanou, nepouštěj, paní teto, Aničku nikam. Koupějí jí ně-

co k šití, aby měla radost, a at' posedí. Za tři, za čtyři neděle, až budou mladí páni bláznit jinou holku, se o tom mluvit nebude," radila paní Veselská. —

"Je to kříž s dětmi", posteskla si paní Bráníková.

"No, však paní Losenická také nemá pannu Klárinku ještě usazenou ani v apatyce ani v pivovaře. Věřejí, paní teta a pane strejc, o to jí nejvíce šlo; kdyby pan Albert přišel s kytarou a pan Bernard bez kytary k Losenickým na zahrádku, to by bylo dobře. To by nebylo jen tak, to by panímáma přišla za pannou, donesla by kafe a buchty; i pro pivo by se poslalo, to známe", rozhorlila se paní Veselská.

A tak se bavili dále.

Anna zatím složila v besídce svoje šití a usednouc u stolku se teprve od srdce rozplakala.

Bylo jí toho tak tuze líto, že byla hubována, vždyť sama nejlépe cítila, jak na ni pohlíželi ti mladí páni trochu svrchu, a neměla veselosti Márinčiny, by se bavila jenom pro zábavu, ani uštěpačností a hbitostí jazyka jako Emilka, by dovedla odseknouti. —

Vyplakavši se, vyšla k potoku omýti si oči a čelo. Bolela jí hlava, — což ovšem nesměla ani povědět.

Vyjdouc z vrátek, zahlédla v šeru letního večera mužskou postavu, stiskající se u velkého keře černého bezu, který svoje větve šířil přes zed' až do zahrady.

"Dobrý večer, panno Aničko" — zazněl pozdrav známým hlasem.

"To jste vy, pane Františku, to jsem se lekla" řekla dívka.

"Obcházím tu. Myslil jsem, že si dojdete pro šití. Panno Aničko, nebyla jste hubována?" Brejska vzal děvče za ruku.

"Ba byla," vzdychla dívka.

"Panna Aničko, nedělejte si z toho ničeho, k vůli mně ne, vid'te, že nebudete? prosil mladý muž.

Anna se usmála a zapomenouc, — proč vyšla, postála chvíli s mladým knihařem.

Na obloze vzešly již hvězdy a mladí lidé k nim pohlíželi.

Mluvili málo, šeptali, nepověděli si, co si myslí, ale rozuměli si.

"Tak za rok, za dvě léta chce jít moje panímáma na výměnek, však se v tom vdovství dost nastarala! — A pak si ponechá jenom nájem z domku; já budu mít dílnu a kuchyni a ona zadní malou světničku. A druhou světnici dole s kuchyní i ty dvě s kuchyní nahoře vždy dobře pronajme. Mně k řemeslu dá pole, není toho mnoho, dvanáct měr i s loukou, ale kravička se užíví, i drůbež a prasátko. A výplata sestře je tisíc zlatých švagr mi počká až — —"

Nedořekl, ale Anna rozuměla.

Mlčela. Tiskli si ruce.

"Musím domů", řekla Anna po chvíli.

"Panno Aničko, Aničko zlatá, — vid'te že, — vid' Aničko, že na mne počkáš?" zašeptal František.

"Ano," zašeptala dívka a odběhla.

IV.

Malá Fanyňka stonala kolik dní.

Doktor Krouský docházel, — vtrél hlavou, míně, že to dítě má vrozenou slabost a že do něho vůbec mnoho nebude.

"Tu nevychovejí, a když vychovají, vdávat ji nebudou," řekl k paní Bráníkové, která strhla velký nářek. —

Musil doktor ujistiti, že by i bez oné nehody Fanyňka byla třeba stonala i že její jakási nemotornost, že dítě jindy čiperné se nádrži nevyhnulo, byla již počátkem choroby.

Sic by byla Anna ještě za to zkoušela. —

Anna si nedělala z toho ničeho, že nesměla příští neděli na zahrádku.

Odklidila se se svým šitím na půdu, kde byla přepážka z prken, tvořící komoru, skrývajíc poklady paní Bráníkové; v ohromných truhlách plátno a vinutí, v sudech papírem vylepených peří a v bednách svazky vytřeného lnu a co více dcerám, svým pěti dcerám, jak vždy

jakší chloubou počítala, chystala na výbavy.

Ta komora měla okno s okenicí. — Bylo tam v létě trochu horko, ale Anna si z toho nedělala ničeho. — Bylo za to viděti z přízemního domku Bráníkova přes zahradu a zeď na luka za potokem i daleko do polí.

Stála u okna stará lenoška po dědouškovi, jehož Anna jako ve snu pamatovala.

Lenoška měla roztrhaný kožený povlak, kteréhož kusy spotřebovali Annini bratři na praky k metání kamenů, žíní, jimiž bývala vycpána, použili ti dílčí k zhotovení míčů, a tak na holém dřevě několik cárů tvořilo celou pohovku. Také scházela lenošce noha i byla podstavěna několika cihlami.

Aně se však zde sedělo dobře. — Šla a pohlížela oknem na luka, kdy zjeví se tam mlá, známá postava.

Dočkala se.

Chodil tam František zprvu sám, pak přešel lávku a zavolał do Lednova dvora na Filipa Rovnera, který se tam chystal na zítřek k barvení.

František vešel, i hovořili a pak vyšli spolu na luka.

Filip věděl od sestřenky, že Anna nesmí více na zahrádku; pověděla to Anna Emilce v kostele. A že sedí v komoře na půdě a šije.

Zahubovali oba mladíci na rodiče Anniny a František se svěřil Filipovi, že má Annu rád i že si dali slovo.

“To si ale, kamaráde, počkáte. U Bráníků Annu tak hned nevdaží, potřebují jí příliš a pak — ty budeš potřebovat peníze a u Bráníků dceři sotva tolik slíbí, kolik ty máš sestře splatit, natož aby jí je dali,” mnil Filip Rovner.

“Ba vím to, vím. Ale poruč srdci. A můj švagr má sestru Bábinku již pět let, počká mi. Však mu jde to soustružnictví dobře, pole mají pěkná a peníze nepotřebuje”, řekl František. —

“Počká ti, než se oženíš. Však to vím, vždyť jsme z přízně. Ale pak se těší, že si přikoupí pole. A tvoje panímáma, když dala Bábince pět

set a tisíc ještě slíbila, bude koukat, abys taky patnáct set vyženil. Ač stříbra na šajny se už nechce počítat”, rozumoval Filip.

“O Bože”, vzdychl František. “Ale což, řemeslo mi jde.”

“To stačí na živobytí, ale škrtit se s dluhem, to by bylo horší. Treba máš co dělat i na jarmarky jezdíš a prodáš i modlitební knihy i kalendáře i nějakou kroniku a nějaké krabičky a obrázky, co umíš tak hezky lepit, přece na úroky by to těžko stačilo,” Filip patřil soucítěně na kamaráda.

“A Anička nebude mět ani v těch šajnech”, smutně řekl František.

V tom vzhlednul zpovzdálí na Bráníkův domek a postřehl Annu, sedící v lomeniční komoře.

Usmál se, jako by jej mohla viděti. Viděla jej opravdu. Obávala se mu dáti nějak znamení, že jej vidí, a matka seděla s dětmi na zahrádce. — Ale postřehli srdcem oba, že o sobě vědí. —

Příští neděli přšelo, a nejbližší příští vyzvala paní Bráníková Annu, ať si jde s děvčaty na procházku.

Anna by byla raději nešla, leč nesměla vzdorovati, tedy se ustrojila a zašla pro Márinku, které byla po sestřičce zprvu vzkázala. Společně pak zašly pro Emilku a šly k lesu.

Zanedlouho došli je v polích z postranní pěšinky Filip Rovner a František Brejška, a již byli mladí lidé v hovoru.

Filip se držel Emilky, ač ta trochu ohrnovala nosíček, Márinka pak škádlila oba párky.

V lese trhaly dívky jahody a květiny, byly vesely a Anna s Františkem našli chvílku, aby si pošeptali, že se mají rádi a že na sebe počkají.

Vrátili se dle rodinného řádu před klekáním a Anna byla veselá.

Leč veselost netrvala dlouho. Matka byla zašla na besedu k paní tetě Veselské a tam se dozvěděla, že se povídá po městě, že mladý knihař Brejška pomýšlí na Annu. A dále že matka Brejšková dala do hlasu, že čeká, že syn vyžení patnáct set, tak

jako ona dala dceři, provdané za soustružníka Vaňka.

I tohle by nám scházelo", hněvala se paní Bráníková, a dojdouc domů, zavolala si Annu do kuchyně a tam jí zostra domluvila. Anna plakala. —

Druhého dne dostalo se jí domluvy i od otce, který přinesl tentýž klep z pivovaru, a Anna plakala zase.

Bylo zase po vycházkách, po besedách, a Anna trpce želela, že asi Filip Rovner nesmlčel tajemství kama-rádovo.

Ten se Františkovi přiznal, že o věci doma mluvil, jak se všeobecně mluvívá, ne však ve zlém úmyslu.

A nabídnul se, že panně Aničce něco od něho, do Františka vyřídí, až bude zase u Lednů barvit, že se již najde příležitost zavolat do sousedství. —

Příležitost se našla a Anna byla vděčna za vzkaz i vyřízení. Vzkázala pozdrav i že doma zkusila vadění, že plakala.

Snad to slyšeli ptáci na stromech a pověděli — Bůh ví, jak se stalo — Annini rodiče se to dozvěděli, že si dcera s knihařem vzkazuje a byla u Bráníků nová mrzutost.

Léto uběhlo Anně smutně. Jen v neděli z okna v komoře neb v kostele zehlédla Františka. Vzkázat mu pozdravení si netroufala, ba i usmát v kostele se na něho bála.

S podzimem nemohla více sedat za nedělních odpůldnů v komoře, i byla smutnější.

S družkami přišla méně dohromady. —

O Mářinku se ucházel prostřednictvím jejího strýce ženich ze sousedního města, hodinu vzdáleného. Byl barvíř, a máje pěkný podíl z domova, rád by se byl ke Kučerovým přiznal. Mářinčin otec byl svolným, žádaje, by se ženich uvolil vydržeti Viléma, který chtěl vstoupiti do semináře, ještě rok na studiích a Prokopa vyučiti doma řemeslu a pak mu dáti nějaký podíl z domku.

Mářince se mnoho do vdavek, od kterých si slibovala jen to, že by mu-

cela pracovati při řemesle dále, nechtělo, leč rodiče žádali poslušnost a ženich se jí konečně líbil a tak se u Kučerů pomalu chystali k svatbě.

Měla býti v masopustě a Mářinka sdělila Anně, že si ji a Emilku vyžádá za družičky.

"Mně raději ne, Mářinko. Viš s jiným, než s Františkem bych nešla, to tomu svému věrnému hochu nedělám, bylo by mu to líto. A kdybys jeho vzala za mládence, nesvolili by naši a já bych měla soužení. Tak to ode mne nežádej", prosila Anna.

"Ale jdi, já vezmu k tobě za mládence pana Bernarda z pivovaru, — vždycky říkal, že mne chce doprovodit k oltáři. To se ví, ten si na tebe a ty na něj mysletí nebudete, tak nemusí být knihařovi líto. Jenom mi to slib," žadonila Mářinka.

"Řekni tedy u nás, ale nebude z toho nic dobrého," mínila Anna.

A nebylo.

Když Mářinka dle zvyku o první ohlášce přišla se ženichem požádati Annu za družičku, nesvolili Bráníkoví. Paní řekla přímo, že si Anna této zábavy nezaslouží, že jen rodiče hněvají a udobřit nehledí. Že nepůjde vůbec nikam, do žádné zábavy, pokud poníženě neodprosí za odpuštění a neoznámí, že pustila z hlavy, co pro ni není.

Anna usedavě plakala.

Paní Bráníková ještě dodala, že ona s pantátou pannu nevěstu rádi do kostela doprovází, aby jí přáli Božího požehnání.

Do večera to vědělo celé město a mnozí Bráníkovy chválili, jaká to k dceři rozumná přísnost bez urážení sousedů.

Hlavně u Lednů vynášeli tu moudrost Bráníkových a Emilce, které dovolili jíti Mářince za družičku, dávali za příklad.

Také, aby Emilka viděla, jak má proti Anně dobře, jí k Mářinčině svatbě koupili na modré hedvábné šaty do kostela a růžové batistové ke stolu.

Bráníkoví šli na svatbu, paní Bráníková upekla piškotový dort a mísu

oplatek v trojmo skládaných, — pak chtěla dáti s mužem "na poviján" každý křížový tolar a jíti v největší parádě do kostela.

Anna byla při chystání pečiva stále plisněna od matky, takže oči ani neosušila.

Když pak žena jednoho dělníka odnášela dar do sousedství, vzmužila se Anna a řekla matce:

"Ale, panímámo, prosím jich, již mne netrápějí, vždyť já nemluvim ani slova o lásce ani o svatbě; jsem-li doma smutná nebo veselá, to jim může být jedno, pracuju všecko a myslím-li při tom na Františka, tak to nikomu neškodí. Však by mě tak jako tak vdávati nechtěli a nemohli."

Paní Bráníková zůstala všecka ustrnulá, nemohla hned ani promluvit, leč nabyvši řeči rozkřikla se na dceru: —

"Jak se to opovažuješ mluvit s matkou? Kde se slizáš s tím pacholkem, který tě navádí proti matce?"

František není žádný pacholek, — panímámo, je měšťan a mistr. A to vědí dobře, že jsem s ním nemluvila než dvakráte za celé léto, že mi nemůže ani vzkázat, ale proto víme jeden o druhém, že se máme rádi a že na sebe počkáme. —"

Nedomluvila Anna, matka jí ranou uzavřela ústa.

Paní Bráníková vzplanula hněvem i uhodila dceru několikráte za sebou. Prudké rány silné, upracované ruky byly dobře mířeny a Anně zkrvácely nos i rty. Dívka se rozplakala hlasitě. —

"Jdi mi s očí", osopila se matka na ni, zamrzevši se, že se dala strhnouti hněvem.

Anna vyšla na dvoreček.

Bylo tam nepěkně, špinavo, rozšlapaný sníh mísil se s blátem, jak se nacákalo při práci do rozšlapaného třísla.

Takový že jest její život, jen se stopami práce, všude nepěkně a špinavo — napadlo Anně, omývajíc si u pumpy zakrvácený obličej.

Zastvivši krev, vrátila se Anna

do kuchyně a chopila se první práce po ruce ležící.

"Jen jdi odsud, já si to podělám, nepotřebuji, aby mi dcera vyčítala, že musí pracovat", odbývala ji matka s pohledem plným zloby.

Co zbývalo Anně, než matku odprositi? Učinila tak jako vždy: pokorně a poníženě.

Matka řekla přísně: "Víš, co jsem řekla panně nevěstě Kučerové o tobě. A to platí. Zřekni se toho svého milence a budeš zase naše Anna."

Anna sklopila jenom hlavu.

Nazití pomáhala rodičům strojit se na svatbu. Padlo ještě od obou dosti trpkých slov, vychvalování Márinky, jak rodiče poslechla, a Anně se zarávala slova do srdce jako nože.

Neodolala, aby nevyhlížela oknem, když šla svatba do kostela. Márince slušely šedé hedvábné šaty a rozmarýnový věnec roztomile. Závoju tenkrát ještě řemeslnické dcery si ku svatbě vzít nedovolily. Emilka byla hezkou družičkou, vedl ji do kostela ženich, nevěstu pak Bernard sládkův; Emilka se pyšnila, jakého má vzácného mládence.

A Anna slzela. —

V.

Rodiče přišli z Márinčiny svatby až pozdě v noci, rozveseleni, — s výslužkou, a byli nemálo překvapeni, zastihnuvše Annu bdící.

Rozstonala se totiž Fanyňka a Anna, uvařivši děvčátku lipové thé, — dávala mu na hlavičku obkladky, chlácholila je, co mohla, že mu panímáma přinese ze svatby něco dobrého, že dostane cukrové růžičky z dortu, že pantáta dá Fanynce stříbrný dvacetník. Povíдалa sestřičce pohádky, dala ke hraní svoje obrázky z knížek, ale dítěti bylo stále huře.

Rodiče se polekali a Anna byla ihned vyplisněna, že neposlala pro lékaře.

Musela ihned pro něho jíti. Oblékla teplý kabátek a vzala šátek na hlavu.

Vyšla do temné ulice, v jejímž šeru sníh pobleskoval jenom matně. Vedle u Kučerů bylo ještě světlo, uklízelo se tam asi ještě něco. Anně se sevřelo srdce lítostí. Připadala si ponížena, vystrčena, tak jako vypuzena z teplé světnice z domova.

Došla k bytu lékařovu.

Byla tma v oknech. Anna zazvonila a čekala, že se někdo ozve. — Okno v prvním poschodí se otevřelo a lékař sám zavolal z okna, kdo že žádá jeho pomoci.

Anna odpověděla.

“Půjdu hned, počkají na mne, — panno Aničko”.

Za chvílku sešel, maje malou svítilnu ze žlutého plechu v ruce.

Anna mu ji odebrala a vyprávěla, že se Fanyňka rozstonala.

“Žet’ pak nevzkázaly. Byl jsem na té Kučerově svatbě, ale odešel jsem dříve, než jejich páni rodiče. — A jim bylo asi smutno, že, panno Aničko?” laskavě řekl doktor.

“Mně nesmí být nikdy smutno, — pane doktore, já mám vždycky co dělat”, řekla Anna.

“Chudáčku”, doktor prohlédnul útrpně na dívku.

Došli a lékař, prohlédnuv Fanyňku, se zasmušil.

“To dítě nemá životní síly. Ale tentokráte to bude zlé, zde bude asi spála. Měli byste odstranit ty menší děti, jde zde o nákazu”, určoval lékař. —

To byla obtížná porada. — Aspoň František a tři menší sestřičky že se musí dáti z domu, nařídil lékař, ale byla otázka, kam?

Kde jsou děti, tam že jich nepřijmou, to bylo zjevno.

Anně napadla paní teta Veselská, která byla vdovou a měla pěkný byt, velkou světnici s kuchyní.

To rodiče schválili.

Anna šla s lékařem, zastavila se v lékárně pro lék a dojdouc domů, — bděla do rána, ani rodiče byli zemlění a potřebovali odpočinku.

Ráno pak doběhla k paní Veselské a získavši jejího svolení, stěhovala

tam za chvíli ty čtyři menší děti, tři sestřičky a Františka.

Děti bavilo, že se stěhují, nesly si šatky, učení do školy i hračky samy. Anna nesla ve velkém koši vařivo, — pokud se doma ze zásob narychlo shledalo, žena dělníka v nůši peřiny.

Paní Veselská děti umístila, řekla, at’ k nim raději nikdo nechodí, aby nepřenášel nákazu, a přála Anně, aby jí Bůh posilnil v tom, co jí nastává, i ve všem všudy.

“Jak to myslíš, paní teta?” otázala se Anna.

“Však se toho panna dočká, — co tím myslím. A jářku, jen poslechnout rodiče, to je nejlepší, co se může dělat. Rodiče má člověk jenom jednou, a když je ztratí, je to do smrti líto, že je hněval.” Paní teta udělala dívce křížek.

Paní teta, prosím jich, co vědí? — Povědí, at’ nemám darmo smutné tušení”, prosila Anna.

“No, má povědět jiný, povím já, abych Annu dlouho nezdržovala. — Tedy u knihařů byl velký rámus. — Paní Brejšková chce, aby se Franc ženil, majíc pro něho nevěstu, však ji panna Anna zná, mladou Krocínovou — vdovu po bednáři. Ta má peníze, deset mír pole, hraničí jimi s Brejškovými. Šikuje tu svatbu zet’ paní Brejškové, Vaněk, soutruzník, však ona mu Krocinka za to ještě něco dá. Ta je žhavá po mužských, má oči jako jed, s nebožtíkem byli stále v hádkách, koukala mu po tovaryších, — pouštěl jednoho za druhým, a pan Bernard z pivovaru také s Krocínkou tancoval o všech bálech, až se to skoro nepatřilo. Ta nebude pro France, ten je člověk mírný”, vykládala paní teta.

“Franišek mi setrvá věrným,” jistila Anna.

“At’ si to panna nemyslí. — Mužský nevydrží pro lásku trápení jako holka. A Franc prý byl od panímámy i biť. Provazem prý jej zešvihala. Tak velkého syna, mohlo by jí býti hanba. Ale to padne všecko na syna a ten to dlouho nevydrží. Bábinka Vaňková běhá na matku, at’ France

přinutí, to ona jí jistě Krocínka slíbila na šaty. Ale, ale, Aničko, neplakat, to není ještě smrti naší amen, povídám, že žádný mužský za to nestojí, když se holka o něho trápí", paní Veselská hladila Annu.

"Musím domů. Ponižené a uctivé jim děkuji, paní teta, že byly ke mně upřímná, aspoň to vím. A ty naše děti, prosím jich, nám opatrujou," — Anna pláčem sotva mluvila.

Odběhla a přišla domů do plné práce. Musila cídít otcovy i matčiny šaty, které měli na svatbě, namočit k vyprání bílé spodničky, které matka ucourala, vyšíváné rukávce a šmizetu, kterou pošpinila, a k tomu opatrovat Fanyňku, která stále jen a jen volala Annu.

Druhého dne rozstonal se dvanáctiletý Karel a po něm třináctiletý Adolf, který měl již jíti někam do učení. —

Tři nemocní v domě. Bylo s nimi opatrování a práce. Anna téměř neulehla, spala jen chvílemi, ulehla hlavou na polštář podle sestřičky.

"Ta panna je ze železa", jistíval doktor.

Rodiče byli na Annu trochu laskavější, viděli, že mají v ní pravou perlu. Byla zase "naše velká" a "naše nejstarší."

Po čtyřech trapných týdnech zemřela Fanyňka.

"Děkujte Bohu, že si to dítě vzal, nebylo by nikdy mělo zdraví. Následky po spále bývají hrozné", řekl doktor k pláčícím Bráníkovým.

Vypraven pohřeb. Nejstarší dva bratři odváželi v kočáře Fanyňčinu rakvičku; družičky nedovolil doktor vzít, že jde o nákazu.

Děti Bráníkoví, bydlící u paní tety Veselské, přišly s ní na pohřeb, — ale nesměly do domu.

Bylo v městě mnoho dětí nemocných i umíraly.

Od Bráníků byl ještě jeden pohřeb. Adolfa schvátila zlá nemoc.

Až o velikonočních stěhovaly se Bráníkovy děti domů. Rodiče je uvítali, jako by je byli vyrvali smrti.

Anně slibovali rodiče na nové ša-

ty, na které si hned po svátcích bude moci vybrati a které jí dají pěkně ušít.

Po čas nemoci v domě nezvěděla Anna ničeho, co se ve městě děje. Nepřišla ani do kostela a věru, že ráda šla o Bílé sobotě na vzkříšení. Pozdravila se o průvodě s kamarádkami. —

Márinka vyprávěla, jak je šťastná, jakého má hodného muže a zvala Annu na besedu.

Emilka se vynášela, že jest skoro jako nevěstou, Filip Rovner že chce o ní říci rodičům a jen že jí musí slíbit, že bude při řemesle pouze dohlížet a ne pracovat. Dohnalo prý jej k tomuto slibu stále bavení se pana Bernarda z pivovaru s ní. Bál se tohoto soka.

Márinka sdělila Anně později, — když se od Emilky odtrhly, že v pivovaru Lednovům nepěkně vzkázali, aby Emilka Bernarda nelákala a pan Leden že dělal doma rámus.

"A co víš o Františkovi?" tázala se Anna.

"Ty to nevíš?" žasla Márinka.

"A co mám vědět? Víím jen, že ho mám ráda", řekla Anna.

"Můj Bože! Je tohle faleš, když ti ani nevzkázal. A mohl. Mluvil i se mnou i mým mužem. Vždyť má zítra první ohlášku s Krocínkou. Ta si ho vymámila na staré Brejškové a povídají, že prý jej Krocínka o masopustní neděli, když tam byl zván s matkou a s Vaňkovými, opila vínem a punčem a že se s ním zapomněla že ta svatba již musí být", sdělovala šeptem Márinka. "Ale pro Boha, co je ti, Aničko?"

"Prosím tě, doved' mne domů. Je mi zle," šeptala Anna na smrt zbledlá. —

Stalo se a Anna ulehla. Onemocněla hlavníčkou. Že z námahy, přemožení při nemoci dětí, soudil doktor i rodiče, kteří jej s pláčem prosili, at' jím zachrání tu dobrou dceru.

Anna se vystonala a pracovala zase jako dříve. Jen byla ještě smutnější a netěšilo ji více ani jemné šití, ač ji matka koupila mnoho hezkých věcí.

Za její nemoci, odbyla se svatba Brejškova a po městě se povídalo, jak špatně mladý knihař asi pochodil. — Za mladou jeho ženou že dochází pan Bernard z pivovaru, dává si vázati knihy a k vůli každému svazečku docházejí dva i třikráte, jako by mladý mistr věci nerozuměl. A že dochází i když tento není doma. A když ke konci léta Brejškova žena povila chlapce, tu se poznalo, jak svého muže ošidila a v domácnosti Brejškově nastalo peklo.

Mladý mistr počínal pít, prchaje z domova, kde jeho matka se ženou se stále hádaly.

Anna slyšíc o tom, plakávala.

Hlásili se ženiši, než ač si umínila, že poslechne rodiče, míníc, že by zvykla muži jako Marinka, nebylo ze svatby nikdy nic.

Nemohl Bráník dáti nejstarší dceři věna, leč slíbit, až později, až děti odrostou.

Již pracoval při řemesle i Karel. Dva starší syny poslal otec do světa, míně, že u cizích mistrů si vydělají více, než by ho stáli doma.

Anně byly dvacetčtyři roky, an se tu pojednou přihlásil ženich. Vdovec, starý, ale přece ženich.

Byl to doktor Krouský. Poznal v opětných případech nemoci u Bráníků Anninu vzácnou povahu a vida, jak dívka uvádá v stálé, jednotvárné práci, nabídnul jí ruku.

Netajil jí, že jí bude ošetřovati starce v blízcích se chorobách, ale za to sliboval jí zaopatření a bezstarostný život i po jeho smrti. A Anna svolila.

Rodiče byli celí šťastni a říkali, že Anně musilo přijíti štěstí za to, že jest tak hodnou dcerou a sestrou.

Byla tichá svatba a mladá "paní doktorka" zažila nyní trochu odpočinku a tichého štěstí po boku muže, jehož dcera by byla v jejím věku. — Ale přece trochu štěstí, leč záhy zkaleného. —

Za rok po svatbě narodila se jí holčička, dítě slabounké, jehož narození by bylo stálo matku život. Dlouho, dlouho Anna stonala.

"To jsou následky toho přepínání sil v mládí", říkal doktor.

Anna se uzdravila, ale za to její dítě bylo stále churavé. Manžel její, dává si vinu, že se přece neměl ženit, byl smuten.

Dceruška, po zemřelé doktorově dceři Vilemínou nazvaná, měla stále záněty kloubů, nechodila, až ve věku šesti let naučila se choditi o berlíchách.

Dočkal se toho otec její, že ji ještě uvedl do školy. Pak onemocněl sám vleklou chorobou, cukrovkou, a Anna ošetřovala jej, jak říkal, tak, jak to jenom ona dovedla.

Dva roky trvala jeho choroba. — Zemřel v náručí Annině, odporučuje jí, by se hleděla znovu provdati, ať nestojí sama ve světě, ano ji dítě jejich asi také brzy opustí.

Po jeho smrti by byla mohla Anna vésti spokojený život, měla dosti jmění, než neměla klidu.

Rodičům nevedlo se dobře.

Řemeslo jaksi upadalo. Usadili se ve městě jiní dva jirchaři, židé, — a Bráník měl stále menší výdělky.

Nejstarší syn, vrátiv se ze zkušené, chtěl závod převzít, leč by byl musel vyplatit ostatní a peněz na klesající živnost vypůjčit nemohl.

Nechal řemesla, přišel se ku vdově na hostinec. Druhý syn, jsa odveden, zůstal při vojsku.

Syn zámečník uchytil se v sousedním městečku a jirchář Karel hodlal raději tovaryšiti v cizině, než doma býti mistrem a táhnouti břemeno dluhů. —

František byl vyučen kupcem, leč vrozená slabost ohlašovala se stále a u věku dvaceti let zemřel součotěmi. Anna si jej vzala se svolením manžela, již také nemocného, tehdy k sobě a dosloužila mu k smrti.

V roce po smrti doktorově vzala si Anna k sobě také nejmladší sestřičku Viktoru a také tomuto dívčímu květu, podrytému součotěmi, zatlačila oči.

Bráníkovým z četné rodiny zbyly doma dvě dcerky. O Pavlinu, právě dvacetiletou, ucházel se nejmladší

syn Lednův, chtěje, by mu Bráník přepustil dům k zařízení soukenictví.

Donesl něco peněz, byla svatba a Bráníkovi šli na vyměnek, divíce se, jak po tolikerém dlouholetém přičinění jim to k stáří smutně dopadlo. Pan Bráník oplakal přestavbu v domě a zničení pomůcek jirchářských.

Druhá, Pavlinky mladší dcera Stázička, provdala se za vdovce soukeníka, ježž jí švagr Leden dohodil.

Ten přestavěl téměř vše v domě. Vyzvedl nad přízemí patro k vůli řemeslu, by bylo více místa na stroje, jaké počínali soukeníci zakupovat, a upravil dozadu byt s vyhlídkou do polí, doufaje, že jej dobře pronajme.

Do nájmu se přihlásila Anna, míníc, že jí bude mílo zde žít.

VI.

“Jsem doma, doma,” řekla si Anna. “Zde jsem se narodila, zde zemru.”

Leč nebylo jí ještě souzeno dojít klidu. Říkával o ní manžel, že jest osudem vybrána k tomu, by se stále obětovala pro jiné.

Zanedlouho po přistěhování se do rodného domu zemřela Anně dceruška. —

Bylo to vykoupení z útrap a Anna si říkala, že musí Vilemínce přáti, že spočine klidně po boku otcově.

“Kolem mne jsou samé hroby, samé kříže”, říkala.

A těch křížů životních jí neubývalo, těch hrobů kolem ní přibývalo.

Dosloužila k smrti otci i matce, zatlačila oběma očima stírala smrtelný pot.

Sestry měly již dítka i bratr v městě na hospodě usazený a Anna se stala “tetou Annou”, ke které neteře a synovci chodili na besedu, na koledu, pro nadílku mikulášskou, — přát k svátku a Novému roku.

Vždy rádi vidění a obdaření.

V domácnosti Pavlinčině Anna téměř vše vedla, nabádajíc sestru, by si více hleděla práce při řemesle. — Tak se i dělo.

A tu ve věku třiceti osmi let, kdy již byla Anna odmítla kolikeré nabídky k sňatku, pojednou se povídalo po městečku, že se bude “teta Anna” vdávat.

To bylo divení!

A k tomu za koho!

Vdova po lékaři, zámožná, známá svoji dobrotou, která se mohla provdati za úředníky, zámožné měšťany, podává ruku člověku i mravně i hmotně sešlému, vdovci na zadluženém domku, otci tří dětí, z nichž nejstaršího, osmnáctiletého syna, za svého neuznával.

Byl to František Brejška, bývalý knihař, Annina první a jediná láska v životě.

Ovdověl Brejška po patnáctiletém neklidném manželství. Řemesla zanechal záhy a hleděl si polního hospodářství. Ale i to upadlo, zanedbávalo se. —

Brejškova, bývalá Krocinová, otrávil svoji zálezností svému muži život. František se opíjel, zase se vzpamatoval, přičiňoval se, leč nadarmo, — klesal stále víc a více.

Žena se sice strojila a dobře vařila, leč byla nepořádnou a děti byly zanedbány.

Nejstarší, které celé město přičítalo za syna Bernardu z pivovaru, který se byl bohatě s přespolní nevěstou oženil, byl hezký hošík, však Brejška nemohl k němu přilnout. Vlastní jeho děti byly choré, přiblblé, nesouce na sobě zřejmě znaky otcovy neblahé vášně pijáctví, v kterém utápěl svůj žal. —

A tohoto vdovce, jemuž žena zemřela neštovicemi, zanechavši veškeru domácnost v dlouholetém nepořádku, že si vezme vdova po doktorovi, “teta Anna”, celým městem ctěná a milována, tomu nechtěl nikdo věřit.

A přece tomu tak bylo.

Setkala se Anna s Františkem asi po půl roce jeho vdovství na hřbitově.

Pozdravil ji nesměle.

Seděla u rovů svého manžela a dcerušky, kde měla postavenou lavičku.

"Františku," zavolala na Brejšku místo poděkování za pozdrav.

"Ještě si pamatují, vzácná paní, že se tak jmenují?" skorem žasl bývalý knihař.

"Pro mě jsi nikdy nepřestal být Františkem. I v žalu i štěstí i v klidu jsem na tě nezapomněla", řekla Anna tykajíc mu, jako za oněch dvou nezapomenutelných chvil v mládí, — jediných to jejich blahých vzpomínek. —

"Paní doktorová, vzácná paní —" jektal Brejška.

"Anna, Anička — tak jsi mi říkal!" šeptala Anna.

Dlouho, dlouho hovořili spolu a rozházeli se pozdě k večeru.

A druhého dne šla Anna ráno do kostela, jak denně činila, po kostele zašla na hřbitov, kde se opět setkala s Brejškou.

A zase dlouho hovořili.

V několika dnech oznámila Anna sestře, že se jí na čas odstěhuje, že se provdá.

"Anno! Paní švagrová!" zvolali Pavlína i její muž zděšení.

"Nelekejte se toho. Odstěhuji se jen na čas, jak jsem řekla. Byt si podržím tak, jak jest. Budu vám platiti nájemné dále. Chci přece zase žítí a zemřítí zde, kde jsem se narodila a kde žili moje rodiče, kde mne na ně všecko upomíná. Jdu za svým osudem. Vždy jsem na něj žehrala, že mi nedopřál, co bylo srdci milo, že mi muselo zůstat cizím, co mi bylo nejmilejší. A když jsem ztrácela ty ostatní svoje milé, tu jsem si říkala, ty že mi bereš smrt, toho nejmilejšího že mi vzal život. Abych tohle udělala, kdyby se tak stalo, jak se stalo, mi radil, ba nařizoval můj nebožtík pan manžel, ten dobrák zlatý," pevně řekla Anna.

"Co máme říkat? Vymlouvat by asi nebylo platno. No dej ti Pán Bůh štěstí", řekla Pavlína sestru libajíc.

"Dej jim Pán Bůh štěstí, paní švagrová, ale nevím, jak bez nich budeme," řekl Leden.

"Nebude to tak dlouho. Ano, nebudu mnoho věcí stěhovat. A pak se

přistěhuji s mužem a s dětmi," řekla Anna a obličej její, posud pěkný, ozářil takový svit jako vždy, když cítila, že zase jest jí přinéstí nějakou obět' k vůli jiným.

Byla to podivná svatba s Brejškem.

Bratr Annin a švagr Leden byli za svědky a oddavky konány před ranní mší svatou.

Než kostel byl pln lidí, kteří přáli Anně, všeobecně vážené, zajisté štěstí, ale divili se jejímu rozhodnutí.

"Snad zkouším osud, snad zpytuji soudy. Boží, chci-li dosíci toho, čeho si v mládí mé srdce přálo. Snad jsem byla uchráněna před smutným žitím nesplněním toho přání, nuže, беру nyní na sebe to, co snad mělo přijít," řekla Anna k svému ženichu, an byl ráno k ní přišel.

"Vím, že si tě nezasloužím a skoro se toho bojím, zda se mnou nezakoušíš trápení," odvětil Brejška.

"Dávěřuji v Boha, v sebe i v tebe", odpověděla.

V několika dnech po svatbě stěhovala se Anna k Brejškovům. Jen s málo věcmi, peřinami, šatstvem a nádobím. U Brejšků byl hrozný nepořádek. Od smrti staré Brejškové se hněvala též sestra Vaňková s bratrem a švagrovou pro nějaké kousky starého nábytku a šatstva.

Vynadaly si tehdy švagrové a vyčetly si vše možné. Hlavně tu svatbu, které tehdejší Krocínová pomocí Vaňkových docílila. Tito jí vyčetli, že byla již tehdy nepoctivou, ona jim dary dávala, které od ní přijali.

Anna hleděla maužela smířiti s příbuznými a zdařilo se jí to. S úsměvem vyslechla po letech, jak by si ji byli přáli a jak jim bylo líto, že to nemohlo a nemohlo být.

Anna hleděla první uvéstí poměry do pořádku. Byly zde dluhy. Dala tedy do prodeje domek i pole. Zbylo něco málo, což nechala uložit dětem. Na nábytek udělala dražbu a asi za půl leta po svatbě stěhovala se s mužem a jeho rodinou zpět do rodného domu.

Před ní již tam bydlil nejstarší

Brejškův synek, kterého tento svým nenazýval a přece odstrčiti nemohl, Josef Brejška. Švagr Antonín vzal hocha do učení. Josífek byl od matky rozmazlen, svéhlavý, byl již v učení na kupectví, ale nevydržel v místě, i bylo třeba velké přísnosti, aby se stal z něho hodný hoch.

Leden, kterému říkal: strýček, mu nepovolil a Anna docílila svoji laskavostí, kde přísnost mistrova selhala účinkem k napravení mladého svéhlavce.

Druhé dvě děti, Tonička a Bedříšek, byla ubožata, která nedovedla jasně chápati, co se od nich chce. Dokud žila stará Brejšková, navykla je jakž takž aspoň čistotě a pořádku v jídle; po její smrti však, již snachu o dvě léta předešla, byly děti zanedbány.

Pěči Anninou okrály po čase i trávilý svůj smutný život aspoň snesitelně, nejsouce svému okolí takovým břemenem, jak bylo k obávání.

Tonička usedla na kolik hodin v koutku, svazovala a rozsvazovala rozličné hadříčky a tím se zabývala, mručíc k tomu nesrozumitelné jakési písničky, až ji vyrušila chuť k jídlu.

Bedříšek byl trochmu čipernější, ale zase měl ve zvyku, že se tu a ondy zatoulal na kolik hodin, ba i dnů, až jej někdy hladem vymoreného přivedli lidé z některé okolní dědiny domů. —

Anna se radila s lékařem; nebylo rady, nebylo pomoci.

"Jest štěstím, že mají obě děti zárodek tuberkulosy", byl konečný výsledek lékařův.

A tak je ošetřovala, jak se dalo.

Jejich otec je oblékal, myl, jen aby ona, jejich dobroditelka, nebyla jimi příliš obtěžována.

Nepobyly si ty ubohé děti dlouho v nenadálém blahobytu. Tonička zemřela za rok, bez dlouhé nemoci, takovými rychlými úbytěmi, jak se v takových příjadech stává, Bedříšek asi o půl roku později. Uhnal si na jedné potulce silné nastuzení a z

něho vzniklý zápal plic skosil jej v týdnu. —

Anna dosloužila oběma k smrti a nyní tím více lnula k svému muži. Ten byl ubožák.

Nemohl jaksi zvyknouti lepšímu bydlu, byl roztřízý, hleděl se zavděčiti i Lednovým, chápal se práce, — nesvedl však ničeho. Upadal v zámudčivost.

Anna vedla domácnost jako mimochodem při sestřině, stačila všude a měla pro všechny v domě vždy čas, — vlídné slovo a laskavý úsměv.

Měla vždy radu pro každého z příbuzenstva, byla stále všem "tetou Annou", již si mladí staří vážili a měli ji rádi.

Synek Josef přilnul k ní vášnivě. Věděl dávno z hádek mezi rodiči, že není synem Brejškovým, že nenesá jméno jeho právem, a ta mladá duše hledala se přimknouti k někomu láskou a úctou, jakými nepřilnula ani k otci, kterýž mu dal jméno, ani k vlastní matce, která jej rozmazlovala. Měl nyní v nevlastní matce náhradu za vše a Anna byla mu srdečně nakloňena.

Brejška to viděl rád. Nemohl zvyknouti na myšlenku, že Josef je před světem přece jeho a řekl jednou Anně, že jest mu Josef výčitkou. Byl hoch podoben své matce a to tím více Brejšku od něho odpuzovalo.

Brejška býval smuten.

Cítil, že jest Anně břemenem.

Nedovedl se časem přemoci a podnapil se.

Nesnesl mnoho. Čtyři sklenice piva, dvě, tři stupečky kmínky přivodily mu nepřičetnost.

Pak bouřil, chtíval se hádat, vyvolával sváry s lidmi, s kterými se sešel, nadával na osud, až se rozplakal, že jest bídným, opovrženým, na světě zbytečným tvorem, který svou dobrou ženu souží.

Anna jej mívala co chlácholit.

Smutný její pohled byl mu trpčím výčitek. Vystřízlivěv, prosíval ji, at' jej nepouští samotného ven, at'

mu nedává peníze, ať se s ním vyvadí, ať se na něho hněvá.

S tím svým jasným a trochu smutným pohledem jej těšivala, nabádala k pevnosti, poukazovala, že ničím svoje zdraví.

A byl-li zádumčiv, byla smutná též. —

Lednovi i ostatní příbuzenstvo jednali s Brejškou šetrně, že jim však nebyl milým, dokázala okolnost, že nikdo nejmenoval Annu paní Brejškovou, byla a zůstala všem "tetou Annou."

Navštívil-li Brejška někoho z příbuzenstva, tu hleděli mu podati nějaký nápoj, vědouce, že se mu zavděčí a že Anna to ráda vidí, nepije-li muž její v hostinci, kde vždy pak vyvolává hádku.

Pět roků žila Anna s tím svým Františkem, jehož tak milovala, jehož nemohla zapomenouti a pro něhož přinesla takovou obět.

Pak jí zemřel, stonal dlouho vleklymi souchoťemi; následky opilství jevíly se u něho skoro zblbnutím.

Oplákovávala jej srdečně a dala pochovati podle svého prvního muže.

Mezi oběma pak, v místě, kde byla pochována její Viléminka, že si přeje odpočívati, ustanovila hned po pohřbu.

A nyní žila klidný život, nemluvíc

téměř nikdy o přestálých utrpeních, ač by mnohé z nich bylo stačilo otrávit celý život jiné ženy.

Žila svým příbuzným, majíc pro každého ve všech případech radu, útěchu a pomoc.

"Nemohu-li pomoci, aspoň poradím, a nemohu-li poraditi, hledím * potěšit, a nemohu-li potěšit, aspoň polituji," říkávala, a záhy se tak o polituji, říkávala, že záhy se tak o ní říkalo v celém příbuzenstvu i městečku.

A ke klidu, zjevu a jednání jejímu pojił se svěží humor; nesmála se teta Anna nikdy hlasitě, tak jako nikdy hlasitě neplakala. Ale její úsměv dovedl rozveselit, tak jako slzy v jejím oku dovedly vyjádřiti upřímnou účast a soustrast.

Dožila se vysokého stáří. Dočkala svateb svých neterí, stala se prarčetou, říkajíc, že to jest jako babičkou.

Nejvíce ji těšila svatba nevlastního syna Josefa s neterí dcerou Pavlínou, po ní zvanou Anna.

Požehnavši tomuto páru říkala, že cítí v jejich štěstí to vlastní dávno odumřelé, vlastně nikdy ji neoblaživší. —

A děti jejich musily ji nazývati babičkou.

Zemřela, oplakávána a želena všemi, klo ji znali. Nežila marně. — —

Z vyššího rozkazu

Napsal Josef Braun — Zašlymi věky.

I.

nízké jizbici staré, vetché chalupy Svato-barborského hrobníka Kosatce bylo za dnešního večera obzvláště útulno.

Venku bouří prudký zimní víchr, stěná v podkroví nízké chalupy, jako by rozdrtili chtěl její skrovné krovy, hvízdá, odrážejí se ve vysokých, gotických obloucích kostela Svato-barborského, úpí na horním jeho ochozu, a obraceje svůj divoký let hučí v korunách staletých stromů na protějšcích stráních potoka Páčovského — a zde v té nízké jizbici se stropem dřevěným, čistě vybiléným, vesele praskají v malém krbíku, milé teplo dýchajícím, smolná drva, tak že starý hrobník Kosatec, dcera jeho Katuše i minciř Aleš za družného, důvěrného hovoru snadno zapominají té divé noční krátky větrové.

Minciř Aleš — mladý, statný muž, jehož mozolné dlaně i široká, klenuťá prsa dobře svědčily o namáhavém řemesle, vyžadujícím jistou ruku i svalnaté rámě, cítil dobře, že dnes dávno již minul čas, kdy končí obvyklou svou večerní návštěvu v této chalupě. Sám sobě vymlouval se v duchu, že vinen tím dnešní prudký, zimavý víchr, do něhož těžko a nemilo vykročiti od krbu hřejícího — ale v pravdě jinak bylo. Starý hrobník dnes obzvláště hluboko sáhnul do pokladnice svých upomínek a mnoho a živě vypravoval ze své mladosti, kdy na tureckých hranicích proti pohanským moslemům stál — a, což mladého muže ještě více poutalo, dcera hrobníková Katuše, jako by dnes byla zapoměla, že ve ve-

dlejší jizbici dávno byla otec i sobě lůžko k odpočinku připravila, déle než kdy jindy tu prodlévala, dychtivě slovům otcovým naslouchajíc a otázkou nejednou do hovoru se mísíc.

Ale jak pohlédl minciř Aleš do té její mladé, brunátným ruměncem pokryté tváře, kterou jasné paprsky loučí plným proudem své mihavé záře osvětlovaly, do jejích modrých očí, zářících dětinnou upřímností, kdykoli podívala se do vrásčité tváře šedivého otce svého, ulpěla mu vždycky na jazyku slova, že již čas, aby besedu svou ukončili, a on, Aleš, aby s Pánem Bohem domů odešel.

Na tyto večerní pohovory chodil sem mladý muž někdy od Nového léta — to jest od těch čas, kdy s otcem svým zašli do chaloupky Svato-barborského hrobníka, aby s Kosatcem sprostně šlo, ale po staročesku dohovořili se o tom, že Katuše dávno již srdce a ruku svou "při svatě Maří a všech milých svatých" Alšovi zaslíbila, a aby požádali nyní tatíka, by propustil dcerku svou z rodného podkroví a požehnal jí k snění manželskému ve jménu svém i matere dávno práchnivějící.

Které srdce otcovské, kdy staroba bedra nachyluje a skráně bělí sněhovou krásí, neslyšelo by rádo o dobrém zaopatření dítěte jediného?

A Katuše opravdu byla jeho dítětem jediným — zbyla mu jediná a nejmladší ze čtyř dětí dospělých, jimž všem tehdy, jak rána morová léta Páně 1599 tu na Horách Kutných i v okolí lidí do tří tisíc všeho věku i pohlaví zahubila, sám vlastní rukou svou ustlal věčné lůžko vedle drahé jich matere. Proto choval ji jako oko v hlavě své — a

několik již starosvatů, přinášejících vzkazy odtamtud či odjinud, s poděkováním odmítl. Věděl vždycky něco: tam nebyl mu ženich podle jeho — lehké jsa myslí a do větru, onde zas leccos při starých se mu nelíbilo, a dokonce jednou starosvatovi poklepav na rameno s úsměvem propověděl:

“Brachu můj, řekni, aby si hledali nevěstu tam, kde mohou nějakou mírku grošů bílých, jako sami mají, očekávat. Dcerka má nedostane nic kromě dobrého srdce a silné ruky, kterou leckdy pomáhati mi musila v umrzlé zemi hřbitovní těžkou lopatou i špičákem. Ne, brachu, z toho nebude nic, nedám ji bohatším. Právíš, že mladý tuze si oblíbil pěknou její tvář — krása, pravdu díš, že očím pastva, ale uvadá brzo jako růže květ. A potom?”

Důraz, s jakým starý hrobník Kosatec pronesl slovo poslední, nepřipouštěl pochybnosti — a starosvat, člověk zběhlý světa a lidí zkušený, v duchu hrobníku dává za pravdu, odcházel s nepořízenou. Za to pořídil havěř Holín, když ondy po Novém létě se synkem svým Alšem sem zašel. Přišel bez družby — nač také chudým, sprostým lidem dělným ho potřeba! A už to se hrobníkovi zalíbilo. Starý Kosatec dobře znal havěře Holína, a nadiv i jeho synka, jenž v čase předešlém pilně staral se, aby, jen jako by náhodou, často přicházel hrobníkovi do cesty. Slovo dalo slovo, a staří na konec ruce si podavše, ustanovili, že o první neděli s provoda mladí budou svoji. A starý Kosatec, jak už byl v upřímném hovoru, kromě slova svého havěři Holínovi slibnou dal naději: Šestá desítka tuho se počíná u něho ohlašovati a tak rád by si už po té života klopotě odpočinul a zaměstnání hrobnického zanechal. Ale přece nerad by opustil ten hřbitov kol velebného chrámu, kdež tolikmecíma let v strasti i v slasti byl prolopotil a kdež tělesní pozůstatkové drahých jeho práchnivěli. Proto vylóží i vylíčí pánům městským na

“mathouze” svoji starobu, připomen, že síly jeho slábnou a ztrácejí se jako teplo sluneční záře za pozdního podzimu, a sumou vezme již odpuštění z namáhavého a těžkého povolání svého a za nástupce svého při tom navrhne a doporučí jejich Slovitností svého zetě, Aleše Holína... Jistě by pro tohoto lepší bylo zde na tomto svatém poli hroby opatrovati a lopatou a rýčem věrným zemřelým v matce zemi stánky věčné pro jich tělesné pozůstatky připravovati, nežli celý život svůj v prengádě (dílna kde se mince razí) na Vlaském dvoře přetěžkou práci minciřskou vykonávati. Není o to, že menší tu námaha, že kromě platu “stojecího”, obcí dvakráte ročně (o sv. Jiří a sv. Havle) vypláceného leckdy a od leckoho některý ten grošík bílý do mošničky padne, aby na ten který růvek a rov častěji i bedlivěji se dohlédnulo — ale pro člověka sprostného a v uměních vyšších nesběhlého není zaměstnání bohulibějšího, jako opatrovati a vzdělávati toto svaté pole, aby nedotekla se jeho noha zlá a aby pokojně v něm odpočívali ti, kteří po těžkých bojích a protivenstvích života našli tu klidného, tichého útulku.

Na tuto stránku svého povolání kladl Kosatec váhu největší a proto budoucího zetě svého byl by nejraději viděl také svým nástupcem. Nevěděl ovšem sám, jak že pání obecní s panem farářem Svatobarborským zachovají se k jeho návrhu. Netajil se tím ani Holínovi, ani sobě, že není u nich zapsán mezi služebníčky nejmilejšími. Před pány obecními, přišli-li mu ob čas radit a nakazovat, jak by svaté to poličko lépe opatrovati měl, ztratil leckdy slůvko špičaté, jehož hrot tím hlouběji bodnul, poněvadž konec konců vždycky Kosatec pravdu měl. S písařem jejich, panem Pisciem, ne špičaté, ale ostré slovo začasté zaměnil, a pan farář Svatobarborský neměl pro to dobro zapsána, že ob čas překvapil jej starý hrobník otázkou, na kterou přetěžko bylo i jemu, muži

vysoce učenému a in theologiam graduovanému, odpovědět, a naproti tomu, že on, pan farář, překvapil hrobníka, an v knihách a traktátech všelijakých za chvíli odpočinku se probírá. Věci takové, a byt' byly se-
be čistší a bez jakékoli úhony, lépe prý přenechati mužům učeným —
mozolné dlani jeho sluší prý vždycky lépe rýč, motyka a koněvka ku květin zalévání nežli knihy tistěné... Ale přes to vše nemohli páni obecní, ni pan farář neuznati horlivost a péči svědomitou, s kterou staral se Kosatec o hřbitov Svato-barborský — nebyl-li mezi služebníky jejích nejmilejšími, neupírali mu místa prvního mezi nejpilnějšími a nejsvědomitějšími. Proto také troufal, že přijmou Aleše za nástupce jeho, domýšlejíce se, že by nedoporučoval člověka nehodného k opatrování místa posvátného, jež tak tuze k srdci jeho přirostlo. Starý Kosatec již viděl se v duchu, jak tráví podziměk života svého v této chaloupce šťastným svědkem jsa štěstí obou dětí svých — Katuše a Aleše.

Od té doby, co synek Holínův ob večer sem přicházel, poznával jej staroch čím dále, tím více a touž měrou, kterou jej poznával, obliboval si víc a více mladého muže. Den ze dne byl k němu důvěrnějším, a mladý muž vždy jen nerad končil svou večerní návštěvu — však, těšil se, již bohdá brzo přijde čas, kdy nebude musít z milounského tepla této jizbice, od Katuše i od otce jejího pospíchat domů ku svým rodičům tmavou, chladnou nocí.

Tato myšlénka také dnes byla mu útěchou i posilou, když hotovil se k odchodu.

Již zdvihal se od stolu, když staroch pokynuv mu, aby vytrval, pokročil k bité truhlici v koutě u okna postavené. Otevřev ji a vyňav z ní knížku malou, tuho ve vepřovici svázanou, promluvil:

“Zeptej se tatíka svého, když tak jako já rád se v tištěném probírá, měl-li kdy knížku tuto.”

A rozevřev desku dosti zběžně přečetl v tato slova:

“Ondřeje Hypesia traktát aneb Knížka o obecném opatrování chudých lidí v městech o obcích. — Při tom sesteru kázání svatého Jana Chrysostoma jiná k Zlatoústého” (spis tento v 8. přeložil z latiny Trajan Nigellus z Oskořina 1592).

“Jestli nečetl,” děl za okamžik, “rád mu ji zapůjčím. Jsou tam mnohá vtípná a pravdivá promlouvání o povinnostech bohatých a mocných k chudým, sprostným a poníženým. Tuto knížku skrovnou věru čísti by měli naši páni obecní a snad i ti, kdož nad nimi jsou postaveni. — Ale,” mávnul s trpkým úsměvem pravici, “zdá se, by jím sama ústa svatého Jana Chrysostoma v duše mluvila, marno by bylo. Ten, z jehož rukou knížku tu mám, sám tak říkával, že člověk chudý a sprostný pánům mnohdy za rozmar býti musí, a byt' by jej to čest', život a vše, což má, státi mělo.”

A vida v zracích mladého muže výmluvnou otázku dodal Kosatec:

“Nemusím tobě tajiti, že byl to sám mistr popravčí Vacek — ubožák, však už tomu celý týden, co je na pravdě boží. Také tu důvěru nyní k tobě mám, že řeknu, proč ten muž v časném věku pln jsa síly zahynul. Ale napřed — nevíš-li — říci musím, že od některého času v Praze na Hradčanech páni nejvyšší, aby choutkám a rozmarům svým vyhověli, předivnými a tajemnými uměními se zanášejí. Snad jsi také doslechnul, že chtějí balsám takový vyrobiti, kterým by člověk starý omládnul a mrtvý obživnul. A také toho žádají sobě dovésti, aby z kamení obecného zlato a stříbro dovedli dělati. K umění přišernému a proti Bohu volajícímu ovšem prostředků přišerných potřebují. Tak došel na rathouz zdejší přede dvěma měsíci rozkaz od vrchního hejtmana hradu pražského, aby mech z popraviště zdejšího a plíseň z kostí popravených zločinců k rukám hejtmana tohoto odeslána byla. Ve vši

tajností nakázali to páni zdejší místru popravčímu. Nadarmo sic se vzpíral vyšším rozkazům — neuposlechneli, při nejmenším vyženou jej z katovny, a co má potom on, kat lidmi všemi opovržený, pocíti? Učinil jim po vůli. Ale vyplnilo se, čeho se obával: za trest, že dotkl se kostí pohřbených, nedočkál se roka a dne. Ve dvou dnech dokonal. A když umíral, těžce zatoužil do těch choutek a rozmarů panstva, jimž my nízcí a chudí za hříčky vydáni jsme. Byl jsem u něho, když umíral. Knížku tuto dal mi na paměť věrného přátelství našeho. Ale odpustiž, hochu milý —“ dodal nyní hrobník chvatněji, “tuze dlouho zdržel jsem tebe; nemeškej se déle —”

Mladý muž uposlechnul tentokrát vyzvání hrobníkova. A když stannul v malé chvíli na sínci, kamž jej Katuše s hořící loučí doprovázela, aby o rýče, lopaty a jiné nářadí tu rozestavené neklopýtnul, byl mu vroucí polibek její osvěžující posilou na cestu do nočního zimavého větru, jehož burácení dosud neustávalo.

II.

Avšak ani potom neshasla louč v jízibici hrobníkově. Pokynuv dceři, aby naň nečekala a napřed na lůžko se odebrala, zahloubal se Kosatec do čtení knížky, kterou byl Alešovi ukázal. Hrobník Kosatec do školy nikdy nechodil, ale číst uměl jako kterýkoli písař na radnici. Naučil se sám od sebe. Čtával mnohdy dlouho do noci. To bylo jeho: “říkat na knize”. V přístěnku, kamž se byla Katuše odebrala, dávno již bylo světlo shasnuto, když prudké nárazy na venkovská vrátka starého Kosatce ze čtení vyrušily. Chvatně vykročil, aby otevřel, a v malé chvíli vrátil se do jízibice s mužem vysoké postavy v šubě popelíči pečlivě zahaleným. Pohleděv na širokou, zruměněnou tvář s vousem po mladicku přistřiženým, poznal ve vysoké, skorem vyzábělé postavě Jiřího

Luksu, písaře radního. Dosud nikdy neměli přímo spolu čeho činiti. Jednak proto, že Jiří Luksa teprv o minulém Havle sem na Hory Kutny na chléb obecní za druhého písaře se dostal, jednak proto, že jednati s hrobníky ve věcech obecních náleželo písaři prvnímu, panu Janu Pisciovi.

Starý Kosatec dychtiv byl na to, co mu tento host v tak neobyčejnou hodinu přináší. To, co o druhém písaři radním mezi lidem vypravováti byl slyšel, nebylo mu právě na pochval. Říkali o něm, že v radním domě na lidi prý se zle utruhuje, k slovům zlostným a hanlivým nemá daleko, a sotva že se — přišed kdo ví odkud — v městě zdejším ohrál, již bradu svojí nad mnohé měšťany starohorské nadnáší, po hospodách s veselými druhy kampaňuje a, což nejhoršího jest, nic nehledě na svůj staromládenecký věk po pannách i paních sličných smělé pohledy zálibně vysílá. Avšak těžko věriti lidským jazykům a těm na Horách obzvláště...

“Čest, vzácná čest domku mému, pane písaři! Budiž mi vítán!” hovořil přivětivě Kosatec nabízeje hosti, jehož sivé, pichlavé oči kolkolem se rozhlížely, dubovou svou židli.

“Té cti jsi se sotva asi v tuto hodinu nadál,” usmál se písař. “Ale dříve sem zajítí nebylo mi lze. Snad víš, že pan Piscius, první písař náš, těžce ochořel a všechny jeho povinnosti vloženy na bedra má. Mám svých vlastních až přes příliš, a tak na příklad dnes až do této hodiny psal jsem na rathouze. A jinému nemohl jsem svěřiti svojí záležitost.”

“Jsem zvědav, pane písaři —”

“Hned předem řeknu, že uslyšíš něco tajného, co také tajným zůstatí musí. Jsme jisti před uchem nepovoláným? Okénka chalupy tvé jsou tak nízká —”

“Kdož by, pane písaři, pozdním večerem bloudil tady kol osamělého domku na hřbitově?”

“Nuž tedy věz, že přišel jsem k tobě předem ve jménu úřadu svého,

po druhé ve jménu všech pánů obecních, a po třetí —" pan písař kladl důraz na každé slovo své, "ve jménu komery královské. Viz její počet' —"

Zrak starého hrobníka zablýsknul, když Jiří Luksa vyňav ze zánadří svítek pergamenový, rozvinul jej a položiv jej před sebe na stůl hovořil dále:

"Poslouchej, hrobníče, bystře, přečtu ti to do posledního slova — at' neujde ti ni slůvko jediné. Ale jak jsem řekl, je to jen pro tebe, vy-zradíš-li člověku cizímu řádek jediný, zle —"

Staroch zamlkle přikývl a pokročiv ku stolku nahnul se nad listinu, kterou písař vysmoleným hlasem svým zvučně v tato slova čísti započal:

"Slovutní (doslovné znění podle skutečného originálu) poctiví a přátelé naši milí!"

"Ačkoliv jste se vedle jistého od Jeho Milosti Císařské vám učiněného poručení tak zachovali a něco od mechu, kterýž v místech popravištních, vůbec na kostech lidí pro jich zlé činy z toho světa sešlých roste, k rukám vrchního hejtmana odeslali, však poněvadž toho na mále a J. M. C. pána našeho nejmilejšího jisté odporučení jest, aby se toho což nejvíce možno, obzvláště pak mechu, který na lebkách lidských roste, vyhledalo a sem po jisté věrné osobě odeslalo, protož jménem a na místě Jeho Milosti Císařské vám dále poručíme, abyste to ihned v tajnosti" — a slovo toto pan písař s obzvláštním důrazem pronesl — "tak opatřili, aby ta věc se vši pilností hledána byla, a což tak koliv se najde, složíc to rozdílně, totiž z lebky zvláště a z jiných kostí také zvláště, a poznamenajíc jednu každou věc, to vrchnímu hejtmanu dle předešlého poručení odsílali, tak aby se milostivé vůli J. M. C. za dosti státi mohlo.

Na tom J. M. C. jistou a konečnou vůli naplníte.

Dáno na hradě Pražském dne 8.

měsíce února L. P. 1608 ut supra —"

Písař ustanuv zhluboka si odkašlal, a sivé oči jeho zabodly se do tváře hrobníkovy.

"Nuže, rozuměl jsi, Kosatče?"

"Snad, pane písaři," marčil se hrobník, přejev mozolnou dlaní svou tvář. "Je to jeden z divných nápadův pánů nejvyšších, a myslím, že to není daleko tajemných jejich umění, kterými prý se tam v Praze obírají. Mezi lidem se o tom roznášejí nejdivnější pověsti. Myslím, že je to proti Bohu a že těžkým navštívením zachvátí rouhavičné ruce i mozky jejich. A třeba to byli páni nejvyšší! Však je Bůh nade všemi — nad nimi jako nad posledním žebrákem. Více, pane písaři, jsem z toho nepochopil."

"Mám věřiti, žeš taký nedovtipa? Musíme přece Jeho Milosti vyhověti. Předě dvěma měsíci svěřeno bylo sebrání kostí a lebek na popravišti katu. Poněvadž tento, jak víš, před týhodnem zemřel, svěřuje rada úkol ten tobě. Jsi prý nejspolehlivější. Ode dvou měsíců až do dneška náhodou "na spravedlnosti" nikdo nebyl popraven, a proto postaráš se o pozůstatky těch zlých, kteří jsou pohřbeni zde na blízku. Ne-ní jistě o ně nouze. Za hřbitovní zdí na Páčovské straně máš prý docela několik oběšenců. Ale jen v tichosti a tajně, to ti radím i příkazuji — slušné bibales (zpropitné) z městského důchodu tě nemine." —

Hrobník Kosatec vztyčil hlavu, svažtil prošeďivělé obočí a řekl klidně: "Ani za celé České království nebudu rušiti klidu nebožtíků! Víš, pane písaři, jak byla těžká poslední hodina, kterou si ho zasloužili? Víš ty, že tu jsem již dlouhá léta nejen proto, abych umrlé pochovával, ale i nad jejich rovy bděl, aby se jich netkla ruka kohokoliv? A ty sám chceš, abych tak těžce porušil povinnost svou? Paže má by musila uschnouti a nedočkál bych ni roku a dne, zrovna jako nebožtík kat —"

Pan písař nad těmito slovy Kosatcovými chladně se usmál, ještě chlad-

něji ramenoma pokrčil a děl: "Považ, kážou to páni nejvyšší, a služebníku sprostnému nenáleží, než vykonati — Jim všickni jsme poslušností povinni —"

Starý Kosatec prudce hlavou zavrtěl. Byl odjakživa trochu horké krve a teď mu vzkypěla.

"A kdyby to nevím kdo kázali! Volalo by to o pomstu k samému Bohu svrchovanému! Už jsem řekl, že před Bohem stejně váží Jeho Milost Císařská i páni nejvyšší jako já. Myslím po sprostém rozumu svém, že by se spíše starati měli o nás, poddané své, nežli o umění, k nimž potřebí mechu z kostí člověčích, myslím také, že —"

"Dost již!" vzkřiknul náhle pan písař a prudce zvednul se se židle. Jeho "ouřední" svědomí se konečně vzbouřilo. "Již pro tato slova hoden jsi klády, ne-li čehož horšího!"

"Či povídám nepravdu?" neústupně hájil se hrobník. "Jen mne nech pověděti, jen —"

"Ptám se tě naposled, chceš-li uposlechnouti rozkazu vrchnosti své! Jestli že ne, tož plná moc mi dána ihned odvést tebe do vězení. Rozuměl-lis? Poslechni raději po dobrém."

"Počkej tedy, pane písaři." děl stařec s pohrdlivým úsměvem a oči mu zablysknuly, "jen co na se vezmu plášť. Abys nemyslí, že mluvím na plano! Půjdu, jak jsi řekl —"

Tvář páně písařova, beztoho ruměná, ještě více se zakohoutila. Jíří Luksa zlobil se opravdu nad tím, že ani touto hrozbou nejhorší Kosatce nelze pohnouti.

"Nemysli, že půjdeš tam pro pohodlí těla svého, či že tě pustíme za dobré slovo. Pravím tobě, varuj se vzdoru, nechtěj hlavou zed' prorážeti. Postav tu otázku sobě sám, jak bude, jestli se do této chalupy již nevrátíš?"

"Děj se vůle Páně. Bez té ani vlas s hlavy mé nespadne. Pane písaři, již jsem připraven —"

Písař Luksa chtěl již pokročiti ke dveřím, když opět stanul, obrátiv se náhle ku vchodu z přístěnku. Zrak

jeho zaplanul, když uviděl dívku mladičkou, štíhlou a pěkně urostlou, hezkých lící, v této chvíli bledých sice, ale přece jen půvabných, ana, jen z pola oblečena, prostovlasá i poděšená k hrobníkovi přistoupila. Pan písař tázavě teď pohlédl na hrobníka.

"To jediná dcera má, pane," odtušil tento temně. "Katuše —"

"Pane vzácný, pro svatou Maří," vzkřikla plna zmatku, "neodvádějtež otce mého teď, za zimavé, pusté noci. Co tu já ubožka sama —"

"Katuše, neplač. Bůh tebe i mne ochrání, však tam budu jen do zítřka, to bych se na to podíval, kdo by se opovážil déle mne držeti! Já chci jen panu písaři ukázat, že nebojím se jeho hrozeb více, než Boha samého —" a starý muž po těchto slovech chtěl přikročiti k dceři své, aby ji objal. Ale pan písař rychlým pohybem zakročil mu cestu.

"Bud' poslechněš," zvolal přísně, "anebo bez dalších průtahů cestu nastoupíš."

Starý Kosatec pohrdlivě vztyčiv hlavu, otevřel dveře.

"Myslíš, že mne takto donutíš? To mne neznáš, pane písaři. I polibku svého dítěte, a byt' měl posledním býti, dovedu se odřeknouti. — Však ještě nejsem odsouzen —"

A v několika okamžicích stála tu hořekující dívčina samotna. Tou chvílí venku ztišila se vichřice a v jizbici zavládla mrtvá tiš. Bázeň o otce náhle pojala dívku — hle, ještě před chvílí zněl tu drahý jeho hlas. . a teď již kvapí ku vězení, kde jej budou trestati, žalařovati, trýzniti... Bylo jí najednou o něho tak úzko...

Oh, jak mohla připustiti, aby vyšel s tím, jenž uzavře jej do tmy vězení, odkud snad vydán bude pacholkům katovým! Tato výčitka šířem kaleným zabodla se v prosté a nevinné srdce dívčiny. Byla by si té chvíle nevím co udělala za to, že otce pustila jen tak. Něco jí po jednou našeptávalo, že holedbavá důvěra otcova, jako by jej musili zítra pustiti, bude zklamána...

Katuše byla dívka prostá a jednoduchá — ale desatero božích přikázání modlila se každý den, a ze všech přikázání těchto čtvrté uměla plniti nejvíce. Nepoznala matere — a proto dobrého otce milovala dvojnásob. Jakž by neměla býti odhodlána vydati život svůj v šanc za otce drahého, jemuž po Bohu všecko, všecko děkovati má! A déle neváhajíce chopila se louči a vešla do přístěnku, odkudž v malé chvíli vykročila oděna a v teplé roucho zabalena. Shasivší světlo, vyšla z chalupy, uzavřela ji a chvatně pádila do města. Nedbala ani tmy, ni větru prudce vířícího klikatými ulicemi a skučivě opírajícího se do vysokých štítů a lomenic domů městských.

Zamířila k rathouzu. Přišla právě v čas. Rathouzní dvěře právě se byly uzavřely za jakýmsi mužem, jenž odtud odcházel. Poznávala ve vysoké jeho postavě pana písaře. — Přistoupila blíže. Neklamala se.

"Pane písaři," promluvila hlasem rozechvěným. "propust' otce mého z vlhkého vězení. Jest stár a chorobný — a kdo jej bude zítra zastávat?"

"Oh, panenko, marně prosí libá ústka tvá!" děl oslovený přívětivě a jako by laškoval. — A právě přívětivost tato nedopouštěla pochyby o nezvratnosti jeho slov. "Zrovna před malou chvílí otec tvůj zavřen byl do temnice. Nevrátí se dříve, dokud bud' neposlechne, či dokud nepřestojí trest za neposlušnost svou. A ten veliký bude — snadno může i hrdlo ztratiti, bude-li na tom státi vrchní pan hejtman hradu pražského a páni nejvyšší, jejichž rozkazu se protivil. Ano, to nejde jen tak, aby poddaný vrchnosti světské se protivil —"

"Probůh, pane, prosím, uvězni mě samotnu, jen otce mého propust'," prosila dívka upěnlivě.

"Nelze, panno milá —" a hlas pana písaře zněl ted' upřímně a jako by soucítě. "Proč ten tvůj otec je tak tvrdohlavý?"

"Což není, není pomoci?" A dív-

čina vypukla v hořký pláč, spínající před písařem ruce. "Probůh, pane, rač se smilovati!"

Pan Jiří Luksa za drahnou chvíli ted' mlčel, dobře věda, v jakých úzkostech čeká prostá ta dívka na odpověď. Ale věděl hned, jak odpoví — hříšná vášeň mu to našeptala.

"Nuž, z útrpnosti k tobě odhodlal bych se odvrátiti od něho těžké trestání. Vezmu to na se. Zítra touto dobou jej propustím, jestli —" a pan písař k dívce těsně se přiblíživ, cosi do ucha jí pošeptal.

"Bůh mne zachraň, pane!" vzkřikla dívka a prudce odstrčivši jej pádila zpět, jako by pan písař dýchal ranou morovou.

"Rozmysli si, panenko, rozmysli, hraje se o hlavu tatíka!" volal za ní chechtaje se; "zítra v podvečer tebe navštívím —"

Ale Katuše ho neslyšela.

III.

Ubíhala zpět do hřbitovní chalupy, ohlížejíc se chvílemi úzkostlivě, neuzří-li nočním tím temnem spěchatí za sebou vysokou postavu páně písařovu. Hrozno pomysleti, co žádal na ní hříšný tento člověk — a přece otec musí býti zachráněn! A plna úzkosti znova připomínala si slova Luksova, že na rozkaz pánů nejvyšších může býti i utracen. Otec její — a utracen! A ona, krev krve jeho, má tomu dopustiti, má dočkati se chvíle, kdy setnou drahou hlavu jeho a kdy tělo jeho pohřbí mezi ty, jichž kosti zdráhal se vyzvednouti z lůna země nesvěcené? Oh, všecko podstoupí, byt' to cokoli bylo, jen aby ho vysvobodila — avšak jen to ne (rychle sama sebe opravovala), co žádal na ní pan písař! Ó, již je rozhodnuta — vykoná to sama, co páni na otcí žádali! Bůh pro tu lásku dětení, pro otce starobného nebude jí trestati a odpustí jí, že kostem zemřelých nedala pokoje... Seběře vše, jak byla v rozkaze slyšela, a zanese ne tomuto písaři, ne

těmto pánům městským — ale do Prahy samým pánům nejvyšším, aby při tom vyprosila milost otci svému. Proč až do Prahy? Protože pan písař — tak ve své prostoduchosti se domnívala — je se všemi pány zdejšími jedna ruka, neboť pán od pána prý nikdy není, a za pomstu, že nechtěla vyplnit hanebnou jeho žádost, jistě by toho dovedl, aby otec ve vězení zůstal a snad ještě více potrestán byl za svou vzdorovitost, i kdyby dcera jeho přinesla mechu dvojnásob více, nežli bylo potřeba. Pravda, bude to obtížná cesta, říká jí v Hoře, že do Prahy jest dobrý den cesty — a ona jí nezná. Však což, bude se ptáti, Bůh a dobří lidé jsou všude. Vždyť se do Prahy nějak dostane — doptá se na hrad, půjde k samému zámeckému hejtmánovi, bude prosit služebníky rukama sepjatýma, aby ji k němu pustili, aby mu sama všechno mohla odevzdati a pověděti a jej uprositi... Ano, jen takto možno otce vysvoboditi proti vůli hříšného písaře — oh, dívka se znova zatřásla, když na jeho šepky vzpomněla. Dobře otec říkával, žeť lépe spravedlivě a v poctivosti zemřítí, než v bezctí život trávit!

Ale honem, honem — každý okamžik tu rozhoduje: opožděným může ztratiti, ale získaným zachováti drahou otcovu hlavu. Není možno čekat do rána, aby snad Alše vyhledala... ostatně nemohl by jí ničím pomoci — —

V takových to myšlénkách kvapila k domovu. Rychle do chalupy vešedší, vracela se po malé chvíli v jedné ruce majíc špičák a lopatu otcovu, ve druhé pak lucernu, jejíž malá olejová lampička kol kolem matné žlutavé světlo rozšiřovala.

Katuše kvapným, odhodlaným krokem vydala se na cestu. Světlo lucerny jen slabě svítilo. Proto často dívka o rov zakopýkala. Přesedší zdědí celý hřbitov, otevřela si malou branku ve hřbitovní zdi a vyšla na příkrý svah návrší, na jehož

vrchole rozkládá se kostel Svatoborský.

Když došla několika hrobů pod vysokou hřbitovní zdí, stanula. Pláše rozhlédla se kolem sebe. Všude ticho a temno. Jen vlny Páchu z hluboka šuměly a z protějších Rovin zalehl sem chvílemi skučivý vítr. Na Páchovském předměstí a na Dolejším městě nikde ani světélka. A nebe plno chmur. Jen tu a tam zatřpytla hvězdička. Chvílemi bylo té prosté divčí duše až děsno. Tam těch hrobů nahoře se nebála; vyrůstala mezi nimi, ošetřovala na nich květinčky od maličkosti. Práchnivější tam lidé spravedliví. Ale zde, tot' hroby zavrženců a lidí na poctivosti zmařených, kteří nesměli býti pohřbeni v zemi posvěcené. Každý šel tu jen nerad kolem a také hrobníkova dcera báživě se tomuto místu od malička vyhýbala. Její rty zašeptaly náhle modlitbu a ta ji posílila... Počala chutě kopati. Nebyla silačka, ale motykou kus pořádné a rychlé práce také dovedla. Ne jednou takto otcí vypomohla. Štěstí, že při mírné letošní zimě nebyla země na tvrdo umrzlá. Šlo to snadno.

Po drahé chvíli zakopla do měkkého. Posvitila si do hrobu. Všecka se zachvěla a pobledla. Příšerné podívání! Lebka, hnáty, kosti — samovraha...

"Ó Bože, Bože," zašeptala. "Netrestejž mne smrtí do roka a dne, že jich nenechám v pokoji!"

Vyndala lopatou tělesné pozůstatky. Ó, toho děsu! Rukou chvějící sebrala do ruky každou tu kost' zvlášť, aby pomocí malé žabky zelenavou, odporně páchnoucí plíseň s nich seškrábala. To byl ten "mech", o němž z večera, písařem nebyvší postřehnuta, rozkaz z komory královské čísti uslyšela. Vše si důkladně pamatovala.

"Mech" z každé kosti ukládala zvlášť. Měla tu rozestřeno několik šátků.

Byla hotova. Na kostech nebylo

aní nejmenšího chmýrku. Hodila je zpět do hrobu.

Hroznou tu práci musila opakovat ještě dvakráte. Teprve pak měla "mechu" dosti.

Svázavši k sobě všechny naplněné pleny, chtěla otevřené hroby zasypati.

V tom počala ve velkém orloji u svatého Jakuba odbijeti třetí hodina noční...

Táhly, smutný ten zvuk příšerně se odrážel v nočním tichu o příkré stráně Páchovských břehů...

Katuši se najednou zdálo, jako by v otevřených těch hrobech něco zaharašilo. Hrozně se zachvěla. Dřív se přece nebála — ale teď' najednou ji bázeň přepadla. Jedva že sebrala naplněné "mechem" uzlíky, otcovy nástroje a lucernu, v šíleném chvatu pospíchala vzhůru k otevřeným dvírkám hřbitova, odkudž byla vyšla. Hu, jak ten vítr divě skučí, jako by to byly hlasy umrlců proklínajících ruku, která se vedrala v poslední jejich útulek... Katuši stýdla krev v žilách, nohy počaly již již pod ní klesati, když doběhla k dvírkám otcova domku... Naposled nesměle ohlédla se za sebe, nepro následují-li ji postavy v bílých rubáších se zrakoma žlutavě planoucím, o nichž tolik mezi pověrečným lidem slyšela vypravovati. Vždyť nyní hodina duchů, blíží se k půlnoci!

Všecka utrmácena klesla v jizbici na židli. Usláblou rukou stírala si s bledých lící a čela krůpěje potu. Bylať zamýšlela bez dalšího meškání na cestu dalekou se vydati — ale poznávala, že síly její jsou vyčerpány, že aspoň hodinku musí sobě odpočinouti...

Shasivši světlo lucerny, nástroje a potom i uzlíky s drahocenným obsahem uschovavši, odebrala se na lože. Již pomodlila se za tatíčka, již chtěla oddati se spánku, když před zaníceným zrakem jejím v té noční tmě vynořila se mužná postava mladého Holína.

"Ach, Aleši," pomyslíla, "tys měl býti se mnou, pak bych se nebyla

bála!... A což budeš činiti, až se dovíš, že otce mi uvěznili a že mu hrozí — smrt ukrutná... Oh, však to máš viděti, že mu nedám zahynouti a kdybych měla osvobození jeho vymoci ne v Praze, ale za horami devaterými..."

IV.

"Jak povídám, minciři," starý Kuňeš z Čechovského předměstí živým Bohem se mi zaklínal, že na dnešek před půlnocí viděl po zdejších hřbitově poskakovati divné světélko. Nemohl náhodou usnouti a díval se z okna. Přelétlo po prý hřbitov dvakráte — pravda svatosvatá. Pánbůh s námi!"

A stará Mejzlice, babka povídává z Tarmarku, pobožně se pokřičovala. Šla právě z ranní bohoslužby od svatých Barbory a vidouc před Kosatcovým domkem známého, zastavila se, vždy jsou ochotna k dlouhým řečem — a dnes tím více.

"A že starý je pryč i se svou dcerou?" ptala se živě a ve vráscitě tváři její obrazila se netajená hrůza.

Minciř Aleš smutně přikývnul hlavou.

"Bůh sám ví, paní sousedko, co se tu dálo," prál zamyšleně. "Ani bych sem byl teď' po ránu nešel, ale otec v noci náhle se mi roznemohl. Nežli půjdu do práce, myslím, v rychlosti doskočím pro Kosatce, aby otcí mému, jako v herbářích se vyzná, poradil. Příjdu sem — a hle, tu všecko zotvíráno a po Kosatci, ni po jeho dceři ani pohádky..."

Na čele mladého muže usedaly každým okamžikem těžší chmury. Netroufal si ještě hádati, co se tu stalo, ale netušil mnoho dobrého.

V tom na zevním dolejší ochozu Svatobarborského kostela zavzněly kroky a za okamžik stál tu šmelciř Rybina.

"Lidé dobří," zvolal, jedva oba své známé pozdraviv, "poslyšte divnou příhodu. Jdu dnes v noci po hoření Páchu do svého domova z

hutní práce. Jak jsem zabrán do svého myšlení, tu mne pojednou vytrhne zvuk orloje. Odbíjela třetí... Rozhlédnu se bezděky a uzmím — hrozno vzpomenouti — pode zdí tohoto hřbitova míhati se jakousi příšeru. Povídám, hrozná byla — a jak vidím to její jediné, pekelnou září kmitající oko, pádím, už jsem ani zraku nepozvednul, do svého domku. Div jsem to neodstonal. Slýchám všelicos povídat, a teď tomu věřím do slova —

Sotva že domluvil, příběhlo několik havěří. Jedva dechu popadali.

“Běžíme pro hrobníka,” křičel jeden přes druhého. “Hroby tři oběšenců pode zdí jsou rozkopány až k zpráchnivělým tělům! Spí ještě Kosatec? Bylo by na div — ale musíme ho zbucovat!”

“Pánbůh s námi a zlé pryč!” křičovala se poznovu nábožná Mejzlice. “Z tohohle všeho kouká satanáš!”

“Hrobník i jeho dcera zmizeli,” děl Aleš k okolostojícím temně. — “Pojďte na rathouz. Tam oznámíme, kdo jste co viděl —”

Všichni uposlechlí ochotně.

“Odpust’ mi Pánbůh hříchy,” mluvila cestou Mejzlice, “zde se stalo něco hrozného. Snad toho starého stihl trest boží! Byl odjakživa proti pánům hlava tvrdá, jazyk břitký a všemu chtěl rozuměti nejlépe. A ne jednou jsem slyšela, že léhával v divných černých knihách celé noci — nu, a to už mnohého zavedlo k rozcestí, kde d’áblu se zapsal. Vypršela mu snad lhůta a černý si pro něho přišel — jen že vzal s sebou také Katuši — tak hezká dívka — ale právě proto —”

“Ušetř’ se, paní sousedko,” přerušil ji Aleš a v očích divně se mu zajískřilo. Mladý minciř byl člověk málomluvný a na svůj mladý věk tuze mírný; ale teď se nemohl zdržeti těchto prudkých slov...

Když krátce po tom obecní písař Jiří Luksa v menší radní úřadovně vyslechl od havěří i Aleše zprávu, že hrobník Kosatec přes noc náhle

zmizel, nějak divně pohlédl na svého mladšího kolegu, písaře rychtářova, oznámení zaznamenávajícího, a div že zatajil potutelný úsměv.

Ale když dověděl se i ostatního, totiž, že také Katuše zmizela, v zraku mu zasvitlo a měl se již co přemáhati, aby tu, před těmi lidmi sprostnými, nezaklel.

“Divno, nadivno,” prohodil vážně po jich odchodu ku svému kolegovi, jemuž o neposlušnosti a vzdoru hrobníkově hned po ránu, jak se tu byli sešli, vyprávěl. “Kam se jen poděla ta mladice? Snad že by — — Myslím, že bude nejlépe, starého tu pečlivě utajiti, aby se lid nebouřil, a vyčkati tiše několik dnů. Navrhnou to pánům šepmistrům, až se tu odpůdne shromáždí. Jsem jist, že tak učiní —”

“Ano, ano, jen aby z toho něco nebylo! To jsou ty nešťastné nápady, rozmary, kouzelná umění a kdož ví co našich pánů nejvyšších —” zatloužil písař rychtářský od register vstáváje.

V.

Minuly tři dni.

Na Horách Kutných o ničem jiném se nemluvílo, než o divných událostech, jež byly ve spojení s náhlým zmizením hrobníka i jeho dcery. Mluveno tak i onak, mnohé ty domněnky přímo sobě odporovaly, ale každá z nich našla lidí prostoduchých, kteří jí uvěřili a dále roznášeli.

Kosatecův domek stál opuštěn. — Každý si raději zašel, nežli by byl kol něho nohou páchl.

Avšak byl přece někdo, jenž zažehnávaného místa toho se neštít. Byl to Aleš Holín. Každý večer obcházel kol chaty, někdy vešel i dovnitř. Pevně doufal, že buď starý nebo dcera jeho sem se vrátí. Lidským řečem ovšem nevěřil, ač huňtla jej tajemná škodolibost, s jakou byly rozšiřovány. Pravda, starý hrobník rád četl, rád ve knihy se hroužil — ale byl člověk z míry hodný a bohabojný. Na věci zlé, jako s d’áblem úmluva, pokud on, Aleš, jej zná, ni-

kdy by se neodvážil ani pomyslet. A nač? Netoužil po bohatství. Obživení měl a více nežádal. Byl věru spokojen v domku svém — —

"A přece po nich ani pohádky!" řekl si pro sebe a zahryzl se prudce v ret — zdali zlostí či z bolesti nad těžkou, nerozřešitelnou hádankou, sám nevěděl.

Byl pustý večer a sněžilo jen což. Proto Aleš přece obcházel. Nedbal zimy, ni chumelice. Prudký vítr sténaje a hvízdaje gotickými oblouky i věžemi Svatobarborského kostela co chvíli zavál mu snih do tváří.

"Vždyť to dnes již čtvrtý den. A oni nechali zotvíráno, jako by měli se vrátiti za chvíli!" pomyslel u sebe. V hlavě jeho křížovalo se sta myšlének v nejdivější směsi.

Náhle pozvednul hlavu. Zdálo se mu, jako by někdo přicházel. Dychtivě ohlédnul se tím pustým, večerním šerem. A skutečně — za okamžik stanula u něho ženská postava všechna zahalena.

"Tys to, Katuše?"

A přikročil blíže. Cítil, jak srdce prudčeji mu zabuchalo.

"Alši!" a chvějící se hlas vyzradil, že to opravdu Katuše.

"Pro Boha živého! Katuše, kde jsi byla?" zvolal mladý muž polo s radostí, polo v úzkosti, která bezděky hrud' mu náhle stiskla.

"Pojď, pojd'," a chvatně zatáhнула jej do domku. Ruka její nějak studila — Aleš neubráníl se zachvění.

Vyhledala potmě kahan a rozsvítila jej.

Aleš, pohlednuv jí do obličeje, přímo se zděsil. Nyní by mu bylo snadno lze uvěřiti, že byla v moci d'áblův. Nemohl ani poznati ty její tváře vybledlé s nádechem žlutí, jaká bývá na mnohé tváři stopou bujně prohýřené noci, oči mdlé, bez lesku, jako by vyhaslé a pod nimi přimodralé kroužky... Aleš žasnul a užasnul ještě více, když prudkým pohybem odhodila svrchní svoje roucho.

"Katuše má! — Ty ve všední den a v šatech božihodových?"

Nesnesla tázavého zraku milencova. Sklopila oči a všechna unavena sklesla na židli.

"Už mi neříkej: Katuše má —"

Aleš všecek se zachvěl.

Hlas dívčín zněl k nevypovědění — jako z hloubi hrobové —

Podepřela si oběma rukama hlavu, aby jí nebylo viděti do obličeje.

"Slyš, Alši Holíne, Bůh trestá strašlivě. Já porušila svatý pokoj hrobů, já — — — Ó Bože, Bože!"

A počala usedavě plakati.

Mladý muž nemohl ze sebe ani slůvka vypraviti. Nechápal dosud ničeho.

"Vidiš, a Pánbůh ví, že jsem za to nemohla," probrala se po chvíli z pláče. Vždyť vše jsem učinila proto jen, abych tatíčka zachránila a vysvobodila!"

Ruka její spěšně vytáhla ze záhradní veliký list a plný sáček ze zeleného hedvábí.

"Samé ryzí zlato a stříbro — ale pravím tobě, peníz jidášský! Jak mne pátil na hrudi! A nesměla jsem ho před nimi zahoditi!"

A prudce o zem jím mrštila. S cinkotem kutálely se leské groše a mezi nimi i mnohý zlatý peníz křemnický, po podlaze...

"Pan vrchní hejtman mi úšklebně řekl, buď, abych prý si přilepšila anebo věno své rozmnožila. To že prý odměna za moji lásku dětenčí — —" mluvila Katuše jako ze sna. — "Hahaha. lásku dětenčí — co ty jí řekneš, Alši?" a zasmála se najednou tak divoce, že Aleš všecek poděšen od ní ustoupil.

"Ale Katuško, jaký hejtman?" ptal se chlácholivě. "Mluv, prosím tebe, jasně, abych srozuměl, kde a proč jsi byla."

"Viz ten list!" divně a zhurta se naň osopila, jako by smyslu byla zbavena. "Čti, vždyť otec můj tak často chválil tebe, že čisti umíš hladce a bez zastávky."

Rukou chvějící se sáhnul Aleš po listině. Nahlédnuv do ní zvolal v úžasu: "Aj — probůh — tot' podpis královského hejtmána, aby tvého ot-

ee pání zdejší ihned propustili. Což je ve vězení? A proč? V listině není to napsáno! Katuše, Katuško, mluv, pro Boha mluv!”

Přiskočil, chtěje ji obejmouti. Ale vyškubla se mu jako šílená. Líce jí zahořely palčivým, horečným ruměncem, oči se jí divě zalesky.

“Aj, pohled’ tamto v okénko!” zvolala všecka se třesouc. “Vidíš ty tři lebky? Tyt’ volají mne za sebou — k sobě! Ty mne nech — já patřím už jen jim. Nejsem již, Holíne, tvoje milá, nejsem již dcera poutivého Kosatece, jsem bídná — —”

Katuše se zajikla. Vypoulené oči děsně jí planuly. A při tom jako poděšená pobíhala od okna ku dveřím a nazpět, rukama rozhazujíc.

“Hled’, ty tři lebky!” mluvila znova. “Jak se ušklebují! Zrovna jako to panstvo. Jako ten hejtman! Půjdu za vámi! Nehodím se již nikam jinam. Aleš by na mne plivl, otec by mne odkopnul. A oni tam užili všeho, a když nic neprospeklo, pak násilí pomohlo... Koukej, vidíš je? Mají důlky v očích a cení zuby!”

Aleš chopiv se listiny, kterou byl leknutím na zem upustil a skládaje ji pečlivě, hovořil chlácholivě:

“Upokoj se, má duše, ustydla jsi po cestě a fantas se o tebe pokouší. Však ti bude lépe, jen co otec přijde, vid’ — jdu pro něho, musí ho pustit ještě ted’, byt’ bych měl primasa vzbouřiti — —”

Více Katuše již nezaslechla. Nevšimla si, že mladý muž odcházeje zastrčil malou závorku u dveří chalupy.

“Otec?” volala šíleně. “Oh, vždyť já ho už neznám, a on nezná mne! Co řekl? Otec? Starý Kosatec? Ó, ten už nemá dcery, odvedl ji sám k rathouzu na pranýř a dal ji tam rychtáři, aby jí pardus vysadil jako všem helmbrechticím — — Ha, kýváte na mne, smějete se mi?”

A upřela zraky své horečně planoucí do tmavého okénka na hřbitov vedoucího.

“Voláte mne?” pokračovala. “Či chcete zpátky svůj mech? Dala jsem

ho jim, těm v Praze, a odnesli si fej a mne odměnili... v té zlacené jizbě... bylo tam horko — a zde je taky — kýváte na mne — však tu nevydržím tím horkem — a jdu —” A jediným skokem ocitla se v síni. Ale dvěře chalupy byly zavřeny.

“Ha, chcete, abych se tu zadusila? Tlačíte, abych nemohla vyjít?” vykřiknula divoce a obrovskou silou, jaké před tím nikdy dříve neměla, opřela se do vetchých dveří, jež s praskotem se vyvrátily. “A ted’ jste utekli?” zajásala. “Oh, však já vás dohoním, však vám skočím na hlavu, abyste mne nepřišli zas dusit — —” a běžela úprkem, nedbajíc sněhu, ní větru, klopýtajíc přes hroby a prudce oddychujíc, přímo ku hřbitovní zdi, která se strany hřbitova velmi nízká jsou, dolů na příkrý svah Svato-barborského návrší s výše několika sáhů se sklání. Přiběhnuvši ku zdi vyšinula se lehce přes její široký okraj a s temným, nezřetelným skřekem sřítla se ubohá, na smyslech pominuvši se dívka dolů do propasti.

VI.

V menší úřadovnu horské radnice, kdež při světle několika voskovic byli dosud zaměstnáni oba známí naši písařové, bručíce co chvíli jeden přes druhého na nával práce, jenž si i pozdní hodiny dne vyžaduje, i na nemoc páně Pisciovu, která všeho toho jest příčinou, prudce a bez pozdravu vrazil mincír Aleš Holín.

Oba písaři vyskočili od svých register plni zlosti nad takovou smělostí.

“Je tu uvězněn hrobník Kosatec?” vyrazil ze sebe Aleš sotva dechu popadaje.

Písař Jiří Luksa podíval se na pozdního hostě z pola pánovitě a z pola zaraženě.

“Ký d’ábel ti mozek spletl?”

“Žádný d’ábel, ale vrehní hejtman Jeho Milosti Císařské!” rozkřikl se Aleš, ten mírný a tichý jindy člověk. “Zde viz!”

Obličej obou městských písařův, nahlížejících do podané listny, prodloužily se téměř o polovici.

"To přinesla ta holčina, vid'. Však jsem si to hned myslil."

Luksa slabě se pousmál. Potom pošeptal cosi svému kolegovi, který vyšel ven a uvedl Aleše do vedlejší jizby, aby tu posečkal.

Za malou chvíli stál starý Kosatec před panem Jiřím Luksou i písařem rychtářovým.

"Jsi svoboden," prál k němu Luksa. "Musíš ale dříve odpřisáhnouti, že o všem pomlčíš aspoň první rok, aby páni šepmistři — Však víš!"

A významně na starce pohleděl.

"Přisahati nebudu, ale slovo své dám, že aspoň první čas nikomu nepovím. U mne jest to stejné —" odtušil zamračený hrobník.

A za nedlouhou dobu stanul již hrobník Kosatec s Alešem v domku. Jak se ulekl nad zprávami, jež slyšel od Aleše, jak se poděsil, když našel dvěře vyvrácené, chalupu prázdnou!

Rozsvícen i kahan, ale po Katuši ani stopy. Hledali, volali — nadarmo. Aleše zmocnila se trapná předtucha.

"Rozsvět' lucernu, půjdeme po stopě ve sněhu," řekl starému. Krátce po svém způsobu.

"Což zde rozestřel sám d'ábel svá tenata?" zvolal hořce Kosatec, sleduje s Alešem stopy ve sněhu čerstvě napadlém až ku zdi. A starou jeho hrudí to zalomcovalo.

"Pojd', přesvědčíme se, zda dole."

A starý Kosatec nemohl dopovědět. Šli touž cestou, kterou známého nám večera ubírala se Katuše — ku hrobům lidí zmařených.

"Svrchovaný Bože! Mé dítě, nešťastné dítě!" ozval se výkřik tou temnou hloušou zimní noci. Starý Kosatec posvítí na mrtvolu své dcery, kol níž na bílém sněhu rudla kaluž krve. Div neklesl. Aleš musil jej zachytiti a podpírat.

Cestou byl mu vše věrně vypověděl, co Katuše po příchodu svém v domku mluvila. Starý nyní pochopil vše, i Alešovi počalo v hlavě svítati, ale přec ne úplně.

Po vráskovitě tváři hrobníkově kánuły palčivé slzy; stál tu již bezslova, němě, zoufale...

Mladý muž nevěděl, pro koho vlastně mu chce srdce puknouti — zda pro nevěstu či pro jejího osiřelého, zoufalého otce.

Dlouho stáli oba tiše.

Konečně zašeptal Aleš: "Ale pověz mi, proč tebe, Kosatce, uvěznili, a proč Katuše právě sem, k těmto hrobům samovrahů se uvrhla?"

"Slyšels," temně odvětil hrobník, "jak dal jsem své slovo, že budu mlčeti aspoň první čas. Však se potom dovíš všeho. Řeknu ti teď jen: Tobě i mně srdce puká, její srdce dotlouklo, a to všecko ne z naší viny, ale jen pro pouhý rozmar panstva vysokého —"

A zamlčev se dodal po chvíli: "Tady už nebudu, viděl bych ji za každým krokem. Odejdu odsud daleko, abych v posledních dnech života nemusil dívat se na hrob dítěte svého. Vykopal jej rozkaz panský — Bůh jí odpustí!"

"Půjdu s tebou — přijmi mě za syna, nemůžeš-li za zetě, však se ve světě obživíme. Nedopustím, abys na stará kolena hlad trpěl!" zahovořil temně Aleš.

Němé ruky stisknutí bylo mu odpovědí nade vše výmluvnější.

Na Svatojakubském orloji odbíla právě dvacátáčtvrtá hodina, když přes Svatobarborský hřbitov odnášeli dva muži dívčí mrtvolu do domku hrobníkova. —

Stalo se l. P. 1608, koncem února měsíce.

A když tak odvrátíme zraky své od oněch věků naplněných temnotou, plných výkřiků lidí nevědomých, bezmocných a utlačených, zdaliž s potěchou blaženou neznamenáme nad sebou slunce zářící, které dávno žárem svým roztavilo okovy, z nichž neposlední ukuly libovůle a rozmar panský?

Ale jak dlouho trvalo a jakých obětí vyžádala noc, nežli objevilo se toto slunce osvěty a svobody!

Pokání Vavřince Burdy

AVŘINEC Burda měl již jako gymnasista pokorný výraz ve tváři. Oko hledělo nesměle z pod víček, tvář byla plná, oblá, ověččená hustým, ale přistřižovaným plnovousem. — Zdálo se, že se s tím významem pokory a jakési odevzdanosti do vůle osudu již narodil. Výchova jeho v chlapeckém a jinošském věku upevnila a doplnila tuto jeho přirozenou náklonnost ku pokoře, zjevně patrnou již v jeho neustálém nacylování hlavy — zvláště za řeči — poněkud stranou a v mírném potřásání hlavou. Studentem nebyl Vavřinec, ale byl oblíben pro svůj tichý, nevtíravý humor a pro měkkou, poddajnou mysl svou.

Když dostudoval střední školu, dlouho nemohl se rozhodnouti pro určité povolání. Vysoké školy ho nelákaly, bál se vědy, zdála se mu příliš nedostupnou pro jeho slabou snahu bez vyšších cílů. Byl by raději jen tak živořil doma, jako správce domu — byltě otec majitelem menšího činžovního domu na předměstí pražském.

Stalo se pak, že otec zemřel, a matka, slabá, chorá dáma, spoléhala ve všem jen na syna abiturienta. Náhoda tedy rozhodla dle nejvroucnějšího přání mladého muže. Líbilo se mu, zasednouti po obědě doma v pokoji s vyhlídkou na pavlač, kde pěstoval různé druhy kaktů a jiných zvláštních květin, kteroužto zálibu zdědil po otci, bývalém vrchnostenském úředníku, svléci pro lepší pohodlí kabát a oddávati se drobné neodpovědné práci a milému hravému lenošení. Řezba lupenkou s počátku jej zabavovala, když však vyřezal tolik klecí na ptáky, že již i všech šest nájemníků v domě jimi podělil, když už i byt svůj a byt své tetinky, která byla podílnicí na domě po otci zděděném a

bydlila v druhém poschodí nad domácími, vyzdobil nejroztodivnějšími rámečky a vyřezávanými drobnostmi, nakoupil si lepenky a kličku a robil velké i malé krabice pro všelikou potřebu. První krabici, s níž se nejvíc namořil, donesl tetince, chtěje si ji udobřiti, že ji nedávno na schodech přehlédl a nepozdravil, začez se pak na něj nesmírně mračila a zjevně i tajně hněvala. Ale se zlou se potáhal.

“Což myslí, že jsem nějaká stará panna, abych se škatulemi obklopovala?”

Takového uvítání nečekal. Bázlivě schovav krabici rychle za záda, zahleděl na tetinku zrakem skoro zaslzeným. Stála uprostřed pokoje jako uražený majestát tvrdila, nepovolna. Slunce, prodravší se oknem, hodilo po ní svazkem svých zlatých paprsků a dalo zazářiti jejím zkařeňným plavým vlasům nad vypjatým, lesknoucím se čelem. Ted' teprv pozoroval nerozmyslný synovec, že vlastně je tetinka dosud poměrně mladá a pěkně zachovalá, a skoro se stydlivě zapýřil, když se svezl bezděčně ulekaný jeho zrak po jejím poprsí, jež se pod napjatým živůtkem pohnulo v nevoli. Pln rozpaků, omlouvaje se a ujišťuje tetinku, že ji nemíní nikterak snad urazit, vypoklonkoval se ze dveří, přehazuje hranatou krabici v třesoucích se rukách. Doma odhodil ji zlostně do kouta. A založil si ruce. Pro koho se má tak lopotit? Práci jeho neuznají; vem to tedy nešť! Ale skoro by bylo na čase ohlédnout se po rozumnějším zaměstnání.

Večer svěřil své starosti matce. Odvrátila se od něho nevrie. Umučí prý ji takovou řečí. Ví dobře, že je chorá a že nemůže pro bolest v hlavě a ve všech údech ničím se zabývat. At' počká, až jí tu nebude, pak

at' si vyhledá úřad, zaměstnání, zábavu, jakou bude chtít!

Matka Burdova byla skutečně nemocna; byla stížena silnou chorobou nervů a žaludku. Syn uznal rád konečně matčiny námitky a setrval v zahálčivosti, matkou mu doporučované.

Kdysi odpoledne, když matka usnula, seděl zas při otevřeném okně, pochutnávaje si na doutníku. Mezerou, již ponechávaly naproti uprostřed zelené živé stěny hrubolisté kaktusy, spatřil na druhém konci pravouhlé pavlače v okně sousedovy kuchyně služku, kterou několikráte již před tím na schodech potkal, ana po něm slídí pohledy. Rozčesávala před zrcadlem temné dlouhé své kadeře, vábila jej bezděčně odhodlanými výbojnými pohyby obnažených ramen. Občas ustala a usmála se na něho přímo, směle a zálibně. Váhal okamžik — brzy však, nemoha odolati kouzlu mladé Sireny, vyskočil a odchytil k oknu jejimu, jež bylo otevřeno a tak nízké. "Je sama doma a je jí tak dlouhá chvíle!" Ve zmatku nezapadlo Burdu, že nad ním v druhém patře sedí tolikéž u otevřeného okna, zvábena krásnou pohodou teplého máje, tetinka, užívajíc v nečinnosti odpolední siesty. Hledí; udešena jeho nenadálým výstupem, vztýčí hlavu a slídí. Dole okno zavřeno a zastřešeno květovanou kuchyňskou záclonou.

"Vavříneček — holoubek," pomyslí si teta, "děťátko ještě, vyzná se, porozumí a hle! — i přivolí!" A mrzutě opře se o chladný kov zábradlí pavlače a ztrnule, vyčkávavě dolů hledí. Srdéčko ji hlasně tepe pod těsným korsetem, ale čím rychleji čas postupuje, tím zřetelněji a určitěji otevírají se rtíky stárnoucí panny k šelmovskému úsměvu. Myšlenka jakási ztuhla jí úsměvně na výkrojcích vlažných rtů.

Ale teď ozvaly se kroky na pavlači. Zlekaný Burda pohlédl vzhůru, kde hlásilo se suché zakašlání. Tetinka s přísnou tváří! K d'asu! Viděla ho! Bála se podívat tam znova. Ale přece musí. Co by si pomyslíla!

Přísně vztažený prst tetiččiny ruky hrozí dolů hřišníku. Sehnul se jakoby pod trestající ranou a zmizel v pokoji u maminky.

Matka čekala doma již v pláči a zle mu vyčítala, že ji zanedbává, nemocnou, tak dlouho. Nevěděl, co by odpověděl. Před sebou zřel žalostivou tvář matčinu, ze sebou tetinku s prstem výstražně zdviženým. Co si počne? Kam se dostal?

Divná příhoda nedala mu ani v noci spáti. Mučil se temnými myšlenkami, vzpomínaje při tom na hrůzy pekelné. Zdálo se mu, že pocít'uje podobná muka. K ránu se ustanovil konečně na tom, že tetinku dlužno usmířit děj se co děj! Což kdyby se tak matka dověděla o včerejším pokusu záletu? Strojil se k tetince nahoru celé ráno. Váhal. Nic naplat, musí k ní dříve, než tetinka sejde dolů k matce a vyzradí na něj všecko. Vystrčil hlavu do chodby a naslouchal. Jemná vůně vdolečků, smažících se na dobrém rozpuštěném másle tetiččině, dotkla se pronikavě jeho lačných chřípí. Dodal si zmužlosti a stoupal vzhůru v oparu neodolatelné tetiččiny kuchyně. Před otevřenými dveřmi kuchyně stanul nesměle, ztatečně se třesa. Zahlédl tetinku u sporáku, ale zdálo se mu, že nikoliv přísnou, zmařčenou tetinku ze včerejška, ale nějak změněnou a velice zkrásněnou. Půl těla byla obrácena ke sporáku, na němž dosmázela zlatohnědé vdolečky. Vpíjel se v její zčervenalou, rozpálenou tvář, v její baculatou, až k rameni obnaženou ruku s malými dolíčky pod loktem.

"Přišel jsem k vám, tetinko —" Dodal si odvahy a vešel směleji.

Obrátila se k němu ve zjevném překvapení, polekána takměř, že se jí až podbradek měkce pozachvěl, a učinila levou rukou odmítavý pohyb, jako by mu chtěla zabrániti, aby jí ruku nelíbal. Zarazil ho ten pohyb, ale nezmátl; přiskočil bystře až k ní a uchopiv se její ruky, chtivě a vroucněji než jindy jí políbil,

odprošuje ji předem již méně pokorným a odevzdaným způsobem.

“Co dnes tak úlisně?, Vavřínečku?” ptala se hlasem, zachvívajícím se jakousi vnitřní, namáhavě utajovanou bouří. Při tom pohybovala očními víčky, jako by ji oči pálily horkem sálajícího krbu. “Kde byl včera? Co tam dělal?”

Neodpovídal, jen oči klopil a těžce oddychoval.

“Až se to maminka doví!” — Rekla tato slova, těžce oddychujíc, jako by ji tížila na prsou jako olovo.

Zčervenal a přistoupil ještě blíže k tetince. Tetinka se mlčky odvrátila a vylovivši poslední vdoleček z pánve, vhodila jej mezi ostatní na hlubokou mísu.

“Přišel jsi pro vdoleček?” usmála se znatelně a zdálo se, že na okamžik zapomněla na hrozbu dřívější. “Vím, že je rád. Vzal si, vzal — — — Mám ho ráda, vidí, vzdycy, ale —”

Chopil se slůvka “ale”, v němž pozachvěla se jaksi všecka zoufalost tetinčina nad jeho hříchem — cítil teď tíhu svého přestupku znatelněji než včera — a sliboval hory, dody. Že to byl jen žert, že se smáli oba, že by si nezahl... že chválal ráno k tetince, aby ji poprosil...

Tetinka odběhla jaksi vzrušena od krbu a zavřela dvěře u kuchyně. Pak přitáhla mísu s vdolečky a připravený závar švestkový a jala se potírat vdolečky, načež je posypávala jemným tvarůžkem. Při tom horlivě naslouchala řeči milého synovce, který měl pro ni největší obdiv. Přistrčila k němu teď mísu vdolečků a pobízela. Bral si nespěšně a hleděl při tom zaraženě jaksi, zpod víček jen, na tetinku. Stála teď u něho pěkně blízoučko, dotýkajíc se ho skoro tělem. Viděl její teplé, těstem a smaženými vdolečky navoněné ruce. Dojídaje, jal se líbat její ruce, visící podle těla. Zakrývala je ostýchavě zástěrkou, ale Vavřínek znova se jich ujal a vroucně až u ramene je líbal.

“Chutnají mu vdolečky?” tázala se.

Chválil tetinku, její dovednost, její štědrost.

“Měl by si mne vážit! Maminka tu věčně nebude, a co pak? Kdo se bude o něho starat? Jedině já a vzdycy jen já!”

Sousto uvázlo mu v hrdle. Pohlédl na tetinku poloudíveně, polovděčně a oči se mu zamžily. Sklonila se poněkud k němu, sedícímu za stolem, a zabořila mazlivě svou ruku v jeho prstěncovité vlasy.

“Bude-li hodný, neřeknu mamince nic a bude zas dobře. —”

Cítil vděčnost k ní v tu chvíli a objal ji lehce, nesměla kol odhaleného krku. “Ó, dobroto ženského srdce — jak jsi hřejivá” myslil si. Vymkla se mu zardívajíc se a vztýčila se před nim. Zakrývala si oči obnaženými rukama. Hladil a snímal jí ruce s očí, tulil se k ní, blahorečil jí. Prosil ji za odpuštění, urazil-li ji kdy.

“Zapomněla jsem na vše a neřeknu mamince ani slova. Ale musí ke mně častěji přicházet. Ví dobře, že žádá s ním tak dobře nesmýšlí, jako tetinka. Hleděl, maminka je chorá, co stojí nemoc jej peněz! —”

“Pojedeme do lázní zas —” prozrazoval.

“Nu, vidí! Co to bude stát! Ale nešť, co je mým, bude i jeho jednou,” dodala významně, “ale at’ se nikdy neopakuje, co se stalo včera. Kdyby se o tom maminka dověděla, zabilo by ji to...”

“Dala mi malinkou naději,” myslil si Vavřínek, odcházeje, ale vzal si k srdci její slova a chodil teď k tetince den ze dne. Třetí den slíbila, že se docela na něj nehněvá a když jej propouštěla, políbila jej vroucně v zátylí. Pociťoval teď k tetince zvláštní vděk a přilnul k ní s upřímnou odevzdaností.

Den odjezdu Burdových se přiblížil. Tetinka loučila se s Vavřínečkem podvečer dojemně, dusíc se slzami. Slíbil, že ji bude psát denně a že nezapomene její dobroty a milé laskavosti.

Pobyt v cizině dal mu první čas pozapomenouti na slib. Za tři dny doručila mu pošta připomínku tetinčinu s ujištěním neskonaleho stesku. List tetinčin byl dojemný a voněl levandulí. Líbal jej bezděčně a přemítal, jak by se nejlépe omluvil. Představoval si ji živě zas, její bochníčkové tváře, čekankové, tiché oči, její dolíčkovitá, nahá ramena. Viděl ji, jak se točí u krbu, rozpálená, vzrušená, uchystaná přijati a rozdávatí polibky. Vděčně ji vzpomínal slohem naučeným v románech a dovolával se její dobroty a jejího slitování.

List Vavřincův dobře působil. Psala zas ještě vřeleji a ještě roztouženěji. Prála si, aby se již ukončilo její trápení, její odloučenost a nešťastná siroba. "Kéž jsi už v Praze, Vavřínečku můj, u své tetičky, která pro tebe chystá nové a nové radosti! Hy-nu strachem o tvoji dušičku..."

"Jak je hodná, tetinka, jak srdečná," myslil si Vavřinec, ač neustával stachovati se, aby tetinka přece nevyzradila matce jeho hřích, který se mu zdál teď větším a obsáhlejším, než dříve, před častými návštěvami u tetinky. Ale bál se zbytečně. Matku již domů neodvezl. Zemřela v cizině. Osířel a vrátil se sám a sám.

Doma jej pojal velký strach. Samota bez matky, s níž sdílel velký byt, jej poděsila a rozbolnila. Jsi tu teď sám bez matky a bez postavení... Co tě čeká? Vzpomněl na tetinku, které asi bude divno, že se dosud neobjevil, ale nemohl si pomoci, něco jej zdržovalo, aby návštěvu u ní odložil na pozdější dobu; matčin stín volal jej nazpět a jakýsi tajemný šelest volných perutí ozýval se, jak se mu zdálo, v prostých komnatách bytu, který jej mátl a obluzoval. Je konečně sám, svým pánem! Jak bude teď? Oddychoval dlouze, volněji, ale když se ozval zvenčí nějaký šramot, skrčil se zas a naklonil hlavu pokorně a odevzdaně.

Tetinka sešla po příchodu synov-

cově jednou, dvakrát dolů, klepala, ale neslyšel snad a neotvíral. Vyčkávala, oddávajíc se v tichu svým myšlenkám. Byly neveselé. Zdálo se jí, že se rozplynul sen, který si vykouzlila ve svém stárnoucím srdci. Nedbá o ni Vavříneček, hošíček milý! Matka vytušila snad její úmysl a varovala jej přísně. Necht'! Zavře také své srdce a neobměkčí se jen tak snadno!

Asi za tři dny přišel přece k tetince. Tiše zaklepal, ostýchavě a vešel usazen. "Tetinko, jdu k vám —"

Pohnula několikráte víčky a vydechla z hluboka... "Co mi nese"? řekla suše.

"Svou tíseň, těžké srdce své, tetinko."

"Tak? A kde byl tak dlouho, Vavříneček? Proč nepřispěchal hned?" ptala se měkčeji.

"Truchlil jsem po matce a přemýšlel —"

"O čem?"

"O své situaci. Musím něco začít. Peněz málo mi zbude."

"Chtěl by někam do úřadu?"

"Šel bych rád!" řekl bázlivě.

"Tak vida! A pyšný holoubek odejde, odvrátí se, zapomene na tetičku! Což zapomeneš na její sliby? A byl-li hodný po celý čas?"

"Snažil jsem se vždy —"

"Ano, ale neodpovídal k mým psaníčkům, zapomněl, že tu proň bije nejvěrnější srdce, které ho miluje víc než matka, víc a vřeleji než celý svět!" přerušila jej vyčítavě tetička.

"Tetičko!" zachvěl se. "Odpust'te! Odvděčím se vám, oplatím vaši dobrotu."

"Odvděčím! To říkal dříve taky. A učinil mne zatím nešťastnou, opovrženou, ztracenou! Zapomněl na mne, zapomněl!" zabědovala.

"Nezapomněl, tetinko, nezapomněl! Netroufal jsem si přijít."

"Proč si netroufal? Nedala jsem mu dosti důkazů, jak ho mám rá-

da?" Bolestně stáhla tvář a vyronila nejednu slzičku.

Přitočil se k ní a za ruku ji pojal. Hladil ji po hřbetě ruky i po tvářích, jež hojně navlhly slzami. Ucítivši, že je dojat a přítulný jako dřív, ovinula ruce kol jeho těla a přizěhla jeho hlavu ke svým prsům. Štkajíc, líbala jej na vlasech. "Všecko je tvé, všecičko," slibovala a rozplývala se v jeho objetí. "Mám větší podíl na domě, než maminka — i ten je tvůj! Úřad jsem ti vyhledala v pojišťovně (oči Vavřínečkovy zazářily — bylot' zaměstnání v pojišťovně dávným jeho přáním), budeš úředníkem bez velké námahy, dobře zaopatřeným. Matku ti stokrát nahradím (Vavříneček uronil lítostivě slzičku), modré s nebe ti snesu... Jen jedno mi řekni: líbím se ti?"

"Tetičko!" vydechl, snaže se býti vroucím.

"Nu?" ptala se chtivě, nedočkavě, obracejíc hlavu jeho teplýma svýma rukama a hledíc naň očima, planoucícma a prosícícma zároveň.

"Drahá tetinko!" zvolal, dojat její dobrotou, "uložte mi pokání jakékoli. Pro vás vykonám rád vše, co mi rozkážete. I peklem projdu, i smrt podstoupím!..."

Usmála se uspokojeně a skryvši zas oči jeho na svých rozbouřených nadrech, hladila jej po vlasech a šeptala mu horlivě: "Budeš mým mužíčkem, hodným mužíčkem, vid'?"

Nevěřil zcela, ale když pak po chvíli pohlédl do změněné její tváře a když jala se líbat jeho rty, jako by chtěla vyssát krev jeho srdce, jeho svěží mládí, sevřela jej tíseň jakási a bylo mu, jako by slyšel slova kteréhosi kazatele: "A pokání vaše budiž jako moře! Nedoohlédnete se jeho konce, nedočkáte se nikdy jeho odtoku..."

Kalkant Brok

ZAVÍTALA-LI do města divadelní společnost, byl "kalkant" Brok jako rtuť. Nikde nepostál. Bylo ho vidět všude, ale nedělal vlastně nikde ničeho. Nejvíce pocíťoval změnu tu starý ředitel kůru, který každou chvíli se obracel s hrozivou tváří k měchům při hře na varhany. V té době neměl kalkant smyslu pro nic, ce nesouviselo s divadelní společností. Ne neprávem nazývali ho mnozí 'divadelním všudybylem'. První milovník na něm žádal veselý, vzdušný pokoj, subretta vyslovila přání, aby opatřil pokoj s vyhlídkou na náměstí, tragik chtěl opět vyhlídku do přírody. Chtěl-li by Brok vyhověti všem, musil by rozčtvrtit nejméně drobnou svou osůbku. Divadlo bylo odjaživa pro Broka první věcí vysoké důležitosti. Pro divadlo zapomínal na své každodenní povinnosti kalkantské, jež začínaly šlapáním měchů při ranní mši o 6. hodině a slučovaly se s týmž šlapáním o školní mši v 8 hodin. V neděli družilo se k těmto dvěma povinnostem ještě šlapání měchů při hrubé mši v 11 hodin a při odpoledním požehnání. Mimořádně nosil dále kalkant o pohřbech křížek před průvodem uprostřed dvou ministrantů.

Za pravidelných poměrů byly služby kalkanta Broka znamenité a neocenitelné — jak se vyjádřil kdysi pan "regenschori", přijela-li však společnost, jako když to na něj sedne — střechkoval. Tu nic nebyly platny vyhrůžky, nic domluvy, ani spílání — Brok v té době nemyslel, neuvažoval, nepříčiňoval se. V myslí jeho zářil jeden jen bod, bod přejasný a přezáducí: Divadlo. Nic nebylo mu svato v čas pobytu společnosti, ani kostel, ani kůr, ani do-

mácnost. Trpce nesla nedostatek smyslu jeho pro povinnost stará žena kalkantova. Místo jeho v koutečku světnice, kde jindy pilně sedával — bylo pak stále neobsazeno, práce vázla, výdělků nebylo skoro žádných. Služné kalkantské, dvě a čtvrt míry žita, nemohlo přece stačiti na živobytí, a pohřbů žádných v létě nebylo; krajina slynila malou úmrtností!

Oběd sušil se pak i do večera v troubě zašlého sporáku — hospodář nepřicházel.

"Kde vězí celý den — bůh milý ví!" stěžovala si v duchu stará Broková.

Teprve večer, když městečko v klid ponořeno volně oddechovalo, zaklepal Brok úzkostlivě na okno, žádaje si, aby byl vpuštěn.

"Kde's byl, prosím tě?" vitality ho chraptivým hlasem rozespalá žena.

"To víš, osobo, v chrámu umění. Kamž jinam bych chodil! Obětuju vždycky jenom Thalii," odvětil vážně Brok a svlékal si lepší svůj šat.

"Thalii!" kasala se žena, "a co práce, bačkoráři, nevoní? To nic, darmojeďte?"

"Ticho, drahá choti," deklamoval Brok, ukládaje volně kabát na věšák, "všechno se vynahradí, všechno se v dobré obrátí, jen co —"

"Až tě zubatá zadává, dřív ne, to už vím."

"Nemalujme čerta na zeď, paní dobrá, a bud'me hezky z ticha, víme, — jak říká náš komik — hehehe — a tu je zlatníček, pěkný, kulat'oučkový — na kafičko, rozumíme? ... To bude zítra pochutnáníčko, co?" dodal humorně, mna si ruce.

Však věděl, že bude konec domácího kázání.

Zlatník, který se zaleskl na dlani rozezlené ženy, byl dobrým svodem vší zlosti její. Rázem umkla a uložil-

la se k spánku, z něhož byla vyrušena příchodem mužovým.

Brok uklidil se také na své lože, a stáhnuv na sebe houni, narovnával znavené tělo své, snaže se co nejméně šramotu působiti.

Dnes nadřel se do úpadu, ale at', jen když všechny dobře opatřil. Řiditele umístil u řezníka, aby měl dobrou polévku, kterou velice rád, subrettě opatřil byt zrovna naproti vojenské kanceláři, tragikovi najal pokojík s vyhlídkou na "alej vzdechů a samovrahů" za novým hřbitovem, napovědovi zjednal protekci u hezké trafikantky. Všecko dobře zařídil. Umělci jsou ubytováni, cedule jsou v tisku a na zítřek již rozneseny po domech. Činnost divadelního všudybyla je opět v proudu. Jen aby chudáci herci hodně lístků odbyli. A ne jako jednou... Brok zatoulal se ve vzpomínkách do minulých dob. Tenkrát byl ještě mlád a svoboden...

Přišla sem společnost Kramuelova — oh, to byl člověk zlatého srdce! — ale nešlo jim to tady. Bída veliká! Den jako den prázdno, ač se činili, jak mohli. "Moniku" Kollarovu hrála slečna Světelská. Byla jako anděl, krásná, mladá, ale nepřístupná. Bydlila tenkrát u kupce Fanty, starého mamonáře, který měl ženu ošklivou a nemocnou. Okno jejího pokoje vedlo do úzké, odlehle uličky mezi dvěma rozlehlými zahradami se vinoucí. Ztracená cesta tu byla, málo kdo tudy prošel za dne, večer vůbec nikdo.

Tenkrát, ach! vydržel tu Brok celé hodiny.

Herečka sedávala u okna, učíc se ulohám. Oči její, dvě modrojasná nebe, svítily ze tmy pokoje. Bledá tvář její, ověšená tmavými kučerami, byla vždy obrácena k obloze. Deklamovala-li, hlas její uchvacoval a zaléhal hluboko v nitro... Všimla si ho jednou, jako stojí opřen o plot zahrady a civí bloupě do okna. Usmála se a kývla mu přátelsky rukou na pozdrav. Jak blaženým cítil se tenkrát! Tu po prvé dostal se do divadla, chodil tam pak každodenně, nose

garderobu slečninu tam i zpět. Byl ji průvodcem aspoň vítaným za doby noční v pusté části města. Vděk svůj projevovala vždy úsměvem a pochvalou, líp zaplatiti nemohla. Když měla společnost opustiti město, ptala se ho, jak se mu odmění. Peněz prý nemá — řiditel ji dosud nezaplatil — a u kupce udělala prý dluh za byt i stravu. Zachvěl se jen a řekl: "Nežádám ničeho, jen abych vám mohl, slečno, věčně sloužit!"

Usmála se srdečně a libezně... Tenkrát letěl domů a měl horečné sny. Druhý den stál v obvyklou dobu před okny své bohyně. Byla v okně a zdálo se mu, že pláče... Když postřehla jeho přítomnost, napsala cosi na papír a hodila list nepozorovaně k jeho nohám. Psala mu, že dnes divadelní společnost odjíždí a její domácí že ji nechce pustiti bez zaplacení. Zavřel prý ji v pokoji a hrozí jí nejhoršími úmysly, nezaplatí-li včas. "Jsem ztracena, nezachráníte-li mne, mladý příteli," podškrtla na konec. Co dělat? S hrůzou představoval si rozezleného kupce, který byl znám jako mstivý a vlný muž.

Musíš vyrvat holubici z drápů toho jestrába!

Dlouho se Brok nerozmýšlel... Vysvobodí ji, vysvobodí a to ještě dnes! Jakmile se setmělo, přinesl pod okno provazový žebřík, který v rychlosti zrobil ze silných provazů, jež uzmul doma z otcových zásob — byltě otec jeho provazníkem — a připojiv k balíčku návod, jak má slečna žebřík v bytě připevniti, aby mohla sestoupit, vhodil uzlík ostrážitě a obratně do otevřeného okna.

Návrh byl slečnou přijat. Když se úplně setmělo, spustila tato zvolna žebřík... Po chvíli objevila se v okně v malém kloboučku a v přílehlém šatě cestovním. Kynul jí, aby si pospíšila... Bez váhání vyhodila mu vak se šatstvem a již zatkla malou patku svou v první stupeň žebříku. Opatrně, ale lehce jako anděl na žebříku Jakubově spouštěla se půvabná bytost k zemi.

S posledního stupně strhl ji nedočkavě silným ramenem sám...

"Ale teď máme co dělat, abychom dorazili ke vlaku," zašeptala.

"Učinil jsem již opatření. Karlík, syn povozníkův, čeká na nás u mostu, pospěšme!"

Spěli uličkou, vinoucí se mezi zahradami, ku cestě vedoucí k nedalekému mostu.

Karlík stál již připraven. Brok vynesl ji na vozík, hodil ranec zavazadel na kozlík a schouliv se k jejím nohám do koutka a vzkřikl:

"Karlíku, uhod' do nich!"

Karlík činil se, jak mohl... Škoda, že cesta netrvala déle! Jak se to krásně jelo u nohou nejkrásnější bytosti, u nohou největší umělkyně světa! Hrdost rozpínala tenkrát hrud' Brokovu.

Dorazili včas. Právě přijížděl vlak do stanice.

Řiditel vítal ztracenou ovečku svou s lahodným úsměvem, a když vyslechl, jak se dostala z vězení, přistoupil k Brokovi a potřepav rukou jeho řekl:

"Příteli, za to zasluhujete, aby vás nejlepší žena na světě obdařila svou přízní."

A slečna Světelská přistoupivši k mladému muži, který všecek rozechvěn oči s ní nespouštěl, podala mu spěšně ruku:

"Nezapomenu vám toho nikdy, příteli!"

A sklonivši se nízko k jeho čelu — byl tenkrát skoro hochem ještě — políbila ho dvakrát na skráně...

Brok při té vzpomínce teď znovu pocítil oheň tehdejšího nadšení svého, jež rozlilo se v jeho prsou... Pak, promnuv si oči, zatoužil:

"Kde jsou ty časy! Ach, ach! To byla žena!" A hlasitě zavzdychal.

Žena Brokova obrátila se na rozvrzané posteli a zahubovala:

"Co tak vzdycháš, prosím tě, či jsi se tam tolik najedl?"

"Nemyslím na jídlo... Zaletěl jsem duchem v lepší časy, kdy jsem se ještě pohyboval v oblacích..."

"Dej pozor, abys se jednou nepo-

hyboval ze dveří! Budeš tak dlouho s těmi komedianty chodit, až ti dvěře ukážou."

"Chodil jsem, chodím a budu chodit, jako že je bůh jeden ve třech osobách, ženo moudrá, to je prokázaná věc. A teď zvláště budu chodit, když jsem zas spatřil po letech svého — anděla!"

Žena po těch slovech jeho zas umkla. Nevěděla, jak a co na to odpovědět.

Po celou řadu let — a byl aspoň čtyřicátník — nespasťil Brok ve zdejší mestečku slečny Světelské. A vystřídala se tu již pěkná řada společností. Jako by se byla propadla! A přece ona to byla, její světlá památka, jež neuhaslá ani v srdci zralého již muže, co pudilo jej oddávat se službám Thaliniým. Jejím někdejším vroucím políbením cítil se zasvěcena službě divadelní a v pustém žití jeho a při úmorné práci byl mu příchod divadelní společnosti oasou, po níž toužil neklid jeho duše a zřiravá touha jeho úsilí.

Až dnes konečně po dlouhých letech spatřil opět její tvář. Hvězda jeho bývalé touhy je u společnosti, která dnes zavítala do města!... Neznal dosud řiditele, byl to nějaký mladší pán. A ona je dnes paní řiditelovou! Ale jak se změnila! Jen po jejích překrásných pomněnkových očích ji poznal a po rozechvělém hlase bývalé tragické milovnice. Byla to ona, stydlá se jí však prozradit se. Ale, když zanesl kufry jejích do bytu a ona jej odměnití chtěla, nevzal peníze od ní...

"Proč?" ptala se s úsměvem a po prvé se déle na něj zahleděla.

Což jej milostpaní nezná?

"Neznám — ale můj bože, vy jste starý známý! Pan Brok!? Co jsem se na vás navzpomínala!"

Sklopil jen mlčky hlavu a naslouchal hudebě jejího lahodného hlasu poněkud zastřeného.

"Ale jsou to léta! Zle se mně vedlo, milý Broku, mnoho jsem vytrpěla. Pak jsem se vdala — muže mám dobráka — ale dětí jsem měla, všech-

ny jsem ztratila a mnoho zármutku prošlo mým srdcem. Darma povídat! A což vy? Vám se nevedlo líp, zdá se? Ženat jste také, což?”

Zarděl se a ucítil tíhu manželského pouta doléhati na duši.

“Vidím vás dosud, dovedu si vás představit jako mladíka vytáhlého, jak se dovedete nezištně obětovat pro dobrou věc, a zdá se, že jste si dobré srdce své dosud zachoval?”

Vypjal se hrdě, vztýčil pochýlenou dosud hlavu a vděčně utkvěl očima zanícenýma nadšením a úctou na paní ředitelové.

“Ještě dnes bych za vámi skočil do ohně, paní ředitelová,” řekl udýchaně a upřímně.

Usmála se lehce vytrvalé vášni, která zašlehla ve zvlhlém zraku jeho a pravila lichotivě:

“Budu mít s neděle příjem, budete tak hodný a pomůžete mi zvat. Víte již kde a jak, sama bych nestačila.”

“Poručte si, všecko udělám, všechno!”

A již se postavil do pósy divadelního sluhy plného horlivosti a ochoty a smekl čepici.

“Všecko sezvu, celé město musí přijít vám k počtě, paní ředitelová. Jen jedno mi dovolte, zahraju si taky ve vašem kuse, postavím se, něco se již pro mne hodí.”

“Mně ku počtě?”

“Ano... rád bych se přičinil!”

“Tak dobře, milý Broku,” a podala mu ruku přátelsky.

Brokovi zdálo se v tu chvíli, že se na něj usmálo konečně štěstí a že tu radost ani neunese. Bude hrát, zahraje si s opravdovými umělci. Hráť bude vedle paní ředitelové, první umělkyně, jako věrné její páže!

Podobné myšlenky zmatené a zmatenější zneklidňovaly kalkantu Brokovi celou dnešní noc. Probouzel se přes tu chvíli, rukama mával, volal, velel hlasitě, až jej k ránu žena, která se nemohla dočkat bílého dne, aby si nakoupiti mohla za zlatník variva, zbudila:

“Vstávej, kalkante, dost jsi se v noci nakřičel! Vstávej, zvoní už na ranní!”

Vytřeštil oči.

“Do kostela?! Do divadla snad? Budu tam hercem, prvním milovníkem —” vykládal. “Zahraju si jednou také, zastkvěju se v říze a v zlatém brnění.”

Ale žena jeho vrtěla jen hlavou, když neumyt, polooblečen, potácel se ze dveří.

“Budeš leda měchy šlapat —” myslila si — “nic jiného neumíš, k ničemu jinému nejsi!”

* * *

Když se přiblížil den benefice paní ředitelové, umyl se kalkant hned ráno před ranní mší pečlivě, přihladil si vlasy na skráních a obléknuv si svůj sváteční, šosatý kabát — dar pana ředitele kůru — pospíšil do kostela.

Ale dnes nešlapal. Zjednal si kluka sousedovic k tomu výkonu. Je nutno šetřit nohou dnes ke zvaní. Bude dnes zvat, celé dopoledne zvat a musí sezvat celé město na její benefici. V duchu viděl již všechnu zdejší zámožnější společnost v divadle...

Večer dostavil se kde kdo.

Vystoupení Brokovo jako žoldnéře při historické hře bylo utajeno.

Nikdo neměl o tom ani potuchy. Byl dobře maskován, takže v zákulisí nikdo ho nepoznával.

Ale když se objevil na prknech, bud' že se zapomněl nebo sveden byv naučenými pohyby, jimiž se vyznačoval jako nosič smutečního kříže před pohřebními průvody, smělým rozmachem pokročil vpřed a vyzvednuv kopí, jímž ozbrojen byl, uchopil je oběma rukama a kráčel svým známým, houpavým krokem vpřed. Jako v průvodu pohřebním...

“Brok, Brok!” ozvaly se porůznu výkřiky v hledišti.

“Kalkant!” rozesmály se řady sto-

jičích vzadu a již zvedaly se ruce na všech stranách a tleskaly za ohromné vřavy stojících řad a galerie.

Zmaten ohlédl se Brok vzad, jako činival, krácel-li s křížkem a vida rozšklebené tváře ostatních kumpánů, mrštil kopím na zem a odpádl s jeviště...

Okamžik ticha, pak temný úhoz se ozval ze zákulisí.

Zmatek na jevišti. Poplach v hledišti.

Za malou chvíli oznamoval režisér, vyprosiv si ticho, že se přihodila ochotníkovi, který z příkladné obětavosti účastnil se jako statista dnešního představení, nehoda; spadl ve zmatku s jeviště a zlámal si nohu...

* *

Nešťastný ochotník leží na chudém loži ve svém bytě. Ve světnici hrozný nepořádek. Žena kutí něco u kamen a vzdychne-li si nemocný, zahučí nějakou nadávkou.

"Musil tam lézt! Nemohl sedět doma a dělat řemeslo!"

"Kdybych byl doma, nemohl bych být v divadle," odbýval ji Brok svým způsobem, bolestí pěsti zatínaje. — "Nebyl bych divadelním 'všudybylem', jak mi říkají. A s čím kdo zachází, tím také schází, víte, osobo," dodával humorně.

"Kdybys nehřešil!"

"Nehřeším, zdá se mi. Ale spíše vy hřešíte, že mne nenecháte s pokojem. Mohu za to, že na mě Pánbůh poslal takové dvojí zlo; zlou ženu a bolavou nohu?"

"Kdo bude teď šlapat měchy?" naříkala žena u plotny. "S bolavou nohou toho málo dokážeš!"

"Bůh chtěl, milá, abych okusil slasti i strasti uměleckého života. Mohu za to, že bylo těch strastí více než slasti? Paní řiditelová také zkusila v životě více zlého než — ach, ta bolí, ta bolí..."

Zat'av zuby zabořil v bolestech hlavu do vyhublé podhlavnice.

"Ted' trpíš málo, ale až nebude co jíst, budeš trpět víc!"

"Potom — potom —" zahučel — "půjdeš mi na funus."

"Rouhej se ještě, rouhači!" zahrozila žena kostnatými prsty nemocnému.

V tom otevřely se lehce dvěře. Vešla paní řiditelová s naplněnou kabelkou v ruce.

"Dobrořeč, duše má, Hospodinu," modlil se hlasitě se žalmistou ubohý kalkant. Když spatřil vstoupivší paní, pohnul se bolestně na loži a zvolal:

"Anděl!"

"Jen tiše, milý příteli, pan doktor to přísně nakázal. Tady jsem vám přinesla něco na posilněnou. A bud'te jen trpěliv, sic jinak se nemoc protáhne. Dá Bůh, až sem za rok zas přijedeme, že budete zas vesel a zdrav jako ryba!"

"Přál bych si toho ze srdce," řekl Brok, snaže se povznést hlavu. "Ale hrát už nebudu," dodal hlasem vzlykavým.

"Nemusíte, jen když zůstanete přítelem a podporovatelem divadla."

"To až do smrti," zaklínal se kalkant, snaže se rukou k srdci si sáhnouti.

Paní řiditelová vyňala něco peněz z tobolky a přistoupivší k ženě Brokové podala jí několik zlatníků. — "Tady něco na přilepšenou, když muž váš teď' pracovat nemůže."

Chtivě sehnula se žena k ruce její a chtějíc ruku jí políbit vypukla v pláč.

"Ale šlapat měchy už nebude k boží slávě!"

"I bude, a ne-li, vynajde si něco jiného, vždyť je to rozený umělec."

"Vidíš, vidíš, ženo moudrá. Od divadla mne neodvrátíš, kdybys sebe víc vynášela důležitost funkce kalkantovy. Na to ty, má drahá, nestačíš."

"Utište se, Broku, utište," povzbuzovala jej paní řiditelová, "a zatím bud'te tu s bohem!"

A dlouho hleděl Brok ještě za o-

dešlou a viděl před sebou její milou postavu, její ozářenou tvář měkkých linií a slyšel její dobrou, povzbuzující slova. A cítil lehkou jakousi tíseň v nitru svém jako tenkrát, když mu před odjezdem vlaku splatila polibem svou vděčnost... A jarní záře, jež po odchodu drahé mu bytosti

zbyla v chudičké světnici, jako by byla osvítila na okamžik bledou, vychrtlou jeho tvář. Zvadle, polootevřené rty šeptaly v zbožném vytržení s žalmistou:

"Ponech mne, ať se posílím prvé, než bych se odebral a již zde více nebyl..."

Socha Svobody národní pomník

ATO socha je známá po celém světě jako symbol Americké svobody a jistoty zvláště Evropským přistěhovalcům, která osvěcuje svět a populárně je známá jako Socha Svobody. Je postavena na ostrově Bedloe v New Yorkském přístavu, ve výši 305 stop jeden palec nad vodou začíná její základ. Telesná postava ženy držící v ruce pochoděň, která je v noci osvětlená. Socha se nachází $1\frac{1}{8}$ pozemní míle nebo-li 2,860 yardů na nejjižnější špičce Manhattan, kde pluje převážecí loď, která slouží více než 500,000 návštěvníkům každoročně. Ostrov je majetkem Federální vlády a je udržován a opravován službou Departmetu vnitřních záležitostí.

Spojené Státy jsou vděčny za tuto velkou symbolickou sochu Francouzskému přátelství a osobní nadšenosti Alsaského sochaře, Frederic Auguste Bartholdi, který se narodil 2. dubna, 1834, v Colmar, ve Francii a zemřel 4. října 1904 v Paříži. Bartholdi je znám ve Francii jako slavný sochař za vykonání mnoho slavných děl.

Nejpřednější ve všech jeho sochařských děl jest lev na oslavu památky hrdinských obránců Belfort. Bartholdi je rovněž sochařem zřídla ve Washington, D. C. a památné slavné sochy příjezdu na Americké pobřeží Lafayette, která byla umístněna na Union Square, v New Yorku. Bartholdi přijel do Spojených Států v roce 1871, v době Pařížského povstání, v kterém Francie byla poražena Pruskem, s myšlenkou postavit sochu svobody v přístavu a okamžitě začal pracovat na plánech pro vystavení sochy. S pomocí Franco-American Union za vedení de Laboulaye, který povzbudil Francouzské občany ku sbírce pro vystavení sochy, ve

Francii 130 měst ustanovilo výbory které měly za účel začít sbírku. \$250,000 bylo vybráno na malých darech.

Socha byla vystavěna postupně.

Bartholdi začal na soše pracovat již v roce 1874. Jeho matka, Charlotte Beyser Bartholdi se praví že byla modelkou pro vystavení sochy. První model vystavěný měřil 1.25 metru neboli 4 stopy. Tento model byl přestaven ve výši 2.85 metru. Další model byl později vystavěn ve výši 11 metrů neboli 36 stop. Na těchto základech Bartholdi vypočítal stavbu sochy po částech. Dřevěné vzory byly udělány, na ně pak přibity byly ručně vypracované desky do vzorku, 3-32 palce silné. Kostra ze čtyř velikých ocelových desek byla navrhnutá Gustavem Eiffelem, jehož pověst spočívá v Eiffelově věži.

Ruka sochy držící pochoděň byla vystavena na stoletní slavnostní výstavě v Philadelphii v roce 1876. Odtud pak byla převezena do New Yorku a vystavena na podstavci v Madison Square.

V den Washingtonových narozenin 22. února, 1877, President Hayes dal svolení použít Bedloe ostrovu pro vystavení sochy, který byl navrhnut jako nejvýhodnější místo Bartholdim a schválen Congressem.

Hlava sochy byla vystavena v Pařížské výstavě v roku 1878. Když kostra a základ byly sloučeny dohromady v Paříži, kde Americký vyslanec Levi P. Morton, zarazil první nejtek 24. října, 1881, při příležitosti stého výročí bitvy o Yorktown, ve které Francouzové a Američané bojovali společně.

Socha byla dohotovena 21. května, 1884, a formálně předaná vyslanci Spojených Států Mortonovi 4. července 1884, Ferdinandem de Lessepsem, vůdcem Franco-American Union. Ferdinand de Lesseps pověstný Francouz

který postavil Suez Canal a v té době pracoval na projektu Panamského průplavu.

Základní kámen podstavce položen.

Dne 5. srpna 1884 Američané obratem položili základní kámen podstavce na Bedloe ostrovu. Tato stavba měla být provedená na základě hvězdové formy ve Fort Wood která byla zřízena vládou v roce 1811. Na této pevnosti bylo usazeno 24 těžkých kanonů a měla posádku od 50 až do 600 mužů. Ostrov tento byl vlastněn Isaacem Bedloem, a v roce 1759 byl odkoupen společností města New Yorku za příčinou vystavení morný.

Americká komise vybrala \$125,000 ale když podstavec byl vystaven 15 stop vysoko, bylo oznámeno že tato suma je velmi nedostatečná. Joseph Pulitzer, majitel The World of New York City, 16. března 1885, vyvolal všeobecnou sbírku a do 11. srpna 1885 vybral \$100,000 od 120,000 jednotlivců. Socha již byla na americkém pobřeží tohoto času, přivezená, rozdělaná a zabalená ve 214 bednách na parní lodi Esere, která připlula do New Yorku z Rouen, Francie, v červenci, 1885.

New Yorští občané horlivě následovali práci s velkou ochotou při sestavení sochy. Podklad sochy byl vubudován z betonu se žulovým vy-

kládáním, s ocelovými trámy zacementovanými do vnitř aby se kostra sochy spojila s podkladem na trámech. První nejték sochy byl zaražen 12. července 1886, a poslední 28. října 1886, když President Grover Cleveland odhalil sochu za přítomnosti sochaře Bartholdi.

Výstava sochy byla odhadnuta v ceně \$250,000 a vybudování podstavce na \$280,000. Všechny útraty týkající se stavby sochy, byly odhadnuty od \$500,000 do \$600,000. Socha váží 450,000 liber, neboli 225 tun. Měděný obklad váží 200,000 liber. Na podstavci samotném jest 167 schodů od země na vrchol podstavce a 168 schodů ve vnitř sochy až k hlavě a 54 šprysel na žebříku který vede k ruce držící pochodeň. Návštěvníci mohou vejít až do hlavy která udrží asi 30 lidí; ale ne pochodeň. Socha je otevřena pro návštěvníky každý den v roce.

Světla na pochodni byla udržována službou pro osvětlování domovů. Příspěvky pro stálé osvětlení sochy byly sebrány ve sbírce kterou vykonala The World of New York v roce 1916 a President Wilson rozsvítil tato světla 2. prosince 1916. Ostrov byl používán armádou Spojených států až do roku 1937, kdy jej armáda opustila. Od té doby je udržován obsluhou Národních Parků.

PROSLULÁ BÁSEŇ EMMY LAZARUS

Báseň kterou napsala Emma Lazarus, je vyryta na pamětní desce u hlavního vchodu podstavce:

Not like the brazen giant of Greek fame,
With conquering limbs astride from land to land.
Here at our sea-washed, sunset gates shall stand
A mighty woman with a torch, whose flame
Is the imprisoned lightning, and her name
Mother of exiles, from her beacon-hand
Glowes world wide welcome, her mind eyes command
The airy inglenook that twin cities frame
"Keep ancient lands, your storied pomp" cries she
With silent lips. "Give me your tired, your poor,
Your huddled masses yearning to breathe free,
The wretched refuse of your teeming shore.
Send these, the homeless, tempest-tost to me,
I lift my lamp beside the golden door."

VELIKOST A OBJEM SOCHY

	STOP	PALCŮ
Výška od podpory k pochodni	151	1
Základ podstavce k pochodni	305	1
Podpatek k vrcholu hlavy	111	1
Délka ruky	16	5
Ukazováček prst	8	0
Obvod druhého článku ruky	3	6
Velikost nehtu	13 x 10	palců
Hlava od brady po lebku	17	3
Hlava, tloušťka od ucha k uchu	10	0
Šířka oka	2	6
Délka nosu	4	6
Délka pravé ruky	42	0
Pravá ruka, největší tloušťka	12	0
Objem pasu	35	0
Šířka úst	3	0
Délka památní desky	23	7
Šířka památní desky	13	7
Tloušťka památní desky	2	0

OBSAH:

Divoký lovec	16
Teta Fróny	40
L. N. Zvěřina	
Jan Herodes	43
J. D. Konrád	
Bětuška	111
A. V. Šmilovský	
S Bohem, Klokočine	121
Jan Klecanda	
Němá Mařka	133
Bedřich Moravec	
Skromná studie	143
Gabriela Preissová	
Svoji k svému	150
Kuřata strýce Jana	157
Gabriela Preissová	
Přešly hněvy	166
Bedřich Moravec	
Teta Anna	176
Vlasta Pittnerová	
Z vyššího rozkazu	196
Josef Braun	
Pokání Vavřince Burdy	209
Kalkant Brok	214
Socha Svobody národní památník	220

